

ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว

นางสาวรัชนีกร รัชตกรตระกูล

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-14-3523-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SETTING IN KAEOKAO 'S FANTASY NOVELS

Miss Ratchaneekorn Ratchatakortrakoon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Thai
Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

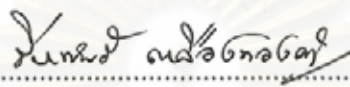
Academic Year 2006

ISBN 974-14-3523-1

Copyright of Chulalongkorn University

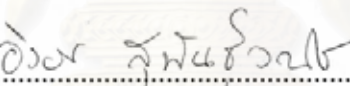
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว
โดย นางสาวรัชนีกร รัชตกรตระกูล
สาขาวิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์อิงอร สุพันธุ์วนิช

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จิตตรา จงสถิตย์วัฒนา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์อิงอร สุพันธุ์วนิช)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ไกล่รุ่ง อามระดิษ)

สำนักพิมพ์ : รัฐครุฑบรรณกิจ : ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว (SETTING IN KAEOKAO'S
FANTASY NOVELS) อ.ที่ปรึกษา : รศ. อิงอร สุพันธุ์วณิช, 240 หน้า
ISBN 974-14-3523-1

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ที่มาของฉาก และบทบาทของฉากในจินตนิยายของ
แก้วแก้ว

ผลการวิจัยสรุปว่า ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว 13 เรื่องแบ่งตามที่มาของฉากได้ 4
ประเภทคือ ฉากที่มาจากสถานที่จริง ฉากที่มาจากหลักฐานประวัติศาสตร์ ฉากที่มาจากความ
เชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ และฉากที่มาจากวรรณคดี ฉากในจินตนิยายมีที่มาที่หลากหลาย ก็เพื่อให้
ฉากในจินตนิยายเป็นฉากพิเศษ เป็นดินแดนในความฝัน สอดคล้องกับเรื่องของจินตนิยายที่
เป็นเรื่องของจินตนาการ

ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วมีบทบาท 2 ประการ ประการแรกคือบทบาทในการเสริม
ความสมจริง ผู้เขียนได้ใช้ฉากสถานที่ ฉากบรรยากาศ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือที่ตัวละครเหนือ
ธรรมชาติ เหตุการณ์เหนือธรรมชาติ และของวิเศษจะปรากฏขึ้นหรือมีอยู่ได้ ทำให้ผู้อ่านรู้สึก
เป็นไปได้ที่ส่วนประกอบเหนือธรรมชาติจะปรากฏขึ้นในจินตนิยาย จินตนิยายของแก้วแก้วจึง
ประสบความสำเร็จในการนำเสนอ เพราะแก้วแก้วสามารถทำให้ผู้อ่านคล้อยตามจินตนิยายที่เป็น
เรื่องเหนือธรรมชาติได้

บทบาทประการที่สองของฉาก คือบทบาทในการสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนา คือผู้
ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลส คือความรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลงทำให้เกิดความทุกข์
และผู้ที่ทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับผลกรรมนั้น แก้วแก้วใช้ฉากสถานที่ และฉากเวลาเป็นสัญลักษณ์
หลายประการ จึงทำให้แนวคิดในจินตนิยายเด่นชัดขึ้น

ภาควิชา _____ ภาษาไทย _____

สาขาวิชา _____ ภาษาไทย _____

ปีการศึกษา _____ 2549 _____

ลายมือชื่อนิสิต _____ *ปิยะ-สว* _____ *Stonsons/10*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา _____ *อ. อิงอร* _____

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4780189922 : MAJOR THAI

KEYWORD : SETTING/ FANTASY NOVELS

RATCHANEKORN RATCHATAKORNTRAKOON : SETTING IN KAEOKAO' S
FANTASY NOVELS. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF.ING-ORN
SUPANVANIT, 240 pp. ISBN 974-14-3523-1

The objective of this thesis aims to study source and roles of setting in Kaeokao' s fantasy novels. According to the sources, the settings in 13 fantasy novels of Kaeokao can be categorized into four types : the setting created from real places, the setting created from historical documents, the setting created from the belief in heaven and hell, and the setting created from literature. Various sources are use in the creation of in order to make them be fanciful and dreamlike and thus harmoniously appear settings in the fantasy novels which are concern with imagination.

Settings in Kaeokao' s fantasy novels have 2 roles. The first one is to lend verisimilitude. The author gives descriptions of location and atmosphere of setting to add credibility to the emergence or existence of supernatural character, events and objects in the novels. The main reason for the success of Kaeokao' s fantasy novels lies in ability of the author to her convince that her fantasy novels which deal largely with the supernatural are believable. Second, the setting in Kaewkao's fantasy helps to convey two main idea about Buddhism: the suffering caused by human passion such as lust, greed, hatred and delusion, and KARMA. Many of Kaewkao's location and time settings contain symbolic meanings which help to indicate the themes or the novels

Department : Thai

Field of Study : Thai

Academic Year : 2006

Student's Signature : Ratchana

Advisor's Signature : Ingorn Supanvit

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วย ความกรุณา ความเมตตา ของรองศาสตราจารย์อิงอร สุพันธุ์วนิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ให้คำปรึกษา และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย ศิษย์ขอกราบพระคุณคุณ

ผู้วิจัยกราบขอพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สุจิตรา จงสถิตยวัฒนาประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต อาจารย์ ดร. ไกล่รุ่ง อามระดิษ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาแก้ไขข้อบกพร่องให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และได้ให้กำลังใจผู้วิจัยเป็นอย่างดี ตลอดการทำวิจัย

กราบขอพระคุณคณาจารย์ภาควิชาไทย ทั้งที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ พร้อมทั้งแสดงความห่วงใย และให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดการทำวิทยานิพนธ์

ขอบคุณกัลยาณมิตรทุกคนทั้งคุณพนิดา สุรวัฒนาวงศ์ คุณกวีวรรณ ปั่นทอง คุณภัทราภา เพชรแก้ว คุณชาภินี มณีนาวาชัย คุณพิรารัตน์ สดประเสริฐ คุณศิริมา หาญทวีสมพล คุณภพ (อภิรักษ์) สวัสดิ์ และจิรณัทย์ วิมุตติสุขน้องชายที่รักยิ่งของผู้วิจัย รวมทั้งเพื่อน พี่ น้องร่วมชั้นปริญญาโทบัณฑิตทุกคน ความช่วยเหลือ คำแนะนำ น้ำใจ และกำลังใจของทุกคน คือของขวัญอันล้ำค่าที่สุดสิ่งหนึ่งที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้

ขอพระคุณพี่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เมตตาอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัยตลอดเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอบคุณลูกถึงทุกคนของคุณ ที่ทำให้ครุมีทุนทรัพย์ในการศึกษาจนจบการศึกษาระดับมหาบัณฑิต และได้เรียนรู้ห้วงอกของผู้ที่เป็น “ครุ” อย่างแท้จริง

สุดท้ายขอบคุณทุกคนในครอบครัว ผู้อยู่เคียงข้างตลอดการทำวิจัย ทั้งพี่สาวที่คอยรับฟังทุกครั้งที่มีปัญหา พี่สะใภ้ที่คอยดูแลเอาใจใส่ และแม่ผู้ทำให้ลูกรู้ว่า ไม่ว่าจะเติบโตเพียงใด ครั้งคราใดที่เสียใจ และร้องไห้ อ้อมอกแม่คือที่ที่อบอุ่น และปลอดภัยที่สุดเสมอ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
สมมติฐานการศึกษา.....	9
วัตถุประสงค์การศึกษา.....	9
ขอบเขตการศึกษา.....	9
วิธีการศึกษา.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2 ที่มาของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว.....	14
2.1 ความหมายของฉาก.....	15
2.2 บทบาทของฉาก.....	19
2.3 ที่มาของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว.....	22
2.3.1 ฉากที่มาจากสถานที่จริง.....	22
2.3.1.1 ฉากต่างประเทศ.....	21
2.3.1.2 ฉากในประเทศ.....	42
2.3.2 ฉากที่มาจากหลักฐานประวัติศาสตร์.....	55
2.3.3 ฉากที่มาจากความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์.....	60
2.3.4 ฉากที่มาจากวรรณคดี.....	71
2.3.4.1 ฉากที่ใช้ชื่อวรรณคดีอ้างอิง.....	71
2.3.4.2 ฉากที่มาจากวรรณคดี.....	73
3 บทบาทของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว.....	76
3.1 บทบาทในการสร้างความสมจริง.....	78
3.1.1 บทบาทของฉากในการทำให้ตัวละครเห็นอรรถรสชาติสมจริง.....	79

3.1.1.1	ตัวละครที่เป็นเทพ.....	80
3.1.1.2	ตัวละครที่เป็นวิญญาณ.....	90
3.1.1.3	ตัวละครที่เป็นนาค.....	101
3.1.1.4	ตัวละครที่มีลักษณะพิเศษ.....	108
3.1.1.5	ตัวละครที่มาจากวรรณคดี.....	113
3.1.2	บทบาทของฉากในการทำให้เหตุการณ์เหนือธรรมชาติสมจริง.....	118
3.1.2.1	การระลึกชาติ.....	118
3.1.2.2	การเนรมิตชีวิต.....	133
3.1.2.3	การตัดสินใจโทษของเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์.....	138
3.1.3	บทบาทของฉากในการทำให้น้ำอมฤตสมจริง.....	145
3.2	บทบาทในการสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนา.....	150
3.2.1	แนวคิดที่ปรากฏในจินตนิยายของแก้วแก้ว.....	151
3.2.1.1	ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสทำให้เกิดความทุกข์.....	152
3.2.1.1.1	ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์.....	152
3.2.1.1.2	ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์.....	162
3.2.1.1.3	ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธทำให้เกิดความทุกข์.....	168
3.2.1.1.4	ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์.....	171
3.2.1.2	ผู้ที่ทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับผลกรรมนั้น.....	187
3.2.2	บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสทำให้เกิดความทุกข์.....	193
3.2.2.1	บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์.....	194
3.2.2.2	บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์.....	200
3.2.2.3	บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธทำให้เกิดความทุกข์.....	208
3.2.2.4	บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์.....	213
3.2.3	บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับผลกรรมนั้น.....	228

บทที่	หน้า
4 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	234
รายการอ้างอิง.....	236
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	240

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

วินิตา ดิถียนต์ ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ พ.ศ.2548 เป็นนักประพันธ์สตรีผู้ประสบความสำเร็จอย่างมากในอาชีพนักประพันธ์ ผลงานของวินิตา ดิถียนต์ มีมากมาย ทั้งผลงานด้านวิชาการ งานวิจัย ตำรา บทความ และบทวิจารณ์วรรณคดีรวมกว่า 200 เรื่อง มีผลงานนวนิยายกว่า 75 เรื่อง เรื่องแปลประมาณ 25 เรื่อง ผลงานของวินิตา ดิถียนต์ ได้รับรางวัลวรรณกรรมจากรัฐและเอกชน ตั้งแต่พ.ศ.2528 จนถึงปัจจุบันหลายรางวัล อาทิ

1. **เศรษฐีตีนเปล่า** ได้รับรางวัลปากกาทองจากนิตยสารเดลิเมล์วันจันทร์ ประจำปี.ศ.2525
2. **วัฏจักร** รางวัลชนะเลิศเรื่องสั้นวิทยาศาสตร์ จากวารสารมิติที่สี่ พ.ศ. 2528
3. **ละครคน** ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ประจำปี.ศ. 2528
4. **บ้านพิลึก** ได้รับรางวัลชมเชยประเภทหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (อายุ 12-14 ขวบ) ประเภทบันเทิง ประจำปี.ศ.2529
5. **รัตนโกสินทร์** ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ประจำปี.ศ.2530 และได้รับคัดเลือกเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อพ.ศ.2532
6. **มณีร้าย** ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ประจำปี.ศ 2531
7. **เส้นไหมสีเงิน** ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปี.ศ.2532
8. **สองฝั่งคลอง** ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปี.ศ.2534
9. **สาวกับสวycopอเมริกา** ได้รับรางวัลชมเชยประเภทสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปี.ศ.2534
10. **ลินลาน่ารัก** ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปี.ศ.2535

11. **เมืองโพล์เพล้** ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปีพ.ศ.2535
12. **ผ้าทอง** ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปีพ.ศ.2536
13. **คุณชาย** ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปีพ.ศ.2538
14. **นิรมิต** ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปีพ.ศ.2539
15. **ทานตะวัน** ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปีพ.ศ.2540
16. **ราตรีประดับดาว** ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปีพ.ศ.2543¹
17. **แดนดาว** ได้รับการประกาศยกย่องให้เป็นหนึ่งในจำนวนหนังสือดีวิทยาศาสตร์ 88 เล่ม ประเภทบันเทิงคดีของคณะวิจัยโครงการวิจัยหนังสือดีวิทยาศาสตร์ โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)²

ในการประพันธ์นวนิยาย วินิตา ดิถียนต์ใช้นามปากกา 2 ชื่อ นามปากกาแรกคือ อ.วินิจัยกุล ใช้สำหรับเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยาย สะท้อนสังคม และเรื่องแปล เช่น **รัตนโกสินทร์ สองฝั่งคลอง ราตรีประดับดาว เส้นไหมสีเงิน ความพยายาม** ฯลฯ นามปากกาที่สองคือนามปากกาแก้วแก้ว ใช้สำหรับนวนิยายแนวจินตนิยาย เช่น **นิรมิต ผ้าทอง แดนดาว** ฯลฯ³

พวงแก้ว อภิรัตน์กุล ได้อธิบายลักษณะของจินตนิยายว่า “เรื่องแนวจินตนิยายที่รองศาสตราจารย์ดร. คุณหญิงวินิตา ดิถียนต์ ใช้นามปากกาแก้วแก้ว เป็นวรรณกรรมจินตนาการเหนือจริง ซึ่งได้สร้างจินตนาการใหม่ๆแต่งแต้มสีสันให้โลกวรรณกรรมได้อย่างน่าทึ่ง”⁴ ด้วยเหตุนี้ ผลงานจากนามปากกาแก้วแก้วจึงเป็นผลงานที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เห็นได้ชัดจากการที่

¹ สุภัทร สวัสดิรักษ์ (บรรณาธิการ) .**เพชรสีน้ำเงิน รวมเรื่องสั้นนักเขียนปากกาทองในสกุลไทย** (กรุงเทพฯ เพื่อนดี, 2545), หน้า 20.

² ชัยวัฒน์ คุประตกุล และคณะ, **ปริทัศน์หนังสือวิทยาศาสตร์ 88 เล่ม** (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544), หน้า 98-110.

³ เก็บความจาก พวงแก้ว อภิรัตน์กุล “ถอดรหัสความคิดแก้วแก้ว”, **สกุลไทย** ,51, 2646 (กรกฎาคม 2548): 50.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

จินตนิยายแต่ละเรื่องมีจำนวนพิมพ์ซ้ำหลายครั้ง จินตนิยายหลายเรื่องมีการนำไปผลิตเผยแพร่เป็นละครโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยม เช่น **ปลายเทียน นิรมิต ดอกแก้ว ภาระบุหนิง หนุ่มทิพย์ เรือนมยุรา แต่ปางก่อน เรือนนพเก้า** ฯลฯ จินตนิยายทุกเรื่องได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะจินตนิยายเหล่านี้ล้วนสร้างจากจินตนาการอันหลากหลายของแก้วแก้ว⁵ จึงเป็นเรื่องที่มีความสนุกสนาน น่าติดตาม และมีเนื้อเรื่องชวนประทับใจ

นอกจากพงแก้ว อภิวรรณกุล นักวิชาการอื่นๆ ได้ให้ความหมายของจินตนิยายไว้ดังนี้

อิงอร สุพันธุ์วิช ได้ให้ความหมายของจินตนิยายของแก้วแก้วว่า “ในที่นี้ หมายถึง นวนิยายที่ลึกลับย้อนอดีต เห็นธรรมชาติ มากด้วยจินตนาการ นำไปสู่โลกแห่งความฝัน”⁶

สายทิพย์ นุกุลกิจ ให้คำจำกัดความ จินตนิยายว่า “(Novel of Fantasy) หมายถึงนวนิยายที่กล่าวถึงเหตุการณ์น่าตื่นเต้นชวนให้ระทึกใจและสนุกสนานตามจินตนาการของผู้ประพันธ์”⁷

กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้ตั้งข้อสังเกตเรื่องลักษณะของจินตนิยายว่า

ลักษณะของจินตนิยายได้แก่ ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการสร้างเรื่องแบบเหนือวิสัย (Fantasy) อันเป็นเรื่องที่เกินไปจากลักษณะที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง หรือผู้ประพันธ์ใช้จินตนาการของตนผสมผสานกับประสบการณ์ชีวิต สร้างเป็นเหตุการณ์ขึ้นมาก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านติดตามเรื่องราวที่ไม่อาจพบเห็นในชีวิตประจำวัน ความน่าสนใจของเรื่อง เหนือวิสัยอยู่ที่การผสมผสานเรื่องราวที่เกินจริงได้อย่างเหมาะสม หากมีมากหรือน้อย เกินไปก็จะเป็นเรื่องเหลือเชื่อเหนือจริง เช่น การเดินทางไปในอวกาศ เรื่องโลกหรือดาวดวงอื่น ความรู้

⁵ เนื่องจากแก้วแก้วเป็นนามปากกาที่ใช้ในงานประพันธ์แนวจินตนิยาย ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงขอใช้คำว่า แก้วแก้วเรียกแทนวินิตา ดิถียนต์

⁶ อิงอร สุพันธุ์วิช, “จินตนิยายของแก้วแก้ว : หลากรสหลายสีลา,” ใน **วรรณกรรมวิจารณ์** (กรุงเทพฯ: แอคทีฟพรีนซ์, 2547), หน้า 147

⁷ สายทิพย์ นุกุลกิจ, **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน** (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางเขน, 2543), หน้า 191.

เรื่องมิติในทางวิทยาศาสตร์ เรื่องวิญญาณ ภูตผีปีศาจ การคืนชีพ
โดยอาศัยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น⁸

กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้ใช้คำว่าแฟนตาซี (Fantasy) หมายถึงกลวิธีการสร้างเรื่องแบบ
เหนือวิสัย ขณะที่พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทยของราชบัณฑิตยสถาน ให้คำจำกัด
ความแฟนตาซีว่าหมายถึง

จินตนิมิต การใช้โลกที่ไม่มีอยู่จริงหรือโลกที่ไม่จริง เช่น
แดนสวรรค์เป็นฉากในงานเขียน หรือการใช้ตัวละครที่เหลือเชื่อ
และไม่จริง เช่นใน The Blue Bird ของเคาน์มอร์ริซ เมเตอร์ลิงก์หรือ
การใช้หลักวิทยาศาสตร์ที่ยังไม่มีผู้ค้นพบหรือที่ตรงข้ามกับ
ประสบการณ์ปัจจุบันเช่นในบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ หรือบันเทิง
คดีแนวยูโทเปีย ตัวอย่างวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงซึ่งใช้จินตนิมิตได้
แก่นวนิยายของเจมส์ บรานน์ แคเบลล์ ใช้อาณาจักรปรัมปราชื่อ
Poictesme เป็นฉาก พี่น้องตระกูลบรอนเต้ก็ได้ สร้างสรรค์โลกของ
จินตนิมิตขึ้นให้ชื่อว่า Gondal...บันเทิงคดีที่ยิ่งใหญ่เกี่ยวกับโลกของ
จินตนาการ นวนิยาย 3 เล่มที่มีชื่อเรียกรวมกันว่า The Lord of the
Rings (ค.ศ. 1954-1955) ของเจ.อาร์. ทอลคีนเป็นข้อพิสูจน์ใน
ปัจจุบันนี้ว่าผู้อ่านยังนิยมเรื่องที่ใช้จินตนิมิตอยู่⁹

จากข้อความที่กล่าวถึงจินตนิยายที่ได้ยกมาข้างต้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่า จินตนิยาย
คือนวนิยายที่มีเหตุการณ์น่าตื่นเต้น ชวนให้ระทึกใจ และสนุกสนาน เพราะเป็นเรื่องลึกลับย้อน
อดีต เหนือธรรมชาติ มากด้วยจินตนาการ ใช้กลวิธีสร้างเรื่องที่เกิดไปจากลักษณะที่เกิดขึ้นใน
ชีวิตจริง ใช้โลกที่ไม่มีอยู่จริง หรือโลกที่ไม่จริง หรือใช้ตัวละครที่เหลือเชื่อ และไม่จริง หรือใช้
หลักวิทยาศาสตร์ที่ยังไม่มีผู้ค้นพบ ความน่าสนใจอยู่ที่การผสมผสานเรื่องราว และตัวละครที่เกิน
จริงได้อย่างเหมาะสม

⁸ เก็บความจาก กุหลาบ มัลลิกะมาส.วรรณคดีวิจารณ์ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522),
หน้า 104.

⁹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย, (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2538) หน้า
หน้า 177.

จินตนิยายของแก้วแก้ว สนุกสนาน ชวนติดตาม เพราะการใช้ตัวละครที่มีลักษณะเด่น หลากหลาย และการใช้โลกที่ไม่มีอยู่จริง หรือโลกที่ไม่จริง มาสร้างเป็นฉากหลายเรื่องดังนี้

นางทิพย์ (2525) ปราบภูสถานที่ตามความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ใน **ไตรภูมิภค** คือสวรรค์ชั้นยามา สวรรค์ชั้นที่สามในสวรรค์คามาพจรที่ไม่มีเวลากลางวัน และเวลากลางคืน

หนุ่มทิพย์ (2529) ปราบภูสถานที่คือสวรรค์สถานที่อยู่ของเทวดา มีการเสกอาหารทิพย์ มีวิมานของเทวดา และฉากรกที่เต็มไปด้วยความร้อนและแห้งแล้ง นรกของผู้เขียนยังมีความพิเศษคือ เป็นนรกที่เต็มไปด้วยผู้คนและสถานบันเทิง เนื่องจากคนในยุคปัจจุบันเต็มใจที่จะตกนรกตั้งแต่ยังไม่ตาย

ปลายเทียน (2544) ปราบภูสถานที่คือป่าจากวรรณคดีเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน**

นอกเหนือจากโลกเหนือธรรมชาติ ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วยังปรากฏดินแดนสมมติ ซึ่งก็คือโลกที่ไม่มีอยู่จริง หากแต่เกิดจากจินตนาการของผู้เขียน เป็นดินแดนที่มีทั้งความสวยงามทางภูมิประเทศ และดินแดนแห่งอาถรรพณ์ลึกลับ เช่น

แก้วราหู (2525) ปราบภูสถานที่คือเมืองโบราณชื่ออาณาจักรภูแสน ซึ่งเป็นอาณาจักรร่วมสมัยกับอาณาจักรสุโขทัย ภูแสนคือดินแดนแห่งสมบัติ อันเป็นที่มาของความโลภโมโหสัน ที่ทำให้มนุษย์มีอาจหลุดพ้นจากบ่วงกิเลส

จอมนาง (2527) ปราบภูสถานที่เป็นประเทศสมมติชื่อประเทศหงสา ซึ่งเป็นเกาะรูปหงส์ อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดินแดนที่มีคำพยากรณ์ถึงการสิ้นสูญของสายเลือดเจ้าผู้ครองเมือง

นาคราช (2531) ปราบภูเมืองสมมติคือเมืองมายหรือรัฐมาย อยู่ทางทิศเหนือของประเทศไทย ดินแดนที่มีทะเลสาบขนาดใหญ่อยู่ใจกลางเมือง และเชื่อว่าทะเลสาบนั้นเป็นที่อยู่ของพญานาคสัตว์ที่ชาวเมืองบูชา และสัตว์ที่ผูกเจ้าฟ้าเมืองมายไว้ด้วยคำสัตย์สาบาน ที่เอื้อประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย

นิรมิต(2538) ปราภฏสถานทีคือประเทศสมมติคือแคว้นสาระ หรือสาธารณรัฐซาร์ค อยู่ทางทิศเหนือของประเทศไทย ดินแดนทีเติมไปด้ด้วยความสวยงามของธรรมชาติกลางหุบเขา ความเชื่อลึกลับทีพิสูจน์ไม่ได้ และ ความร้อนระอุของสงครามกลางเมือง

อมตะ(2539) ปราภฏสถานทีคือแคว้นอชิตวัน แคว้นปรมันตี และแคว้นสามนตราชแวนแคว้นในตำนานโบราณทีขัดแย้งเพื่อแย้งชิงความเป็นใหญ่ จนเกิดตำนานรักอันแสนเศร้าระหว่างศรุตกับจันทร์กาเจ้าชายและเจ้าหญิงของแวนแคว้นผู้มีกระแสกรรมผูกพันต่อกันมาอีกยาวนาน

ดอกแก้วกระบุง(2542) ปราภฏประเทศสมมติคือคีรียา เกาะสวยงามอันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันลือชื่อในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดินแดนทีดวงจันทร์เป็นทั้งความงดงามของธรรมชาติ และเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ทีบันดาลบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในคืนพระจันทร์ทรงกลดทีเรียกว่า “นุหลันยตรา”

ฉากสถานทีอีกลักษณะหนึ่งทีปราภฏในจินตนิยายของแก้วแก้วคือ การใช้สถานทีทีมีอยู่ทั่วไปมาสร้างให้เกิดความพิเศษ เช่น สถานทีทีมีวิญญูณสถิตอยู่ สถานทีทีเกิดจากการนิมิต

แต่ปางก่อน(2527) ปราภฏสถานทีคือตำหนักขาวริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึงเป็นสถานทีสถิตของวิญญูณหม่อมเจ้ารังสิธร

มนตรา (2528) ปราภฏสถานทีคือวังกระจะ จ.ระยอง สถานทีปฏิบัติธรรมทีนิมิตขึ้นจากป่าช้า หากแต่ในสายตาคนทั่วไปวังกระจะคือโลกใหม่ทีเติมไปด้ด้วยความหวัง

เรือนมยุรา(2538) ปราภฏสถานทีคือเรือนไทยสมัยอยุธยา อยู่บริเวณวัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรือนไทยหลังเดียวทีรอดพ้นจากการทำลายระหว่างการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เพราะถูกปิดผนึกด้วยกฤตยามนตร์ จนคนภายนอกไม่อาจมองเห็น

เรือนนพแก้ว (2542) ปราภฏสถานทีคือเรือนแก้วห้อง ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำนครไชยศรีจังหวัดนครปฐม เรือนหอทีกลายเป็นคุกกักขังดวงวิญญูณของผอบแก้ว มิให้เดินทางไปสู่สัมปรายภพ

นอกจากในจินตนิยายของแก้วแก้วจะปรากฏฉากสถานที่ที่มีความน่าสนใจแล้ว ยังปรากฏฉากเวลาที่พิเศษเช่นเดียวกัน คือมีการดำเนินเรื่องในยุคสมัยต่างๆที่ผ่านล่องเลยมาแล้ว เช่น สมัยพุทธกาล สมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืนกับฉากสถานที่ เพิ่มปมขัดแย้ง และความน่าติดตามให้กับเรื่อง

แม้ว่าจินตนิยายของแก้วแก้วจะเป็นนวนิยายที่เน้นความสนุกสนาน ความตื่นเต้น และความมหัศจรรย์ของเรื่องเหนือธรรมชาติ บางครั้งเรื่องอาจเน้นไปที่เหตุการณ์ความรักของตัวละคร แต่จินตนิยายของแก้วแก้วจะปรากฏแนวคิดทางพุทธศาสนา คือแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ล้วนแต่ตกอยู่ในกระแสกิเลสหนานาประการ คือ รัก โลภ โกรธ หลง จึงให้เกิดความทุกข์ และการเวียนว่ายตายเกิด และเสนอแนวคิดเรื่องกรรม คือผู้ที่ทำกรรมโดยยอมรับได้ผลของกรรมนั้น

ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์ เห็นได้ชัดจากเรื่องแต่ปางก่อน เพราะความยึดมั่นในความรักของหม่อมเจ้ารังสิริธ และเจ้านางม่านแก้วทำให้ทั้งสองต้องติดอยู่ในบ่วงของวิภวสังสาร ในเรื่องปรากฏการเวียนว่ายตายเกิดถึง 3 ชาติ ตั้งแต่ความทุกข์ในชาติแรกที่มีความรักของทั้งคู่ไม่สมหวัง เพราะเจ้านางม่านแก้วถูกวางยาพิษตายในคืนวันแต่งงาน ชาติที่สองเจ้านางม่านแก้วมาเกิดเป็นราชาวดี หม่อมเจ้ารังสิริธเป็นวิญญูณเฝ้าตำหนักชาวรมน้ำ ในชาตินี้ราชาวดีต้องประสบทุกข์ เพราะความริษยาของคนรอบข้าง จนชาติที่สามหม่อมเจ้ารังสิริธเกิดเป็นหม่อมหลวงจิราคม และราชาวดีเกิดเป็นอันตรา ทั้งคู่ก็ต้องประสบกับความทุกข์หลายประการ จนกว่าจะได้ครองรักกัน

ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์ ปรากฏเด่นชัดในเรื่อง **แก้วราหู** ความโลภในสมบัติของเมืองภูแสนของขุนคำหาว ทำให้ขุนคำหาวแย่งราชสมบัติจากขุนลุ่มฟ้าผู้เป็นหลาน เมื่อไม่ได้สมบัติขุนคำหาวก็อาฆาตและจองเวรขุนลุ่มฟ้า จนขุนคำหาวมาเกิดใหม่เป็นพ่อเลี้ยงบุญมา และขุนลุ่มฟ้าเกิดเป็นวสวี คนทั้งคู่มีเรื่องขัดแย้งกัน เพราะสมบัติภูแสน เพราะความโลภ และแรงอาฆาตแค้นที่มีมาแต่อดีตชาติของขุนคำหาว

ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธทำให้เกิดความทุกข์ ปรากฏเด่นชัดในเรื่อง **อมตะ** ความโกรธแค้นในอดีตชาติที่ถูกศรุตชายคนรักสังหาร ทำให้จันทริกามอบน้ำอมฤตเพื่อให้ศรุตเป็นอมตะ ทำให้ศรุตประสบกับความทุกข์อย่างแสนสาหัสจากการมีชีวิตอยู่ แล้วต้องเห็นคนที่รักจากไป โดยที่เขาไม่อาจช่วยเหลือ ด้วยความทุกข์อันใหญ่หลวงนี้ทำให้ศรุตต้องเดินทางรอนแรมไปยังที่ต่างๆเพื่อตามหาจันทริกา เพื่อขอให้จันทริกาให้อภัย ตัวเขาจะได้หลุดพ้นจากบ่วงของความทุกข์

ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์ ปรากฏเด่นชัดในเรื่อง **เรือนมยุรา** ความหลงยึดติดกับอดีตอันเคยรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยา และความรักในอดีต ทำให้นกยูงหญิงสาวที่รอดชีวิตจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เพราะเรือนที่ปิดผนึกด้วยกฤตยามนตร์ที่ทำให้เวลาในเรือนเดินช้ากว่าเวลาภายนอก มีแต่ความทุกข์ เพราะนกยูงเฝ้าครวญคิดถึงแต่อดีตทั้งความรุ่งเรืองของพระนครอันงดงาม และความรักในอดีตอันหวานชื่น ทำให้นกยูงมีอาจปรับตัวได้กับโลกปัจจุบัน และทุกข์ใจเมื่อรู้ว่าพระนายคนรักปัจจุบัน มิใช่จมีนไวยวงศาคนรักในอดีตชาติที่มาเกิดใหม่อย่างที่เธอเข้าใจ

ผู้ที่ทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับผลกรรมนั้น ปรากฏเด่นชัดในเรื่อง **ดอกแก้วภาวะบุหญิง** เจ้าชายสุหรพาตีฆมาธราชอัสมาธ ราชอาณาจักรประเทศศรียา เพราะหวังได้ครอบครองรานีภิระณาทิ เจ้าชายสุหรพาตีหลงรักมานาน หลังจากฆมาธราชอัสมาธเจ้าชายสุหรพาตีแล้ว ก็ฆมาธคนอื่นหลายคนเพื่อปกปิดความผิดที่ทำไว้ สุดท้ายแม้ว่าจะไม่มีมนุษย์คนใดสามารถลงโทษเจ้าชายสุหรพาตีได้ หากแต่ในคืนบุหลันยาศราเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ และเทพบริวารก็ลงมาตัดสินโทษให้เจ้าชายสุหรพาตีตาย เพราะเทพบริวารที่อยู่ในร่างสัตว์ป่า ชดใช้ความผิดที่ก่อไว้กับราชยาอัสมาธและบุคคลอื่นๆ

จากแนวคิดที่ได้กล่าวมาข้างต้น นับได้ว่าจินตนิยายของแก้วแก้วมีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก กล่าวคือด้วยเนื้อหาที่เป็นจินตนิยายที่เป็นเรื่องของความบันเทิง เป็นจินตนาการ แก้วแก้วได้สร้างฉากที่มีความพิเศษ เป็นโลกที่ไม่มีอยู่จริง หรือโลกสมมติ และการใช้ฉากเวลาในอดีตที่สอดคล้องกลมกลืนกับฉากสถานที่ มาสร้างความสนุกสนานให้แก่เรื่อง ในขณะที่เดียวกันแก้วแก้วก็นำเสนอสาระอันลึกซึ้ง ผ่านแนวคิดทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่อง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วว่ามีที่มาในการสร้างฉากอย่างไร และศึกษาบทบาทของฉากที่ผู้เขียนสร้างขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่าแนวคิดเป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของจินตนิยายของแก้วแก้ว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์แนวคิดในจินตนิยายของแก้วแก้วว่าภายในเนื้อเรื่องที่สนุกสนาน ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดสำคัญใดบ้าง เพราะแนวคิดที่ปรากฏเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของจินตนิยายของแก้วแก้วว่า ไม่ได้เป็นวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังแฝงสาระอันเป็นประโยชน์ และจากคำกล่าวของ แจ็ค เอ็ม บิคแฮม (Jack M. Bickham) ที่ว่า “ฉากทำให้แนวคิดของเรื่องเด่นชัดยิ่งขึ้น”¹⁰ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับแนวคิดในจินตนิยายของแก้วแก้ว กล่าวคือศึกษาถึงบทบาท

¹⁰ Ibid., p.3. ต้นฉบับภาษาอังกฤษมีดังนี้ ..setting can make clarification of theme.

ของฉากว่า ฉากสามารถสะท้อน หรือสนับสนุนแนวคิดของเรื่องให้เด่นชัดขึ้นได้อย่างไร โดยผู้วิจัยหวังว่าการศึกษาฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วในครั้งนี้ จะแสดงให้เห็นคุณค่าของจินตนิยายของแก้วแก้วว่าให้ทั้งความบันเทิงและสาระ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า แก้วแก้วเป็นนักเขียนที่พิถีพิถันในการสร้างผลงานอย่างแท้จริง เพราะฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วนั้นแทบยลน่าเชื่อว่ามืออยู่ได้

สมมติฐานการศึกษา

ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วมีที่มาหลากหลาย เพื่อสร้างความสมจริง (verisimilitude) ให้แก่เรื่อง และมีบทบาทสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อ

1. วิเคราะห์ที่มาของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว
2. วิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในจินตนิยายของแก้วแก้ว
3. วิเคราะห์บทบาทของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว

ขอบเขตการศึกษา

จากการสำรวจจินตนิยายของแก้วแก้วในระยะเวลา 20 ปี คือตั้งแต่ พ.ศ.2525-2545 มีจินตนิยายของแก้วแก้วที่ตีพิมพ์เป็นเล่มทั้งสิ้น 23 เรื่อง¹¹ การศึกษาฉากในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอจำกัดขอบเขตศึกษาเฉพาะเรื่องที่ปรากฏการใช้ฉากที่มีลักษณะพิเศษ และฉากมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง จำนวน 13 เรื่องต่อไปนี้¹²

ชื่อเรื่อง	พ.ศ.ที่พิมพ์เป็นเล่ม
1. แก้วราหู	2525
2. นางทิพย์	2525
3. แต่ปางก่อน	2527

¹¹ แก้วราหู (2525) นางทิพย์ (2525) แต่ปางก่อน 2527 จอมนาง (2527) มนตรา (2528) หม่อมทิพย์ (2529) แดนดาว (2529) นาคราช (2531) วิมานมะพร้าว (2531) คนเหนือดวง (2532) จากฝัน...สู่วันตร (2533) หน้ากากดอกซ่อนกลิ่น (2535) ผ้าทอง (2536) นิรมิต (2538) พญาปลา (2538) เรือนมยุรา (2538) อมตะ (2539) อธิษฐาน (2541) เรือนนพเก้า (2542) ดอกแก้วกระบุง (2542) วสันต์ลีลา (2542) ปลายเทียน (2544) นิยายนิรภัย (2544)

¹² ผู้วิจัยไม่ได้จัดเรื่องแดนดาว อยู่ในขอบเขตการวิจัย เนื่องจากเป็นนวนิยายแนววิทยาศาสตร์

4. จอมนาง	2527
5. มนตรา	2528
6. หนุ่มทิพย์	2529
7. นาคราช	2531
8. นิรมิต	2538
9. เรือนมยุรา	2538
10. อมตะ	2539
11. เรือนนพเก้า	2542
12. ดอกแก้วการะบุหนิง	2542
13. ปลายเทียน	2544

วิธีการศึกษา

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ขั้นตอนการวิจัยมีดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาจินตนิยายของแก้วเก้าทั้ง 13 เรื่องอย่างละเอียด

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของฉาก และหลักเกณฑ์ในการศึกษาวิจารณ์ฉากในนวนิยายเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาฉากในจินตนิยายของแก้วเก้า

2. วิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ศึกษาวิเคราะห์ที่มาของฉากในจินตนิยายของแก้วเก้า

2.2 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในจินตนิยายของแก้วเก้า

2.3 ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของฉากในจินตนิยายของแก้วเก้า

3. สรุปผลและเสนอข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผลการวิจัย

3.2 เสนอข้อเสนอแนะในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจที่มาของฉากในจินตนิยายของแก้วเก้า

2. ทำให้เข้าใจแนวคิดที่ปรากฏในจินตนิยายของแก้วเก้า

3. ทำให้เข้าใจบทบาทของฉากในจินตนิยายของแก้วเก้า ทั้งบทบาทในการสร้างความสมจริง (verisimilitude) และบทบาทในการสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนา

4. เป็นแนวทางในการศึกษาจากในผลงานของนักเขียนคนอื่นๆต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจินตนิยายของแก้วแก้ว

จากการสำรวจพบว่ามีผู้ศึกษาวิจัยจินตนิยายของแก้วแก้วดังนี้คือ

1. สะอาด รอดคง¹³ ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเหนื่อธรรมชาติในนวนิยายของแก้วแก้วที่ตีพิมพ์ระหว่างพ.ศ. 2525-2529 จำนวน 7 เรื่องคือ **แก้วราหู นางทิพย์ แต่ปางก่อน จอมนาง มนตรา หนุ่มทิพย์ และแดนดาว** โดยความเชื่อเหนื่อธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายของแก้วแก้วแบ่งได้เป็น 6 ประเภทคือ ความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตาของมนุษย์ ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง ความเชื่อเรื่องลางสังหรณ์และความฝัน ความเชื่อเรื่องอำนาจจิต ความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ และความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย

2. กฤษณา วงษ์รักษ์¹⁴ ศึกษานวนิยายของแก้วแก้วที่ตีพิมพ์ในระหว่างพ.ศ.2531-2536 จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ **วิมานมะพร้าว คนเหนื่อดวง จากฝัน...สู่นิรันดร นาคราช หน้ากากดอกช่อนกลิ้ง ผ้าทอง และ นิรมิต** สาระสำคัญของวิทยานิพนธ์คือการวิเคราะห์ความเชื่อเหนื่อธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายของแก้วแก้ว ซึ่งมีทั้งสิ้น 6 ประการคือ ความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า ความเชื่อเกี่ยวกับมิติแห่งเวลา ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจจิต

3. ศนิชา แก้วเสถียร¹⁵ ศึกษานวนิยายของแก้วแก้วที่ปรากฏการใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจนจำนวน 7 เรื่องคือ **นางทิพย์ จอมนาง มนตรา แดนดาว จากฝัน...สู่นิรันดร หน้ากากดอกช่อนกลิ้ง และ นิรมิต** ผลจากการวิจัยคือ แก้วแก้วสามารถผสมผสานวิทยาศาสตร์ให้เข้ากับจินตนาการได้อย่างประสมกลมกลืน ในการสร้างองค์ประกอบทั้งโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแนวคิดของเรื่อง การใช้วิทยาศาสตร์ในนวนิยายของแก้วแก้วมีคุณค่าด้านความสมเหตุสมผลและสมจริง และคุณค่าด้านบันทึกเหตุการณ์ทางวิทยาศาสตร์ในช่วงเวลาที่ประพันธ์นวนิยาย

13 สะอาด รอดคง. **วิเคราะห์นวนิยายเหนื่อธรรมชาติของแก้วแก้ว**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2533.

14 กฤษณา วงษ์รักษ์. **วิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยายเหนื่อธรรมชาติของ “แก้วแก้ว” ระหว่างพ.ศ. 2531-2536**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2542.

15 ศนิชา แก้วเสถียร. **การใช้วิทยาศาสตร์ในนวนิยายของแก้ว**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.

4. อิงอร สุพันธ์วณิช¹⁶ คีษภาวิเคราะห์จินตนิยายของแก้วแก้ว 11 เรื่องคือ **แก้วราหู จอมนาง จากฝันสู่วันจันทร์ แต่ปางก่อน นางทิพย์ มนตรา เรือนมยุรา ปลายเทียน นาคราช อมตะ และนิรมิต** โดยผู้วิจัยได้ศึกษาคีษภาวิเคราะห์กลวิธีการสร้างเรื่องให้สนุกสนานและน่าสนใจของแก้วแก้ว เช่น การสร้างความลึกลับเหนือจริง ด้วยการสร้างองค์ประกอบของวิเศษ สื่อ พลังจิต การสร้างตัวละครมีความพิเศษ เช่น ตัวละครจากวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในเรื่อง **ปลายเทียน** การสร้างลักษณะพิเศษให้ตัวละคร การสร้างปมขัดแย้งภายในเรื่อง และการใช้เวทมนตร์คาถาอาคมและอำนาจเหนือธรรมชาติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฉาก

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฉากพบว่า มีผู้ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับฉากดังนี้

1. วลัยยา วิวัฒน์ศรี¹⁷ คีษภาวิเคราะห์นวนิยายของฟร็องซัวส์ โมริยัคทั้งสิ้น 14 เรื่องระหว่าง ค.ศ.1922-1941 โดยมีลักษณะร่วมของนวนิยายทั้ง 14 เรื่องคือโมริยัคได้ใช้แค้วนลอร์ดและเมืองบอร์โดซ์ อันเป็นถิ่นกำเนิดของโมริยัคเป็นสถานที่สำคัญในนวนิยาย โดยงานวิจัยชิ้นนี้ได้แบ่งหัวข้อในการวิจัยออกเป็น 5 หัวข้อคือ ภาพลวง สถานที่กับการกำหนดเหตุการณ์หลักของเรื่อง บทบาทของสถานที่ในการเสนอภาพของตัวละคร ความสัมพันธ์ระหว่างมิติสถานที่กับมิติเวลา และอรรถศาสตร์ของมิติสถานที่

2. สุภัค มหาวารการ¹⁸ ศึกษาความสำคัญของฉาก “บุษบาเสียงเทียน” ในการสร้างอารมณ์สะเทือนใจ โดยบทความข้างต้นตัดตอนมาจากวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนบทความเรื่อง การสร้างอารมณ์สะเทือนใจในบทละครเรื่อง **อิเหนา** พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 โดยผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของฉากบุษบาเสียงเทียนว่ามีลีลาการสร้างฉากที่งดงามแบบคาย นำไปสู่การตีความที่ลึกซึ้ง มีผลต่อการดำเนินเรื่องอย่างเป็นเอกภาพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁶ อิงอร สุพันธ์วณิช, **วรรณกรรมวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: แอดทีฟพริ้นท์, 2547.

¹⁷ วลัยยา วิวัฒน์ศรี. **มิติสถานที่ในนวนิยายของฟร็องซัวส์ โมริยัค**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

¹⁸ สุภัค มหาวารการ. “บุษบาเสียงเทียน: นัยสำคัญของฉากที่สร้างอารมณ์สะเทือนใจ”, **วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์** 24, 2(2545 : 33-39.)

3. วิภาพ คัญทัฬ¹⁹ ศึกษาวิเคราะห์ฉากที่เด่นสำคัญในนวนิยายสยองขวัญของจินตวีร์ วิวัธน์ ที่ตีพิมพ์ระหว่างพ.ศ. 2519-2531 จำนวนทั้งสิ้น 36 เรื่อง ผลจากการวิจัยคือ จินตวีร์ วิวัธน์ ให้ความสำคัญกับการสร้างปมขัดแย้งระหว่างตัวละครฝ่ายมนุษย์และตัวละครฝ่ายอำนาจลับ เป็นภูมิหลังทางจิตใจของตัวละครในฉากที่เด่นสำคัญ และเป็นการเสนอแนวคิดเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผ่านฉากที่เด่นสำคัญในนวนิยาย

จากตัวอย่างของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฉากข้างต้น จะเห็นได้ว่าการศึกษาวิจัยฉากมักเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการสร้างวรรณกรรม ที่ยังมีได้มีผู้ศึกษาวิจัยมากนัก อีกทั้งงานวิจัยบางชิ้นยังเน้นการศึกษาวิเคราะห์ที่ “ฉากเหตุการณ์” (Scenes) ของเรื่องมากกว่า “สถานที่” ที่เกิดเหตุการณ์ภายในเรื่อง เห็นได้ชัดจากงานวิจัยของวิภาพ คัญทัฬ และสุภัค มหาวรากร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ฉาก โดยคำว่าฉากในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้ตรงกับคำว่า Setting มีความหมาย 3 ประการได้แก่ ฉากสถานที่ ฉากเวลา และฉากบรรยากาศของเรื่อง ทั้งในแง่ของที่มาและบทบาทของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁹ วิภาพ คัญทัฬ. การวิเคราะห์ฉากที่เด่นสำคัญในนวนิยายสยองขวัญของจินตวีร์ วิวัธน์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

บทที่ 2

ที่มาของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว

องค์ประกอบของเรื่องสั้น และนวนิยายได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา และฉากและบรรยายภาคของเรื่อง¹ อาจกล่าวได้ว่าในการศึกษาองค์ประกอบในเรื่องสั้น และนวนิยายนั้น ส่วนใหญ่นิยมศึกษาองค์ประกอบหลัก เช่น แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละครมากกว่าฉากและบรรยายภาคซึ่งเป็น “ภูมิหลัง” ของเรื่อง แต่ฉากก็เป็นองค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในวรรณกรรม ทั้งเรื่องสั้น และนวนิยาย ผู้เขียนต้องพิถีพิถันในการเลือกใช้ฉาก และบรรยายภาคให้สอดคล้องกับเนื้อหา และโครงเรื่องของนวนิยายที่ตนสร้างขึ้น

ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ทั้งนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาอย่าง **สายโลหิต ขุนศึก บารมีพระแม่ป๋องปกพันธรณิน** ฯลฯ ผู้เขียนต้องใช้ฉากบ้านเมืองในสมัยอยุธยาเช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม ประตูเมืองต่างๆ ในเรื่อง**สายโลหิต** เพื่อให้เข้ากับเนื้อเรื่อง เช่นเดียวกับนวนิยายอิงประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ เช่น **สี่แผ่นดิน สองฝั่งคลอง รัตนโกสินทร์** ฯลฯ ผู้เขียนย่อมต้องสร้างฉากของเรื่อง คือบ้านเมืองในสมัยรัตนโกสินทร์ เพื่อให้เหมาะสมแก่เรื่อง เช่น การใช้ฉากพระบรมมหาราชวังในเรื่อง**สี่แผ่นดิน** นอกจากนี้ฉากในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ยังสามารถสนับสนุนแนวคิดของเรื่องได้ เช่น ฉากพระบรมมหาราชวังในเรื่อง**สี่แผ่นดิน**แสดงให้เห็นความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นประมุขของชาติ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนภายในชาติ นอกจากนี้ฉากในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ยังแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองได้อีกด้วย²

สำหรับไพรัชนิยาย หรือนวนิยายที่ใช้ฉากต่างประเทศที่หม่อมเจ้าอากาศดำเกิงเป็นผู้บุกเบิกไว้ในนวนิยายเรื่อง**ละครแห่งชีวิต**นั้น การใช้ฉากต่างประเทศเป็นการให้ความรู้แก่ผู้อ่านทั้งด้านภูมิประเทศ ขนบธรรมเนียมประเพณีในดินแดนที่ผู้เขียนเลือกมาใช้เป็นฉากของเรื่อง ฉากต่างประเทศที่นักเขียนเลือกใช้มีหลากหลาย เพื่อให้เรื่องมีความน่าสนใจ แปลกใหม่ มีทั้งการใช้ฉากประเทศแถบยุโรปเช่น **รัตนวดี** และ**นิกกับพิม**ของ ว. ณ ประมวลมารค **เยี่ยมวิมาน**ของ ว.วินิจฉัยกุล **ทางรัก-สายสัมพันธ์**ของทมยันตี ฉากประเทศแถบอาหรับเช่น**ความลับบนแหลมไชไน** **ฟ้าจรดทราย**ของโสภาค สุวรรณ **รัศมีจันทร์**ของลักษณวดี **ซี้ค**ของประภัสสร

¹ สายทิพย์ นุกุลกิจ, **วรรณกรรมปัจจุบัน**, หน้า 165.

² สุภิญญา ยงศิริ, **การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์**, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545, บทคัดย่อ

เสวิกุล ส่วนจากประเทศแถบตะวันออก ได้แก่จากประเทศญี่ปุ่นในเรื่องข้างหลังภาพของศรีบูรพา จากต่างประเทศในแต่ละเรื่องย่อมแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการนำเสนอจากของผู้เขียนที่ต้องนำเสนอฉากให้ตรงกับความเป็นจริง รวมทั้งไม่ขัดกับเนื้อเรื่อง หรือโครงเรื่อง

ในนวนิยายแสดงชีวิตชนบท ฉากที่เป็นทุ่งนา ไร่ สวน ป่าไม้ และทะเล ทำให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิดธรรมชาติ และผู้เขียนยังสามารถสอดแทรกข้อคิดเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติจากการสร้างฉากของธรรมชาติที่สวยงาม กลับถูกทำลายด้วยน้ำมือของมนุษย์³ ในขณะที่นวนิยายไทยแนวสะท้อนปัญหาสังคมชนบท ลักษณะของการสร้างฉากส่วนใหญ่จะเน้นความสมจริง กล่าวคือมีการใช้สถานที่ที่มีอยู่จริง ๆ ในชนบทเป็นฉาก และใช้สถานที่จริงๆ ที่มักมีอยู่ทั่วไปในหมู่บ้านต่างๆ ไปเป็นฉาก ซึ่งทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของชนบทได้แจ่มชัด⁴

ฉากของนวนิยายสยองขวัญมีความหมายต่อนวนิยายประเภทนี้มาก โดยเฉพาะฉากที่ตื่นเต้นสำคัญจะมีผลต่อความรู้สึกของผู้อ่าน เช่นรูปทรงของบ้านมีส่วนเสริมสร้างความรู้สึกตื่นเต้นต่อเหตุการณ์ในเรื่อง อันเป็นลักษณะเดียวกับวรรณกรรมกอธิคคือใช้องค์ประกอบของสถานที่ในการซ่อนความลึกลับ และทำทนายเพื่อให้แสวงหาความจริง⁵

ในจินตนิยายซึ่งเป็นเรื่องราวของจินตนาการ เรื่องเหนือธรรมชาติและเหนือการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ เช่น การกลับชาติมาเกิด การมีชีวิตเป็นอมตะ ฉากที่ผู้เขียนใช้จึงต้องมีความสำคัญอย่างมาก กล่าวคือผู้เขียนยอมใช้ฉากจินตนาการเพื่อให้เข้ากับเรื่อง การใช้ดินแดนในความฝันเพื่อให้เกิดบรรยากาศของความลึกลับ น่าตื่นเต้น ความรู้สึกที่จริงกึ่งฝัน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าฉากในนวนิยายแนวต่างๆ นั้น มักจะมุ่งให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเหตุการณ์ที่เข้ากับเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี

2.1 ความหมายของฉาก

มีนักวิชาการหลายคนให้ความหมายของฉากไว้หลากหลายดังนี้

คำว่า ‘ฉาก’ ในพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีความหมายดังนี้

³ อิงอร สุพันธุ์วนิช, วรรณกรรมวิจารณ์, หน้า 144.

⁴ ปรียาภรณ์ หนูสนั่น. การสะท้อนปัญหาสังคมชนบทในนวนิยายไทย (2519-2529), วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531, หน้า146 .

⁵ วิภาพ คัญทัพ. การวิเคราะห์ฉากตื่นเต้นสำคัญในนวนิยายสยองขวัญของจินตวิวิธน์, หน้า 1.

ฉากท้องเรื่อง ภูมิหลังทางกายภาพ หรือทางจิตใจที่ปรากฏในเหตุการณ์ในบันเทิงคดี ประเภทเรื่องเล่า ส่วนที่ประกอบกันขึ้นเป็นฉากท้องเรื่องมีดังนี้

(1) สถานที่จริงๆทางภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศของท้องถื่นนั้นทัศนียภาพ และลักษณะของสถานที่ เช่น ตำแหน่งของหน้าต่างและประตูในห้อง

(2) อาชีพและการดำเนินชีวิตของตัวละคร

(3) เวลาหรือสมัยที่เหตุการณ์เกิดขึ้น เช่น สมัยในประวัติศาสตร์ หรือฤดูกาลของปี

(4) ภาวะแวดล้อม เช่น ศีลธรรม สังคม ตลอดจนภาวะจิตใจของตัวละคร

บันเทิงคดีส่วนใหญ่ มีส่วนประกอบ 4 อย่าง คือฉากท้องเรื่อง เหตุการณ์ (หรือ โครงเรื่อง) ตัวละคร และผลสืบเนื่อง.⁶

กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้ให้ความหมายของฉากไว้ว่า

ในบทละครคำว่า ฉาก หมายถึงเวที และส่วนประกอบเวทีตามเนื้อเรื่อง แต่ในนวนิยายเรื่องสั้น หรือในนิทานมีความหมายกว้างกว่า คือหมายถึง**สถานที่ และเวลา ที่เรื่องนั้น ๆเกิดขึ้น** ...เช่น นวนิยายของ “ดอกไม้สด” มีฉากเป็นกรุงเทพฯ ในช่วงระหว่างเวลาราชการที่ 6-7-8 และแสดงชีวิตคนกลุ่มหนึ่ง ในส่วนหนึ่งที่บ้านเมือง ในช่วงเวลานั้นๆ สถานที่และเวลา อาจหมายถึงความหมายแคบเฉพาะห้องๆหนึ่ง หรือกว้างขวาง ทั้งประเทศหรือโลกก็ได้...การประเมินค่าในเรื่องฉากจึงจะต้องคำนึงความถูกต้องระหว่างเหตุการณ์และฉาก อันเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความประณีตในการแต่งของผู้แต่ง แม้นักเขียนหรือกวีจะมีใช้นักประวัติศาสตร์หรือภูมิศาสตร์ก็จริง แต่ความถูกต้องแม่นยำในเรื่องฉากช่วยให้บุรณภาพของเรื่องสมบูรณ์ หรือโดยนัยตรงกันข้ามอาจทำให้วรรณคดีเรื่องนั้นมีจุดอ่อนก็เป็นได้ ผู้วิจารณ์จึงควรสนใจวิเคราะห์

⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย, หน้า 396.

ฉากของเรื่องในด้านความถูกต้องชัดเจน และในด้านกลวิธีการใช้ฉาก ในการดำเนินเรื่องประกอบกัน⁷

กอบกุล อิงคะนนท์ ได้ให้ความหมายของฉากไว้ว่า

เป็นองค์ประกอบหนึ่งของบันเทิงคดี หมายถึงสถานที่ที่ เหตุการณ์ของเรื่องเกิดขึ้น ภูมิหลังต่างๆของตัวละคร สภาพภูมิ ประเทศ เวลาหรือยุคสมัยที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง และ สภาพแวดล้อมเงื่อนไข หรือสถานการณ์ของตัวละคร⁸

เจือ สตะเวทิน ได้ให้ความหมายของฉากดังนี้

คำว่า “ฉาก” ในความหมายของการประพันธ์ มีความหมาย 2 ประการ คือ

1. หมายถึงสถานที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่มีเหตุการณ์บังเกิดขึ้น โดยเกี่ยวข้องกับตัวละครด้วย

2. หมายถึงบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมทั้งปวงที่เป็น ส่วนประกอบในเรื่อง มีความหมายดีเด่นขึ้น

ฉะนั้น คำว่า “ฉาก” จึงยังหมายถึงอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจาก ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ดังต่อไปนี้คือ

1. **รูป** รูปใดๆที่ก่อให้เกิดอารมณ์แก่ตัวละคร เราถือว่าเป็นส่วน หนึ่งของฉาก เช่นเราเห็นต้นกล้วยตอนกลางคืน เราเข้าใจว่าเป็นผี จึง เกิดอารมณ์กลัวหรือตกใจ นอกจากนี้ก็มีสิ่งอื่นๆเช่น ก้อนเมฆ,ดวง จันทร์ ซึ่งก็ก่อให้เกิดอารมณ์ได้เหมือนกัน ดวงจันทร์นั้นคติของอินเดีย เรียกว่า มิตรของคนมีรัก

2. **รส** เป็นอุปกรณ์ที่ทำให้เรื่องมีชีวิตชีวาขึ้น รสทำให้เรื่องสมจริง ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผล รสทำให้ตัวละครผันแปรไป

⁷ กุหลาบ มัลลิกะมาส, **วรรณคดีวิจารณ์**, หน้า 85-86.

⁸ กอบกุล อิงคะนนท์, **ศัพท์วรรณกรรม**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อรุณมิตร, [ม.ป.ป.]), หน้า 85-86.

ต่างๆ เช่น ในสังคมมีการเลี้ยงสุราเมรัย เพราะสุราเมรัยเป็นรส ที่ผันแปรอารมณ์ของมนุษย์

3. **กลิ่น** ถ้าเราแต่งนวนิยายลูกทุ่งเราจะต้องพรรณนาถึงกลิ่นโคลนสาบควายกลิ่นน้ำเน่า ถ้าเราแต่งนวนิยายในกรุงก็พรรณนาถึงน้ำอบ น้ำหอม หรือกลิ่นบุหรี ถ้าพรรณนาเรื่องเศร้าๆ ก็มักจะกล่าวถึงกลิ่นธูป กลิ่นดอกไม้ เหล่านี้เป็นต้น ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า กลิ่นช่วยสร้างบรรยากาศได้เป็นอย่างดี

4. **เสียง** เป็นส่วนประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งของฉาก เสียงอาจเป็นเสียงดีหรือเสียงร้ายก็ได้ เช่น เสียงหัวเราะ เสียงร้องไห้ เสียงหวูดรถไฟ เสียงปี่ เสียงนกแสด และเสียงสวดอภิธรรม

5. **สัมผัส** เช่น ลม น้ำค้าง การจับมือ การจุมพิต ตลอดจนการสวมกอด

ฉะนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า **ฉากได้แก่วัตถุ หรือสิ่งของ หรือสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติทั้งปวงที่ก่อให้เกิดอารมณ์**⁹

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้ให้ความหมายของฉากไว้ว่า

...ฉากสำหรับนวนิยายอาจสงเคราะห์เข้าเป็นเนื้อหาหรือกลวิธีก็ได้ บางครั้งนักประพันธ์จะกล่าวถึง**สถานที่** เช่น จะทำให้เหตุการณ์เกิดในจังหวัดหนึ่ง ด้วยความตั้งใจจะดึงดูดความสนใจของผู้อ่านโดยไม่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องเลยก็ได้ หรือกล่าวถึงภูมิประเทศที่ใดที่หนึ่งเพียงเพื่อตัวจะได้พรรณนาความงดงามของธรรมชาติที่ตนสนใจก็ได้ หรืออาจจำเป็นต้องใช้จังหวัดนั้นหรือตำบลนี้ ด้วยความจำเป็นที่จะแสดงลักษณะนิสัยของตัวละคร หรือเพื่อประโยชน์แก่การดำเนินเรื่องก็ได้ นวนิยายบางเรื่องอาศัยฉากนั่นเองเป็นเนื้อเรื่อง¹⁰

จากความหมายของ “ฉาก” ดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มักจะเป็น**ฉากสถานที่** อันได้แก่ สถานที่ ภูมิประเทศ ลักษณะของสถานที่ที่เหตุการณ์ภายในเรื่องเกิดขึ้น โดยที่สถานที่ในที่นี่นี้อาจจะเป็นคฤหาสน์ แคว้น หรือดินแดน หรือประเทศ อาจหมายรวมไปถึง

⁹ เจือ สตะเวทิน, **วรรณคดีวิจารณ์** (กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์, 2518), หน้า 88-89.

¹⁰ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, **แคว้นวรรณกรรม** (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2539), หน้า 73.

ลักษณะทางนามธรรมที่ปรากฏร่วมกับสถานที่นั้นๆ เช่น ความเชื่อ ค่านิยมที่เป็นลักษณะเฉพาะของสถานที่นั้นๆ และจากนี้ยังหมายถึงรวมถึง**จากเวลา**อันได้แก่ ยุคสมัย ฤดูกาล หรือช่วงเวลาของเดือน หรือช่วงเวลากลางวันหรือกลางคืนที่เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้น นอกจากนี้จากการให้ค่านิยมของเจือ สตะเวทิน คำว่าจากยังหมายถึงรวมถึง**บรรยากาศ**ของเรื่องอันได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกต่างๆ เช่น หวาดกลัว โศกเศร้า อึกด้วย

2.2 บทบาทของฉาก

การศึกษาฉาก นอกจากจะต้องพิจารณาทั้งฉากสถานที่ เวลา และ บรรยากาศแล้ว ยังต้องศึกษาบทบาทของฉากประกอบกันไปด้วย

ฉากซึ่งหมายถึงสถานที่ ลักษณะของสถานที่ ภูมิประเทศ ช่วงเวลา ยุคสมัยหรือแม้กระทั่งช่วงของเวลาของวัน รวมถึงแสง เสียง สี กลิ่นที่ประกอบอยู่กับสถานที่ รายละเอียดเหล่านี้ที่ผู้เขียนแต่ละคนเลือกใช้ในนวนิยายแต่ละเรื่องนั้นย่อมมี “หน้าที่” หรือ “บทบาท” บางอย่าง นอกเหนือจากที่ผู้เขียนจะสร้างขึ้นตามจินตนาการ เพื่อให้สอดคล้องกับเรื่อง ดังที่ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตเรื่องบทบาทของฉากไว้อย่างหลากหลาย

ฌ็อง ปีแอร์ โกลเด็นชไตน์ (Jean Pierre Goldenstein) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับบทบาทของ ‘มิติสถานที่’ ไว้ในหนังสือ ‘**การอ่านนวนิยาย**’ ที่วัลยา วิวัฒน์ศร แปลไว้

สถานที่ในนวนิยายมิได้มีขึ้นโดยไร้ความหมาย มิใช่สถานที่ที่บรรยายแล้วก็แล้วไป แต่เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเรื่องเล่า และมีผลต่อการอ่าน สถานที่บางสถานที่เลือกมาใช้เพื่อให้เรื่องมีความน่าสนใจ สถานที่ และตัวละครยังให้ความหมายแก่กันและกันได้เป็นอย่างดีเช่นนี้สถานที่ต้องน่าเชื่อถือ ฉากแสดงจินตนาการของตัวละคร มีอิทธิพลต่อตัวละครและหล่อหลอมให้เขาเป็นเช่นนั้น สถานที่จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างบุคลิกและลักษณะของตัวละคร นอกเหนือจากนี้สถานที่มีหน้าที่เชิง ‘สัญลักษณ์’ คือการกล่าวถึงสถานที่บางแห่ง อาจมีความหมายบางประการแฝงมาพร้อมกับสถานที่นั้นๆ¹¹

11 เก็บความจาก ฌ็อง ปีแอร์ โกลเด็นชไตน์, **การอ่านนวนิยาย**, แปลโดย วัลยา วิวัฒน์ศร (กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 177-181.

วิภา กงกะนันทน์ ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สถานที่ในนวนิยายไว้ว่า

ในกรณีของนวนิยาย ผู้แต่งอาจใช้**สถานที่จริง** หรืออาจสมมติสถานที่ขึ้นให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริง หรือผสมผสานที่จริงกับสถานที่ที่สมมติขึ้นให้ดูราวกับเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริง .. การใช้ชื่อสถานที่จริงแต่มีรายละเอียดเป็นสิ่งสมมติ ก็เป็นวิธีการสร้างฉากอีกแบบหนึ่งที่นักเขียนนวนิยายบางคนนิยมใช้ **นอกจากเรื่องของสถานที่แล้วเวลาก็เป็นองค์ประกอบอีกส่วนหนึ่งของฉากที่ผู้แต่งนวนิยายให้ความสำคัญ** เนื่องจากเป็นปัจจัยร่วมกับสถานที่ ในอันที่จะช่วยทำให้เรื่องดูเหมือนเป็นเรื่องจริง เวลาเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ภูมิทัศน์ หรือบรรยากาศในสถานที่แห่งๆหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเวลาเปลี่ยนไป..

ผู้แต่งนวนิยายมีวิธีการอันหลากหลายในการกำหนดกรอบเวลา เพื่อทำให้เรื่องราวสมมติขึ้นดูเหมือนเรื่องจริงที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต หรือกำลังเกิดร่วมสมัยกับผู้อ่าน หรือแม้แต่เป็นเรื่องที่ดูเหมือนว่าอาจจะเกิดขึ้นได้จริงในอนาคต เช่น กำหนดด้วยปฏิทิน .. บางทีกำหนดด้วยระยะเวลาที่พระเจ้าแผ่นดินครองราชย์...บางครั้งผู้แต่งสามารถบอกมิติแห่งเวลาโดยทางอ้อม เช่น การแสดงให้เห็นด้วยการกำหนดให้ตัวละครใช้ภาษาเฉพาะกาลในสังคมยุคหนึ่งๆ... **การสร้างฉากด้วยวิธีการต่างๆเช่นนี้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เรื่องราวของคนที่สมมติขึ้นดูเหมือนเป็นเรื่องของคนจริง**¹²

จากข้อสังเกตของวิภา กงกะนันทน์พบว่าค่อนข้างสอดคล้องกับข้อสังเกตของวนิดา บำรุงไทย ที่ได้ให้ข้อสังเกตเรื่องการใช้สถานที่ในนวนิยายไว้ว่า

ฉากบางฉากในนวนิยายอาจไม่มีความสลักสำคัญ เป็นเพียงส่วนประกอบที่ไม่ มีความหมายเหมือนดอกไม้ในแจกันที่แต่งฉากในฉากละครชวนหัวสมัยใหม่ แต่บางฉากมีบทบาทในการเพิ่มน้ำหนักและกลั่นอายุความเป็นจริงเป็นจัง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการช่วยเสริมสร้างภาพลวงตา หรือความสมมุติของนวนิยายให้ดูจริงจังขึ้น

¹² วิภา กงกะนันทน์, *กำเนิดนวนิยายในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2539), หน้า 6-8..

ด้วยการจัดสร้างที่เรียกว่า ความคล้ายจริง หรือที่เรียกตามศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน ว่าสิ่งที่เรียกว่า ความละม้ายคล้ายจริง (Verisimilitude) ยิ่งไปกว่านั้น ฉากของนวนิยายบางเรื่องอาจมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความหมายและเอกภาพของเรื่องทั้งเรื่อง¹³

จากข้อสังเกตของคำอธิบายทั้งหลายข้างต้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าฉากนั้นมีบทบาทหลายอย่าง ทั้งการสร้างเอกภาพให้แก่เรื่อง การทำให้แก่นเรื่องเด่นชัดยิ่งขึ้น และการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร นอกจากนี้การเลือกใช้สถานที่จริง หรือการสร้างฉากให้เหมือนจริงยังมีบทบาทในการเสริมความสมจริงให้แก่เรื่อง

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ได้ให้ข้อสังเกตเรื่องการสร้างฉากให้เหมือนจริง จะเห็นได้ว่าการสร้างฉากให้เหมือนจริง มีผลอย่างมากในการทำให้นวนิยายซึ่งเป็นเรื่องสมมติให้ดูเหมือนเป็นเรื่องจริงหรือละม้ายคล้ายจริง หรือสมจริง โดยเฉพาะจินตนิยายที่เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาเป็นเรื่องราวจินตนาการเหนือธรรมชาติ ทั้งการกลับชาติมาเกิด การปรากฏตัวของเทวดา นางฟ้า ภูต นาค การสร้างฉากให้สมจริงจึงน่าจะเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ผู้อ่านเชื่อเรื่องราวที่เหนือธรรมชาติได้ โดยเฉพาะของสังเกตของวิภา กงกะนันทน์ที่ได้กล่าวถึงกลวิธีการสร้างฉากในนวนิยายว่า **“ผู้แต่งอาจใช้สถานที่จริง หรืออาจสมมติสถานที่ขึ้นให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริง หรือผสมผสานที่จริงกับสถานที่ที่สมมติขึ้นให้ดูราวกับเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริง .. การใช้ชื่อสถานที่จริงแต่มีรายละเอียดเป็นสิ่งสมมติ ก็เป็นวิธีการสร้างฉากอีกแบบหนึ่งที่นักเขียนนวนิยายบางคนนิยมใช้”** จากคำกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าที่มาของฉากเป็นสิ่งสำคัญมากในการสร้างฉาก แม้ว่าฉากจะเป็นฉากสมมติ แต่ก็ควรมีรายละเอียดที่เป็นจริงประกอบอยู่ด้วย เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกเชื่อ และคล้อยตามว่าฉากของผู้เขียนเป็นฉากที่มีอยู่จริงเพราะ **“ฉากมีบทบาทในการเพิ่มน้ำหนักและกลั่นอายุความเป็นจริงเป็นจัง หรืออาจกล่าวได้เป็นการช่วยเสริมสร้างภาพลวงตาหรือความสมมุติของนวนิยายให้ดูจริงจังขึ้น”** ดังนั้นที่มาของฉากจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อความรู้สึกสมจริงของผู้อ่าน ผู้วิจัยจึงศึกษาที่มาของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วอย่างละเอียด โดยแยกประเภทของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วตามที่มาของฉากที่ผู้เขียนใช้ดังนี้

2.3 ที่มาของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว

ในจินตนิยายของแก้วแก้ว ผู้เขียนได้สร้างฉากสถานที่ที่เหตุการณ์ของเรื่องเกิดขึ้นอย่างน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ในจินตนิยายบางเรื่องนอกจากจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับฉากสถานที่ที่

¹³ วนิดา บำรุงไทย, ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2543), หน้า 141.

เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นแล้ว ผู้เขียนยังได้ให้รายละเอียดเรื่องฉากเวลา และบรรยากาศที่ประกอบอยู่กับฉากสถานที่นั้นๆ เพื่อให้ฉากของเรื่องสมบูรณ์ มีมิติยิ่งขึ้น โดยผู้เขียนใช้ที่มาอย่างหลากหลายในการสร้างฉากสถานที่ มีทั้งการใช้สถานที่จริง การใช้หลักฐานประวัติศาสตร์ การใช้ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ การใช้วรรณคดี ทำให้ฉากสถานที่ในจินตนิยายของแก้วแก้วแปลกใหม่น่าสนใจ

2.3.1 ฉากที่มาจากสถานที่จริง

แก้วแก้วได้สร้างฉากต่างประเทศ คือประเทศสมมติ หรือรัฐสมมติที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และฉากในประเทศ คือสถานที่สมมติที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย เมื่อพิจารณาการสร้างฉากต่างประเทศ และฉากในประเทศก็จะพบว่า แก้วแก้วสร้างฉากสถานที่เหล่านี้โดยมีที่มาจากสถานที่ที่มีอยู่จริงหลายที่ผสมผสานกัน

2.3.1.1 ฉากต่างประเทศ

จากการศึกษาฉากในจินตนิยายทั้ง 13 เรื่องพบว่าแก้วแก้วได้สร้างฉากประเทศสมมติ หรือรัฐสมมติโดยที่มีมาจากประเทศที่มีอยู่จริง 4 เรื่อง คือเรื่อง **จอมนางนาคราช นิรมิต และดอกแก้วกระบูนิง**

ในเรื่อง **จอมนาง** แก้วแก้วได้สร้างประเทศสมมติคือ **ประเทศหงสา** เป็นประเทศสมมติอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปกครองด้วยระบบกษัตริย์ เคยตกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ แต่กษัตริย์ผู้ปกครองประเทศได้สร้างกองทัพที่เข้มแข็งขึ้นเพื่อปลดแอกประเทศจากเจ้าอาณานิคม เมื่อได้รับอิสรภาพประเทศก็ประสบปัญหา เพราะผู้นำในกองทัพได้ปฏิวัติ เพราะต้องการขึ้นมาปกครองประเทศแทนกษัตริย์ ต้องการเปลี่ยนการปกครองประเทศ ให้เป็นสาธารณรัฐแบบประเทศในแถบอเมริกาใต้ แต่เจ้าฟ้าหงสาก็สามารถล้มล้างอำนาจของทหารที่ปฏิวัติได้ และคืนอำนาจให้ประชาชน โดยเปลี่ยนระบบการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์คือเทวีหงสาเป็นประมุข

ประเทศหงสามีภูมิประเทศเป็นเกาะรูปหงส์ ขนาดของประเทศไล่เลี่ยกับเกาะสิงคโปร์ เป็นเมืองตากอากาศที่มีชื่อเสียง

เครื่องบินลดระดับต่ำลง แลเห็นหมู่เมฆขาวที่บ
เบื้องล่างลอยสูงขึ้นมาทุกขณะ จนกลายเป็นละออง
จางๆ เมื่อเครื่องบินบินฝ่าหมู่เมฆสู่พื้นทะเล ที่ปรากฏ

เป็นสีฟ้าอ่อนแว้งว้าง เกาะสีมรกตเริ่มปรากฏให้เห็นรำไร
อยู่กลางทะเลนั้น

เครื่องบินลดต่ำลงทุกที่จนเห็นภูมิประเทศเขียว
ช่อมุดได้ชัดเจน แลเล็กกระจ้อยร่อยเหมือนเมืองตุ๊กตา
อาณาเขตของหงสาเล็กมากขนาดไล่เลี่ยกับสิงคโปร์
แต่ทว่าเกาะเล็กๆ แห่งนี้แหละ คือประเทศหนึ่งในเอเชีย
อาคเนย์ ที่สามารถเคียงบ่าเคียงไหล่ไม่น้อยไปกว่า
ประเทศไทยเลย

(จอมนาง เล่ม 1, หน้า 25-26)

จากการบรรยายฉากประเทศหงสาข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้สร้าง
ประเทศสมมติขึ้นมาประเทศหนึ่ง โดยบอกถึงพิภภูมิศาสตร์ของประเทศหงสาโดยอ้างอิงกับ
ภูมิภาคที่มีอยู่จริงคือภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยังได้กล่าวถึง
ขนาดของประเทศหงสา โดยเทียบเคียงกับประเทศที่มีอยู่จริงคือประเทศสิงคโปร์ ทำให้ผู้อ่าน
สามารถจินตนาการถึงขนาดของประเทศหงสาได้ว่าเป็นเกาะขนาดเล็ก

การสร้างภูมิประเทศของประเทศหงสาให้เป็นเกาะรูปหงส์ จึงเป็นที่มา
ของชื่อประเทศ “หงสา” ก็เป็นแนวเทียบให้ผู้อ่านนึกถึงเมืองหงสาวดีในประเทศพม่า ที่มีตำนาน
ประจำเมืองเป็นเรื่องหงส์ และใช้หงส์เป็นเครื่องหมายของเมือง

ประวัติศาสตร์สมัยแรกของเมืองพะโคเป็นคล้าย
นิยายตำนานได้กล่าวว่าในสมัยอดีตกาลมีหงส์บินมาเกาะ
อยู่เหนือพื้นดินผืนเล็กๆ ในทะเล ผืนแผ่นดินนี้เล็ก
จนกระทั่งหงส์ตัวเมียไม่มีที่เกาะ และต้องมาเกาะอยู่บน
หลังของหงส์ตัวผู้¹⁴

นอกเหนือจากการใช้ชื่อของประเทศหงสา ผู้เขียนยังได้สร้างภูมิหลังทาง
การเมืองการปกครองของหงสาที่เหมือนกับประเทศพม่า คือตกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ

สโรบลไม่แปลกใจกับชีวิตความเป็นอยู่แบบนี้
เพราะหงสาเคยเป็นอาณานิคมของสหราชอาณาจักร

¹⁴ ม.จ. สุภัทรดิศ ดิศกุล, *เที่ยวดวงเจดีย์ที่ประเทศพม่า*, (กรุงเทพฯ :มติชน, 2547), หน้า 41.

อังกฤษมาก่อน ประเทศแม่แห่งนั้นได้ทิ้งร่องรอยการ
ครอบงำทางวัฒนธรรมเอาไว้มาก แม้ปัจจุบันซึ่งหงสา
ได้เอกราชอย่างบริบูรณ์

(จอมนาง เล่ม 1, หน้า 51)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้สร้างรายละเอียดให้ประเทศหงสา เป็นประเทศที่
มีอุตสาหกรรมพลอยเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ คล้ายคลึงกับประเทศพม่าที่มี
พลอยเป็นทรัพยากรอันมีค่าของประเทศ

“อุตสาหกรรมพลอย นับเป็นรายได้อันดับสาม
ของหงสา รองลงมาจากคาสีโน และการท่องเที่ยว
แต่เป็นทรัพยากรอันดับหนึ่งของหงสา รัฐได้เปิด
สัมปทานให้พ่อค้าเข้าไปขุดพลอยกันหลายบริษัท....

(จอมนาง เล่ม 1, หน้า 456)

ในส่วนภูมิหลังของประเทศหงสาเรื่องเครื่องแต่งกาย ผู้เขียนก็ยังอ้างอิง
กับเครื่องแต่งกายแบบไทยผสมผสานกับเครื่องแต่งกายของพม่า คือการสวมโจงกระเบน การสวม
ผ้าซิ่น การใช้ผ้าสไบคล้องบ่า

ชายวัยกลางคน แต่งกายแบบหงสาคือนุ่งผ้า
โจงกระเบน และเสื้อแขนยาวคอปิด คาดเอวรัดกุม

(จอมนาง เล่ม 1, หน้า 27)

...แต่กลับแต่งองค์แบบหงสาซึ่งเหมือนกับ
ส่วนผสมระหว่างชุดไทยกับพม่าตรงที่เป็นผ้าซิ่นยาว
กรอมเท้า และเสื้อแขนยาวจรดข้อมือ มีสไบห่มทับ
ภายนอก ซึ่งต่างออกไปบ้างตรงมิได้สะพักเฉียงบ่า
อย่างไทย หรือคล้องคออย่างพม่า หากแต่คล้องไว้
หลวมๆ ด้านหน้า และทั้งชายทั้งสองเลยพาดบ่าไปทาง
ด้านหลัง

(จอมนาง เล่ม 1, หน้า 57-58)

แม้ว่าจะมีรายละเอียดหลายส่วน ทั้งชื่อประเทศที่ทำให้ผู้อ่านนึกถึงเมืองหงสาวดี อุตสาหกรรมของประเทศที่ส่งออกพลอย การแต่งกายที่เป็นแบบผสมผสานระหว่างไทยกับพม่า แต่ผู้เขียนได้การสร้างภูมิหลังอื่นๆของประเทศหงสาให้ต่างไปจากประเทศพม่า กล่าวคือผู้เขียนได้สร้างระบบการเมืองการปกครองของประเทศหงสาที่ปกครองด้วยระบบกษัตริย์ เรียกตำแหน่งกษัตริย์ที่ปกครองประเทศว่า “เจ้าฟ้า” และเรียกมกุฎราชกุมารที่จะปกครองประเทศต่อจากพระมหากษัตริย์ว่า “เจ้าราชบุตร” ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ไม่มีในประเทศพม่า

“อ้อ! คุณคงเทียบกับฐานันดรทางเมืองไทย เปล่าครับเจ้าฟ้าในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงปริญหรือปริญเสส แต่หมายถึงคิง ตำแหน่งเจ้าผู้ครองหงสา นั้นเรียกว่าเจ้าฟ้ามาแต่โบราณแล้ว ถ้ามีโอรสที่จะขึ้นเป็นรัชทายาทต่อไป ก็เรียกว่าเจ้าราชบุตร นอกนั้นไม่ว่าเป็นเจ้าระดับไหน เป็นเจ้าชายเจ้าหญิงเหมือนกันหมด อย่างเจ้าชายทินมณิกที่เป็นผู้สำเร็จราชการตอนนี้เป็นพระญาติห่างๆ สำหรับฐานันดรศักดิ์ก็คงสักหม่อมเจ้าของประเทศไทยเห็นจะได้ ในหงสาก็เรียกเจ้าชายเฉยๆ เหมือนเจ้าชายองค์อื่นๆเหมือนกัน”

(จอมนาง เล่ม 1, หน้า 19-20)

จากบทสนทนาที่ตัวละครทั้งคู่สนทนาถึงระบบฐานันดรศักดิ์ของประเทศหงสา ผู้เขียนได้ใช้คำว่า “เจ้าฟ้า” มาสร้างเป็นคำเรียกกษัตริย์ผู้ปกครองประเทศหงสา โดยผู้เขียนได้ใช้บทสนทนาของตัวละครแสดงให้เห็นว่าคำว่าเจ้าฟ้าในประเทศหงสามีหมายถึงพระมหากษัตริย์ มีการกล่าวถึงฐานันดรศักดิ์อื่นๆคือ “เจ้าราชบุตร” ซึ่งหมายถึงตำแหน่งมกุฎราชกุมาร โดยผู้เขียนใช้ประโยคเพื่อโยงความคิดของผู้อ่านเพื่อให้เกิดแนวเทียบกับฐานันดรศักดิ์ในประเทศไทยว่า **“คุณคงเทียบกับฐานันดรทางเมืองไทย”** หรือ **“สำหรับฐานันดรศักดิ์ก็คงสักหม่อมเจ้าของประเทศไทยเห็นจะได้”** การสร้างฐานันดรศักดิ์ของประเทศหงสา จึงเป็นการสร้างภูมิหลังที่ผู้อ่านคล้อยตามได้ เพราะผู้เขียนได้สร้างจากฐานันดรศักดิ์ของประเทศหงสาโดยเทียบจากฐานันดรศักดิ์ของประเทศไทยที่ผู้อ่านรู้จักอยู่แล้ว เมื่อผู้เขียนเทียบฐานันดรศักดิ์ที่ผู้อ่านรู้จักอยู่แล้ว มาสร้างเป็นฐานันดรศักดิ์ของประเทศสมมติ โดยยังมีเค้าความเดิมคือหมายถึงผู้สูงศักดิ์ ผู้อ่านจึงยอมรับได้

นอกจากนี้ผู้เขียนยังสร้างระบบการปกครองให้หงสาเป็นประเทศที่ผู้หญิงสามารถขึ้นปกครองประเทศได้ในตำแหน่ง “เทวีหงสา”

“เทวีหงสาคืออะไรคะ คุณหมายถึงเป็นราชินี
นะหรือคะ มิสซิงแคร์”

“ไม่ใช่เป็นควีน ที่หมายถึงเป็นพระชายาของเจ้า
ฟ้าหงสา นะคะ แต่หมายถึงโมนาค...หรือกษัตริย์หงสา
ทีเดียว เพราะหงสาเหมือนอังกฤษคะ ผู้หญิงขึ้นครอง
ได้ ถ้าหากว่าไม่มีผู้ชายเป็นเจ้าราชบุตร แต่หงสาไม่
เคยมีตำแหน่งเทวีหงสา มาเกือบร้อยปีแล้ว เพราะเจ้าฟ้า
หงสาแต่ละองค์มีโอรสสืบต่อกันมาไม่ขาดสาย จนถึง
องค์ปัจจุบัน...”

(จอมนาง เล่ม 1, หน้า 64)

แม้ว่า “ตำแหน่งเทวีหงสา” จะเป็นตำแหน่งที่เกิดจากการสมมติ แต่ผู้เขียนก็สร้างโดยใช้แนวเทียบกับประเทศอังกฤษคือ **“เพราะหงสาเหมือนอังกฤษคะ ผู้หญิงขึ้นครองได้”** ในขณะเดียวกันการสร้างรายละเอียดที่ว่าประเทศหงสาเป็นประเทศที่มีผู้หญิงปกครองได้ ก็สอดคล้องกับการให้รายละเอียดที่ผู้เขียนได้ให้ไว้ข้างต้นว่า หงสาเป็นประเทศที่ตกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ จึงรับระบบการเมืองการปกครองแบบประเทศอังกฤษมาที่ประเทศของตน

การสร้างรายละเอียดของประเทศหงสาตั้งแต่การตั้งชื่อเมือง ที่ทำให้ผู้อ่านนึกถึงประเทศพม่า เครื่องแต่งกายที่แบบผสมผสานไทยกับพม่า การส่งออกพลอย การตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอังกฤษ ทำให้ผู้อ่านเกิดแนวเทียบว่าประเทศหงสาอาจจะเป็นประเทศพม่า แต่ก็ไม่ใช่ประเทศพม่า เพราะการสร้างละเอียดเรื่องขนาดของประเทศโดยเทียบเคียงกับขนาดของประเทศที่มีอยู่จริงคือประเทศสิงคโปร์ การสร้างระบบการเมืองการปกครองที่มีคำเรียก กษัตริย์ และมกุฎราชกุมารที่เทียบเคียงจากฐานันดรศักดิ์ของไทย การปกครองที่ผู้หญิงสามารถขึ้นครองราชย์ได้เหมือนประเทศอังกฤษ รายละเอียดที่ต่างออกไปนี้ ทำให้ผู้เขียนรู้สึกว่าการที่หงสาไม่ใช่ประเทศพม่า แต่ผู้อ่านก็พร้อมจะเชื่อและยอมรับการนำจะมีอยู่ได้ หรือการนำจะมีอยู่จริงของประเทศหงสา เพราะมีการอ้างอิงภูมิศาสตร์ที่มีอยู่จริง มีภูมิหลังของประเทศคล้ายดินแดนที่มีอยู่จริงทั้งภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง การแต่งกาย แม้ว่ารายละเอียดอื่นๆ คือคำเรียกกษัตริย์และมกุฎราชกุมาร และระบบการเมืองการปกครองที่ผู้หญิง

ขึ้นครองราชย์ได้ จะต่างออกไปจากประเทศพม่าที่ผู้อ่านนึกถึง หรือจินตนาการเทียบถึง แต่ผู้อ่านก็สร้างมโนภาพประเทศที่ผู้เขียนสร้างขึ้นราวกับว่ามีอยู่จริง เพราะมีรายละเอียดและแนวเทียบที่ผู้อ่านคุ้นเคยอยู่แล้ว

จากการสร้างประเทศหงสา จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใช้ประเทศที่มีอยู่จริงมาเป็นแนวเทียบทุกครั้ง เมื่อจะกล่าวถึงรายละเอียดที่ผู้เขียนต้องการเสนอ เช่นการอ้างขนาดที่ตั้งว่า **อาณาเขตของหงสาเล็กมากขนาดไล่เลี่ยกับสิงคโปร์** การบรรยายถึงการแต่งกายของหงสาว่า **แต่กลับแต่งองค์แบบหงสาซึ่งเหมือนกับส่วนผสมระหว่างชุดไทยกับพม่า** หรือการกล่าวถึงฐานันดรศักดิ์ของประเทศหงสาว่า **คุณคงเทียบกับฐานันดรทางเมืองไทย** และการกล่าวถึงระบบการเมืองการปกครองของประเทศหงสาที่ผู้หญิงขึ้นครองราชย์ได้ว่า **เพราะหงสาเหมือนอังกฤษค่ะผู้หญิงขึ้นครองได้** การใช้รายละเอียดจากประเทศที่มีอยู่จริงมาสร้างเป็นรายละเอียดของประเทศหงสา จึงน่าเชื่อ ทำให้ผู้อ่านยอมรับได้ เพราะผู้เขียนได้ใช้ดินแดนที่มีอยู่จริงมาเป็นแนวเทียบเพื่อให้อ่านเกิดจินตนาการ

ในเรื่อง **นาคราช** ผู้เขียนได้สร้างดินแดนสมมติคือ **“เมืองมาย”** รัฐอิสระที่ตั้งอยู่เหนือเขตแดนประเทศไทย หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงล่มสลายและถูกผนวกเข้าเป็นรัฐมายของประเทศพม่า

*หล่อนไม่เคยเห็นแคว้นมาย เพราะว่าเมื่อหล่อน
ถือกำเนิดมาแคว้นมาย ก็สูญเสียความเป็นไทแก่ตน
ถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศพม่าไปแล้ว....*

(นาคราช, หน้า 74)

การกล่าวถึงรัฐมายหรือแคว้นมาย โดยอ้างอิงที่ตั้งกับประเทศที่มีอยู่จริงคือประเทศพม่า ทำให้อ่านจินตนาการได้ถึงตั้งของรัฐมาย เพราะว่ามีกรอบที่ตั้งโดยอ้างอิงกับประเทศที่ผู้อ่านรู้จักเป็นอย่างดี

เนื่องจากปัจจุบันแคว้นมายได้ตกเป็นส่วนหนึ่งของประเทศพม่า การกล่าวถึงฉากเมืองมายเมื่อครั้งยังเป็นรัฐอิสระ จึงเป็นการนำเสนอผ่านภาพวาดของ ม.ร.ว. รัชสีที่ เคยเป็นทูตไทยที่ประจำอยู่เมืองมาย ที่แสดงให้เห็นทัศนียภาพของเมืองมายที่เป็นเมืองในหุบเขา และมีทะเลสาบใจกลางเมือง

ภาพนั้นเป็นภาพวิวิธทัศน์เมื่อมองลงมาจากที่สูง แลเห็นทิวเขาล้อมอยู่ทุกด้าน ใจกลางคือทะเลสาบที่สะท้อนเงาวาววับเหมือนวาทนระจกสะท้อนแสงแดด รายล้อมด้วยหมู่บ้านกระจัดกระจายอยู่ห่างๆ กัน ส่วนทางขวาของภาพอันเป็นที่ยื่นมองลงมานั้น จะเห็นชายหลังคาศาลายื่นออกมาให้เห็นเพียงรำไร ประกอบด้วยลายพญานาคเลื้อยทอดตัวลงมาจากหลังคา หักเด่นเป็นสง่า เหมือนจะมองทิวทัศน์อยู่เช่นกัน ผู้วาดได้ให้สีสันที่สดใสไม่ว่าจะเป็นฟ้าสีน้ำเงินอ่อนคลุมด้วยละอองเมฆขาวบาง หรือภูเขาสีเขียวครึ้ม และที่เด่นที่สุดคือภาพวาดของพญานาคที่แต้มสีเขียวเข้มล้อมพรายคล้ายประดับด้วยเกล็ดมรกต

เจ้าของบ้านมองท่าทางตกตะลึงของหญิงสาว แล้วพูดยิ้มๆ ว่า

“นั่นแหละ...เมืองมาย ผมวาดภาพนี้ตอนนั้นอยู่ที่อุทยานด้านหลังหอหลวง เห็นซ้อฟ้าันไห ไม่ใช่วัดหรือ แต่ว่าเป็นศาลาศิลปะคล้ายพม่ามากกว่าไทย

(นาคราช, หน้า 93)

แม้ผู้เขียนจะบรรยายฉากผ่านภาพวาด แต่ผู้เขียนให้รายละเอียดทั้งทิวทัศน์ที่เป็นทิวเขา ทะเลสาบที่น้ำใสจนเหมือนกระจก มีการให้สีสันของภาพอย่างละเอียดทั้งท้องฟ้าสีน้ำเงิน หรือภูเขาสีเขียวครึ้มแสดงให้เห็นว่าป่าไม้ยังอุดมสมบูรณ์ และสีเขียวเลื่อมของตัวพญานาค จนทำให้ผู้อ่านจินตนาการภาพของเมืองมายได้ มีการกล่าวถึงศิลปะของเมืองมายที่เป็น “ศิลปะคล้ายพม่ามากกว่าไทย” เพื่อให้สอดคล้องกับที่ตั้งของรัฐมาดิงที่ได้กล่าวไปข้างต้น

นอกจากนี้ภูมิประเทศเป็นหุบเขาสูงมีทะเลสาบอยู่ตรงกลาง ที่ผู้เขียนสร้างให้เป็นภูมิประเทศของเมืองมาย เป็นการสร้างภูมิประเทศที่สอดคล้องกับที่ตั้งของเมืองมายที่อ้างอิงว่าตั้งอยู่ในประเทศพม่า เพราะภูมิประเทศของประเทศพม่าในตอนเหนือประเทศมีภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและหุบเขา เช่นที่ราบสูงซานหรือฉาน¹⁵

¹⁵ สุमितร ปิติพันธ์ และคณะ, ชุมชนไทในพม่าตอนเหนือ : รัฐฉานตอนใต้ ภาคมันทะเลย์ และคำตีหลวง (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545) ,หน้า 40.

เนื่องจากเมืองมายถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศพม่า ดังนั้นตลอดทั้งเรื่องผู้เขียนจะกล่าวถึง “เมืองมายริสอร์ท” ในจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย ในฐานะตัวแทนของเมืองมาย (ที่เป็นรัฐ) เพราะเมืองมายริสอร์ทเป็นสถานที่ที่เจ้าฟ้าเมืองมายได้รวบรวมทรัพย์สมบัติมาตั้งเป็นอาณาจักรที่รวบรวมเชื้อสายมายไว้ ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง “เจ้าฟ้าเมืองมาย” จะได้รับผลประโยชน์ที่ได้จากริสอร์ทนี้ เช่นเดียวกับที่เจ้าฟ้าเมืองมายเคยได้รับผลประโยชน์จากเกิลด์พลอยที่เป็นการบันดาลของพญานาค เมื่อครั้งที่เมืองมายยังมีได้เสียเอกราชและตกเป็นของพม่า เจ้าฟ้ามายได้ “จำลอง” เมืองมายไว้เป็น “เมืองมายริสอร์ท” อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ของประเทศไทย โดยได้เลียนแบบภูมิประเทศที่สำคัญของเมืองมาย คือทะเลสาบขนาดใหญ่ใจกลางเมือง

*สถานที่เปลี่ยนไปแล้ว เมื่อเหลียวมองโดยรอบอีกครั้ง
แพงเมืองเพิ่งสังเกตว่าหล่อนไม่ได้ยืนอยู่ในสวนสาธารณะ
อีก หากแต่เป็นบริเวณเมืองมายริสอร์ทนั่นเอง
ทะเลสาบสะท้อนเงาหุบเขาที่โอบล้อมไว้อย่างแจ่มชัด
เหมือนกับเป็นอีกดินแดนหนึ่ง ละม้ายกับดินแดนจริง
โดยรอบ...*

(นาคราช, หน้า 34)

การสร้างรายละเอียดว่าเมืองมายหรือรัฐมายนั้นเคยเป็นรัฐอิสระที่อยู่ในประเทศพม่า แล้วจึงถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศพม่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นเป็นรายละเอียดที่น่าเชื่อ เพราะเป็นประเทศพม่าเป็นประเทศที่มีชนกลุ่มน้อยอยู่ในประเทศหลายกลุ่ม ทั้งไทใหญ่ กะเหรี่ยง ชะฉิ่น ฯลฯ¹⁶

หลังจากการสร้างเมืองมาย หรือแคว้นมายโดยให้รายละเอียดคือที่ตั้งอยู่ในประเทศพม่า การสร้างภูมิประเทศให้ละม้ายกับภาคเหนือของประเทศไทย ผู้เขียนยังได้สร้างภูมิหลังคือความเชื่อของชาวมายที่นับถือพญานาค จากการบรรยายฉากของผู้เขียนจะเห็นได้ว่านอกเหนือจากการบรรยายภูมิประเทศเป็นหุบเขาล้อมรอบทะเลสาบแล้ว การบรรยายฉากในเรื่องยังได้กล่าวถึงสถาปัตยกรรมที่แสดงความเชื่อของชาวเมืองมาย **ชายหลังคาศาลายื่นออกมาให้เห็นเพียงรำไรประกอบด้วยลายพญานาคเลื้อย ทอดตัวลงมาจากหลังซุห้วนเด่นเป็นสง่าเหมือนจะมองทิวทัศน์อยู่เช่นกัน** ชาวมายนับถือว่าพญานาคเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ประจำเมือง

¹⁶ เก็บความจาก พรพิมล ตริโซติ, **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า** (กรุงเทพฯ : โครงการตำรามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 57-60.

ลักษณะความเชื่อ และการใช้พญานาคมาสร้างเป็นส่วนหนึ่งของสถาปัตยกรรม ทำให้ผู้อ่านจินตนาการถึงความเชื่อของชาวสิบสองปันนาเขตปกครองพิเศษในมณฑลยูนนานในประเทศจีน ที่นับถือพญานาค และนำมาสร้างเป็นสถาปัตยกรรม จนความเชื่อนี้แพร่เข้ามาในเขตภาคเหนือของประเทศไทย¹⁷ ผู้อ่านจึงเกิดแนวเทียบถึงความเชื่อเรื่องพญานาคในเมืองมาย โดยนี้ก็เทียบจากสถาปัตยกรรมของสิบสองปันนาหรือวัดในภาคเหนือของไทย

เมืองฮำมีวัดแห่งพระพุทธศาสนา 28 วัด วัดสุทธาวาสเป็นวัดเก่าแก่ โบราณถือเป็นวัดหลวง ตรงทางเข้าไปสู่โบสถ์วิหารเป็นรูปพญานาค ก่อได้งามอย่างไม่มีวัดแห่งใดเสมอเหมือน ในเมืองฮำมีรูปก่อบ้านพญานาคเพียงวัดสุทธาวาสหรือวัดหลวง กับวัดใจ (วัดชัย) เท่านั้น¹⁸

ความเชื่อที่ว่าพญานาคเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ อาศัยอยู่ในทะเลสาบใจกลางเมือง เป็นสัตว์ที่คุ้มครองให้เมืองปลอดภัยและแผ่นดินอุดมสมบูรณ์แก่เมืองมายนั้น ก็เหมือนกับความเชื่อของชาวสิบสองปันนาที่เชื่อว่าพญานาคเป็นสัตว์ประเสริฐ มีเมืองพญานาคอยู่ใต้น้ำ

พ่อของพี่เคยเล่าให้ฟังว่า บึงใหญ่ในเมืองมาย...
น่าจะเรียกว่าทะเลสาบมากกว่าเป็นทางเข้าออกของพญานาค ทุกปีมะโรงพญานาคจะออกมากปรากฏตัวให้เห็นตอนที่ท่านเด็กๆ เคยฟังปู่ของพี่เล่าให้ฟังว่าออกสำรวจป่าไปกับพรานและฝรั่งอีกสองสามคน พอไปถึงถ้ำริมน้ำที่อยู่ติดกับทะเลสาบ....

(นาคราช, หน้า 122-123)

“.....เจ้าฟ้าเมืองมายและเชื้อสายได้เสวยสุขสมบุญจากการคุ้มครองของนาคราช ทร์พัยสมบัติในท้องพระคลังส่วนใหญ่นี้เป็นผลมาจากแรมรอกตแลพลอยเขียวในพื้นดิน”

(นาคราช, หน้า 420)

¹⁷ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, **ไทยสิบสองปันนา เล่ม 1** (กรุงเทพฯ : ศยาม, 2547), หน้า 170.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 170.

สำหรับความหมายของชาวไทยสิบสองปันนา
เกี่ยวกับพญานาคนั้นหมายถึงสิ่งประเสริฐสุด มีเมือง
พญานาคอยู่ใต้พื้นน้ำ ใต้แผ่นดินเป็นเมืองมีศีล มี
วัฒนธรรมอันดี¹⁹

การสร้างฉากสมมติเมืองมายหรือแคว้นมายของผู้เขียน จากการอ้างอิง
ที่ตั้งของเมืองมายว่าอยู่ในประเทศพม่า ซึ่งเป็นประเทศที่มีอยู่จริง และเป็นประเทศที่ผู้อ่านรู้จัก
เป็นอย่างดี มีการสร้างรายละเอียดเรื่องภูมิประเทศ คือเป็นทะเลสาบอยู่ใจกลางหุบเขา
สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศทางตอนเหนือของประเทศพม่า ที่ผู้เขียนได้อ้างว่าเป็นที่ตั้งของ
รัฐมาย นอกจากนี้การประวัติศาสตร์การเมืองของเมืองมายว่าเป็นชนกลุ่มน้อย ที่ถูกรวมเข้าเป็น
ส่วนหนึ่งของประเทศพม่าก็เป็นการสร้างรายละเอียดที่สมจริง เพราะพม่าเป็นประเทศที่มีชนกลุ่ม
น้อยหลายกลุ่ม การสร้างรายละเอียดเรื่องความเชื่อว่ามีเมืองมายนับถือพญานาค และนำ
พญานาคมาสร้างเป็นสถาปัตยกรรม จะคล้ายคลึงกับความเชื่อของชาวสิบสองปันนา และชาว
ไทยภาคเหนือ ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นไปได้ เพราะคุ้นเคยกับสถาปัตยกรรมของภาคเหนือที่มีรูป
พญานาคเป็นราวบันได รายละเอียดเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพถึงเมืองมาย หรือแคว้นมายที่
ผู้เขียนสร้างขึ้น

นอกเหนือจากการสร้างฉากประเทศสมมติ โดยมีที่มาจากสถานที่ที่มีอยู่
จริงคือประเทศพม่า ประเทศไทย และเขตปกครองพิเศษสิบสองปันนาแล้ว แก้วแก้วก็ยังได้
เลือกใช้ฉากเวลาที่เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นคือปีมะโรง หรือปีงูใหญ่เพื่อให้สอดคล้องกับความเชื่อ
ของชาวแคว้นมายที่นับถือบูชาพญานาค

“ปีนี้ปีมะโรงเสียด้วยซิ”

.....
“ปีมะโรงคือปีงูใหญ่” ม.ร.ว. รังสีขยายความ
เมื่อเห็นหลายชายทำหน้าไม่เข้าใจ “พวกชาวเมืองมาย
ถือกันว่าเป็นปีศักดิ์สิทธิ์ ต้องบูชาพญานาค ซึ่งเป็น
เทพในตำนานของพวกเขา ถ้าหากว่าไม่ทำก็จะเกิดคำ
สาปและความวิบัติต่างๆ...”

(นาคราช, หน้า 220)

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 170.

นอกจากฉากเวลาที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นในปีมะโรงแล้ว ในเรื่อง **นาคราช** ยังปรากฏฉากเวลาในอดีต คือเหตุการณ์สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แคว้นมายถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศพม่า เจ้าละอองคำย่าของแพงเมืองได้แต่งงานกับแสนผา ผู้ที่แท้จริงแล้ว คือนาคราชผู้เป็นอมตะ

“...แล้วเกิดสงครามโลกครั้งที่สองขึ้นมามากกับสงครามมหาเอเซียบูรพา เราก็เท่ากับถูกตัดขาดจากกันหลายปี...มาพบกันอีกครั้งฝ่ายเจ้านายของแคว้นมายลี้ภัยเข้ามาอยู่ในประเทศไทยหลังจากเสียเอกราช ตอนนั้นสงครามเพิ่งสงบลง”

“...เจ้าละอองคำยืนยันหนักหนาว่าเธอไม่อาจแต่งงานได้เพราะเหตุนี้ แต่เมื่อเธอเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้ว เธอเขียนมาบอกลุงว่าเธอมีสามีแล้วเป็นสามัญชนชาวมายชื่อแสนผา...”

“...แล้วต่อมาสามีของเจ้าละอองคำก็หายสาบสูญไป” นุรุษอาวไสจบเรื่องลงอย่างสั้นๆ หากพลิกความคาดหมาย

(นาคราช, หน้า 262-263)

ในเรื่อง **นิรมิต** แก้วแก้วก็ได้สร้างประเทศสมมติคือ “**แคว้นसारะ**” หรือประเทศสาธารณรัฐซารัค (La Republique de Sarac) เป็นประเทศในแหลมอินโดจีนที่ตกเป็นอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส เป็นดินแดนแห่งศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่ และงดงาม ที่ตั้งของแคว้นसारะ ตั้งอยู่ที่ทิศเหนือของประเทศไทย และติดกับประเทศพม่า ภูมิประเทศเป็นประเทศที่อยู่ท่ามกลางเทือกเขาสูง ทำให้มีอากาศเย็นตลอดปี เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความงามจนได้รับขนานนามว่า “สวิสเซอร์แลนด์เอเซีย”

ผู้เขียนเริ่มกล่าวถึงแคว้นसारะ ผ่านบทสนทนาระหว่างโกศลรุ่งกับไทวัน ตอนต้นเรื่อง โดยการให้รายละเอียดเรื่องที่ตั้งของแคว้นसारะว่าเป็นประเทศในเอเชียอาคเนย์ ที่เพิ่งตั้งประเทศขึ้นใหม่ เพราะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง จากระบบกษัตริย์มาเป็นระบบสาธารณรัฐ

“ถ้าออกเสียงอย่างฝรั่งก็กลายเป็น *La Republique de Sarac*” อีกฝ่ายหนึ่งหัวเราะเบาๆ ในลำคอ “ฟังเหมือนประเทศในตะวันออกกลางมากกว่า แหลมอินโดจีน”

(นิรมิต, หน้า 18)

จากการให้รายละเอียดของแคว้นสาร์ระข้างต้น ทำให้ผู้อ่านจินตนาการได้ถึงที่ตั้งของแคว้นสาร์ระหรือประเทศซาร์ค เพราะผู้เขียนได้ให้รายละเอียดเรื่องที่ตั้งของแคว้นสาร์ระคือ “ประเทศในแหลมอินโดจีน” นอกจากการนี้การให้ตัวละครออกชื่อประเทศเป็นภาษาฝรั่งเศส ยังสนับสนุนความคิดเรื่องที่ตั้งของประเทศที่อยู่ในแหลมอินโดจีนได้เป็นอย่างดี เพราะประเทศในแหลมอินโดจีนต่างตกเป็นอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส สอดคล้องกับภาษาราชการของแคว้นสาร์ระที่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศฝรั่งเศส จึงใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการ

พี่ชายของภูวงไปเรียนที่ฝรั่งเศส... คงเป็นเพราะสมัยหนึ่งสาร์ระเคยตกอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศส การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมย่อมมาจากประเทศนี้เป็นส่วนใหญ่ แม้แต่ภาษาที่สองของสาร์ระก็เป็นฝรั่งเศส ไม่ใช่ภาษาอังกฤษที่แพร่หลายไปทั่วโลก

(นิรมิต, หน้า 211)

การให้ที่ตั้งของแคว้นสาร์ระ โดยอ้างอิงพิกัดภูมิศาสตร์ที่มีอยู่จริงคือ แหลมอินโดจีน ภูมิหลังทางการเมืองการปกครองที่คล้ายคลึงกับประเทศลาว ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการเทียบรายละเอียดของแคว้นสาร์ระกับประเทศลาว เนื่องจากผู้เขียนกำหนดที่ตั้งของแคว้นสาร์ระว่าอยู่ในแหลมอินโดจีน

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ให้รายละเอียด เรื่องการเมืองการปกครองของแคว้นสาร์ระ ซึ่งเป็นประเทศที่ร้อนระอุด้วยสงครามกลางเมือง เพราะถูกรุกรานจากภัยคอมมิวนิสต์

“เราไม่เชื่อว่าสถานการณ์จะดีขึ้น ถ้าหากเรารู้ภัยไปอยู่นอกประเทศ เราคิดว่าการที่เรากับลูกชายเรา

อยู่ที่นี้เสียอีกกลับเป็นปรากฏการณ์อันมั่นคงที่สุดมิให้ฝ่ายกบฏ
คอมมิวนิสต์กล้ารุกรานมาถึงเมืองหลวง”

(นิรมิต, หน้า 456)

การสร้างการเมืองการปกครองของแคว้นสวาระที่มีการแทรกแซงของ
คอมมิวนิสต์นี้ ก็คล้ายคลึงกับเหตุการณ์การเมืองการปกครองในประเทศลาวที่ร้อนระอุ เพราะ
สงครามกลางเมือง ที่เกิดจากคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นฝ่ายซ้าย และฝ่ายเวียงจันทน์ซึ่งเป็นฝ่ายขวา

สงครามในลาวระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์หรือฝ่าย
ซ้าย กับฝ่ายขวาหรือฝ่ายเวียงจันทน์ ในช่วงหลังความ
พ่ายแพ้ของฝรั่งเศสที่เดียนเบียนฟูใน ค.ศ.1954 เป็นต้น
มา เป็นส่วนหนึ่งของสงครามเย็นระหว่างค่าย
คอมมิวนิสต์กับค่ายนายทุนที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่
ที่สองยุติลง...ฝ่ายซ้ายได้ตั้งพรรคประชาชนลาว พรรค
ได้ตั้งฐานปฏิบัติการแนวร่วมเพื่อปลดปล่อยพื้นที่ในแขวง
อื่นๆ โดยใช้ชื่อว่าขบวนการปลดปล่อยแนวลาวยุทธชาติ
โดยปลุกระดมและขยายพื้นที่ปลดปล่อยในชนบท²⁰

แม้ว่าผู้เขียนจะสร้างรายละเอียดของสงครามกลางเมืองในแคว้นสวาระ
ให้คล้ายคลึงกับสงครามในประเทศลาว แต่ก็ต่างจากประเทศลาว เพราะในประเทศลาวฝ่าย
คอมมิวนิสต์เป็นฝ่ายชนะ แต่ในแคว้นสวาระฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายขวาเป็นฝ่ายชนะ จนตั้งประเทศ
ใหม่เป็นสาธารณรัฐซาร์ค

ผู้อ่านจะเห็นว่าผู้เขียนสร้างรายละเอียดทั้งภูมิหลังการเมืองการปกครอง
ภาษาราชการ ที่ตั้ง สงครามกลางเมืองจากกลุ่มคอมมิวนิสต์ของแคว้นสวาระ ให้คล้ายคลึงกับ
ประเทศลาว เพื่อให้ผู้อ่านเกิดแนวเทียบและมองเห็นภาพของแคว้นสวาระที่ผู้เขียนสร้างขึ้น แต่
ผู้เขียนก็ได้สร้างรายละเอียดอื่นๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะของแคว้นสวาระขึ้นมาด้วย เช่นการแต่งกาย
ของแคว้นสวาระ ที่ฝ่ายชายต้องโพกผ้า สวมกางเกงขาก๊วย ส่วนฝ่ายหญิงก็ต้องโพกผ้า และ
สวมผ้าซิ่น

²⁰ สุวิทย์ ธีรศาสตร์. ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975 (กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์การพิมพ์, 2543), หน้า 375-376.

เสื้อตัวยาวตัดด้วยผ้าฝ้ายสีหม่นๆ ปราศจาก
การประดับประดานอกจากผ้ารัดเอวผืนแคบๆ ทั้งชาย
ยาว ตัวยาวลงมาถึงเข้าสวมทับกางเกงผ้าเนื้อหนา
คล้ายกางเกงขาก๊วยของไทย ตลอดจนผ้าโพกศีรษะที่ดู
คล้ายหมวก แต่มีชายผ้าบิดเป็นเกลียวคาดรอบจน
กระชับแน่นอีกทีหนึ่ง

ส่วนตัวหล่อนเอง เสื้อผ้าฝ้ายสีอ่อนๆ ตัวยาว
หลวมลงมาถึงข้อเท้า แต่ผ้าข้างสูง สวมทับชั้น
ยาวสีดำตามแบบพื้นเมืองของสวาระ....

(นิรมิต, หน้า 627)

จากการสร้างภูมิหลังการแต่งกายของแคว้นสวาระ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้
ผสมผสานการแต่งกายของหลายชาติในเอเชียเข้าด้วยกัน ตั้งแต่การแต่งกายของฝ่ายชายกางเกง
ขาก๊วยที่ผู้เขียนบอกว่าเป็น “ของไทย” การโพกศีรษะแล้วบิดเป็นเกลียวเหมือนการแต่งกายของ
ไทลื้อ²¹ ส่วนการแต่งกายของฝ่ายหญิงมีการสวมผ้าขึ้นเหมือนของไทย ส่วนการสวมเสื้อยาวถึง
ข้อเท้าและผ้าข้าง ก็ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการว่าเหมือนกับชุดอ่าวใหญ่ของผู้หญิงเวียดนาม
นอกนี้แคว้นแคว้นยังได้สร้างรายละเอียดที่เป็นภูมิหลังของแคว้นสวาระอีก
หลายประการ เช่น ธงชาติของแคว้นสวาระ อาหารของแคว้นสวาระ ธรรมเนียมของแคว้นสวาระ

ธงชาติของแคว้นสวาระ

บริการคนหนึ่งเดินอ้อมไปตามทางเดินระหว่างโต๊ะ
ยกเสาลโหะเล็กๆ ปลายประดับด้วยธงชาติสีเหลืองสลั
ขาวมาด้วย เขาวางธงชาตินั้นลงที่หัวโต๊ะอย่าง
ระมัดระวังมิให้กระทบภาชนะราคาแพง.....

(นิรมิต, หน้า 57)

อาหารของแคว้นสวาระ

อาหารพื้นเมืองของชาวสวาระวางมาในถาดไม้
หยาบๆ อย่างหนึ่งเป็นแป้งสีขาวก้อนเล็กๆ เท่าซาลาเปา
ใส่มาหลายก้อนในซามไบหนึ่ง พร้อมด้วยไม้เสียบยาว

²¹ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 30 ชาติในเชียยราย (กรุงเทพฯ : ศยาม, 2542), หน้า180.

แบบบาบิคิว ส่วนซามดินเผาอีกสองใบรูปร่างคล้าย
เหยือกใส่ครีมในซูดกาแพ คือเป็นซามเล็กๆ ก้นลึก
ปากซามด้านหนึ่งห่อเป็นรูปแคบคล้ายพวย ใส่ของเหลว
ข้นๆ ออกไปทางซูปหรือโจกสีแดงคล้ำๆ โรยหน้าด้วย
ผักใบเขียว....

“นี่อีกอย่าง อาหารพื้นเมืองในฤดูหนาว
แบ่งสาตินวดเป็นก้อนเอาบั้งไฟกินแทนข้าว มันอิมทนดี
ปกติเขาจะกินกับถั่วแล้วก็ผักอีกสองสามชนิด.....

(นิรมิต, หน้า 634-635)

แม้ว่าการบรรยายถึงอาหารพื้นเมืองของแคว้นสาระจะไม่ใช่ข้าว ที่เป็น
อาหารหลักของคนในแถบเอเชีย แต่ผู้เขียนก็มีการบรรยายโดยใช้อาหารที่ผู้อ่านรู้จักมาเทียบ
เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ และรู้สึกว่าการอาหารของแคว้นสาระที่ผู้เขียนสร้างขึ้นยอมรับได้ เห็นได้
จากตัวอย่างอาหารที่นำมาเทียบเช่น **ซาลาเปา ซูปหรือโจก** อาหารที่ผู้เขียนนำมาเทียบเหล่านี้
เป็นอาหารที่รับประทานกันในภูมิภาคเอเชีย สอดคล้องกับที่ตั้งของแคว้นสาระที่ผู้เขียนกล่าว
ดังนั้นการสร้างอาหารที่คล้ายคลึงกับอาหารที่อยู่ภูมิภาคเดียวกันจึงน่าจะเป็นไปได้

ธรรมเนียมของแคว้นสาระ

“ธรรมเนียมอย่างหนึ่งของชนชั้นสูงที่นั่นก็คือลูก
คนโตจะได้รับการศึกษาอย่างดีที่สุด มักจะส่งไปเรียน
ต่างประเทศ เมื่อกลับมาจะปกครองทรัพย์สินของ
ครอบครัว ส่วนลูกคนรองเรียนในประเทศแล้วมักถูกส่ง
เข้าโรงเรียนทหารเรียนจบก็ถูกส่งไปประจำการหัวเมือง
เป็นใหญ่เป็นโตอยู่ห่างบ้าน ถ้ามีลูกชายคนที่สามก็
อาจจะให้บวชตลอดชีวิตถือว่าพ่อแม่จะได้บุญอย่างสูง”

(นิรมิต, หน้า 245)

การสร้างธรรมเนียมแคว้นสาระของแก้วแก้วนั้น เป็นการสร้างที่
สอดคล้องกับรายละเอียดส่วนที่ตั้งของแคว้นสาระที่อยู่ในแหลมอินโดจีน อยู่ในภูมิภาคเอเชีย
เพราะแคว้นสาระมีธรรมเนียมและค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับลูกชาย โดยเฉพาะลูกชายคนโต
เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในแถบภูมิภาคนี้ที่มีธรรมเนียมนิยมเรื่องนี้เช่นเดียวกัน และการกล่าวถึง

การบวชและบุญ จึงอนุมานได้ว่าแคว้นสวาระเป็นดินแดนที่นับถือศาสนาพุทธเหมือนประเทศไทย ลาว และพม่า การสร้างธรรมเนียมของแคว้นสวาระ จึงทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นไปได้

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้สร้างบรรยากาศให้แคว้นสวาระเป็นดินแดนแห่ง ศิลปะ และอารยธรรมอันงดงาม เช่นการสร้างระนาดแก้วดนตรีประจำชาติของแคว้นสวาระ

“คล้ายกับแก้ว เป็นผลึกหินชนิดหนึ่ง ประเภทเดียวกับหินควอตซ์ มีอยู่มากตามลำดับความหนาบาง ถ้าหากว่าเอามาตัดให้เป็นแท่งยาว เรียงกันตามลำดับความหนาบาง แล้วมันจะมีเสียงสูงต่ำต่างกัน เสียงใส น่าฟังมากถึงกับเรียกว่าระนาดแก้ว

เพลงนั้นกังวานแปลก ท่วงทำนองชวนให้นึกถึงบรรยากาตราตรีเย็นเยียบ มีแต่น้ำค้างหยาดเย็นลงที่ละหยดบนผิวน้ำสีเข้มเป็นเงาลึก ก่อให้เกิดวงกระจายไขว่ น้อยๆ แสบไม่สังเกตเห็น กลืนหายไปในความมืดสลัวของแนวไม้ชายน้ำ

หล่อนรู้สึกตัวอีกครั้งเมื่อวงน้ำวางสุดท้าย ละลายหายไปในความเงียบสงัด ถอนหายใจยาวแสนเสียดาย

“คุณเข้าถึงดนตรีของสวาระ”

(นิรมิต, หน้า 20)

แก้วแก้วได้สร้างแคว้นสวาระซึ่งเป็นประเทศสมมติให้คล้ายคลึงกับประเทศไทย เพื่อให้ผู้อ่านเกิดแนวเทียบ เรื่องการเมืองการปกครองของแคว้นสวาระที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย เพราะผู้เขียนสร้างให้แคว้นสวาระอยู่ในภูมิภาคเดียวกับประเทศไทย จากนั้นจึงสร้างรายละเอียดอื่นๆซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะ เช่น การแต่งกาย ธงชาติ อาหาร และธรรมเนียมของสวาระ เพื่อให้ผู้อ่านรู้ว่าแคว้นสวาระไม่ใช่ประเทศไทย หากแต่เป็นประเทศหนึ่งที่วัฒนธรรมเป็นของตนเอง เพราะผู้เขียนได้สร้างรายละเอียดเหล่านี้โดยมีบางส่วนที่ผู้อ่านรู้จักเป็นอย่างดีอยู่ด้วย เช่นการแต่งกายของแคว้นสวาระ อาหารของแคว้นสวาระ ธรรมเนียมของแคว้นสวาระ นอกจากนี้ยังมีสร้างบรรยากาศคือเสียงดนตรี เพื่อสื่อให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความเป็นเมือง ที่งดงามด้วยศิลปะของแคว้นสวาระ จึงทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพเกี่ยวกับแคว้นสวาระได้

ในเรื่องดอกแก้วกระบุหนิง แก้วแก้วได้สร้างประเทศสมมติคือ **ประเทศคีรียา** โดยได้รับแรงบันดาลใจจาก

ความประทับใจในภาษาตระกูลชวา-มาเลย์
ซึ่งเคยนำมาประกอบกับภาษาไทยไว้อย่างไพเราะในพระ
ราชนิพนธ์อิเหนา ในรัชกาลที่ 2 และอีกอย่างหนึ่งคือได้
เห็นทิวทัศน์สวยงามของเกาะบาหลีที่ทางการได้อนุญาต
ไว้

(ดอกแก้วกระบุหนิง, หน้าคำนำ)

เนื่องจากผู้เขียนได้กล่าวไว้ตั้งแต่หน้าคำนำแล้วว่า ได้อิทธิพลและแรงบันดาลใจจากเกาะบาหลี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประเทศอินโดนีเซีย และจากภาษาตระกูลชวา-มาเลย์ แก้วแก้วจึงได้สร้างประเทศคีรียา ให้เป็นเกาะที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วยเกาะสองเกาะคือเกาะจันดาหฺรา และเกาะหะรีที่เป็นที่ตั้งของรัฐบาลกลาง

“มันเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ของเกาะ คีรียามิ
เกาะใหญ่สองเกาะ รวมกันเป็นประเทศ คือเกาะหะรีที่
เป็นที่ตั้งเมืองหลวงหะรีรายา รัฐบาลกลางอยู่ที่นั่น
แล้วก็เกาะจันดาหฺราที่ขนาดเล็กกว่านิดหน่อย
ชาวเกาะหะรีกับเกาะจันดาหฺราเขาถือกันว่าต่างคนต่าง
สืบเชื้อสายมาจากคนละเผ่ากัน ไม่ค่อยจะขึ้นให้กันหรอก”

(ดอกแก้วกระบุหนิง, หน้า 19-20)

การกล่าวถึงเกาะหะรีรายาและเกาะจันดาหฺรา จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใช้ คำว่า **“สืบเชื้อสายมาจากคนละเผ่า”** ทำให้เกิดจินตนาการว่า ประเทศคีรียาเป็นประเทศที่ประกอบไปด้วยชนเผ่าต่างๆ หลายเผ่า ผู้เขียนได้นำเอาความเป็นจริงของประเทศอินโดนีเซียที่เป็นเกาะต่างๆจำนวนมาก และมีชนเผ่าหลากหลาย มาสร้างเป็นประเทศคีรียา แต่ก็สร้างลักษณะภูมิประเทศของประเทศคีรียาให้แตกต่างออกไปจากประเทศอินโดนีเซีย คือประกอบด้วยเกาะเพียงสองเกาะเท่านั้น

นอกเหนือจากการให้สภาพทางภูมิศาสตร์ว่า ประเทศคีรียาเป็นประเทศที่ประกอบด้วยเกาะสองเกาะแล้ว ผู้เขียนยังได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเทศคีรียาอีกหลายประการ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ อุตสาหกรรม อาหารพื้นเมือง

ทรัพยากรของคีรียา

“ป่าไม้ แร่ธาตุบางอย่าง สัตว์ป่าหายากหลายชนิด ยังคงมีอยู่ครบบนเกาะจันดาหฺรา เพราะเนื้อที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่า มีเนื้อที่ของเมืองน้อยมาก ผิดกับเกาะหะรีที่มีผู้คนอยู่หนาแน่นเพราะเป็นที่ราบสูงเสียเป็นส่วนใหญ่ ที่นี้ถึงได้ชื่อว่าเป็นสวรรค์ของนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม”

(ดอกแก้วกระบุญนิง, หน้า 105)

การให้รายละเอียดว่าทรัพยากรธรรมชาติของประเทศคีรียาว่า มีแร่ธาตุและป่าไม้หลายชนิดสอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ ที่เป็นหมู่เกาะที่ผู้เขียนได้กล่าวไปข้างต้น และทำให้ภาพของประเทศคีรียาที่เป็นประเทศที่มีชนเผ่า ชนพื้นเมืองชัดเจนว่าเป็นประเทศที่ยังคงความสมบูรณ์ของธรรมชาติไว้มาก

อาหารพื้นเมืองแบบคีรียา

ความจริงแล้ว เขาแทบไม่รู้รสชาติอาหารที่นำมาบริการแต่ละอย่างนั้นเลย ข้าคินนี้เป็นอาหารแบบพื้นเมืองอวลไปด้วยเครื่องเทศ ล้วนแล้วแต่แปลกทั้งรสชาติและกลิ่นอาย

“ลองนึกพิราบอบเครื่องเทศดูซีคะ เนื้อนุ่มมาก”...

(ดอกแก้วกระบุญนิง, หน้า 101)

อุตสาหกรรมของคีรียา

เรื่องการประมุมนั้นชายหนุ่มรู้ดี....รัฐมนตรีอุตสาหกรรมในฐานะตัวแทนรัฐบาลกำลังหมายมั่นว่าจะเริ่มโครงการสำรวจน้ำมันในอ่าวของเกาะจันดาหฺรา...

(ดอกแก้วกระบุญนิง, หน้า 85)

ผ้าย้อมเทียนหรือผ้าบาติกของเกาะจันดาหฺรา
ขึ้นชื่อในฐานะหัตถกรรม พื้นเมืองที่กลายมาเป็น
อุตสาหกรรมในประเทศ ความนิยมของนักท่องเที่ยวใน
แต่ละปีสร้างรายได้ให้ชาวเกาะอย่างงดงาม

(ดอกแก้วกระบุง, หน้า 227)

จากรายละเอียดที่เป็นภูมิหลังของประเทศศรียา จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้
สร้างรายละเอียดของประเทศศรียาขึ้น โดยมีส่วนละม้ายคล้ายประเทศอินโดนีเซียหลายประการ
เช่นอุตสาหกรรมน้ำมัน การย้อมผ้าบาติก อาหารพื้นเมืองที่อบวอลไปด้วยเครื่องเทศ **“แต่
ทั้งนี้ประเทศศรียาในเรื่อง ก็คือประเทศสมมติ มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์
หรือสังคมปัจจุบันของอินโดนีเซียแต่อย่างใด”** (ดอกแก้วกระบุง, หน้าค่านำ)

นอกจากจะได้รับแรงบันดาลใจจากเกาะบาหลี่ ที่มีภูมิประเทศที่งดงาม
แล้ว แก้วแก้วยังได้รับแรงบันดาลใจจากการใช้ศัพท์ภาษาชวาที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องอิเหนา
เช่น การใช้ศัพท์คำว่า “ติกาหฺรัง” ที่แปลว่าพระราชวัง

คำตอบแก่สายตานี้ก็คือหลังคาสูงใหญ่ งาม
ซ้อยซ้อนกันสามชั้น ฝุดขึ้นเหนือแนวไม้ ซ้ายขวาและ
ด้านหลังคือหลังคาชนิดเดียวกัน แต่เล็กกว่าลดหลั่น
กันลงไป ประกอบกันคล้ายอาคารหมู่อันโอฬาร
ประทีปโคมไฟเริ่มสว่างพร่าวอยู่ตามหน้าต่างหลายบาน
ใต้หลังคาเหล่านั้น ตลอดจนบางส่วนส่องลอดแนวไม้
ออกมาวับแววม

.....
ที่นั่น เขารู้ว่ามันคือติกาหฺรัง หรือพระตำหนัก
ขององค์ราชาแห่งประเทศศรียา

(ดอกแก้วกระบุง, หน้า 13-14)

จะเห็นได้ว่าในเรื่องดอกแก้วกระบุง ผู้เขียนได้คำศัพท์ว่า
“ติกาหฺรัง” ซึ่งปรากฏในเรื่องอิเหนา ตอนบรรยายติกาหฺรังในเมืองกุเรปัน อันเป็นที่อยู่ของอิเหนา

เมื่อนั้น	ฝ่ายอิเหนากุเรบินโอรสา
ปรีดีเปรมเกษมสุขทุกทิวา	จนจำเวิญชนมาลืบห้าปี
งามรับสรรพสิ้นสรรพางค์	ยิ่งอย่างเทวาในราศี
ทรงโฉมประโลมใจนารี	เป็นที่ประภัพท์ผูกพัน
เนาในติกาหรั่งหลังวังสถาน	ตั้งวิมานเมืองฟ้ากระยาหงัน ²²

และการสร้างตำหนักกลางน้ำ (ก้ามังวลิต)

“บายสุหรี่ คือสระน้ำแบบเก่าของจันดาหรา ความจริงก็ดัดแปลงมาจากบึงธรรมชาตินั่นเอง มักจะ ขุดสระกว้างรูปสี่เหลี่ยมหรือไม่ว่าแหวงตามภูมิ ประเทศเดิม เมื่อมีสระแล้วก็สร้างเกาะขึ้นใจกลางสระ ปลุกตำหนักพักร้อนที่เรียกชื่อว่า “ก้ามังวลิต” หรือ ตำหนักกลางสระ เป็นแหล่งพักผ่อนอันรื่นรมย์ของ เจ้านายยามทรงว่างเว้นจากพิธีตองใดๆ

(ดอกแก้วกระบุงหนึ่ง, หน้า 204-205)

จากการบรรยายถึงบายสุหรี่หรือสระน้ำสี่เหลี่ยม โดยมีตำหนักอยู่กลาง น้ำก็คล้ายคลึงกับการสร้างตำหนักกลางสระน้ำสี่เหลี่ยม ตอนที่บรรยายเมืองกุเรบินในเรื่อง อิเหนา

ทิศใต้ภายนอกธานี	มีสระสวนศรีสะอาดหมั่น
มีงไม้หลายอย่างต่างพรรณ	ล้วนแกลังกลิ่นสรมาปลูกไว้
บ้างเผด็จผลผการะย้าย่อย	ขอช้อยชูกำนบานไสว
พ่างพื้นรื่นรมสำราญใจ	มีตำหนักน้อยในวารี่
อันโบกขรณี่สี่เหลี่ยม	น้ำเปี่ยมเทียมปากสระศรี ²³

²² พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, บทละครเรื่องอิเหนา, (กรุงเทพฯ: บรรณาคาร, 2543), หน้า 23-

24.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

จากการสร้างฉากประเทศศรีอยุธยา จะเห็นได้ว่าแก้วแก้วสร้างประเทศศรีอยุธยาได้อย่างน่าเชื่อถือ มีการสร้างใช้รายละเอียดของดินแดนที่มีอยู่จริงคือเกาะบาหลี่ ประเทศอินโดนีเซียหลายอย่างมาสร้างเป็นภูมิหลังของประเทศศรีอยุธยา ทั้งลักษณะภูมิประเทศ การตั้งชื่อเกาะด้วยภาษาชวา ทรัพยากรธรรมชาติ อุตสาหกรรม อาหารพื้นเมือง นอกจากนี้ยังนำคำศัพท์จากเรื่องอิเหนาเช่นคำว่า “ติกาหรั่ง” กำมังวลิต” มาช่วยเพิ่มบรรยากาศและกลิ่นอายให้กับเรื่อง การสร้างฉากสมมติประเทศศรีอยุธยาของแก้วแก้ว โดยมีที่มาของฉากเป็นดินแดนที่มีอยู่จริงคือเกาะบาหลี่ ประเทศอินโดนีเซียนั้น จึงเป็นการสร้างฉากสมมติ ที่ทำให้ผู้อ่านคล้อยตาม และเชื่อได้ว่าประเทศศรีอยุธยาน่าจะมีอยู่จริง เพราะมีการประสานรายละเอียดจริงหลายอย่างมาสร้างให้เป็นภูมิหลังของประเทศสมมติ จนทำให้ผู้อ่านยอมรับได้ถึงที่น่าจะมีอยู่ของประเทศศรีอยุธยา

จากฉากต่างประเทศทั้ง 4 แห่ง คือประเทศหงสา เมืองมาย และแคว้นसारะ และประเทศศรีอยุธยาจะเห็นลักษณะร่วมของดินแดนในจินตนาการทั้ง 4 แห่ง คือเป็นดินแดนหรือรัฐในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเห็นลักษณะร่วมของกลวิธี ที่ผู้เขียนนำมาใช้เพื่อทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ และคล้อยตามว่าดินแดนนั้นน่าจะมีอยู่ คือการให้พิภคภูมิศาสตร์จริงๆ เช่น การกำหนดให้ประเทศศรีอยุธยาและประเทศหงสาอยู่ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เมืองมายอยู่ในประเทศพม่า แคว้นसारะอยู่ในแหลมอินโดจีน จากนั้นผู้เขียนจะสร้างรายละเอียดต่างๆ เช่นภูมิหลังการเมืองการปกครอง อุตสาหกรรม อาหาร ฯลฯ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดแนวเทียบระหว่างดินแดนจินตนาการกับดินแดนที่มีอยู่จริง เช่น การสร้างประเทศศรีอยุธยาให้มีอุตสาหกรรมผ้าบาติก และมีอาหารพื้นเมืองที่กลิ่นเครื่องเทศเพื่อให้ผู้อ่านนึกเทียบถึงประเทศอินโดนีเซีย การสร้างภูมิหลังการเมืองการปกครองของหงสาที่ตกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ และมีอุตสาหกรรมพลอยเพื่อให้ผู้อ่านนึกเทียบถึงประเทศพม่า หรือการสร้างภูมิประเทศของเมืองมายให้เป็นหุบเขามีสถาปนอยู่ใจกลาง เพื่อให้สอดคล้องกับภูมิประเทศของพม่าในทางภาคเหนือ และการสร้างภูมิหลังการเมืองการปกครองของแคว้นसारะ ที่ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสให้คล้ายคลึงกับลาว เพราะอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน การใช้รายละเอียดทางการเมืองการปกครอง อาหาร หรืออุตสาหกรรมที่ผู้อ่านรู้จักเป็นอย่างดีมาสร้างเป็นแนวเทียบ ก็เพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตาม และมองเห็นภาพดินแดนในจินตนาการเหล่านั้น

2.3.1.2 ฉากในประเทศ

ฉากในประเทศคือฉากที่เกิดจากจินตนาการของผู้เขียน แต่ผู้เขียนจะนำชื่อของสถานที่ที่มีอยู่จริงในประเทศไทย มาประกอบฉากจินตนาการที่ผู้เขียนสร้างขึ้น ฉากประเภทนี้ปรากฏจำนวนมากในจินตนิยายของแก้วแก้ว

ในเรื่องนางทิพย์ ผู้เขียนได้สร้าง **หนองพราย** โคกร้างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นสิ่งสถิตของวิญญาณที่ถูกเผาในสมัยกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่ 2

คนเฒ่าคนแก่เล่ากันว่าบริเวณโคกร้างเคยเป็นหมู่บ้านและเคยมีวัดอยู่ท้ายหมู่บ้านมาก่อน แต่ถูกไฟไหม้หมดและผู้คนอพยพไปอยู่ที่อื่น เมื่อสักสามสิบปีมาก่อนยังมีเศษอิฐร่วงอยู่ตรงส่วนที่เคยเป็นเจดีย์ แต่มาบัดนี้เหลือแต่เพียงเนินดินเฉยๆ เมื่อสืบถึงระยะเวลาปรากฏว่าหมู่บ้านนี้พินาศไปราวตอนปลายของกรุงศรีอยุธยา

มีการขุดพบโบราณวัตถุหลายชิ้นในบริเวณนั้น เช่น พระพุทธรูปปั้นถ้วยชามและเครื่องใช้ไม้สอยบางอย่าง กรมศิลปากรตรวจพบว่าเป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย ตรงกับคำบอกเล่าที่สืบกันมา

(นางทิพย์ เล่ม 1, หน้า 169)

แม้ว่าหนองพรายจะเป็นสถานที่ที่ไม่มีอยู่จริง แต่การที่ผู้เขียนอ้างอิงสถานที่ที่มีอยู่จริงคือจังหวัดอยุธยา ผู้อ่านก็จะรู้สึกเชื่อว่าหนองพรายน่าจะมีอยู่จริง เพราะมีสถานที่จริงรองรับอยู่ ประกอบกับการใช้คำว่า **“ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย”** ก็ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการได้ว่าหนองพรายนี้น่าจะเป็นตำบลจริงๆ ที่มีอยู่ในสมัยอยุธยาตอนปลาย แต่ปัจจุบันได้รกร้างไปแล้ว

การใช้ฉากสถานที่ของเรื่องคือโคกร้างที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังสอดคล้องกับฉากเวลาในเรื่องที่แบ่งเป็น 2 ชาติ คือเหตุการณ์ในปัจจุบันชาติ และเหตุการณ์ในสมัยอดีตชาติ ที่ตร. ภาครัตนวงศครเอกของเรื่องเป็นนายทหารในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ในรัชสมัยของสมเด็จพระที่นั่งสุริยามรินทร์ใน พ.ศ. 2310 ก่อนที่กรุงศรีอยุธยาจะเสียเอกราชให้แก่พม่า

มิ่งคูลี...ทัพเมืองพม่ามันล้อมอยู่จนลวงเข้าเดือนนี้แล้ว ก็ยังขบมันไปมิได้...ศึกคราวนี้ใหญ่หลวงนัก กูแต่ก่อนไม่เฉลียวใจ กว่าจจะรู้ตัวก็หมดสิ้นฝีมือเสียแล้ว...”
 บรูษผู้ นั้น หรือที่ภาครู้โดยไม่ต้องมีใครบอกว่า ขุนหลวงเอกทัต สมเด็จพระที่นั่งสุริยามรินทร์ อันเป็นเจ้า

ชีวิตของชาวกรุงศรีอยุธยาทุกผู้ทุกนามในปี พ.ศ. 2310
ถอนพระทัยยาว...นาน

“จะอยู่ไปอีกกี่วันก็ยังไม่รู้.... มัวแต่หลงระเริงอยู่
ว่าอยุธยานั้นรุ่งเรืองนักหนา เมืองพม่ารามัญ เขมรลาว
ล้วนแต่ยำเกรง.... เกิดศึกก็ครั้งก็มัวแต่ประมาท....ซ้ำศึก
ภายในอีก...กูเอง กูนี้คงจะถูกตราหน้าว่าบาปหนักแสน
สาหัส....แต่กูจะแก้ไข....มึงจงช่วยกู”

(นางทิพย์, หน้า 240-241)

ในเรื่องแต่ปางก่อน ผู้เขียนได้สร้างตำหนักชาวริมน้ำที่อยุธยาแม่น้ำ
เจ้าพระยา อนุสรณ์ความรักระหว่างหม่อมเจ้ารังสิริและเจ้านางมานแก้ว

ส่วนหนึ่ง ติดกันกับกำแพงเหล็กโปร่งนั้นเป็น
สระกว้างจนน่าจะเรียกได้ว่าบึง น้ำค่อนข้างใส แสดงว่า
คงมีทางระบายออกไปสู่คลอง ซึ่งติดต่อกับแม่น้ำ
เจ้าพระยาอีกข้างหนึ่ง บัวสายสีม่วงและชมพูออกดอก
สะพรั่งอยู่ด้านหนึ่งของสระ ส่วนอีกด้านหนึ่งมีต้นไทร
ขึ้นแผ่สาขา รากห้อยย้อยระย้าบ่งถึงอายุอันยาวนาน
หลายสิบปี หรือบางที่อาจจะร่วมร้อยปี ปกคลุมอยู่
เหนือบ้านเล็กๆ กะทัดรัดหลังหนึ่งที่อยู่ริมสระนั้น

.....

นับเป็นแบบบ้านที่ราชวดีไม่เคยเห็นซ้ำแบบกับ
แห่งใดเลยในกรุงเทพฯ ลักษณะสถาปัตยกรรมเป็นแบบ
เดียวกับบ้านมั่งคสิลาของพระยาอุดมราชภักดี แต่บ้าน
นี้เล็กกว่ามาก จนมองไกลๆ แล้วคล้ายบ้านตุ๊กตา
มากกว่าที่อยู่อาศัย

(แต่ปางก่อน, หน้า 41)

“ฉันรู้แต่ว่าสร้างมานานแล้วตั้งแต่รัชกาลที่หก
เพราะตอนนั้นกำลังนิยมบ้านแบบฝรั่งกัน เห็นไหม
บ้านรังสิริของเจ้าพระยารามราชนพ บ้านบรมมสินธุ์
ของเจ้าคุณอนิรุทธเทวา บ้านมั่งคสิลาของเจ้าคุณอุดม

ราชภัคดี²⁴ เป็นแบบฝรั่งทั้งนั้นแหละ เสด็จในกรม
ท่านไปทรงศึกษาต่อที่อังกฤษ กลับมาก็โปรดสร้างวัง
แบบฝรั่งจำทีเดียว ...

(แต่ปางก่อน, หน้า 46)

จากการบรรยายฉากข้างต้นจะเห็นได้ว่า นอกจากจะนำชื่อสถานที่ที่มีอยู่จริงคือแม่น้ำเจ้าพระยาและเมืองกรุงเทพฯ มาแล้ว ตำนานชาวรามัญน่าจะมีจริงหรือไม่ก็ตาม แต่ผู้เขียนใช้สถานที่ที่มีอยู่จริงคือแม่น้ำเจ้าพระยามากล่าวเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านจินตนาการฉากได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังให้ตัวละครกล่าวถึงประวัติของตำหนักชาวรามัญ พร้อมทั้งกล่าวถึงตึกที่สร้างร่วมสมัยกันคือในสมัยรัชกาลที่ 6 มีการกล่าวถึงบ้านที่มีอยู่จริง ๆ คือการกล่าวถึง **บ้านนรสิงห์ของเจ้าพระยารามราฆพ บ้านบรรทมสินธุ์ของเจ้าคุณอนิรุทธเทวา บ้านมนังคศิลาของเจ้าคุณอุดมราชภัคดี** การกล่าวถึงเวลาสมัยรัชกาลที่ 6 ชื่อบ้าน และเจ้าของบ้านซึ่งมีอยู่จริง ทำให้รู้สึกวาทำนานชาวรามัญน่าจะมีอยู่จริง และผู้อ่านก็ยังสามารถจินตนาการถึงลักษณะของตำหนักชาวรามัญได้โดยเทียบกับสถานที่ที่ผู้เขียนนำมากล่าวไว้

นอกจากการนำชื่อบ้านและบุคคลที่อยู่ในรัชกาลที่ 6 มากล่าวเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือวาทำนานชาวรามัญน่าจะมีอยู่แล้ว การอ้างอิงชื่อบ้าน และชื่อบุคคลยังบอกฉากเวลาในเรื่องที่แบ่งออกเป็น 3 ชาติ คือชาติแรกที่เจ้านางม่านแก้วมาประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 6

“เจ้านางน้อยเป็นธิดาเจ้านายฝั่งโขงโน้น เจ้าป่าของเธอได้มาเป็นเจ้าจอมที่เมืองไทยนี้ ชื่อว่าเจ้าจอมบัวคำ เมื่อถึงรัชกาลที่หก เจ้าจอมบัวคำล้มป่วยอยากจะกลับประเทศของท่าน เพราะขณะนั้นท่านไม่ได้รับราชการเป็นฝ่ายในอีกแล้ว หากแต่ออกมาพักอยู่นอกวังกับเจ้าจอมมารดาเสธ มารดาของเสด็จในกรม เจ้าของวังนี้ เมื่อสิ้นรัชกาลที่ห้า เจ้าจอมมารดาเสธหลุดลาออกมาอยู่ที่วังนี้ได้ไม่นานก็ชวนเจ้าจอมบัวคำมาอยู่เป็นเพื่อนกัน เพราะเจ้าจอมบัวคำท่านสุขภาพไม่แข็งแรงนักต้องมีคนดูแลใกล้ชิดเสมอ

ต่อมาเจ้าจอมบัวคำป่วยหนัก จึงให้คนส่งข่าวไปบอกเจ้านายที่เมืองลาว น้องชายของท่านคือเจ้าพ่อของเจ้า

²⁴ ตึกไทยคู่ฟ้าทำเนียบรัฐบาล บ้านพิษณุโลก และบ้านมนังคศิลาตามลำดับ

นางน้อยก็รีบเดินทางมาเยี่ยม และตกลงจะรับพี่สาวกลับบ้าน ท่านพาลูกสาวคือเจ้านางน้อยของคนี้มาด้วย เป็นการพามาเที่ยวเมืองไทย..

(แต่ปางก่อน, หน้า 57)

เหตุการณ์ในชาติที่สองเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2489-2490 เป็นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เจ้านางมานแก้วไปเกิดเป็นราชาวดี ปชาทร และได้มาสอนหนังสือที่โรงเรียนกุลสตรีวิทยาซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกับตำหนักขาวริมน้ำ

นวนิยายถึงตนเอง ความจริงการยึดอาชีพครูเป็นสิ่งที่ไม่แปลกนักสำหรับหญิงสาวเช่นหล่อน ในสมัยพ.ศ. 2490 ที่สงครามมหาเอเซียบูรพาเพิ่งจบลงไม่กี่ปี กุลสตรีผู้มีการศึกษาจบชั้นมัธยมจากโรงเรียนสตรีมีชื่อเสียงออกจะนิยมอาชีพอื่นได้ยากเต็มที หากไม่ศึกษาต่อชั้นมหาวิทยาลัย

(แต่ปางก่อน, หน้า 11)

เหตุการณ์ในชาติที่สาม เป็นช่วงพ.ศ. 2520 ราชาวดีได้มาเกิดเป็นอันตรา ลูกสาวของสุดถวิลเพื่อนรักของราชาวดี

พ.ศ.2520 (สามสิบปีต่อมา)

สุภาพสตรีวัยเจ็ดสิบเศษ ผมตัดไว้เป็นทรงสั้น ทว่าชาวโพลนทั้งศีรษะเพราะไม่ยอมยอม ท้าทางคงแข็งแรงมาก....

(แต่ปางก่อน, หน้า 316)

ในเรื่องมนตรา ผู้เขียนได้สร้างฉากสถานปฏิบัติธรรมของเจ้าชายอินทราวุธที่วังกระจะ จังหวัดระยอง โลกแห่งความหวังของผู้ที่แสวงหาความสุข

จุดใหญ่ใจความของเรื่องนี้ เปิดฉากขึ้นที่หมู่บ้านเล็กๆแห่งหนึ่ง ณ ตำบลชายทะเลฝั่งตะวันออก ตอนแรกเป็นเพียงบ้านพักรรมาๆ ของชาวกรุงที่ให้คน

มาเช่าพักผ่อน แต่แล้วก็มีการขายจำนวนบ้านให้มากขึ้น กลายเป็นแหล่งพักฟื้นสุขภาพ และแหล่งปฏิบัติธรรม ซึ่งไม่มีวี่แววเลยว่ามีเรื่องที่ผิด หรือแม้แต่น่าสงสัยว่าจะมีข้อขัดแย้งกฎหมายบ้านเมือง

สองสามปีภายหลัง อาณาเขตของแหล่งพักผ่อน และปฏิบัติธรรมนี้ขยายกว้างขึ้นเป็นเนื้อที่ประมาณหนึ่งร้อยไร่ มีรั้วรอบขอบชิดพ้นจากสายตาคนภายนอก ภายในนั้นมีบ้านเล็กๆ เรียงรายสร้างอย่างสวยงาม ในกลางสถานที่นั้นเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ซึ่งมีลักษณะคล้ายโบสถ์ แต่ก็ไม่เหมือนกับโบสถ์ของศาสนาใดๆที่เคยเห็นกันมา

ผู้บริหารในสถานที่นี้ เป็นอดีตผู้ลี้ภัยจากประเทศใกล้เคียง มีฐานันดรศักดิ์เป็นเจ้าชายสืบสายจากราชบัลลังก์ที่ล่มสลายไปแล้วไม่นานนี้ เมื่อประเทศเปลี่ยนระบอบการปกครอง

(มนตรา เล่ม 1, หน้า 9-10)

หลังจากให้ที่ตั้งว่าวังกระจะอยู่ที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกแล้ว ผู้เขียนก็ได้ใช้บทสนทนาระหว่างดร. ภาธรกับคุณผกามาระบุสถานที่ตั้งของวังกระจะให้เห็นชัดขึ้น โดยมีการกล่าวถึงจังหวัดที่มีอยู่จริงคือจังหวัดระยอง

“แม่อรณีเขาเป็นห่วง เลยพาไปรดน้ำมนต์บ้าง ไปรักษาแบบโบราณบ้าง ก็ไม่ค่อยจะได้เรื่องนัก วันเสาร์นี้เขาว่าจะพาแม่ไปรักษาถึงวังกระจะโน้น เห็นว่ามีเจ้าชายอะไรศักดิ์สิทธิ์นักเรื่องรักษาคน”

ภาธรสะดุ้งขึ้นมาทันที แต่ก็ซ่อนท่าทางไว้มิให้ดูผิดปกติด้วยการถามเรื่อยๆ ว่า

“อยู่เลยระยองไปอีกไม่ใช่หรือครับ ไปกลับภายในวันเดียวคุณแม่จะเหนื่อยเกินไป”

(มนตรา เล่ม 1, หน้า 21)

จากบทสนทนาระหว่างดร. ภาธรกับคุณผกา จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ให้รายละเอียดเรื่องที่ตั้งของวังกระจะว่าเป็นสถานที่ที่อยู่ไกลเห็นได้จากการใช้คำว่า **“วังกระจะโน่น”** ขยายความต่อจากรายละเอียดที่ว่าอยู่ในชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก มีการนำจังหวัดระยองมากล่าวเทียบถึงที่ตั้งของวังกระจะ คือ **“อยู่เลยระยะของไปอีกไม่ใช่หรือครับ”** ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามและยอมรับว่าวังกระจะ น่าจะเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริงได้ เพราะมีการอ้างอิงอยู่กับสถานที่จริง

ในเรื่อง **หนุ่มทิพย์** ผู้เขียนได้ใช้ละแวกบ้านคลองตาขาวเป็นสถานที่หลักในการดำเนินเรื่อง โดยอ้างอิงว่าคลองตาขาวเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

...เอาเป็นว่าเป็นสมัยที่ก่อนผมจะเกิดเท่านั้นก็พอ... คือตั้งแต่ปู่ย่าตายายของผม มาตั้งรกรากอยู่ในคลองตาขาว ที่เป็นคลองแยกเข้าไปจากแม่น้ำท่าจีน ส่วนที่ไหลผ่านอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แล้วยังต่อมาก็เลยกลายเป็นตำบลตาขาว ตามชื่อคลอง แล้วมีคลองเล็กๆชอยแยกต่อไปอีกหลายคลองเช่น คลองเงือก คลองกระหัง พวกนี้เป็นต้น

ชื่อตำบลนั้นจะมีที่มาจากอะไรผมไม่อาจจะทราบได้ คนในตำบลว่า แต่ดั้งเดิม เป็นป่า มีคนมาปลูกบ้านอยู่คนเดียวชื่อนายขาว ก็เลยเรียกร่องน้ำที่ต่อมาชุดกันเป็นคลองนั้นว่าคลองตาขาว.....

(หนุ่มทิพย์ เล่ม1, หน้า 5-6)

การอ้างอิงที่ตั้งของหมู่บ้านคลองตาขาว ว่าเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับคลองที่แยกตัวมาจากแม่น้ำท่าจีน แล้วนำชื่อสถานที่ที่มีอยู่จริงคืออำเภอสามพราน และจังหวัดนครปฐม มากำหนดเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านคลองตาขาว ทำให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามว่าหมู่บ้านคลองตาขาว น่าจะมีอยู่จริง เพราะอ้างอิงที่ตั้งกับสถานที่ที่มีอยู่จริง

ในเรื่อง **เรือนมยุรา** ผู้เขียนได้สร้าง **เรือนไทยของนกยูง** เรือนไทยเพียงหลังเดียวที่รอดพ้นจากน้ำมือของทหารพม่าตอนเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เพราะเรือนนั้นผูกไว้ด้วยกฤตยามนตร์ทำให้คนภายนอกมองไม่เห็น โดยอ้างอิงว่าเรือนนี้อยู่ติดกับวัดไชยวัฒนาราม

สุดเขตของวัดไชยวัฒนารามเป็นเรือกสวน มีดงไม้ขึ้นหนาแน่น แต่ห่างออกไปมีเนื้อที่โล่งของทุ่งหญ้าใกล้วัดอยู่ส่วนหนึ่งมองเห็นในระยะไกล ตรงใจกลางที่โล่งซึ่งถูกถากถางเรียบร้อยแล้วกลับมีละเมาะไม้รกเรือขึ้นเป็นหย่อมอยู่ตรงกลาง คล้ายกับหน่วยงานใดที่รับผิดชอบหรืออาจจะเป็นเจ้าของที่ก็ได้ ปล่อยตรงนั้นเอาไว้ไม่ได้กำจัดพรรณไม้แต่อย่างใด

ตะวันลับดวงไม่ไปแล้ว ฟ้ามืดวงเทาค่ำลงทุกทีเกือบจะมีตอสนั่นชายหนุ่มเพิ่งสังเกตหมู่มานั้นไม่ใช่ตรงรกเรืออย่างที่คิด แต่ดูเหมือนจะมีอาคารหรือสิ่งก่อสร้างอะไรสักอย่างแฝงอยู่มองเห็นหลังคาจั่วบ้านอย่างชัดเจน

(เรือนมยุรา, หน้า 14)

แม้ว่าผู้เขียนจะไม่ได้อ้างอิงโดยตรงว่าวัดไชยวัฒนารามอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่วัดไชยวัฒนารามก็เป็นวัดที่ผู้อ่านรู้จักเป็นอย่างดีว่าอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การอ้างอิงที่ตั้งของเรือนของนกยูงว่าอยู่ติดกับวัดไชยวัฒนาราม จึงทำให้ผู้อ่านรู้สึกเชื่อ และคล้อยตามได้ เพราะวัดไชยวัฒนารามเป็นสถานที่จริงที่ผู้อ่านรู้จัก นอกจากนี้การใช้ฉากสถานที่คือวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังสอดคล้องกับฉากเวลาในเรื่องที่เป็นเหตุการณ์การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 (พ.ศ.2310) ทำให้เรือนของนกยูงถูกปิดด้วยกฤตยามนตร์เวลาในเรื่องเคลื่อนช้ากว่าที่อื่นๆ เรือนหลังนี้จึงอยู่มาจนถึงสมัยปัจจุบัน

ฉากเวลาในเรื่องเรือนมยุรา คือเหตุการณ์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย แก้วแก้วได้นำรัชสมัยของพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยา มาสร้างฉากเวลาของเรื่อง เพื่อบอกให้ผู้อ่านรู้ว่าเหตุการณ์ของเรื่องเกิดในสมัยอยุธยาตอนปลาย

ในวังหลวงแม้มีหลายตำหนัก แต่ทุกตำหนักก็ติดต่อกันตลอดรู้เรื่องราวกันดี ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น ยิ่งเรื่องซุบซิบละก็รู้กันแข็งแะดีนัก นกยูงเข้าไปอยู่ในวังเสียสามสี่ปีจนรู้แจ่มแจ้งว่า ขุนหลวงแผ่นดินนี้ท่านไม่สู้ปรองดองกับพระราชอนุชาซัก เมื่อขุนหลวงบรมโกศจะสวรรคต แทนที่จะทรงมอบราชสมบัติให้ท่านผู้เป็นพระโอรสองค์ใหญ่เท่าที่เหลื่ออยู่ เพราะองค์ใหญ่กว่า

ท่านนั้นถูกโอบยัสสิ้นพระชนม์ไปก่อนหน้านี้ ก็กลับไปเวน
ไอศูรย์สวรรค์าทังปวงให้เจ้าฟ้าอุทุมพรผู้เป็นองค์รองลงไป
ทำให้กินแห่งแคลงพระทันกันอยู่มาก ขนาดเจ้าฟ้า
อุทุมพรท่านทรงคืนราชบัลลังก์ให้พระเชษฐามาหลายปี
แล้ว ตัวท่านเองเสด็จไปผนวชเสียที่วัดประดู่ทรงธรรม
เพื่อให้พ้นเรื่องยุ่งทางโลก ก็ยังมีการหว่านๆ กันอยู่เสมอ
ว่าท่านจะสึกออกมาเอาราชบัลลังก์คืนเสียเมื่อไรก็ได้ สึก
พม่าคราวฉลองพญา ท่านก็สึกออกช่วยบ้านเมืองหน
หนึ่งแล้ว....

(เรื่อนมยุรา, หน้า 25)

จากการสร้างฉากเวลาของเรื่องเรื่อนมยุรา จะเห็นได้ว่าแก้วแก้วได้นำ
ชื่อพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยาตอนปลายหลายพระองค์ เช่น **ขุนหลวงบรมโกศ เจ้าฟ้า
อุทุมพร** นอกจากนี้ยังได้นำเอาสงครามครั้งใหญ่ระหว่างพม่ากับกรุงศรีอยุธยาคือ สึกฉลองพญา
เพื่อบอกฉากเวลาของเรื่อง ที่เป็นเหตุการณ์ก่อนที่กรุงศรีอยุธยาจะเสียเอกราชให้กับพม่าเป็นครั้งที่
2 ฉากเวลาของเรื่องเรื่อนมยุรา จึงเป็นฉากเวลาที่สอดคล้องกับฉากสถานที่ และเนื้อเรื่องที่
ผู้เขียนสร้างเป็นอย่างดี

ในเรื่องอมตะ แก้วแก้วได้เปิดเรื่องด้วยการบรรยายถึง 'เกาะฉนวน'
เกาะที่มีภูมิประเทศที่สวยงามจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยอ้างอิงว่าเกาะแห่งนี้อยู่ในจังหวัด
ภูเก็ต

แผ่นฟ้าสุดขอบทะเลอาบด้วยสีเทามืดดูจแผ่น
เหล็กหนาที่บิดมาตั้งแต่บ่ายคล้อยสะท้อนเงาหนักขึ้นลงบน
แผ่นน้ำ ลมนิ่ง ทะเลเงียบ เป็นความเงียบก่อนที่จะเกิด
พายุใหญ่อย่างที่ว่ากันมา

ตลอดหาดอันยาวเหยียดเกือบจะว่างเปล่า
เรือใบสองสามลำม้วนใบจอดเกยหาด ถูกทิ้งไว้ปราศจาก
ผู้คน แม้แต่ชาวต่างประเทศไม่กี่คนที่ชอบมาเดิน หรือ
นอนอาบแดดอยู่แถวนั้นก็พลอยหายตัวกันไปหมด คงดู
ออกว่าลมฟ้าอากาศวันนี้ไม่เหมาะแก่การพักผ่อน
กลางแจ้งแม้แต่น้อย

เวลาพลบค่ำเจ้ามาเยือนอย่างรวดเร็ว แผ่นเหล็กสีเข้มหนักคลี่คลายตัวออกเป็นภูเขาเมฆดำสนิท ทอดตัวต่ำลงมาเหนือแผ่นน้ำ ลมเริ่มแรงพัดกระโชกจน ใบมะพร้าวสะบัดกระซาก ลำต้นโอนเอนตามแรงพายุ อากาศมืดคล้ำกลิ่นไปกับม่านฝนสีเทาโปรยหยาดน้ำลงมาจากเมฆแล้วทวีความหนาที่บึ้นทุกที

ไกลออกไปมองเห็นเป็นเพียงจุดเล็กๆ ในทะเล เรือลำหนึ่งลอยล้าอยู่อย่างเงิบเซียบ ดูคล้ายจะดับ เครื่องยนต์ปล่อยให้ทอดลำนิ่งท่ามกลางคลื่นโยนตัวอยู่ไปมา แต่ถ้าหากใครสักคนพิจารณาดี ๆ แล้วจะเห็นว่า แท้จริงมันค่อยๆ เคลื่อนเข้ามาใกล้ฝั่ง คล้ายกับว่าพายุใหญ่เป็นใจ โอบอุ้มให้เรือเคลื่อนตัวเข้ามาโดยมิต้องอาศัยแรงพยายามของตนเอง และคลื่นแต่ละลูกนั้นก็พร้อมใจกันจัดเป็นขบวน ไล่ทยอยพัดพาเรือลำนั้นเข้าสู่ฝั่ง ในขณะที่ม่านฝนและยามสนธยาช่วยพรางปรากฏการณ์นี้ไว้อย่างมิดชิด

ผู้หญิงคนหนึ่งเดินอยู่เพียงเดี๋ยวดาบบนชายหาด ว่างเปล่า ทอดยาวโอบล้อมความยาวของอ่าว มีภูผาสูงชันตั้งเป็นกำแพงกันอยู่เบื้องบน ไกลออกไปอีกด้านหนึ่ง มีบังกะไลและเพิงพักเล็กๆ เรียงรายอยู่เป็นแถว ตรงนั้นคือความเจริญของการท่องเที่ยว ซึ่งเริ่มรุกกล้าเข้ามา มายังเกาะเงียบสงบอันมีนามว่า “เกาะฉนาก”แห่งนี้ โดยที่ชาวประมงเจ้าถิ่นเองก็ได้ตระหนักถึงความสูญเสียของตน....

(อมตะ, หน้า 1-2)

ผู้เขียนได้ใช้บทสนทนาของตัวละคร เพื่อบอกที่ตั้งของเกาะฉนากว่าอยู่ใกล้ๆ กับเกาะภูเก็ต

“คุณจะไปที่ภูเก็ต แล้วจะให้ฉันอาศัยเรือไปด้วย
งั้นหรือคะ?”

“คุณจะตกลงไหม?” เขากลับย้อถาม

“แล้วคุณไม่ได้ตั้งใจจะขึ้นไปบนเกาะฉนากหรือ
คะ?” หล่อนย้อนถาม...

(อมตะ, หน้า 171)

การอ้างอิงที่ตั้งของเกาะฉนากว่าอยู่ใกล้ๆ เกาะภูเก็ต ก็เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึก
ยอมรับได้ และเชื่อว่าเกาะที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมานั้นน่าจะมีอยู่จริง เพราะอ้างอิงที่ตั้งกับสถานที่ที่มี
อยู่จริง นอกจากนี้การอ้างอิงชื่อที่ตั้งของเกาะฉนากกับเกาะภูเก็ต ยังทำให้ผู้อ่านยอมรับตาม
ความจริงทางภูมิศาสตร์ เพราะเกาะภูเก็ตเป็นเกาะขนาดใหญ่ ที่มีเกาะเล็กๆ อยู่ใกล้เคียงอีก
หลายเกาะ การสร้างรายละเอียดว่าเกาะฉนากว่าเป็นเกาะที่อยู่ใกล้เกาะภูเก็ต จึงไม่เป็น
รายละเอียดที่เกินความรู้สึกรับได้ของผู้อ่าน

ในเรื่องเรือนนพแก้ว ผู้เขียนได้สร้างฉากเรือนแก้วห้องริมน้ำ ที่พระยา
รัชดาภิเษกสร้างเพื่อใช้เป็นเรือนหอรอระหว่างเขากับ “ผอบแก้ว” และพระยารัชดาภิเษกก็ใช้
เรือนนี้เองเป็นที่คุมขังเมื่อจับได้ว่าภรรยาของตนคบชู้ เจ้าคุณจึงนำเรือนนพแก้วมาปลุกกรมแม่น้ำ
นครไชยศรี ผู้เขียนบรรยายที่ตั้งของเรือนแก้วห้องผ่านมุมมองของผอบแก้วว่า

วันนั้น ก็ไม่ต่างอะไรจากวันที่ผ่านมา
สำหรับผอบแก้ว

กาลเวลาไม่มีความหมายสำหรับเธอ

เธอมองเห็นคุณยายบุญทิพย์ และสร้อยสน
หอบหิ้วปืนโตเถาใหญ่ลงจากบันไดเรือนแก้วห้อง ตรงไป
ตามทางเล็กๆ ที่ทอดสู่ท่าน้ำ ผ่านศาลาเพื่อจะลงไปยัง
เรือที่มาจอดรอรับ แล้วพาข้ามแม่น้ำนครไชยศรี ไปวัด
ซึ่งอยู่ฟากตรงข้าม

(เรือนนพแก้ว, หน้า 9)

จากการเล่าถึงเรือนแก้วห้องผ่านมุมมองของผอบแก้ว วิญญาณที่ติดอยู่ใน
เรือนนพแก้ว จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้บอกที่ตั้งของเรือนนพแก้วว่ามีท่าน้ำติดกับแม่น้ำนครไชยศรี
ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตาม รู้สึกว่าน่าจะเป็นไปได้ที่จะมีเรือนนพแก้วอยู่ เพราะมี
การอ้างอิงที่ตั้งกับแม่น้ำที่มีอยู่จริง โดยเลือกแม่น้ำนครไชยศรีเพราะเป็นแม่น้ำที่ผู้อ่านรู้จักเป็น
อย่างดี

เรือแล่นใกล้ศาลาท่าน้ำเข้ามา จนเห็นบ้านหลัง
ที่ปลูกอยู่ใกล้กันนั้น

นิชาก็อยากจะดูทานออกมาเมื่อเห็นเรือนไม้สอง
ชั้นหลังใหญ่ หลังคาปั้นหยาดูรูปแบบโบราณ ใหญ่โตก็
จริง หากทรวดทรงของการออกแบบดูโปร่งตาไม่ทื่อทะ
มีหน้าต่างบานเกล็ดเรียงรายรอบตัวบ้านชั้นบน เหนือ
หน้าต่างแซมด้วยกระจกฝ้าหลายสี แม้เก่าแก่ก็ยังดู
งดงาม เจ้าของบ้านรักษาดูแลไว้ในสภาพดี จนทำให้มัน
กลายเป็นสถาปัตยกรรมที่น่าทึ่ง นอกเหนือไปจากที่อยู่
อาศัยขนาดใหญ่ที่น่าสบาย

.....
ทุกแห่งทุกหนรอบตัวเงียบสงบ มีแต่เสียงลม
ลอดกิ่งไม้ใบไม้ซู่ซ่า ไม่เห็นการเคลื่อนไหวของผู้คน หรือ
แม้แต่สัตว์เลี้ยงในบ้าน ถ้าไปไม่ไหวตามลมเสียหน่อย
บ้านนั้นก็อาจเหมือนฉากในละครมากกว่าของจริง

(เรือนนพเก้า, หน้า 56)

จากการบรรยายฉากเรือนนพเก้าผ่านมุมมองของนิชา จะเห็นได้ว่า
ผู้เขียนบรรยายสภาพเรือนเก๋ห้องอย่างละเอียด จนทำให้ผู้อ่านเกิดภาพ นอกจากนี้การบรรยาย
เรือนนพเก้าผ่านมุมมองของนิชาก็ยังให้บรรยากาศของเรือนนพเก้าไว้ ด้วยการใช้คำว่าเก่าแก่
ความเงียบสงบของสถานที่ ก็เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกถึง “บรรยากาศสี่เทาเย็นเยียบของเรือนโบราณ
ริมแม่น้ำนครไชยศรี” (เรือนนพเก้า, หน้าคำนำ)

การสร้างฉากเรือนโบราณริมแม่น้ำนครไชยศรีก็เพื่อให้สอดคล้องกับฉาก
เวลาในเรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ห้าถึงรัชกาลที่หก เป็นเหตุการณ์ตอนที่ผอแก้วยังมีชีวิต
และแต่งงานกับพระยารัชดาปรีวรรต

“ฉันรู้แต่ว่าชื่อพระยารัชดาปรีวรรต แต่เจ้า
คุณท่านทำงานอะไรอยู่กระทรวงไหนไม่ทราบ ..

“สมัยรัชกาลที่ห้าไม่มีนามสกุลหรอกจะ
ทราบว่าเจ้าคุณขอพระราชทานนามสกุลในรัชกาลที่หก

หรือเปล่า เพราะถ้าท่านถึงอนิจกรรมไปโดยไม่มีลูกหลาน
สืบต่อก็คงจะไม่มีนามสกุล หรือไม่กี่ไม่มีใครใช้อีก...

(เรือนนพเก้า, หน้า 84)

จากบทสนทนาข้างต้น จะเห็นได้ว่าแก้วเก้าได้นำบทสนทนายะหว่างตัวละครที่เล่าถึงพระยารัชดาภิเษกเพื่อบอกฉากเวลาในสมัยที่ผอบแก้วยังมีชีวิตอยู่คือ รัชกาลที่ห้าถึงที่หก แล้วเหตุการณ์ของเรื่องก็ดำเนินต่อมา จนถึงเหตุการณ์ยุคปัจจุบันที่วิญญาณของผอบแก้วก็ยังคงติดอยู่ในเรือนนพเก้า

จากการศึกษาฉากในประเทศที่ผู้เขียนอ้างอิงชื่อสถานที่ที่มีอยู่จริงพบว่าผู้เขียนมักจะสร้างฉากจินตนาการขึ้นไม่ว่าจะเป็นหนองพราย ตำหนักขาวริมน้ำ สถานปฏิบัติธรรมวังกระจะ หมู่บ้านคลองตาขาว เรือนไทยของนกยูง เกาะฉลาก และเรือนนพเก้า โดยสถานที่เหล่านี้ล้วนเป็นสถานที่ที่สร้างขึ้น แต่ผู้เขียนก็เลือกใช้ชื่อจังหวัด ชื่อภูมิภาคที่มีอยู่จริงมารับการปรากฏของฉากจินตนาการเหล่านี้ เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นไปได้ที่สถานที่เหล่านี้ น่าจะมีอยู่จริง เช่น การอ้างอิงจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในเรื่องนางทิพย์ การอ้างอิงแม่น้ำเจ้าพระยาและจังหวัดกรุงเทพฯ ในเรื่องแต่ปางก่อน การอ้างอิงจังหวัดระยองในเรื่องมนตรา การอ้างอิงแม่น้ำท่าจีนและชื่ออำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมในเรื่องหนุ่มทิพย์ การอ้างอิงวัดไชยวัฒนารามในเรื่องเรือนมยุรา การอ้างอิงเกาะภูเก็ตในเรื่องอมตะ และการอ้างอิงแม่น้ำนครไทยศรีในเรื่องเรือนนพเก้า การสร้างฉากจินตนาการโดยอ้างอิงชื่อสถานที่ที่มีอยู่จริง ก็เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกว่าฉากจินตนาการที่ผู้เขียนสร้างขึ้นนั้นน่าจะเป็นไปได้ เพราะผู้อ่านรู้จักและคุ้นเคยกับสถานที่จริงที่ผู้เขียนนำมาอ้าง ว่าเป็นที่ตั้งของฉากจินตนาการนั้นมีอยู่จริง ผู้อ่านจึงเกิดความรู้สึกคล้อยตามฉากจินตนาการที่ผู้เขียนสร้างขึ้นว่าน่าจะมีอยู่จริงเช่นกัน นอกจากนี้การอ้างอิงที่ตั้งของฉากสถานที่ที่ยังสอดคล้องกับฉากเวลาในเรื่อง เช่นการใช้ฉากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในเรื่องนางทิพย์ และเรือนมยุราเพราะเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย หรือการยกตัวอย่างชื่อบ้านที่สร้างในรัชกาลที่ 6 เพื่อให้สอดคล้องกับฉากเวลาในเรื่องแต่ปางก่อนที่เป็นเรื่องราวความรักข้ามชาติ เช่นเดียวกับการใช้ฉากเรือนโบราณเก่าห้องในเรื่องเรือนนพเก้า เพื่อให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ของเรื่องที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 6 กล่าวได้ว่าแก้วเก้าสร้างฉากในประเทศได้อย่างสมจริง นอกจากนี้ยังสร้างฉากสถานที่และฉากเวลาได้อย่างสอดคล้องประสานกลมกลืน ทำให้ผู้อ่านจินตนาการฉากของผู้เขียนได้เด่นชัดขึ้น ส่งเสริมให้เหตุการณ์ในเรื่องดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผล

2.3.2 ฉากที่มาจากหลักฐานประวัติศาสตร์

นอกเหนือจากการใช้ดินแดนที่มีอยู่จริงมาผสมผสานแล้วสร้างเป็นฉากต่างประเทศซึ่งเป็นดินแดนสมมติ และฉากในประเทศแล้ว แก้วแก้วยังได้ใช้หลักฐานประวัติศาสตร์คือ **ศิลาจารึกหลักที่ 1** มาสร้างเป็นอาณาจักรในจินตนาการชื่อ **อาณาจักรภูแสน** ในเรื่องแก้วราหู

อาณาจักรภูแสน หรือลักขศิรินคร เป็นอาณาจักรโบราณสมัยเดียวกับอาณาจักรสุโขทัย ผู้เขียนให้รายละเอียดผ่านบทสนทนาของตัวละคร ว่าอาณาจักรภูแสนอยู่ระหว่างลานนา กับสุโขทัย

“จากบทความของคุณ คุณสันนิษฐานว่าภูแสนเป็น
อาณาจักรอิสระ”

“ครับอยู่ติดต่อกับลานนาและสุโขทัย มีลักษณะ
คล้ายเป็นรัฐกึ่งกระทบแต่ก็ไม่เชิง เพราะลานนากับสุโขทัย
ไม่ได้เป็นศัตรูกัน เขาเป็นว่าเป็นเมืองคั่นกลาง อยู่เยื้องๆ
ไปทางตะวันตกเฉียงใต้ของลานนา....”

(แก้วราหู, หน้า 67)

จากบทสนทนาของผู้เขียนจะเห็นได้ว่าผู้เขียน ได้นำอาณาจักรที่มีอยู่จริงสองอาณาจักรคืออาณาจักรลานนา และอาณาจักรสุโขทัยมา เพื่อให้ผู้อ่านจินตนาการถึงที่ตั้งของอาณาจักรภูแสน จากคำพูดของตัวละครทำให้ผู้อ่านจินตนาการได้ ว่าอาณาจักรภูแสนน่าจะอยู่ได้ลานนา และติดหรือใกล้กับอาณาจักรสุโขทัย

ผู้เขียนสร้างภูแสนขึ้นจากลักษณะทางกายภาพของเมืองในสมัยโบราณคือประกอบด้วย ประตูเมือง กำแพงเมือง สรีดภงส์

เบื้องหน้าเท่าที่เห็นรางเลือนเหมือนปกคลุมไว้ด้วย
หมอกบางเบา คือประตูเมืองขนาดใหญ่ซึ่งขัง ระหว่าง
กำแพงสูงหนาอย่างเมืองโบราณอีกหลายๆ เมืองที่เหลือแต่
เพียงซากในปัจจุบัน สุ่มทุมพุ่มไม้เขียวขจี สลับด้วยความ
เขียวสลับของไม้ใหญ่ ห่างไปสุดสายตา จนอาจเดาได้ว่า
เป็นเมืองในป่าใหญ่กลางหุบเขาที่สลับซับซ้อนเป็นทิวๆ อยู่
ลับๆ

“ภูแสนนั่นเอง” อาจารย์สุขรำพึงออกมา

“ภูแสน ในสภาพที่เป็นเหมือนเมื่อครั้งอดีตกาล”
เสียงตอบกังวานมาจากอีกฝ่ายหนึ่งที่เฝ้ามองอยู่เงียบๆ

“ท่านประสงค์จะให้เห็นภูแสน เช่นนี้มีใช่หรือ”

อาจารย์สุขก้าวเข้าไปใกล้กำแพงนั้นด้วยความตื่นตา
ตื่นใจ ภาพที่เห็นแม้ว่าไม่ใช่ความเป็นจริงในปัจจุบัน แต่ก็
ดูแจ่มชัดไม่ผิดเพี้ยนไปจากที่ควรเห็นด้วยตาเปล่าแม้แต่น้อย
ลักษณะของเมืองเท่าที่เห็น....เงาร่างประชาชนพลเมือง
เคลื่อนไหวไปมาอยู่ทั้ง ภายในและภายนอก ทำให้อาจารย์
สุขอดย่นรำลึกถึงภาพเขียนเก่าๆ ตามผนังโบสถ์เสียมิได้

ไม่ว่ายุคใดสมัยใดในอดีตกาล ย่อมมีเมืองที่แวดล้อม
ด้วยกำแพงสองสามชั้น ซ้อนกันทั้งสี่ทิศ ปากทางเข้าคือ
ประตูเมืองขนาดใหญ่ มีเชิงเทินป้อมปราการมั่นคงซึ่งขัง
เว้นที่พุ่มพฤกษ์และไม้ใหญ่เขียวสดที่ขึ้นอยู่โดยรอบเท่านั้น
ที่ทำให้ความขึงขังนั้นลดลง กลายเป็นภาพที่งดงามด้วย
ฉากมรดกของธรรมชาติโอบล้อมอยู่

(แก้วราหู, หน้า 598-599)

จากการบรรยายฉากเมืองภูแสน ผ่านมุมมองของตัวละครที่เพิ่งกลืนเพื่อไปดู
อาณาจักรภูแสนในอดีต จะเห็นได้ว่าเมืองภูแสนมีลักษณะคล้ายเมืองสุโขทัย เห็นได้จาก
สถานที่สำคัญในเมืองภูแสน กล่าวคือเป็นเมืองที่ประตูสี่ทิศ มีกำแพงเมืองรอบเมืองสามชั้น
และศรีดงต (ทำนบ)

...อมรินทร์เองก็กำลังให้เจ้าหน้าที่ที่กองเขาวาดภาพ
แผนผังเมืองภูแสนอยู่จากที่ ส้ารวจมาได้ เขาไปสำรวจ
ซากเจดีย์ ศรีดงต กำแพงเมืองยังเหลือหลักฐานเอาไว้
บ้างพอคำนวณอาณาเขตได้ เอ้อเฮ้อ! ภูแสนนี้ใหญ่เอากการ
เหมือนกันนะคุณ”

.....
...น่าเสียดายที่เราไม่ได้พบซากกำแพงเมืองทั้งสี่ทิศ
แต่เท่าที่ได้สองทิศทำให้รู้ว่าเมืองภูแสนมีกำแพงล้อมเป็นรูป

สี่เหลี่ยมจัตุรัส มีถึงสามชั้นแบบเดียวกับสุโขทัย กำแพง
เมืองแต่ละชั้นห่างเท่าๆ กัน...

(แก้วราหู, หน้า 584)

สถานที่สำคัญของเมืองกุแสน คล้ายคลึงกับสถานที่สำคัญในเมืองสุโขทัย ดังที่
ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1

เมืองสุโขทัยนี้ตรีบูรได้สามพันสี่ร้อยวา

เมืองสุโขทัยนี้มีสี่ปากประตูหลวง

เบื้องหัวนอนเมืองสุโขทัยนี้ มีพิหารปู่ครูอยู่ มีศรีดงต²⁵

จากข้อมูลจาก**ศิลาจารึกหลักที่ 1** ที่ยกมาประกอบในที่นี้ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้
สร้างลักษณะของเมืองกุแสนให้คล้ายคลึงกับลักษณะของเมืองสุโขทัย ที่ปรากฏใน**ศิลาจารึก
หลักที่ 1** ทั้ง **กำแพงเมืองทั้งสี่ทิศมีถึงสามชั้นแบบเดียวกับสุโขทัย** และ **เขาไปสำรวจจาก
ศรีดงต** ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้อ่านเชื่อและยอมรับได้ถึงการเมืองอยู่ของอาณาจักรกุแสน เริ่มตั้งแต่การ
อ้างว่าเป็นเมืองสมัยเดียวกับสุโขทัย และอ้างว่าที่ตั้งอยู่ระหว่างอาณาจักรสุโขทัยกับลานนา
เพื่อให้ผู้อ่านเกิดแนวเทียบว่าอาจจะเป็นไปได้ที่อาณาจักรกุแสนจะมีอยู่

นอกจากนี้การนำเนื้อความจาก**ศิลาจารึกหลักที่ 1** มาสร้างลักษณะของ
อาณาจักรกุแสนให้ละม้ายกับเมืองสุโขทัย ทำให้ผู้อ่านยอมรับได้หรือคล้อยตามได้ว่าอาณาจักร
กุแสนเป็นอาณาจักรร่วมสมัยเดียวกับอาณาจักรสุโขทัยแล้ว การใช้คำว่าอาณาจักรสุโขทัยมา
อ้างอิง ก็ทำให้ผู้อ่านถึงฉากเวลาของเรื่องคือเหตุการณ์ที่ผ่านมามากกว่า 700 ปีแล้ว นอกจากนี้
ผู้เขียนยังได้ใช้ข้อความที่ปรากฏอยู่ใน**ศิลาจารึกหลักที่ 1** มารวมกับบทสนทนาของผู้เขียน
เพื่อให้บรรยากาศในยุคสมัยสุโขทัยที่มีการเผาเทียนเล่นไฟ

“ไม่มีที่ไหนอีกแล้วที่เหมือน....พิธีทางศาสนาไม่มีอีก
แล้ว ไม่มีอรัญญิกคุณเห็นไหมคะ อรัญญิกท่ามกลางแสง
เดือนในคืนเดือนเพ็ญเดือนสิบสอง เมื่ออยู่ในตอนเมือง
กลางคืนนั้น ผู้คนฉลองงานรื่นเริงกันอย่างไรบ้าง ไม่มีใครจำ

²⁵ ศูนย์สุโขทัยศึกษา, **ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 1 จารึกสุโขทัย** (ศูนย์สุโขทัยศึกษา มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2520) ,หน้า 2.

ได้เลย ไม่มีใครจำได้ว่า เรา...ดั่งดั่งลอยด้วยเสียงพาทย์
เสียงพิณ เสียงเลื่อนเสียงขับ ใครจักมักเล่น เล่น ใครจักมัก
หัว หัว ใครจักมักเลื่อน เลื่อน...เทียรย่อมคนเสียดกัน เข้า
มาดูท่านเผาเทียนเล่นไฟ”

(แก้วราหู, หน้า 366)

จากข้อความที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ 1 คือ **“ดั่งดั่งลอยด้วยเสียงพาทย์ เสียงพิณ เสียงเลื่อนเสียงขับ ใครจักมักเล่น เล่น ใครจักมักหัว หัว ใครจักมักเลื่อน เลื่อน...เทียรย่อมคนเสียดกัน เข้ามาดูท่านเผาเทียนเล่นไฟ”** มาประกอบกับ สนวนของตัวละครที่เป็นวิญญาณแม่อยู่เมืองภูแสน ที่รำพึงถึงงานลอยกระทงที่จัดที่เมืองสุโขทัย ก็เพื่อให้ผู้อ่านรู้ว่าเวลาที่เหตุการณ์ในเรื่องนั้นเกิดขึ้นในสมัยสุโขทัย นอกจากนี้ข้อความจากศิลาจารึกตอนนี้ยังให้บรรยากาศของเมืองเก่าที่มีการเล่นดนตรี การร้องเพลง การเผาเทียนเล่นไฟ เป็นบรรยากาศของเมืองที่สนุกสนาน

นอกเหนือจากการสร้างภูมิทัศน์ของเมืองภูแสนให้คล้ายคลึงกับภูมิทัศน์ของอาณาจักรสุโขทัย และใช้เนื้อความใน**ศิลาจารึกหลักที่ 1** เพื่อบอกเวลาและบรรยากาศของเรื่องแล้ว ผู้เขียนยังได้สร้างองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ศิลาจารึก จารึกลานเงินของอาณาจักรภูแสน

ศิลาจารึกคำอธิษฐานของเทพารักษ์เมือง- สีมา ฝังอยู่ประตูทิศตะวันออกของเมือง ทำให้สีมาคอยอยู่ที่คฤหาสน์ของเจ้าคุณพินิตนาคราช เพื่อป้องกันไม่ให้ขุนค้ำหาวกลับมาทำลายสมบัติของภูแสน

“อันว่าข้าพเจ้าตายแล้ว ย่อมอยู่ ณ ลักขศิรินคร

อันว่าข้าพเจ้า ย่อมป้องกันรักษานครนี้

...

เบื้องทิศตะวันออก ย่อมเป็นทวารแห่งเมืองอัน

บุคคลพึงล่วงล้ำ

อันว่าอริผู้ยิ่งใหญ่ ย่อมสาบานว่า เขานั้นพึงล่วงล้ำ

ทวารแห่งเมือง

(แก้วราหู, หน้า 586)

จาริกลานเงิน เป็นจาริกของนางมาสเมืองแม่เมืองภูแสน

ลักษณะของมันคล้ายเนื้อโลหะ แต่ว่าไม่เรียบนัก มีรอยริ้วอยู่โดยตลอด ตามทางยาวคล้ายเส้นบรรทัด ระหว่างเส้นนั้นมีตัวอักษรลักษณะแปลกตาเรียงรายอยู่เป็น แถวดั่งจารึกไว้ด้วยเหล็กแหลม ลักษณะของมันเก่าแก่คร่ำคร่าแต่ว่าอยู่ในสภาพสมบูรณ์

(แก้วราหู, หน้า 84)

องค์ประกอบเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านเกิดแนวเทียบระหว่างอาณาจักรภูแสนกับอาณาจักรสุโขทัย แม้ว่าทั้งศิลาจารึกและจาริกลานเงินจะเป็นสิ่งที่ผู้เขียนจินตนาการขึ้น แต่ก็เป็น การสร้างที่มีพื้นฐานอิงอยู่กับความจริง เช่น จาริกลานเงินที่ผู้เขียนให้รายละเอียดว่าตัวอักษร ที่ใช้ในจารึกเป็น **“อักษรสุโขทัย...ลายสีอไท อย่างเดียวกับศิลาจารึกหลักที่หนึ่ง”** (แก้วราหู, หน้า 85) ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามรายละเอียด ที่ผู้เขียนสร้างว่าอาณาจักรภูแสน เป็นอาณาจักรร่วมสมัยเดียวกับอาณาจักรสุโขทัย เพราะมีลักษณะภูมิทัศน์เหมือนกัน มีองค์ประกอบ หลายอย่างเหมือนกัน โดยใช้ข้อมูลจาก**ศิลาจารึกหลักที่ 1** ที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ คนทั่วไปรู้จักเป็นอย่างดี เป็นข้อมูลหลักในการอ้างอิง ทั้งนี้ก็เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ และทำให้ ผู้อ่านยอมรับได้ถึงการมีอยู่ของอาณาจักรภูแสนที่เป็นอาณาจักรร่วมสมัยกับอาณาจักรสุโขทัย

เนื่องจากภูแสนเป็นอาณาจักรที่ล่มสลายไปแล้วในอดีต การกล่าวถึงอาณาจักรภู แสนของผู้เขียน จะใช้สถานที่ในปัจจุบันคืออุทยานของพระยาพิณตินาครราช ที่อยู่ในที่ดิน บริเวณที่เคยเป็นปากประตูเมืองภูแสน **“เขตเมืองภูแสนกินมาถึงบริเวณบ้านคุณวสวีณะ ครับ”** (แก้วราหู, หน้า 584) นอกจากนี้อุทยานแห่งนี้ยังเป็นที่เก็บรวบรวมข้อมูลของเมืองภูแสน ทั้งจารึก และแก้วราหูตราประจำพระองค์ภูแสนไทเจ้าชีวิตของภูแสน และอุทยานแห่งนี้ยังเป็น ที่สังคีตของวิญญานของสีมา เทพารักษ์เมืองภูแสนที่อยู่เฝ้าเมืองภูแสนเพื่อให้รอดพ้นจากคำ สัตย์สาบานขุนคำหาวแสนภูไทคนหนึ่งที่เคยสาบานว่าจะกลับมาทำลายเมืองภูแสน ผู้เขียนจึงใช้ อุทยานของพระยาพิณดีแทนอาณาจักรภูแสนซึ่งเหลือเพียงซากในปัจจุบัน

ตัวตึกนั้นสร้างด้วยอิฐสีแดงแก่ที่จางลงจนเป็นสี กุหลาบคล้ำตามกาลเวลา แต่ยังแข็งแรงและสมบูรณ์ ปราศจากรอยชำรุดอื่นใด หลังคากระเบื้องสีแดงแก่ก็เช่นกัน มุงเรียงเรียบอยู่บนหลังคากว้างใหญ่ ที่แปลกคือมุมบ้านชั้น

บน ทำเป็นรูปป้อมรูปแปดเหลี่ยมยื่นออกมาภายใต้หลังคา
รูปกลมมนตามลักษณะแบบบ้านอังกฤษในศตวรรษที่แล้ว

หน้าต่างชั้นบนทุกบานเป็นบานเกล็ดปิดสนิท
เช่นเดียวกับชั้นล่างซึ่งเป็นหน้าต่างสลัประตูป็นระยะ
เปิดออกสู่ระเบียงหินอ่อนที่แล่นยาวตลอดตัวตึกด้านหน้าไป
โอบตลอดด้านข้าง มีกระถางปูนแบบเก่าตั้งเป็นระยะอยู่บน
ระเบียง ล้วนอยู่ในสภาพสมบูรณ์เท่าที่มองเห็น

(แก้วราหู, หน้า 76)

ผู้เขียนใช้สถานที่นี้ตั้งแต่ตอนเปิดเรื่องทีวส์ผู้เคยเป็นแสนภูไท (เจ้าเมืองภูแสน)
ในอดีตชาติกลับไปยังคุณหาสน์แห่งนี้ ที่เขาได้รับเป็นมรดกจากปู่คือพระยาพิณตินาคราช ผู้เป็น
นักโบราณคดีที่ค้นคว้าเรื่องเมืองภูแสน และผู้เขียนก็ใช้คุณหาสน์ของพระยาพิณตินาคราชดำเนิน
เรื่องจนกระทั่งปิดเรื่อง

2.3.3 ฉากที่มาจากความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์

ไตรภูมิภคหรือไตรภูมิพระร่วง ที่แต่งโดยพระยาสิทธิในสมัยสุโขทัยนั้น ถือเป็นหนังสือที่เก่าแก่เล่มหนึ่งของไทย อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อหลายอย่างที่มีอยู่ในสังคมไทยได้รับอิทธิพลความคิดความเชื่อมาจาก**ไตรภูมิภค** เช่น จักรวาลวิทยา โลกยุคพระศรีอาริย์ รวมถึงความเชื่อเรื่องนรก – สวรรค์

ในเรื่อง**นางทิพย์** แก้วแก้วได้นำเสนอฉากสวรรค์‘ยามา’ สวรรค์ชั้นที่ 3 ของสวรรค์ ฉากมาพจรตามภาพสวรรค์ที่ปรากฏใน**ไตรภูมิภค** ผ่านบทสนทนาของรวิปริยาหรือยามะธิดากับอรณีที่เข้าไปดินแดนสวรรค์

“ที่นี่ชื่อยามา”

“ยามา? “อรณีทวนคำ รู้สึกว่าชื่อแปลกพิกลอย่างชนิดไม่เคยได้ยินมาก่อน บ้านของดิฉันอยู่ชอยพร้อมเพื่อนที่นี้อยู่แถวไหนคะ

“อยู่ไกลมากคุณไม่รู้จักรอก

อรณีเสียบไปชั่วขณะ หล่อมนมองจากระเบียงที่ยืนอยู่ลงไปที่สนามหญ้าสีเขียวอ่อนสะอาด ดูเหมือนหล่อนจะมองเห็นเด็กหญิงเล็กๆ วิ่งเล่นอยู่ด้วยท่าทางร่าเริง

“เวลานี้เที่ยงคืนแล้วไซ้ใหม่คะ ทำไมเด็กคนนั้นไม่เข้า
นอนล่ะคะ หล่อนชี้ให้หญิงผู้นั้นดู
“ที่นี้ไม่มีใครนอน ไม่มีใครตื่น”
“ทำไมล่ะคะ” อรณิถามอย่างพิศวง
“เพราะยามาเป็นดินแดนที่ปราศจากทิวาและราตรี”
(นางทิพย์, หน้า 5)

จากบทสนทนาข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้บ่งบอกว่า **“ที่นี้ชื่อยามา”** เพื่อให้ผู้อ่านนึกถึงสวรรค์ชั้นยามาที่ปรากฏอยู่ใน **ไตรภูมิภค** นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญที่ว่า ยามาเป็นดินแดนที่ไม่มีเวลากลางวัน และกลางคืนเหมือนสวรรค์ชั้นยามา ที่ปรากฏความใน **ไตรภูมิภค** ว่า

อันว่าเทพดาผู้เป็นพระญาแก่เทพดาทั้งหลายในชั้น
ฟ้านั้นชื่อสุยามเทวราช ในชั้นฟ้านั้นบมิเห็นพระอาทิตย์เลย
เพราะว่าสูงกว่าพระอาทิตย์นัก.....ซึ่งว่าจักรุงแลค่านั้นได้แล
มาอาศัยแก่ดอกไม้ทิพย์นั้นแลฯ ฅิว่าเมื่อใดเห็นดอกไม้
บานไล่จึงรู้ว่ารุ่งแลฯ ถ้าดอกไม้บานนั้นหุบเข้าไล่จึงรู้ว่าค่ำเมื่อนั้น
แล²⁶

นอกจากการบรรยายว่าสวรรค์ชั้นยามาเป็นดินแดนที่ไม่มีกลางวัน และกลางคืนแล้ว ผู้เขียนยังใช้ลักษณะของสวรรค์ยามาที่ปรากฏใน **ไตรภูมิภค**

ในชั้นฟ้านั้นบมิเห็นพระอาทิตย์เลย เพราะสูงกว่า
พระอาทิตย์นัก แล้วเทพดานั้นเที่ยวยอมเห็นด้วยรัศมีแก้ว
ทั้งหลายด้วยเทพดาทั้งหลายด้วยกันแลฯ²⁷

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นว่ายามา เป็นดินแดนที่มีแสงสว่างส่องออกจากร่างของผู้ที่อยู่สถานทีนั้น ผู้เขียนก็จะนำมาใส่ในบทสนทนาในเรื่อง **นางทิพย์**

²⁶ พระยาสิทธิ, **ไตรภูมิพระร่วง หรือไตรภูมิภค** (กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2543) ,หน้า 228.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 228.

“แล้วนั่นไม่ใช่แสงสว่างจากพระอาทิตย์หรือคะ” อรณี
ชี้มือไปที่ท้องฟ้าสีครามอ่อน

“ไม่ใช่”

“แล้วเป็นแสงจากอะไรคะ”

“จากผู้ที่อยู่ที่นี้”

(นางทิพย์, หน้า5)

สังเกตได้ว่าการสร้างฉากสวรรค์ชั้นนยามาของผู้เขียนนั้น จะตรงกับสวรรค์ชั้นยามาในไตรภูมิภค เห็นได้จากการพรรณนาลักษณะของสวรรค์ชั้นนี้ว่าไม่มีกลางวันและไม่มีกลางคืน และการสร้างรายละเอียดที่ว่าเป็นดินแดนที่มีแสงสว่างจากผู้ที่อยู่ในสถานที่แห่งนั้น

นอกเหนือจากสวรรค์ชั้นนยามาแล้ว ฉากอื่นๆในเรื่องที่ผู้เขียนสร้างขึ้น ยังเป็นฉากที่ถ่ายทอดมาจากสถานที่ในไตรภูมิภค คือฉากของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์อันเป็นที่มั่นปาริชาติ ต้นไม้ที่ให้ดอกปาริชาติอันเป็นดอกไม้พิเศษ ใครที่ได้ดมดอกปาริชาติก็จะทำให้ระลึกชาติได้

ทางสายหนึ่งทอดตัวอยู่เบื้องหน้า เป็นทางเล็กๆแบบคนเดิน ทอดตัวคดเคี้ยวไปตามธรรมชาติ...ตัวเขาเองยืนคว้างคว้างอยู่บนทางสายนั้น โดยไม่รู้สึกละอายใจมากกว่าความงุนงง

ความแปลกประหลาดอย่างแรกที่ภาธรเห็น คือทางสายนั้นดูเหมือนจะรอยด้วยกรวด ลักษณะพิเศษที่สุดเท่าที่เขาเคยพบมา เพราะดูคล้ายกับว่ามันเป็นแก้วผลึกเนื้อโปร่งใสกระทบแสงเป็นประกายระยิบระยับอยู่ในเนื้อสีแดงเข้มของมันจนละลานตา ประหนึ่งทับทิมวาววับทอดผ่านไปตรงหน้า จนกลืนหายไปกับหมอกจางๆที่ทอดตัวอยู่สุดขอบฟ้า

ภาพที่เห็นไม่ชัดเจนนัก...หากพรว่มัวเหมือนมีหมอกบางๆปกคลุมอยู่ทั่วไป ยกเว้นสิ่งเดียวที่เห็นชัดเจนคือทางสายนั้น รวกับเชิญชวนอยู่ในที่ให้ชายหนุ่มมุ่งหน้าไปสู่ปลายทาง ที่เขาไม่รู้ว่ามีอะไรแน่คอยอยู่

กลิ่นหอมจางๆระรวยรินลอมมากระทบจมูก ก่อให้เกิด
ความชื่นใจอย่างประหลาดใจ รวากับตกอยู่กลางอุทยาน
บุปผชาตินานาพันธุ์...ยิ่งเดิน กลิ่นหอมนั้นก็ยิ่งใกล้ตัวเข้า
มาทุกที จนเหมือนเข้าหอมล้อมตัวเราเองไว้ทุกด้าน

.....
ต้นไม้ยืนต้นนั้นเป็นพันธุ์ใดชนิดใดเขาบอกไม่ถูก สูง
ตระหง่านขนาดราชพฤกษ์ใหญ่ๆ กิ่งก้านโปร่งบางเหมือนไม้
ดอกมากกว่าไม้ผล...ส่วนที่กระทบความรู้สึกคือ ต้นไม้นั้น
คล้ายกับสลัดใบทั้งหมด เหลือแต่ดอกคลุมอยู่ทุกกิ่งก้าน
เป็นสีแสดแกมนวลสวยประหลาดตา ส่วนที่กระทบความแสง
สว่างนั้นก็เหลือบทองอ่อนบางเหมือนตะไคร้ด้วยทองคำ
เสียงหนึ่งผุดขึ้นลอยๆในใจราวกับว่าเป็นคำบอกแล้วว่า
“ต้นปาริชาติ”

(นางทิพย์, หน้า 367-369)

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ผู้เขียนมิได้กล่าวอย่างเจาะจงว่าเป็นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
เหมือนที่พรรณนาถึงสวรรค์ชั้นยามา แต่ผู้เขียนก็กล่าวถึงต้นปาริชาติซึ่งเป็นต้นไม้ที่ขึ้นในสวรรค์
ชั้นดาวดึงส์โดยพรรณนาถึงสี ลักษณะ และกลิ่นของดอกปาริชาติได้ใกล้เคียงกับในไตรภูมิภ
กล่าวคือเป็นไม้ที่มีสีเรืองรอง เมื่อออกดอกแล้วจะออกดอกทั้งกิ่งก้านจนดูเหมือนไม่มีใบ และ
กลิ่นกำจายฟุ้งไปไกล

พื้นดินนั้นเขียวระย่มแก้วผลึกรัตนแลประดับด้วยแก้ว
7 สิ่งแลมีกำแพงทองล้อมรอบ...ดอกทองกลางอันชื่อว่าดอก
ปาริชาตินั้นแม้ว่าร้อยปีดอกไม้นั้นจึงบานก็ดี ผุ้เทพดาอิน
รักยนิใคร่นักหนาแล ถ้าแลเห็นดอกไม้หวานบานเขียวระย่ม
บันกันให้ผุ้เทพดาไปอยู่ใฝ่ดอกไม้้นั้นกว่าจะบาน ผิว่า
ดอกไม้้นั้นแลบานล้วนทุกกิ่งทุกก้านแล้ว แลมีแสงอันรุ่งเรือง
งามนักหนา รัศมีดอกปาริชาตินั้นเรืองไปไกลได้ 800,000 วา
ถ้าแลลมรำเพยพัดไปข้างใดหอมกลิ่นดอกไม้้นั้นฟุ้งไปไกลได้
ละ 8 แสนวา²⁸

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 222.

จากการสร้างฉากสวรรค์ชั้นยามา และการใช้ฉากสวรรค์ที่มีต้นปาริชาติ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้สร้างให้สวรรค์ยามา และสวรรค์ที่มีดอกปาริชาติในเรื่องนางทิพย์โดยอาศัยข้อมูลจากสวรรค์ชั้นยามา และสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ที่ปรากฏอยู่ในไตรภูมิภค

ในเรื่องหนุมทิพย์ แก้วแก้วได้สร้างฉากนรก- สวรรค์ขึ้น โดยได้รับอิทธิพลจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ในไตรภูมิภค กล่าวคือเป็นสวรรค์ที่มีการเทศนาสั่งสอนเทวดาที่อยู่บนสวรรค์ และมีการร้องรำทำเพลงอย่างสนุกสนาน

..ฉิพรหมผู้หนึ่งชื่อว่าสันตกุมารแลมาแต่พรหมโลกย์
แลมานกมิตตนป็นดังคนธัพพบุตรผู้ชื่อว่าปัญญาสิขร แลมา
เทศนาธรรมให้เทพดาทั้งหลายฟัง ลางคาบเทพดาใน
สวรรค์มีผู้รู้ธรรมได้ แลเทพดาทั้งหลายก็เชิญขึ้นเทศนา
ธรรมในที่นั้นๆ ลางคาบพระอินทร์ขึ้นบนธัมมาสน์นั้นแล้ว
เทศนาธรรมเอง ฉิเมื่อพระอินทร์เจ้าเทศนานั้นท้าวจตุ
โลกบาลทั้ง 4 บริวารไปเฝ้าไปคัลทั้ง 4 ทิศแห่งสุธรรมาเทว-
สภาศาลานั้น แลคนธัพพบุตรทั้งหลายก็เอาสัพพดุริย
ดนตรีทั้งหลายไปบำเรอ บ้างดีดบ้างสีบ้างตีบ้างเป่า บ้าง
ขับบ้างรำ²⁹

มาดัดแปลงสร้างเป็นฉากสวรรค์ในเรื่องหนุมทิพย์

“ไปที่วิมานแล้ว จะออกไปนั้นไปเที่ยวที่ไหนกันได้ลุง
คืนนี้”

“ก็หลายแห่ง” ลุงยิ้มตอบ ขณะเดินเข้าไปตามข้าง
ทาง “เอ็งจะไปฟังเทศน์ก็ได้ ที่นี้มีเทศน์ตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง
เพราะหลวงพ่อดีๆ ท่านขึ้นมาอยู่สวรรค์กันเยอะ”

“เอ! แล้วนอกจากนี้มีอะไรอีกไหม ลุง?”

“มีอีกอย่าง จะไปฟังเพลงที่สังคีตศาลาก็ไม่เลว
บรรเลงตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมงเหมือนกัน เพราะนักแต่งเพลง

²⁹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 226.

เก่งๆ ก็ขึ้นสวรรค์กันทั้งนั้น เอ็งชอบเพลงของคุณหลวงท่าน
ไหนละ ข้าจะเลือกศาลาได้ถูก.....

(หนุ่มทิพย์ เล่ม 1, หน้า 45-46)

แก้วแก้วได้นำเอาลักษณะของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ที่มีการเทศนาโดยพรหม เทพยดา และพระอินทร์ มีการเล่นดนตรีของเทพยดา มาดัดแปลงให้เป็นสวรรค์ในเรื่อง **หนุ่มทิพย์** แต่จะต่างกันออกไป สวรรค์ชั้นดาวดึงส์มีการแสดงธรรมจากพรหม, เทพยดา, พระอินทร์ สวรรค์ในเรื่อง **หนุ่มทิพย์** จะดัดแปลงให้เป็นสวรรค์ที่คนปัจจุบันเข้าใจได้ คือจะมี **“หลวงพ่อดีๆ”** มาเทศน์ การแสดงธรรมที่สุธรรมมาเทวสภา ผู้เขียนก็ดัดแปลงเป็น **“สังคิตศาลา”** ที่ผู้อ่านเคยได้ยินชื่อ ส่วนคนธัพพ์และเทพบุตรที่ดีดี สี ตี เป่า รำ ผู้เขียนก็ใช้เป็น **“นักแต่งเพลงเก่งๆ , เพลงของคุณหลวง”** ก็น่าจะอนุมานว่าเป็น หลวงศิลปบรรเลง หลวงไพเราะดุริยางค์ ฯลฯ นับว่าเป็นสวรรค์ที่คนปัจจุบันพอมองเห็นภาพ และเข้าใจได้

แม้ว่าแก้วแก้วจะนำความคิดเรื่องสวรรค์ และลักษณะบางส่วนของสวรรค์ใน **ไตรภูมิ** มาสร้างเป็นสวรรค์ในเรื่อง **หนุ่มทิพย์** แต่ผู้เขียนก็ได้สร้างให้สวรรค์เรื่อง **หนุ่มทิพย์** แตกต่างจากสวรรค์ใน **ไตรภูมิ** ที่มีบรรยากาศสมัยปัจจุบัน เพราะนำคำที่ผู้อ่านคุ้นเคยมาใช้ และมีตึกสูงนับร้อยชั้น มีลิฟต์แทนการเหาะ มีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อบันทึกข้อมูล

เราออกมาจากบริเวณนั้นเมื่อไรผมไม่ทันรู้ตัว เพราะ
มัวคุยกันจนเพลิน และผมเองก็มองไม่ยกเห็นว่ามันเชื่อมต่อกับ
บริเวณที่คล้ายๆ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้อย่างไร
หน้าตามันไม่น่ามาอยู่ใกล้กันได้เลย เพราะตึกที่อยู่ตรงหน้า
ผมนี้ เป็นตึกใหญ่ตระหง่าน ความสูงคงจะหลายร้อยชั้นสีขาว
โพลนเหมือนเมฆขนาดมหึมา มองไปออกจะทันสมัยพอๆ กับ
ธนาคารกรุงเทพ ที่ถนนสีลม ความใหญ่โตของมันข่มผมให้
ตัวหดลีบลงไปเหลือนิดเดียว ขณะแหงนจันคอตั้งบ่าเพื่อดูว่า
ยอดตึกอยู่สูงแค่ไหน ปรากฏว่ามันกลืนหายไป หมูเมฆที่
ลอยต่ำๆ อยู่เหนือหัว

“เข้าไป ลิฟต์อยู่ทางนี้” ลุงทีมแจ้ก็เจ้าการเดินนำผม
เข้าประตู พอไปถึงประตูกระจกก็เลื่อนออกจากกันแบบประตู
อัตโนมัติ “ความจริงจะเหาะขึ้นไปก็ได้ แต่ว่ามันต้องใช้แรง

ข้าไม่ยอมแหม่เอ๋ย แหม่ยังต้องหิวเอ็งขึ้นไปด้วยอีก ใช้ลิฟต์ดีกว่าสะดวกดี”

(หนุมทิพย์ เล่ม 1, หน้า29)

“ก็ไปกรอกแบบฟอร์ม...พูดแค่นี้พอเข้าใจรึยังวะ”

“ยัง” ผมตอบง่ายๆ “แบบฟอร์มอะไร”

“มาขึ้นสวรรค์ เขาก็ต้องกรอกแบบฟอร์มทุกคนไว้ย เหมือนเอ็งเดินทางเข้าไปประเทศไทย เอ็งก็ต้องกรอกชื่อเสียง เรียงนาม อะไรต่อมิอะไร แล้วคอมพิวเตอรืสวรรค์ก็จะบอก มาเองว่าจัดสรรให้เอ็งไปอยู่วิมานเลขที่เท่าไร ต้องทำงาน อะไรบ้าง ยังงี้แหละหายโง่หรือยัง”

“อะไรนะลุง คอมพิวเตอรืสวรรค์?” ผมนึกว่าหูผาดไป เสียแล้ว “สวรรค์มีคอมพิวเตอรืกะเขาด้วยเรอะ”

(หนุมทิพย์ เล่ม 1, หน้า 25)

นอกจากการสร้างสวรรค์ในเรื่อง **หนุมทิพย์** ที่ดัดแปลงจากสวรรค์ใน **ไตรภูมิภค** แล้ว ผู้เขียนยังได้สร้างฉากนรกในเรื่อง **หนุมทิพย์** โดยได้นำความคิดเกี่ยวกับนรกที่ปรากฏใน **ไตรภูมิภค** คือสถานที่ที่แห่งแล้ง ร้อน มีเปลวไฟลุกไหม้ และมีน้ำเดือด

ฝูงนั้นยอมเหล็กแดงและมีเปลวพุ่งขึ้นไปดังฟ้าฟาด
ดั่งนั้นมิวายแล....

เขาตกอยู่ในบัวเหล็กแดงนั้นช้านานแล้ว จึงตระหลอ
ดตกลงไปในน้ำๆ นั้นเค็มนักหนาแล แสบเนื้อแสบตัวเขา
สาหัสดังปลาอันคนตีที่บนบกนั้น บัดเดียวแม่น้ำนั้นก็
กลายเป็นเปลวไฟไหม้ต้นเขานั้น ดูควันพุ่งขึ้นทุกแห่งรุ่งเรือง
เทียบยอมเปลวไฟในพื้นแม่น้ำเวตรณีนั้น.....³⁰

มาสร้างเป็นฉากนรกในเรื่อง **หนุมทิพย์** ที่ยังคงลักษณะสำคัญนี้ไว้คือสถานที่ที่มีอากาศร้อน มีบ่อ น้ำร้อนหรือน้ำเดือด

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20-22.

ภูมิประเทศข้างทางเริ่มเปลี่ยนแปลงไป จากทุ่งหญ้า
 ละเมาะไม้เขียวชอุ่มมาเป็นดินปนทรายสีน้ำตาล ไม่มีหญ้า
 ขึ้นสักต้นเดียว ตามพื้นดินมีบ่อน้ำร้อนจะเป็นน้ำแร่หรืออะไร
 ก็ไม่แน่ใจนัก ที่รู้เพราะมันเป็นแอ่งน้ำมีควันขึ้นโขมงผิวน้ำ
เดือดปุดๆ รวากับมีไครสุมไฟไว้กั้นบ่ออากาศซักจะร้อนอบ
 อ้าวขึ้นทุกขณะ จนผมอยากจะถอดเสื้อนอกติดขัดแต่ว่าไหน
 ประตุรถอยู่จึงถอดไม่สะดวก

(หนุ่มทิพย์ เล่ม 1, หน้า 52)

การสร้างนรกเรื่องหนุ่มทิพย์ก็เช่นเดียวกับการสร้างสวรรค์ที่ผู้เขียนได้นำลักษณะ
 สำคัญของนรกคือความร้อน ความแห้งแล้ง น้ำร้อนหรือน้ำในกระทะทองแดงจากไตรภูมิภคา
 แล้วนำมาผสมกับจินตนาการของผู้เขียนให้เป็นนรกที่มีลักษณะเฉพาะ คือเป็นนรกที่เหมือน
 ดินแดนของมนุษย์ มีผู้คนมากมาย

แล้วรถก็แล่นเข้าสู่ตัวเมืองใหญ่เมืองหนึ่ง หน้าเหมือน
 เมืองสมัยโบราณ มีกำแพงหึมา ด้านบนเป็นเชิงเทินกว้าง
 ใหญ่ มีประตูทางเข้าเปิดกว้าง เห็นคนเดินเข้าไปเป็นจำนวน
 มาก ไม่เห็นใครเดินออก ผมดูจากภายนอกแล้วชักอยากหัน
 หลังกลับ เพราะทำที่มันไม่ค่อยจะน่าอยู่นัก แต่พอรถแล่น
 เข้าประตูไป ความคิดผมก็เปลี่ยนไปเป็นตรงกันข้าม

ที่นี้มันผิดกับสวรรค์เหมือนฟ้ากับดิน!

คนสมัยก่อนเขาเปรียบเปรยไว้ว่า “ทางเตียนเวียนลง
 นรก ทางรกวกขึ้นสวรรค์” แหม! ตรงกับที่เห็นอยู่เบียด ถนน
 หนทางในนี้ช่างราบเรียบโอโง่งดีแท้ๆ เหมาะจะเดินไปได้
 ง่ายดาย สมเป็นหนทางนำไปสู่ความชั่วช้าเลวทรามเสียจริง
 ผู้คนเดินกันให้ขวัไคว่ เหมือนอยู่ในงานวัด ล้วนแล้วแต่เป็น
 หนุ่มสาวทันสมัย หรือไม่กี่คนแก่ที่ยังกระชุ่มกระชวย ตะปับ
 ดั่งด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีหอรกที่เงืองหงอยอย่างลุงเทิ้ม

(หนุ่มทิพย์ เล่ม1-หน้า 52-53)

นอกจากนี้ในนรกยังมีแหล่งอบายมุข แหล่งเสื่อมโทรมต่างๆ เหมือนกับแหล่งเสื่อมโทรมบนโลก

“ทางไปนรก”

และต่ำลงมาหน่อย เขียนไว้ด้วยตัวหนังสือเล็กกว่านิด
หน่อย

“อาบอบนวด”

“บ่อนกาสิโน”

“บาร์อโกโก้”

“นี่ทางไปนรกหรือทางไปพัฒนพงศ์นะลุง” ผมสะกิด
ให้ลุงเพิ่มความกลัวด้วยความสงสัย

“ถ้าอยู่บนโลก ก็ไปอย่างหลัง” ลุงเพิ่มเล่น
สำบัดสำนวน “แต่ถ้าอยู่ที่นี้ ก็ไปอย่างแรก เอ็งอยากไปใช้
ไหมล่ะ”

(หนุ่มทิพย์ เล่ม1, หน้า 43)

ในนรกยังมี “ตึกที่ทำการคอมพิวเตอร์” เช่นเดียวกับบนสวรรค์

ที่ทำการนรกเป็นตึกใหญ่สีดำ หน้าตาซึ่งข้งเหมือนกับ
ศาลากลางจังหวัด ส่วนศูนย์คอมพิวเตอร์เป็นตึกเล็กๆชั้น
เดียว อยู่ในรั้วเดียวกัน ทั้งสองตึกปิดเงียบเหมือนไม่มีใคร
อยู่ ไม่มีแม้แต่ยามรักษาความปลอดภัยแสดงว่าการทำงาน
ในนรกคงจะหละหลวมไม่ใช่เล่น

(หนุ่มทิพย์ เล่ม1, หน้า 80)

การนำลักษณะของทั้งสวรรค์ และนรกที่ปรากฏในไตรภูมิภพบางส่วนมาสร้าง
เป็นนรกในเรื่องหนุ่มทิพย์ ก็เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าสถานที่ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเป็นนรก- สวรรค์
เพราะยังคงลักษณะเด่นของนรก- สวรรค์ที่ผู้อ่านรู้จัก ไม่ว่าจะเป็นความร้อน น้ำเดือด น้ำใน
กระทะทองแดงในนรก หรือวิมานอันเป็นที่อยู่ของเทวดาบนสวรรค์ ส่วนรายละเอียดที่สร้าง
เพิ่มเติมให้กับทั้งสวรรค์และนรกก็เพื่อให้เป็นนรก – สวรรค์ที่มีลักษณะเฉพาะ สร้างความตื่นเต้น

และตั้งดูความสนใจของผู้อ่าน และเป็นการเสียดสีทั้งการทำงานของระบบราชการไทย และการความเสื่อมโทรมของสังคมปัจจุบัน

แก้วแก้วใช้ฉากสวรรค์เสียดสีระบบการทำงานของข้าราชการไทย เหตุการณ์ที่เด่น ภูมิต้องไปติดต่อกับเทวดาที่ทำการสวรรค์เพื่อแจ้งเรื่องการตาย แทนการไปติดต่อกับข้าราชการของคนในชนบท ที่ไม่ได้รับการอำนวยความสะดวก หากแต่ต้องประสบความล่าช้าเพราะการทำงานของพวกข้าราชการ

“ทำไมมาเอาปานนี้ล่ะครับ อีกลีบนานาที่จะสี่โมงครึ่ง
ไม่มีใครเขาอยู่กันแล้ว”

เสียงนั้นแว่วๆเข้ามาในอนุสติ...ผมฟังอยู่จนแน่ใจว่า
ไม่ใช่ความฝัน ก็ลืมตาขึ้นมองดูอย่างไม่เต็มใจนัก...ปรากฏ
ว่าผมยังฝันอยู่นั่นเอง ไม่ได้ตื่นขึ้นมาสักที เพราะลุงเทิ้ม
แต่งตัวแบบเทวดาระดับสี่.เจ็ด ยืนหน้ามุ่มอยู่ ถัดไปมีเทวดา
แต่งตัวสีงาก็ คล้ายเครื่องแบบข้าราชการ แต่ว่าหัวสวม
มงกุฎบอกยี่ห้อเทวดา กำลังพูดปาวๆอยู่ด้วยท่าที่ไม่สบใจนัก

“ยังไงก็เชิญพวกรุ่นนี้ดีกว่านะครับ”

“แล้วจะให้มันไปอยู่ที่ไหนล่ะครับท่าน” ลุงเทิ้มย้อน
ถาม “ตามกำหนดมันต้องไปนรก แต่บัตรประจำตัวมันยังไม่มี
เลยเดินทางไม่ได้”

“มาขอที่นี่ถูกแล้วครับ” เทวดาประจำที่ว่าการเขต
สวรรค์ หรือถ้าอย่างชาวบ้านพวกผมเรียกก็ต้องเรียกว่าพวก
อำเภอ ตอบลุงเทิ้มด้วยเสียงเบือหน่าย “งั้นผมจะให้เขียนใบ
คำร้องไว้ก่อน พวกรุ่นนี้แปดโมงครึ่งมาอีกที....มาแก้วโมงก็ได้
ครับค่อยแน่นนอนหน่อย..ขอหลักฐานให้ครบด้วยนะครับ”

ผมค่อยๆลุกขึ้นยืน ขาแข็งซึกจะสั่นขึ้นมาโดยอัตโนมัติ
เมื่อได้ยินคำว่า “หลักฐาน” ก็ชาวบ้านอย่างผมรู้ดีนี่ว่าคำนี้
มันมหาโหดแค่ไหนเวลาไปติดต่อกับหลวงท่าน ไม่ว่าจะไป
อำเภอ โรงเรียน หรือโรงพยาบาล ถ้าไม่มีหลักฐานครบทุก
ชิ้นละก็ อย่าหวังเลยว่าจะมีใครพูดด้วยแม้สักครั้งคำ

(หนุ่มทิพย์ เล่ม 1, หน้า 39-40)

จากการบรรยายเหตุการณ์ของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าแก้วแก้วใช้คำที่ทำให้ผู้อ่านนึกถึงระบบราชการ เช่นการบรรยายเครื่องแต่งกายของเทวดาว่า **“เทวดาแต่งตัวสีทากีคล้ายเครื่องแบบข้าราชการ”** หรือการที่เด่นภูมิเรียกเทวดาประจำที่ว่าการสวรรค์ว่า **“หรือถ้าอย่างชาวบ้านพวกผมเรียกก็ต้องเรียกว่าพวกอำเภอล่ะ”** ผู้เขียนเสียดสีระบบราชการผ่านท่าทีของเทวดาที่ไม่พอใจเมื่อเด่นภูมิมาติดต่อตอน **“อีกสิบนาทีก่อนจะถึง”** ซึ่งเป็นเวลาที่ใกล้เวลาเลิกงาน เทวดาจึงไม่สนใจผู้ที่มาติดต่อ และบอกให้มาใหม่ในวันรุ่งขึ้น นอกจากนี้เด่นภูมิยังได้ถ่ายทอดความรู้สึกของชาวชนบท ที่ไม่ได้รับความสะดวกของส่วนราชการได้อย่างเด่นชัดผ่านประโยคที่ว่า **“ถ้าไม่มีหลักฐานครบทุกชิ้นละก็ อย่าหวังเลยว่าจะมีใครพูดด้วยแม้สักครั้งคำ”** แสดงว่าการไปติดต่อกับราชการจะไม่ได้รับความสะดวกหรือความช่วยเหลือใดๆ ชาวบ้านผู้ไปติดต่อต้องเป็นฝ่ายเตรียมหลักฐานต่างไปให้พร้อมเอง ฉากสวรรค์ของผู้เขียนจึงเสียดสีระบบการทำงานของราชการได้เป็นอย่างดี

นอกจากการสร้างฉากสวรรค์เพื่อเสียดสีระบบการทำงานของข้าราชการ แก้วแก้วยังได้สร้างฉากนรกที่เต็มไปด้วยแหล่งบันเทิง เพื่อเสียดสีความเสื่อมโทรมของสังคมปัจจุบัน

“มันผิดกัน” ยมบาลลากเสียง “เมื่อก่อนนุ่น สมัยนั้นนรกยังไม่มีแผนพัฒนา ใครตกนรกก็ลงกระทะทองแดง ปีนต้นจิวไปตามเรื่องๆ ทีนี้เท่าไรก็ไม่เห็นมันจะเซ็ดหลาบ ลงกระทะหนักๆ เข้า มันบอกว่าน้ำอุ่นดี หายเมื่อยหายขบเหมือนลงบ่อน้ำญี่ปุ่น ปีนต้นจิวก็เหมือนกัน ใหม่ๆ เจ็บเนื้อ เจ็บตัวนิดหน่อย แต่พอปีนทุกที่ทุกวันเข้าก็หลบหลิกหนามไปได้เอง พระยายมท่านก็ว่าซักไม่ได้เรื่องเสียแล้ว ลงโทษวิธีใหม่ดีกว่า... ก็คือยังงี้ที่บอกมาไง พี่ขุนใครแทงหอยก็แทงไปเหอะ เจียดทุกงวด แต่ไม่มีถูกกับเขาหรอก มีบุญเก่าติดตัวมาเท่าไร ก็เอามาแลกเป็นเงินแทงหอยหมด บางทีญาติพี่น้องเขาตักบาตรทำบุญมาให้ เอาของกินมาแทงหอยซะหมดก็มี ตัวเองก็อดผอมหัวโต กลายเป็นเปรตอย่างอื่นก็เหมือนกัน เข้าบ่อนก็ถูกกินหมดตัว ถ้าชอบไชว์ลามกตัวเองก็ต้องไปเล่นเอง.... เล่นเท่าไรก็ได้เงิน แถมยังสะบักสะบอมเพราะเล่นตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง แล้วดีอีกอย่าง คือพวกผู้คุมไม่ต้องคุมให้เหนื่อย สัตว์นรกเต็มใจจะทนทุกข์ทรมานเอง... ก็เหมือนมนุษย์นะแหละ หรือพี่ขุนจะว่ายังไง”

ผมรู้สึกเข่าอ่อน เหลียวมองอาคารสถานสองข้างทาง... ล้วน
ติดไฟประดับไว้วูบวาบ เพลิดเปลินจำเรียวตาไปหมด ชาว
นรกเดินกันให้ ขวักไขว่ ทั้งๆที่รู้ว่าเข้าข้างในนั้นคือนรก ก็ยัง
อุตส่าห์หันหน้ามิดตามัวพากันเข้าไปครั้งแล้วครั้งเล่า ไม่ต้องมี
ใครมาบังคับ....

“มีน้ำแล้ว คนถึงแหล่งนรกกันคึกคัก” ผมคราง

(หน่อมทิพย์ เล่ม 1, หน้า60-61)

ฉากนรกในเรื่อง **หน่อมทิพย์** ที่เต็มไปด้วยสถานบันเทิง ไม่มีกระทะทองแดง ไม่มี
ต้นนิ้ว หรือยมบาลเหมือนนรกแบบเดิมที่ผู้อ่านรู้จัก เพราะผู้เขียนต้องการเสียดสีความเสื่อมโทรม
ของสังคมปัจจุบันที่มนุษย์ต่างเต็มใจจะตกนรก เพราะหลงใหลอยู่กับแหล่งบันเทิง มัวเมาอยู่กับการ
พนัน ฉากนรกที่แก้วแก้วสร้างขึ้นจึงเสียดสีความเสื่อมโทรมของสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

2.3.4 ฉากที่มาจากวรรณคดี

การสร้างฉากจินตนาการของแก้วแก้วมีที่มาจากหลากหลายดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น
ทั้งนี้ก็เพื่อให้ฉากในจินตนิยายแต่ละเรื่องมีความโดดเด่น และดึงดูดความน่าสนใจจากผู้อ่าน
แตกต่างกันออกไป การใช้วรรณคดีเป็นที่มาของฉากจินตนาการ เป็นที่มาของฉากอีกประเภท
หนึ่งที่พบในจินตนิยายของแก้วแก้ว ทั้งการสร้างแวนแคว้นในจินตนาการขึ้น แล้วใช้ชื่อวรรณคดี
มาอ้างอิง หรือการดัดแปลงฉากที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีให้เป็นฉากจินตนาการที่มีลักษณะตามที่
ผู้เขียนต้องการ

2.3.4.1 ฉากที่ใช้ชื่อวรรณคดีอ้างอิง

การใช้ชื่อวรรณคดีมาอ้างอิงฉาก ปรากฏในเรื่อง **อมตะ** ผู้เขียนใช้
วรรณคดีเรื่อง **มหาภารตะ** มหาเทพของอินเดียมาอ้างอิงถึง **แคว้นอชิตวัน** แวนแคว้นโบราณ
ที่ครุฑเป็นผู้พาดำไปยังแคว้นในอดีตนี้ เพื่อเล่าถึงต้นเหตุแห่งแรงพยาบาทที่ฉันทริกามีต่อเขา
ทั้งที่จริงแล้วแคว้นอชิตวันไม่มีปรากฏอยู่ในมหากาพย์เรื่อง **มหาภารตะ** เพราะเป็นดินแดนที่เกิด
จากจินตนาการของผู้เขียน

“ที่นี่คือแคว้นอชิตวัน เป็นแวนแคว้นหนึ่งที่เคย
เจริญรุ่งเรืองมาแล้วในอดีตกาล อัยุริมแม่ น้ำคงคา
ปัจจุบันไม่เหลือแม่แต่ซากปรักหักพังให้คนรุ่นหลังได้เห็น

ร่องรอย มีแต่เพียงชื่อหลงเหลืออยู่ในตำนานเก่าๆ หรือ
วรรณคดีโบราณเช่นมหาภารตยุทธ

(อมตะ, หน้า 435)

การอ้างอิงชื่อวรรณคดีเรื่อง**มหาภารตะ** และการอ้างอิงที่ตั้งของ
แคว้นอชิตวันว่าอยู่ริมแม่น้ำคงคา ก็เพื่อทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าแคว้นที่ผู้เขียนสร้างขึ้นนั้นมีอยู่จริง
เพราะวรรณคดีเรื่อง**มหาภารตะ**เป็นวรรณคดีที่มีชื่อเสียง และผู้อ่านรู้จักเป็นอย่างดี นอกจากนี้
การอ้างอิงที่ตั้งของแคว้นอชิตวันกับสถานที่ที่มีอยู่จริง คือแม่น้ำคงคา ประเทศอินเดีย ก็ทำให้
ผู้อ่านเกิดจินตนาการได้เป็นอย่างดี

การสร้างฉากแคว้นอชิตวันข้างต้นก็เพื่อให้เข้ากับฉากเวลาของเรื่อง ที่
เป็น 2 ช่วงคือเหตุการณ์ในปัจจุบัน และเหตุการณ์ในอดีตเมื่อนานมาแล้ว ที่เป็นต้นเหตุของความ
พยายาบทและอาฆาตระหว่างศรุตกับจันทริกา เห็นได้จากการใช้คำว่า **“แคว้นแคว้น” “อดีตกาล”**
แสดงว่าเหตุการณ์หรือฉากเวลาในเรื่องต้องเกิดในยุคสมัยเก่าแก่ ย้อนเวลากลับไปยังอดีตอันนาน
แสนนาน ผู้เขียนยังได้ใช้บทสนทนาของตัวละครเพื่อบอกช่วงเวลาเหตุการณ์ของเรื่องในช่วงอดีต

“เป็นเรื่องเกี่ยวแก่กับสังคมอินเดียสมัยโบราณ”
ณดาทวนคำ หล่อนไม่ได้สนใจเรื่องนิทานพวกนี้แต่
อยากรู้ไว้เพื่อจะได้เข้าใจเรื่องง่ายขึ้นเวลาถอดเทป
ออกมา

“เก่าแก่สมัยพุทธกาลได้มั๊ยคะ”

“เรื่องในเทปมวนี่ตามหลักฐานที่เชื่อถือได้
เกิดขึ้นหลังสมัยพุทธกาล อาจจะเป็นสมัยพระเจ้าอโศก
มหาราช เชื่อกันว่าผู้เล่าคือพระภิกษุรูปหนึ่งในพุทธ
ศาสนา แต่ตัวเรื่องอาจเป็นเรื่องเก่าแก่เล่าสืบต่อกันมาก็
ร้อยก็พันปีก็ไม่มีใครทราบได้ เพื่อนของผมบางคนโยง
กลับไปถึงยุคพระเวทด้วยซ้ำ”

(อมตะ, หน้า 300)

จากการที่ตัวละครใช้คำบ่งเวลา คือคำว่า**อินเดียโบราณ สมัย
พุทธกาล ยุคพระเวท** ทำให้ผู้อ่านอนุมานได้ว่าเป็นยุคสมัยที่ผ่านมายาวนาน นับเป็นพันปีแล้ว

2.3.4.2 ฉากที่มาจากวรรณคดี

นอกเหนือจากการสร้างฉากแว่นแคว้นสมมติ แล้วใช้ชื่อวรรณคดีเรื่อง **มหาภารตะ** มาอ้างอิงในเรื่อง **อมตะ** แล้ว แก้วแก้วยังได้นำฉากที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีมาใช้เป็นฉากในจินตนิยาย

ในเรื่อง **ปลายเทียน** แก้วแก้วได้นำฉากโดยตัดตอนมาจาก **เสภาขุนช้างขุนแผน** ฉบับหอพระสมุด สมมติให้เป็นป่าที่เจ้าสร้อยสุมาลีหนีไปหลบซ่อนขุนแผน

ลุงไม่ได้บ้า ลุงเห็นจริงๆ เรายัย ป่าเขาลำนำ
ไพรในนั้นมันงามวิจิตรบรรจงเสียจนบรรยายไม่ถูก
ขนาดลุงเป็นนักประพันธ์ยังตะลึงลาน หมดปัญญาจะ
พูด ป่าอุทยานแห่งชาติที่ลุงเคยพาหลานไปหลายต่อ
หลายแห่ง ไม่งามเท่าเทียบป่าที่ก่อสร้างขึ้น ทั้งภูเขา
น้ำตกไหลลงมาจากยอดเขา จะว่าเหมือนก็เหมือนใน
เมืองไทยนี้แหละ แต่จะว่าไม่เหมือนก็ไม่เหมือน เพราะ
มันสวยเหมือนป่าในสวรรค์ชั้นฟ้า มองด้วยสายตาก็
มันไม่เหมือนมองด้วยสายตาอย่างเราๆ แก่ต้องเห็นอย่าง
ลุงแล้วแกจะรู้

แลเห็นเขาเง้าเงี่ยมชะง่อนชะงอง
เป็นกรวยไกรกน้ำสาดกระเซ็นชาน
โครมครึกก็ก้องท้องพนานต์
พลุ่งพล่านมาแต่ยอดศิขริน
เป็นชะวากกุ่มเงี้ยวระเฟิงพัก
แงชะงักเงี่ยมชะง่อนล้วนก้อนหิน
บ้างใสสดหยดย้อยเหมือนพลอยนิล
บ้างเหมือนฟูกลิ้นร้อยห้อยเรียงราย

ลุงเดิน...เดินเท่าไรก็ไม่เมื่อยไม่เหนื่อย ไม่
ร้อนไม่หนาว ชมเสียจนอิมใจมาจนถึงริมห้วย...ต้นไทร
ใหญ่ขึ้นเหมือนมรกต....น้ำในราวกับแก้ว สายลมพัดมา

เป็นกลิ่นดอกไม้ป่าหอมอบอวล เป็นกลิ่นร่ำของพงไพร
หาที่ไหนไม่ได้อีก

เหล่ามิ่งไม้ไทรโคกอยู่ริมห้วย
ลมช่วยหล่นลอยกระแสดิน
น้ำใสแลซึ่งถึงแผ่นดิน
ฟุ้งกลิ่นสุมาลย์บ้านระย้า
สัตว์บุษย์บัวแดงขึ้นแฝงฝัก
พรรณผักพาดผ่านกำนบอุปมา
แพงพวยพุ่งพาดพันสิ้นตะวา
ลอยคงคาทอดยอดไปตามธาร
สำหรับรายเรียงเคียงทับกระจับจอก
ฝักนึ่งงอกยอดชูดุสะอ้าน
ภูมรินบินเคล้าสุมาลย์
ในธรรมาปลาพล่านตระการตา³¹

(ปลายเทียน, หน้า 44-45)

การนำฉากที่ปรากฏในบทเสภาขุนช้างขุนแผน ฉบับหอพระสมุดมา ประกอบกับการบรรยายฉากในเรื่องปลายเทียน จะเห็นได้ว่าฉากในบทเสภาที่มีการพรรณนา อย่างละเอียดลออให้ทั้งภาพ แสง สี เสียง ซึ่งเป็นบรรยายกาศของป่าในวรรณคดีได้อย่างชัดเจน ช่วยเน้นย้ำฉากป่าที่ผู้เขียนสร้างขึ้นให้เด่นชัดยิ่งขึ้น นับเป็นกลวิธีการบรรยายฉากที่ช่วยเสริมสร้าง จินตนาการของผู้อ่านได้อย่างดีอีกวิธีหนึ่ง

จากการศึกษาจะพบว่าฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วทั้ง 13 เรื่อง มีที่มาหลากหลาย แก้วแก้วได้สร้างดินแดนในจินตนาการโดยอ้างอิงกับข้อมูลหลายประเภท ทั้งการสร้างฉาก ต่างประเทศจากประเทศที่มีอยู่จริง ได้แก่ การสร้างประเทศคีรียาโดยอ้างอิงข้อมูลจากเกาะบาห์ลี การสร้างประเทศหงสา เมืองมาย และแคว้นสวาระโดยอิงข้อมูลของประเทศไทย ประเทศพม่า ประเทศลาว ประเทศอังกฤษ ประเทศจีน เขตปกครองพิเศษสิบสองปันนา การสร้างฉากในประเทศด้วยการใช้ชื่อสถานที่ที่มีอยู่จริงมาอ้างอิงที่ตั้งของสถานที่ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น เช่น จังหวัด กรุงเทพฯ จังหวัดนครปฐม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดระยอง การสร้างฉากเมืองภูแสนในเรื่องแก้วราหู โดยอ้างอิงกับหลักฐานประวัติศาสตร์คือศิลาจารึกหลักที่

³¹ ผู้เขียนคัดลอกมาจากเสภาขุนช้างขุนแผน ฉบับหอพระสมุด ตอนที่ 28 พलयามได้นางศรีมาลา

1 ของพ่อขุนรามคำแหง การสร้างนรก – สวรรค์โดยที่มาจากความเชื่อเรื่องนรก- สวรรค์ในไตรภูมิภค การสร้างแคว้นอชิตวันโดยอ้างอิงว่าเป็นแคว้นแคว้นโบราณในวรรณคดีเรื่องมหาภารตะ และการใช้ฉากป่าที่มีอยู่ในวรรณคดีเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผน การสร้างฉากที่มีที่มาหลากหลายนี้ ทำให้ฉากของแก้วแก้วในจินตนิยายของแก้วแก้วมีความโดดเด่น น่าสนใจ และดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน ช่วยให้ผู้อ่านเกิดแนวเทียบ และจินตนาการถึงดินแดนเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ฉากสถานที่ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นยังเข้ากับฉากเวลาที่ผู้เขียนใช้ เช่น การใช้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เข้ากับเหตุการณ์ของเรื่อง ที่กล่าวถึงเหตุการณ์สมัยอยุธยาตอนปลาย การใช้ฉากบ้านที่มีสถาปัตยกรรมแบบเดียวกับบ้านที่สร้างในรัชกาลที่ 6 เพื่อให้เหมาะกับฉากเวลาในเรื่องที่เป็นความรักข้ามชาติ การใช้ฉากเรือนโบราณริมแม่น้ำเพื่อให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ของเรื่องที่เกิดในรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 6 การใช้ฉากอาณาจักรโบราณเพื่อให้เข้ากับเรื่องที่เกิดในสมัยสุโขทัย การใช้ฉากแคว้นโบราณเพื่อให้กลมกลืนกับเหตุการณ์ของเรื่องที่เกิดเมื่ออดีตกาลนานนับพันปีก่อน กล่าวได้ว่าแก้วแก้วสร้างฉากได้อย่างโดดเด่น ฉากที่ผู้เขียนสร้างขึ้นทั้งฉากสถานที่ ฉากเวลา และฉากบรรยากาศประสานกลมกลืนสอดคล้องกันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ฉากยังสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และโครงเรื่องที่ผู้เขียนสร้าง ช่วยส่งเสริมให้เรื่องเหนือธรรมชาติที่ผู้เขียนสร้างสนุกสนาน น่าติดตามยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

บทบาทของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว

จากการศึกษาเรื่องฉากในบทที่ 2 จะเห็นได้ว่าฉากในจินตนิยายมักจะเป็นดินแดนที่เกิดจากจินตนาการ ไม่ว่าจะเป็นประเทศสมมติหรือรัฐสมมติ เช่น ประเทศหงสา แคว้นสาระ เมืองมาย หรือประเทศคีรียา อาณาจักรโบราณ เช่น อาณาจักรภูแสน สวรรค์-นรก ป่าในวรรณคดี รวมทั้งสถานที่ต่างๆ ที่สร้างขึ้นจากจินตนาการของผู้เขียนด้วย เช่น ตำหนักขาวรินน้ำ หมู่บ้านคลองตาขาว เกาะนก ฯลฯ นอกจากนี้ในจินตนิยายบางเรื่องผู้เขียนยังได้สร้างบรรยากาศและฉากเวลาร่วมกับสถานที่ที่ผู้เขียนใช้ในการดำเนินเรื่องด้วย เช่น บรรยากาศของประเทศคีรียาฉากแคว้นอชิตวันที่ทำให้ผู้อ่านรู้ฉากเวลาของเรื่องเพื่อให้รู้ว่าเหตุการณ์ของเรื่องเกิดขึ้นในสมัยโบราณ เป็นอดีตที่ผ่านมาแล้วหลายพันปี

การใช้ฉากสมมติ หรือดินแดนในจินตนาการของแก้วแก้วนี้ ก็เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และโครงเรื่องของจินตนิยายที่เป็นเรื่องของจินตนาการ เรื่องลึกลับ เรื่องเหนือธรรมชาติที่พิสูจน์ไม่ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตามแม้ว่า “จินตนิยายจะเป็นเรื่องเหนือธรรมชาติเป็นเรื่องลึกลับ แต่จินตนิยายก็ต้องการความยอมรับได้ หรือการทำให้ผู้อ่านเชื่อ (convince) เพราะถ้าหากการเขียนจินตนิยายเรื่องใด ที่ทำให้ผู้อ่านเชื่อไม่ได้ ก็เท่ากับว่าการเขียนเรื่องนั้นล้มเหลว”¹

จากคำกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษากลวิธีของแก้วแก้วใน ‘การสร้างความยอมรับได้’ หรือการทำให้ผู้อ่านเชื่อในจินตนิยายที่เป็นเรื่องเหนือธรรมชาติ และเมื่อพิจารณาคำกล่าวเทซตัน โทโดรว (Tzvetan Todorov) ที่กล่าวถึงบทบาทของฉากในวรรณกรรมประเภทจินตนิยายว่า “การสร้างโลกของตัวละครให้เหมือนกับโลกจริงๆ เป็นสิ่งจำเป็นประการหนึ่งของจินตนิยาย”²

¹ คำบรรยายของวินิตา ดิเทียนต์ เมื่อคราวเป็นวิทยากรรับเชิญวิชาสัมมนาเรื่องสั้นนวนิยาย วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2548 ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² Tzvetan Todorov .The Fantastic: a Structural Approach to a Literary Genre; translated by Richarch Howard (New York: Cornell University Press,1973),p.33 ต้นฉบับภาษาอังกฤษมีดังนี้ The fantastic requires the fulfillment of three conditions. First, the text must oblige the reader to consider the world of the fantasy as the world of living persons.

และข้อสังเกตอื่นๆ ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของฉากในการสร้างความเป็นไปได้ของเรื่องไว้อย่างหลากหลาย เช่น

แจ๊ค เอ็ม บิคแฮมได้กล่าวถึงบทบาทของฉากว่า

“ฉากมิได้เป็นเพียงแค่โครงสร้างของเรื่องเล่า หากแต่ฉากยังสร้างความเป็นไปได้ และความเป็นไปไม่ได้ให้แก่เรื่อง”³

วนิดา บำรุงไทย กล่าวถึงความสำคัญของฉากที่มีต่อความเป็นไปได้ของเรื่องว่า

ฉากมีบทบาทในการเพิ่มน้ำหนักและกลิ่นอายความเป็นจริงเป็นจิ้ง หรืออาจกล่าวได้เป็นการช่วยเสริมสร้างภาพลวงตา หรือความสมมุติของนวนิยายให้ดูจริงจังขึ้น ด้วยการจัดสร้างที่เรียกว่า ความคล้ายจริง หรือที่เรียกตามศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถานว่าสิ่งที่เรียกว่า ความละม้ายคล้ายจริง (verisimilitude) ยิ่งไปกว่านั้นฉากของนวนิยายบางเรื่องอาจมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความหมายและเอกภาพของเรื่องทั้งเรื่อง⁴

ดังนั้นการสร้างฉากในจินตนิยายทั้ง 13 เรื่องของแก้วแก้ว ซึ่งเป็นดินแดนในจินตนาการนั้น นอกเหนือจะเป็นการสร้างเพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องที่เป็นเรื่องของจินตนาการ เรื่องเหนือธรรมชาติ และเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ทางวิทยาศาสตร์แล้ว ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วน่าจะมีบทบาทในการสร้างความยอมรับได้ หรือการทำให้ผู้อ่านเชื่อในเรื่องราวเหนือธรรมชาติได้เช่นกัน

³ Jack M. Bickham, **Setting** (USA :Cincinnati Ohio,1999), p.2. ต้นฉบับภาษาอังกฤษมีดังนี้ ..that setting does more than provide a framework within which the story is told. It makes some things possible, other things quite impossible.

⁴ วนิดา บำรุงไทย, **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**, (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2543), หน้า 141. ดูรายละเอียดได้ในบทที่ 3

3.1 บทบาทในการสร้างความสมจริง

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทยของราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความสมจริง” หรือ “ความละม้ายคล้ายจริง” ไว้ว่า

ความสมจริง หรือความละม้ายคล้ายจริง ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า verisimilitude หมายถึง ความคล้ายคลึงกับความจริง โดยทั่วไปใช้หมายถึงงานเขียนที่มีลักษณะยอมรับตามสัญญา (Convention) ว่าเหมือนชีวิตจริง และใช้ในการวิจารณ์เพื่อแสดงให้เห็นระดับขั้นที่นักเขียนสร้างสรรค์งานเขียนของตนให้ดูราวกับเป็นจริง⁵

เจตนา นาควัชระ ได้กล่าวถึงความหมายของความสมจริงในโลกวรรณคดี หรือวรรณกรรมว่า

โลกของวรรณคดีเป็นโลกสมมติ แต่เป็นโลกสมมติที่มีได้อยู่ไกลเกินไปจากความเป็นจริง และเป็นโลกที่มีความสมจริงพอที่จะทำให้เราเกิดอารมณ์คล้อยตามไปได้... ในโลกของวรรณคดี ก็เป็นธรรมชาติอยู่เองที่ผู้ประพันธ์จะมุ่งโน้มน้าวอารมณ์ของผู้อ่านให้รับเรื่องสมมติของตนราวกับว่าเป็นเรื่องจริง ความจริงกับความลวงประสมกลมกลืนกันในวรรณกรรม และเกิดเป็น “ความสมจริง” ประสบการณ์บางอย่างซึ่งอาจจะเป็นเรื่องจริง แต่ถ้าผู้ประพันธ์ไม่รู้จักถ่ายทอดออกมาด้วยวิธีการที่มีศิลปะแล้ว อาจจะขาด “ความสมจริง” ก็ได้⁶

นพพร ประชากุล ได้กล่าวถึงการใช้คำว่าสมจริงในวรรณกรรมว่า

ความสมจริงเป็นแนวคิดสำคัญ ที่พบได้ในการพูดถึงวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าจำพวกนิทาน นิยาย เรื่องสั้น นว-

⁵ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย, หน้า 463-464 .

⁶ เก็บความจาก เจตนา นาควัชระ, “ความจริง ความสมจริง และความลวงในวรรณคดี,” ใน **ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี**, (กรุงเทพฯ : ศยาม, 2542), หน้า 35-38.

นิยายของชนเกือบทุกชาติทุกภาษา ... วาทกรรมประเภทเรื่องเล่า
ดำเนินเรื่องโดยเสนอพัฒนาการหนึ่งไปสู่อีกสถานการณืหนึ่ง
ตั้งแต่ต้นจนจบ จึงต้องอาศัยลักษณะสมจริงอันหมายถึง “น่าเชื่อ
เป็นที่ยอมรับว่าสามารถเป็นเช่นนั้นได้” ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึก
ขัดแย้ง ทั้งนี้เพื่อประกันความสำเร็จในการนำเสนอ⁷

จากการนิยามของคำว่า “สมจริง” ข้างต้น สังเกตได้ว่าคำว่า “สมจริง” นั้นไม่ได้อิงอยู่กับ
“ความเป็นจริง” (reality) หรือ “ข้อเท็จจริง” (fact) แม้แต่น้อย หากแต่ “ความสมจริง” นั้นขึ้นอยู่กับ
กับการที่ผู้เขียนจะทำให้ผู้อ่านยอมรับได้มากกว่า ดังนั้นแม้ว่าจินตนิยายที่แก้วแก้วนำเสนอจะ
เป็น “เรื่องเหนือธรรมชาติ” “เรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์” แต่ถ้าแก้วแก้วมีกลวิธีการ
สร้าง “ความสมจริง” ให้แก่ “เรื่องเหนือธรรมชาติ” ผู้อ่านก็จะรู้สึกเชื่อหรือยอมรับได้ “เรื่องเล่าที่
ห่างไกลจากเรื่องจริง ถ้ารู้จักใช้ตรรกะและวิธีการนำเสนอที่สอดคล้องกับมติมหาชนก็สามารถ
ก่อให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามได้”⁸

**ความสมจริงของจินตนิยาย คือการที่ผู้เขียนสามารถสร้างเรื่องเหนือธรรมชาติ
หรือเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ด้วยวิทยาศาสตร์ ให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเรื่องนั้นน่าจะเกิดขึ้นได้ หรือน่า
จะเกิดขึ้นจริง** โดยฉากมีบทบาทสำคัญในการรองรับ หรืออธิบายความน่าจะเป็นไปได้ของ
เหตุการณ์เหนือธรรมชาติของจินตนิยาย อาจหมายรวมถึงการรองรับหรือการอธิบายความน่าจะมี
อยู่ได้ของตัวละครเหนือธรรมชาติ และของวิเศษที่เป็นส่วนประกอบของจินตนิยายเช่นกัน

ในจินตนิยายของแก้วแก้วผู้เขียนได้นำเสนอฉากจินตนาการ อันเป็นดินแดนที่ไม่มีอยู่จริง
เช่นสวรรค์ - นรก หรือประเทศสมมติต่างๆ แต่ผู้เขียนก็ต้องสร้างฉากที่ ทำให้ผู้อ่านเกิดรู้สึก
ยอมรับความเป็นไปได้ที่ฉากนั้นจะมีอยู่ได้ เพื่อทำให้ผู้อ่านเกิดความคล้อยตามและเชื่อว่า
ส่วนประกอบเหนือธรรมชาติอื่นๆ น่าจะมีอยู่จริงได้เช่นกัน

3.1.1 บทบาทของฉากในการทำให้ตัวละครเหนือธรรมชาติสมจริง

แก้วแก้วได้สร้างตัวละครไว้อย่างหลากหลายน่าสนใจ ตัวละครบางตัวไม่ได้เป็น
มนุษย์หากแต่เป็นเทพธิดา หรือเป็นเทวดา ตัวละครบางตัวเป็นนาค ตัวละครที่พบมากที่สุดคือ
ตัวละครที่เป็นวิญญาณ การศึกษาวิจัยบทบาทของฉากในการทำให้ตัวละครเหนือธรรมชาติ
สมจริง จะศึกษาวิจัยเฉพาะตัวละครหลักที่เป็นตัวดำเนินเรื่องและมีบทบาทต่อเรื่อง จากจินต

⁷ นพพร ประชากุล “สมจริง” มิใช่ “เหมือนจริง” และยังมี “สมควร”, สารคดี 15, 173 (กรกฎาคม 2542):
หน้า 141.143.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 141.

นิยายทั้ง 13 เรื่อง พบว่ามีจินตนิยาย 6 เรื่องที่ผู้เขียนใช้ฉากเพื่อสร้างความจริงให้แก่ตัวละครเหนือธรรมชาติ ได้แก่เรื่องนางทิพย์ มนตรา แต่ปางก่อน นาคราช นิรมิต ปลายเทียน

3.1.1.1 ตัวละครที่เป็นเทพ

ในเรื่องนางทิพย์ซึ่งเป็นเรื่องของนางฟ้าบนสวรรค์ยามา ที่ชื่อวิปริยา แบ่งภาคลงมาเกิดในโลกมนุษย์ ในตอนเปิดเรื่องผู้เขียนได้เปิดเรื่องด้วยการให้อรณีแม่ของปรีดาฝันว่า ได้มายังสถานที่แห่งหนึ่งที่ไม่มีทั้งดวงจันทร์ และดวงอาทิตย์ หากแต่ก็มีแสงสว่างกระจ่างตา

อะไรบางอย่างบอกอรณีว่าเวลานั้นเป็นเวลาเที่ยงคืน แต่ก็แปลกที่เป็นเวลากลางคืนที่แจ่มกระจ่างเหลือเกิน แจ่มกระจ่างไม่แพ้เวลากลางวันที่เดี่ยวสามารถมองเห็นท้องฟ้าที่เป็นสีครามอ่อนสะอาดด้วยปุยเมฆขาวก้อนเล็กๆ ล่องลอยอยู่ทางทิศตะวันตก บ้านเรือนและสีสนของทุกอย่างเห็นอย่างแจ่มแจ้งเหมือนเวลากลางวัน

แต่ก็ไม่เหมือนกลางวันอยู่ดีเพราะแสงสว่างนั้นเยือกเย็นบริสุทธิ์ นับเป็นแสงสว่างประหลาดที่อรณีไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อนเลยในชีวิต แม้แต่แสงสว่างยามเช้าที่อ่อนเรืองรองอยู่ แล้วโดยธรรมชาติก็ยังดูอบอุ่นแรงกล้ากว่าแสงสว่างประเภทนี้ เวลาเย็นย่ำก่อนสนธยานั้นเล่าก็ดูขมุกขมัวเกินไปเมื่อเทียบกัน

อรณีมองหาดวงอาทิตย์ หรือดวงจันทร์อันเป็นผู้ฉายแสงนั้นลงมา แต่ก็ไม่เห็นสิ่งใดบนท้องฟ้าสีใสเหมือนแพรนอกจากปุยเมฆบางๆขาวสะอาดลอยล่องอยู่ทั่วไปเหมือนพัสดราภรณ์ผ้าโปร่งของนางฟ้าขณะเริงระบำ

(นางทิพย์, หน้า 3-4)

จากการเปิดเรื่องของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการพาผู้อ่านไปยังดินแดนแห่งหนึ่ง โดยบ่งบอกถึงความเป็นพิเศษของดินแดนแห่งนี้ด้วยการใช้คำบรรยายฉากที่แสดงให้เห็นความผิดแผกจากดินแดนทั่วไป เช่นคำว่า “เวลาเที่ยงคืนที่แจ่มกระจ่าง” “นับเป็น

แสงสว่างประหลาดอย่างที่ไม่เคยเห็นมาก่อนในชีวิต” ทำให้ผู้อ่านตั้งข้อสงสัยได้ว่าดินแดนที่น่าจะเป็นดินแดนที่มีความพิเศษ จากนั้นผู้เขียนก็ให้ตัวละครได้พบกับสถานที่ที่ตัวละครคุ้นเคย แต่ก็มีลักษณะบางอย่างที่แตกต่างไปออกไป

หญิงสาวจึงแน่ใจทันทีว่า ณ ที่นั่นหาใช่บ้านของหล่อนไม่ หากแต่เป็นดินแดนอีกแห่งหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็นรูปจำลองของบ้าน และทำเลแถบแถวบ้านของหล่อนอย่างไม่ผิดเพี้ยน แทบจะสังเกตความแตกต่างไม่ออก เพียงแต่ลักษณะเฉพาะของสรรพสิ่งนั้น ย่อมเป็นเอกเทศในตัวของมันเอง ไม่อาจสร้างเลียนแบบให้เหมือนได้

สถานที่แห่งนี้มีลักษณะเฉพาะของมัน ตรงที่ความสะอาดบริสุทธิ์จนดูเหมือนไม่มีมลพิษ หรือความสกปรกใดๆ ปะปนอยู่เลย เจียบเทียบปราศจากเสียงรบกวนของสังคมปัจจุบัน....เจียบเสียดจนวนรณีย์รู้สึกว่าเป็นโลกที่หล่อนเข้าไปพบเพียงเดียวดาย

(นางทิพย์, หน้า4)

จากคำบรรยายฉากที่ผู้เขียนใช้ จะเห็นได้ว่าผู้อ่านจะเกิดข้อสงสัยได้มากขึ้นว่า ดินแดนที่ผู้เขียนกำลังบรรยายนั้นเป็นดินแดนที่ไม่ใช่ดินแดนธรรมดา เห็นได้จากคำว่า **“สถานที่แห่งนี้มีลักษณะเฉพาะของมัน”** คำว่า **“โลกที่หล่อนเข้าไปพบเพียงเดียวดาย”** ทำให้ผู้อ่านตั้งข้อสงสัยถึงความแปลกประหลาด ความเป็น”โลก” อีกโลกหนึ่งที่มีเพียงตัวละครเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ได้เข้าไปค้นพบ

หลังจากการบรรยายสถานที่ ผู้เขียนก็ได้เพิ่มตัวละครอีกตัวหนึ่งเข้ามาในฉาก โดยให้อรณีเป็นผู้ตั้งข้อสงสัยว่าตัวละครที่เธอเห็น น่าจะเป็นเจ้าของสถานที่ที่อรณีได้เข้ามา

หล่อนหันไปมองเห็นผู้หญิงคนหนึ่งยืนอยู่ใกล้ๆ หล่อนบนกระเบียงนั่นเอง ท่าทางหล่อนคุ้นเคยกับรอบๆ ตัวเป็นอย่างดี รวากับว่าหล่อนเป็นเจ้าของบ้านนี้เสียเอง หล่อนมีรูปร่างหน้าตาอย่างไร อรณีเห็นไม่ถนัดนัก จำได้แต่ว่าผิวของหล่อนขาวอย่างประหลาดนวลเหมือน

ไม่เคยสัมผัสแสงแดดร้อนแรงมาก่อน...ละเอียดผ่องใสราว
กับผิวทารกที่เดียว

(นางทิพย์, หน้า5)

จากคำบรรยายถึงตัวละครข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เขียนพยายามสร้างให้
ตัวละครมีความสอดคล้องกับฉากที่ผู้เขียนกล่าวถึง เห็นได้จากคำบรรยายสีผิวที่ว่า **“นวลเหมือน
ไม่เคยสัมผัสแสงแดดร้อนแรงมาก่อน”** สอดคล้องกับฉากข้างต้นที่ได้นำเสนอไว้ว่าดินแดนแห่ง
นี้มองไม่เห็นพระจันทร์และพระอาทิตย์

หลังจากที่ผู้เขียนได้บรรยายฉาก โดยใช้คำที่ทำให้ผู้อ่านเกิดข้อสงสัยเกิด
ว่าดินแดนแห่งนี้เป็นดินแดนที่มีความพิเศษดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ผู้เขียนก็ให้ตัวละครที่เป็นผู้
อยู่ ณ สถานที่แห่งนี้เป็นผู้บอกว่าสถานที่แห่งนี้คือยามา **“ที่นี่ชื่อ ยามา”** (นางทิพย์, หน้า5)

คำว่า “ยามา” อาจทำให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อมโยงไปถึงสวรรค์ชั้นยามาซึ่ง
เป็นสวรรค์ชั้นที่3 ในสวรรค์กามาพจรซึ่งอยู่ในไตรภูมิภพ นอกจากการใช้ชื่อเพื่อให้เกิด
ความคิดเชื่อมโยงถึงสวรรค์ยามาแล้ว ผู้เขียนยังได้นำลักษณะเด่นของสวรรค์ชั้นดังกล่าวมาให้ตัว
ละครกล่าวถึง นั่นคือเป็นสวรรค์ที่ปราศจากกลางวันและกลางคืน **“เพราะยามาเป็นแดนที่
ปราศจากทิวาและราตรี”** (นางทิพย์, หน้า5) หากแต่แสงสว่างที่ยามามาจากแสงสว่างของผู้ที่
อยู่ ณ สถานที่แห่งนั้น

จากการบรรยายฉากตั้งแต่การใช้คำที่แสดงให้เห็นลักษณะที่พิเศษ
ของสถานที่เช่นดินแดนที่มีแสงกระจ่างตา ทำให้ผู้อ่านตั้งข้อสงสัยเกิดว่าดินแดนที่กล่าวถึง
เป็นดินแดนที่มีลักษณะเฉพาะ จากนั้นก็มีการให้รายละเอียดต่างๆ ที่เหมือนกับสวรรค์
ในไตรภูมิภพ คือสวรรค์ที่ไม่มีพระอาทิตย์และพระจันทร์ แต่อาศัยแสงหรือรัศมีของผู้
ที่อาศัยอยู่ทำให้เกิดความสว่าง เพื่อให้ผู้อ่านเชื่อมโยงจนเข้าใจได้ว่าดินแดนที่ผู้เขียน
กำลังกล่าวถึงนี้น่าจะเป็นสวรรค์ชั้นยามา เพราะมีลักษณะเหมือนสวรรค์ในไตรภูมิภพ

การทำให้ผู้อ่านเชื่อและคล้อยตามว่าสวรรค์น่าจะมีอยู่จริง ก็เพื่อ
จะให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตาม รู้สึกว่าเป็นไปได้ที่ตัวละครที่เป็นนางฟ้าหรือยามะธิดาจะมีอยู่
หรือปรากฏขึ้น โดยการให้ตัวละครที่ผู้เขียนได้บรรยายตั้งแต่ต้นแล้วว่า มีลักษณะสอดคล้องกับ
ฉาก คือเป็นผู้ที่มีผิวดุจทารกเพราะไม่เคยสัมผัสแสงอาทิตย์ หรือสีผิว **“ขาวอย่างประหลาด”** ก็
อาจจะเป็นรัศมีของความเป็นนางฟ้า ที่ทำให้เกิดความสว่างดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น และยามะ
ธิดานี้มีบ้านของเธอคือสวรรค์ชั้นยามา เธอได้แบ่งภาคลงมาเกิดเป็นปิตตาในโลกมนุษย์

“เด็กคนนี้จะไปอยู่ที่นั่น” ผู้หญิงคนนั้นตอบย้ำ

“ฉันจะไป.....บางครั้ง แต่บางครั้งฉันอยู่ที่นี้ด้วย ฉันไม่

อาจทิ้งบ้านของฉันได้ แต่เด็กคนนั้นจะไม่รู้ตัว....แกไม่
เข้าใจหรอกค่ะ คุณจำไว้นะแกไม่เข้าใจ....แกอยู่ที่บ้าน
คุณ ฉันอยู่ที่บ้านฉัน...”

(นางทิพย์, หน้า 6)

การที่ผู้เขียนสร้างให้ฉากมีชื่อและลักษณะเหมือนสวรรค์ในไตรภูมิภพ
ก็เพื่อให้ผู้อ่านยอมรับได้ถึงสวรรค์ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น การที่ให้ตัวละครตัวหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษบอก
ว่า “สวรรค์เป็น บ้าน” ก็เพื่อทำให้ผู้อ่านเชื่อและยอมรับได้ว่าตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเป็น
“นางฟ้า” โดยเชื่อมโยงความเชื่อจากความน่าจะมีอยู่ของสวรรค์ ไปสู่ความน่าจะมีอยู่ของเทวดา
หรือนางฟ้าซึ่งเป็นผู้อาศัยอยู่บนสวรรค์ โดยสร้างตัวละครเหล่านี้มีลักษณะที่สอดคล้องกับ
ฉากนั้นคือ “รัศมี” หรือ “รังสี” อันเป็นเครื่องหมายบ่งบอกถึงความเป็นนางฟ้า โดย
ผู้เขียนได้นำความคิดนี้มาใช้ทุกครั้ง ที่มีการบรรยายบรรยากาศเมื่อตัวละครตัวนี้ปรากฏ
ตัว เพื่อบอกให้ผู้อ่านรู้ถึงการปรากฏตัวของละครพิเศษที่เป็นนางฟ้า

เนื่องจากนางฟ้าหรือยามะธิดาองค์นั้นได้มาเกิดเป็นปริตดา เด็กสาวที่มี
ทั้งสภาวะที่เป็นเทพคือสภาวะของยามะธิดาหรือวิปริยา และสภาวะของเธอที่เป็นคนธรรมดา
รวมอยู่ภายในร่างเดียวกัน ผู้เขียนจึงใช้บรรยากาศของเรื่อง เพื่อบ่งบอกให้ผู้อ่านรู้ถึงการปรากฏ
ตัวของวิปริยาที่ต่างไปจากปริตดา วิปริยาจะปรากฏกายพร้อมกับแสงสว่างอันเรืองรองเพราะ
ความเป็นเทพ เช่นในตอนวิปริยามาช่วยเหลือเทพลูกผู้พี่ของปริตดา ที่ถูกวิญญาณของนาค
จะมาเอาชีวิต

แต่แล้วในวินาทีสุดท้ายนั่นเอง เด็กชายเห็นแสง
สว่างบางอย่างวาบขึ้น... มันฉายลงมาเหมือนใครเปิด
หน้าต่างในห้องมืดให้แสงแดดฉายกวาดเข้ามาแต่แสงนั้น
ไม่สว่างอย่างแดด...มัน นวลแจ่มเย็นตาจนเด็กชาย
อธิบายไม่ถูก

เขาเห็นผู้หญิงคนหนึ่ง....หน้าตาหล่อคนคล้ายๆ
ปริตดา แต่ว่าหล่อไม่ใช่เด็กเล็กๆ หากเป็นผู้หญิงสาว
หล่อจนปรากฏขึ้นอย่างไร มาจากไหน เด็กชายไม่รู้แต่
หล่อจนเอื้อมมือมาดึงมือเขาไว้ พลันแรงมหาศาลที่ยึดอยู่
นั้นก็ชะงักลงทันที

“ไปให้พ้น เจ้าสุรกาย ไปให้พ้น”

(นางทิพย์, หน้า60)

ตอนที่วิปริยามาปรากฏกายให้ดร. ภาธรเห็น ผู้เขียนก็ได้ใช้ฉากบรรยายแสดงให้เห็นสภาวะความเป็นเทพของวิปริยา

แสงแดดยามบ่ายส่องลอดกิ่งไม้ลงมาเป็นดอก
ดวงพร่าพร่าวบนสนามหญ้าเป็นระยະ ลำแสงนั้นกระทบ
เส้นผมบนศีรษะของหล่อนเป็นประกายเหลืองม ราวกับไหม
...ทั้งขยับนิ้วให้ผุดผาดเด่นออกมาเหมือนกลีบดอกบัวขาว
กลมกลืนไปกับชุดสีขาวบริสุทธิ์ที่สวมอยู่

คงจะเป็นแสงสะท้อนจากสีขาวนั่นเอง ที่
สว่างเสียจนเขารู้สึกเหมือนเห็นรัศมีเรืองรองอยู่รอบตัว
สาวน้อยผู้นั้น

(นางทิพย์, หน้า 94)

จากการใช้ฉากเพื่อบ่งบอกการปรากฏตัวของยามะธิดาหรือวิปริยา จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้สร้างให้มีความสอดคล้องกับฉากยามาที่ผู้เขียนได้บรรยายถึงแสง สีในสวรรค์ในตอนที่ยอธินแม่ของปริตตาได้ไปเยือนตอนที่เธอตั้งท้องปริตตา ว่าเป็นสวรรค์ที่มีแสงนวลตาไม่ร้อนไม่เย็น ทั้งนี้ก็เพื่อเชื่อมโยงให้ผู้อ่านคิดถึงสวรรค์ทุกครั้ง เมื่อมีการปรากฏตัวของยามะธิดาหรือวิปริยา เพื่อเน้นย้ำถึงความน่าเชื่อถือ ความน่าจะมีอยู่ของสวรรค์ อันนำไปสู่ความรู้สึกว่าเมื่อสวรรค์น่าจะมีอยู่ได้ เทพธิดาก็น่าจะมีอยู่ได้เช่นกัน

การอ้างอิงถึงความเป็นเทพของยามะธิดา หรือวิปริยาอ้างอิงอยู่กับฉากที่แก้วแก้วใช้อย่างมาก เห็นได้จากชื่อของตัวละครคือ “ยามะธิดา” ก็ใช้ชื่อของสวรรค์มาเป็นชื่อของเธอด้วย หรือการอธิบายถึงตรัสรู้ซึ่งอันหมายถึงรัศมีรอบตัววิปริยานั้นก็เกี่ยวข้องกับฉากที่เธอมีรังสีสามชั้น เพราะเธอมาจากสวรรค์ชั้นที่ 3 จากจำนวนสวรรค์ฉากมาพจร 6 ชั้น

“รัศมีสามชั้น...ที่คุณพอบอกว่าหมายถึงที่มานั้น
หมายความว่ายังไงครับ”

“ชั้นของรัศมี จะบอกว่าเทพนั้นมาจากสวรรค์ชั้น
ไหน สวรรค์ในระดับฉากมาพจรมีอยู่หกชั้น เหนือขึ้นไป
กว่านั้นคือพรหมโลก สวรรค์ชั้นที่สามชื่อยามา เป็น
ดินแดนที่มีแสงสว่างเท่ากันตลอดไม่มีเข้าไม่มีค่า”

“คุณพ่อเชื่อว่า ปรีดตามาจากสวรรค์ชั้นนี้หรือ
ครับ”

“รวิปริยาต่างหากเล่า เด็กคนนี้มีอยู่สองภาค...
ภาคของมนุษย์กับภาคของเทพธิดา”..

(นางทิพย์, หน้า 197)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า แก้วแก้วสร้างฉากสวรรค์ยามาขึ้นให้เหมือนกับ
สวรรค์ในไตรภูมิภาคอันเป็นบ่อเกิดความเชื่อเรื่องสวรรค์ในสังคมไทย ก็เพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตาม
และยอมรับได้ถึงการนำจะมีอยู่ของฉาก โดยการสร้างความน่าเชื่อถือของฉากก่อน จะเห็นได้
จากการนำฉากมาไว้ในส่วนเปิดเรื่อง จากนั้นถึงนำตัวละครมาปรากฏในฉากนั้น และนำลักษณะ
ของฉากนั้นมาอธิบายคู่กับการปรากฏตัวของตัวละคร ใช้อธิบายลักษณะของตัวละครเช่นตรี
รังสีรอบตัวยามะธิดาหรือรวิปริยา ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อ และคล้อยตามการนำจะมี
อยู่ของตัวละคร

มนตราเป็นภาคต่อจากเรื่องนางทิพย์ เป็นเรื่องของดร. ภาธรนักปร
จิตวิทยาที่ได้รับมอบหมายงานจากรัฐมนตรีคนหนึ่ง ให้ตรวจสอบสถานปฏิบัติธรรมของเจ้าชาย
อินทราวุธผู้มีพลังจิตอันกล้าแข็ง ทำให้ผู้ศรัทธาและเข้าไปอยู่สถานปฏิบัติธรรมของเจ้าชาย
อินทราวุธมากขึ้นเรื่อยๆ แก้วแก้วได้บรรยายลักษณะของสถานปฏิบัติธรรมซึ่งตั้งอยู่ที่วังกระจะ
จังหวัดระยอง ผ่านมุมมองของ ดร. ภาธร

ภาธรมองเห็นโบสถ์แห่งนั้น ด้วยสายตาคุ่นคิด
ความน่าดูเกิดจากความเรียบง่าย ดูกลมกลืนไปกับ
ธรรมชาติ ไม่มีการตกแต่งเกินความจำเป็น สายตาเขา
เลื่อนไปจับผนังศิลาแดง และประตูหน้าต่างซึ่งเป็นไม้ลง
น้ำมันสีเข้ม ความสะอาดสะอาดอันปราศจากฝุ่นละออง
หรือแม้แต่คราบของตะไคร่หรือรอยด่างอันเกิดจากน้ำฝน
ทำให้เขาเกิดความสะอึกใจขึ้นมาอย่างประหลาด
ครั้งหนึ่ง เขาเคยเห็นสถานที่อย่างนี้มาก่อน....
ที่ซึ่งปราศจากฝุ่นละอองและความสกปรกทั้งหมด

(มนตรา เล่ม 1, หน้า 43)

จากการบรรยายจากผ่านมุมมองของดร. ภาธรจะเห็นได้ว่าผู้เขียนพยายามให้ผู้อ่านตั้งข้อสังเกตถึงความสะอาดและบริสุทธิ์ของสถานที่ โดยให้ตัวละครเป็นผู้ตั้งข้อสังเกต เห็นได้จากการใช้คำว่า “สะอาดสะอาด” “ปราศจากฝุ่นละออง” รวมทั้งการที่ตัวละครสะดุดใจว่า “ครั้งหนึ่ง เขาเคยเห็นสถานที่อย่างนี้มาก่อน....ที่ซึ่งปราศจากฝุ่นละอองและความสกปรกทั้งหมด” รายละเอียดเหล่านี้ทำให้อ่านเกิดความเชื่อมโยงที่ลักษณะของสวรรค์ชั้นยามาที่ปรากฏในเรื่องนางทิพย์

สถานที่แห่งนี้มีลักษณะเฉพาะของมัน ตรงที่
ความสะอาดบริสุทธิ์จนดูเหมือนไม่มีผงธุลี หรือความ
สกปรกใดๆ ปะปนอยู่เลย

(นางทิพย์, หน้า 4)

หรือถ้าผู้อ่านไม่เคยอ่านเรื่องนางทิพย์มาก่อนเลย ลักษณะของสถานปฏิบัติธรรมที่ภาธรตั้งข้อสังเกตว่าสถานที่ที่สะอาด ปราศจากฝุ่นละอองและความสกปรกทั้งหมด ก็ทำให้อ่านเกิดข้อสังเกตได้ว่าสถานที่นี้มีความพิเศษกว่าสถานที่ทั่วไป เพราะสถานที่ที่ธรรมดาๆ ย่อมไม่สามารถสะอาดจนปราศจากฝุ่นละอองและความสกปรกทั้งหมดได้

หลังจากการให้ตัวละครตั้งข้อสังเกตถึงความสะอาดและบริสุทธิ์ของสถานที่ ที่ทำให้อ่านเชื่อมโยงกับสวรรค์ในเรื่องนางทิพย์ ผู้เขียนยังใช้กลวิธีนำเสนอภาพของสถานปฏิบัติธรรมในอีกมิติหนึ่งผ่านกล้องเกอร์เลียน กล้องพิเศษที่ความไวแสงสูงที่สามารถถ่ายภาพในมิติที่สี่ซึ่งไม่ใช่มิติที่มองเห็นได้ด้วยตา

ภาพถ่ายขาวดำขนาดใหญ่หลายใบวางกระจัด
กระจายอยู่ตรงหน้าพร้อมด้วยซองหน้าที่บรรจุภาพแต่ละใบ
ถูกพลิกแล้วพลิกอีก เมื่อพิจารณาซ้ำด้วยแว่นขยายขนาดใหญ่
ทาบไปที่ละส่วน

ความชัดเจนมีอยู่มากพอประมาณ.....มาก
พอจะเห็นได้ว่าเป็นภาพบริเวณที่รกร้างว่างเวง ระเกะระกะ
ด้วยหลุมศพเพียงห่างๆ เหมือนป่าช้าเก่าแก่ที่ทิ้งร้างมานาน
ไม่มีสิ่งก่อสร้างใดๆปรากฏอยู่ในภาพแม้แต่อย่างเดียว

ภาพนี้คือ ภาพที่ถ่ายบริเวณบ้านพัก....ถ่าย
เพื่อให้เห็นความเป็นจริงจากอีกมิติหนึ่ง

ภาพรหีบภาพที่สองขึ้นมา ภาพถ่ายโบสถ์นั้น
ไม่ปรากฏสิ่งก่อสร้างเช่นกัน หากแต่มีจุดขาวสว่างพร้อย
รวมกลุ่มกันอย่างแน่นหนาตรงกลางภาพ...จุดซึ่งเป็น
เครื่องชี้ให้เห็นถึงพลังจิตที่รวมตัวกันอยู่อย่างแรงกล้า
อย่างที่เขาไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อน

ชายหนุ่มวางภาพนั้นลงอย่างใช้ความคิด

เป็นอันว่า ภาพถ่ายเกอร์เลียนเปิดเผยให้เห็น
ความจริงอย่างไม่มีข้อสงสัยอีก.....สถานที่ที่เจ้าชาย
อินทราวุธเลือกนั้น ความจริงคือป่าช้า ความสวยงามที่
เห็นเป็นแต่เพียงภาพลวงตา...ไม่ใช่ลวงเฉพาะนัยน์ตาอย่าง
เดียวแต่ลวงสัมผัสทั้งห้าได้อย่างสมบูรณ์

การสร้างสถานที่เล็กๆที่สวยสะอาด ปราศจากที่
ดินี่ เป็นผลจากพลังจิตของเจ้าชาย... แต่ว่า.....เจ้าชาย
อินทราวุธคือมนุษย์ผู้ใดกันแล้ว จึงสามารถเป็นเจ้าของ
พลังจิตอันแน่วแน่ พอจะ “เนรมิต” สิ่งต่างๆให้มากมาย
เพียงนี้ มันช่างเกินความสามารถของมนุษย์...อย่างไม่
เคยมีผู้หนึ่งผู้ใดทำได้มาก่อน และแม้แต่ปัจจุบันนี้ เขาก็
ยังไม่เคยได้ยินว่า ใครทำได้ขนาดนี้

(มนตรา เล่ม 1, หน้า172-173)

จากฉากที่นำเสนอผ่านภาพถ่ายเกอร์เลียน จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่าง
กับฉากสถานปฏิบัติธรรมที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้อย่างสิ้นเชิง ความพิเศษของกล้องทำให้เห็นความ
สถานที่ที่สะอาด และสวยงามเมื่อมองด้วยดวงตาของคนธรรมดา แท้จริงแล้วคือป่าช้าเก่าแก่ที่ถูก
ทิ้งร้างมานาน และไม่มีสิ่งก่อสร้างอย่างที่คนทั่วไปเห็น เช่นเดียวกับบริเวณโบสถ์ที่มีเพียงจุดของ
พลังจิต ผู้เขียนได้สร้างฉากสถานที่แห่งเดียวกันคือสถานปฏิบัติธรรมของเจ้าชาย
อินทราวุธ แต่นำเสนอสองมุมมองคือมุมมองที่คนทั่วไปมองเห็น และมุมมองผ่าน
กล้องเกอร์เลียน ทั้งนี้ก็เพื่อใช้ความแตกต่างของฉากเพื่ออธิบายความพิเศษของตัว
ละคร เพื่อให้ผู้อ่านความเกิดสงสัยในตัวละคร และความสามารถที่ตัวละครทำได้ เห็นได้จาก
การที่ดร. ภาธรตั้งคำถามว่า “เจ้าชายอินทราวุธคือมนุษย์ผู้ใดกันแล้ว จึงสามารถเป็นเจ้าของ
พลังจิตอันแน่วแน่ พอจะ “เนรมิต” สิ่งต่างๆให้มากมายเพียงนี้” จากการตั้งคำถามของ
ดร. ภาธรจะทำให้ผู้อ่านเกิดข้อสังเกตและสงสัยตาม นอกจากนี้การใช้คำว่า “เนรมิต” ที่
หมายถึง “การสร้างหรือบันดาลด้วยอำนาจ ฤทธิ์ หรืออภินิหารให้บังเกิดขึ้นมีขึ้นโดย

ฉบับพลัน”⁹ แสดงว่าตัวละครน่าจะเป็นตัวละครที่มีฤทธิ์ หรือมีอำนาจพิเศษเหนือคนธรรมดา และยิ่งเมื่อดร. ภาธรคิดต่อว่า “มันช่างเกินความสามารถของมนุษย์...อย่างไม่เคยมีผู้หนึ่ง ผู้ใดทำได้มาก่อน” ยิ่งทำให้ผู้อ่านเกิดความแน่ใจถึงความพิเศษของตัวละครเจ้าชายอินทราวุธ

หลังจากการนำเสนอฉากสถานปฏิบัติธรรมผ่านมิติของกล้องเกอร์เลียน ผู้เขียนได้แสดงฉากบรรยายภาศในตอนที่ตัวละครเจ้าชายอินทราวุธบอกความจริงให้สิตลารู้ว่า เขาไม่ใช่มนุษย์สามัญอย่างเธอ

“แล้ว....คุณเป็นใคร”

“คุกเข่าลงสิ สิตลา”

น้ำเสียงเฉียบเย็น....หล่อ่นไม่กลัว ทำให้สิตลา รู้สึกสิ้นไปหมดทั้งตัว....หล่อ่นไม่ได้กลัว หากหล่อ่นมี อาการคล้ายต้นไม้เล็กที่ถูกลมพัดกรรโชกโดยแรง ภาพ ตรงหน้าจางไป เหมือนกลิ่นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเงา สลัว.... แต่แล้วก็กลับเปลี่ยนแปลงจากสภาพร่างที่บดบัง เป็นโปร่งแสงอย่างน่าพิศวง

สิตลาดกตะลึง เย็นเฉียบไปจนจดปลายนิ้ว

ร่างของเจ้าชายอินทราวุธค่อยจางไป....แล้วไส ขึ้น ไสขึ้นทุกขณะ จนกลายเป็นรูปทรงสัดส่วนของ มนุษย์ที่เป็นเงาดำแต่แรกกลับเป็นแสงซึ่งกระจ่างใส...ยาก ที่สิตลาจะบอกได้ว่าเป็นสีอะไร....แต่ว่ารุ่งเรืองและงดงาม เหลือพรรณนา

ความสว่างใสของแสงนั้นกระจายกลบห้อง...

กลบยับนตาหญิงสาวด้วยรัศมีอันพร่าพราย พร้อมกับ ความรู้สึกของหล่อ่นถูกสิ้นไหวจนถึงที่สุด ไม่ผิดกับถูก บังคับให้จ้องมองดวงอาทิตย์...หรืออาบด้วยรังสีเข้มข้น เกินกว่าร่างกายจะทนทาน

(มนตรา เล่ม 1, หน้า 309-310)

⁹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ ,2546), หน้า 595.

จากการสร้างบรรยากาศรอบตัวเจ้าชายอินทราวุธ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนพยายามเน้นย้ำให้เห็นถึงความสว่างและสดใสของแสง เห็นได้จากการเปลี่ยนสภาพของร่างของเจ้าชายอินทราวุธจากทึบแสงเป็นโปร่งแสง เป็นร่างที่แสงใสและสว่างมีการใช้คำบรรยายว่า **“รุ่งเรืองและงดงามเหลือพรรณนา”** แสดงให้เห็นถึงความสว่างใส แจ่มกระจ่าง ความงามอันสุกใส แล้วความสว่างและสดใสของแสงของทิวทัศน์เต็ม নয়น์ตาของสีตลา คำว่า **“รัศมีอันพร่าพราย”** ทำให้เกิดความคิดเชื่อมโยงกับ **“รัศมี”** อันเป็นแสงรอบตัวเทวดาบนสวรรค์ “บัดเดียวแลประดับด้วยสนิมอาภรณ์อันรุ่งเรือง”¹⁰ ผู้อ่านจึงรู้ว่าแท้จริงแล้วตัวละครเจ้าชายอินทราวุธเป็นเทพ

การสร้างฉากสถานที่ที่สะอาดและบริสุทธิ์ การนำเสนอสถานที่ผ่านภาพของกล้องที่สามารถถ่ายภาพในอีกมิติหนึ่งได้ โดยภาพถ่ายนั้นเผยให้เห็นความจริงว่าแท้จริงแล้วสถานปฏิบัติธรรมนั้นเป็นเพียงป่าช้าแต่เพราะพลังจิต **“อย่างไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดทำได้มาก่อน”** ประกอบกับการสร้างบรรยากาศรอบตัวเป็นแสงอันสุกสว่างทำให้เกิดความเชื่อโยงถึง **“รัศมี”** ของเทพ จึงทำให้ผู้อ่านรู้ว่าตัวละครที่มีลักษณะพิเศษนี้เป็นเทพ มิใช่บุคคลสามัญ

จากการใช้ฉากเพื่อทำให้ผู้อ่านยอมรับ หรือเชื่อได้ว่าตัวละครนางฟ้าหรือเทพ ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นน่าจะมีอยู่จริงหรือน่าจะมีอยู่ได้ จะเห็นได้ว่าในเรื่อง **มนตรา** ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีต่างไปจากเรื่องนางทิพย์ กล่าวคือในเรื่อง **นางทิพย์** ผู้เขียนได้นำเสนอฉากยามาโดยกล่าวเจาะจงว่าเป็นสวรรค์ชั้นยามา เพื่อให้ผู้อ่านนึกไปถึงสวรรค์ชั้นยามาใน **ไตรภูมิภค** เพื่อให้ผู้อ่านยอมรับได้ถึงการมีอยู่ของสวรรค์ เพื่อให้ผู้อ่านเชื่อและยอมรับได้ถึงการมีอยู่ของยามะธิดาตัวละครที่เป็นนางฟ้าน่าจะมีอยู่ได้เช่นกัน ในเรื่อง **มนตรา** ผู้เขียนใช้กลวิธีการเขียนโดยการผูกปมเรื่องให้ผู้อ่านสงสัย และติดตามตั้งแต่ต้นเรื่องว่าเจ้าชายอินทราวุธเป็นใคร และมาจากไหน ผู้เขียนจึงมิได้นำเสนอฉากที่เป็นสวรรค์อย่างเด่นชัด เพื่อรองรับการปรากฏตัวของตัวละครเจ้าชายอินทราวุธ หากแต่ผู้เขียนจะค่อยๆ นำเสนอฉากเพื่อบอกเป็นนัยให้ผู้อ่านทราบว่าเจ้าชายอินทราวุธเป็นเทพ โดยฉากสถานปฏิบัติธรรมที่นำเสนอ นั้นมีลักษณะบางอย่างของสวรรค์ เช่น ความสะอาดไม่มีฝุ่นละออง ฉากบรรยากาศที่เน้นแสงสว่างเรืองรอง ฉากเหล่านี้นอกจากจะทำให้ผู้อ่านรู้ว่าตัวละครเป็นเทพแล้ว ฉากยังสามารถทำให้ผู้อ่านเชื่อ และยอมรับได้ถึงการน่าจะมีอยู่ได้ของตัวละครเจ้าชายอินทราวุธที่เป็นเทพ เพราะฉากที่ผู้เขียนสร้างสามารถโยงความคิดของผู้อ่านให้ถึงสวรรค์

¹⁰ พระลิต , **ไตรภูมิภค**, หน้า 188.

3.1.1.2 ตัวละครที่เป็นวิญญาณ

ในเรื่องนางทิพย์นอกจากจะปรากฏสวรรค์ชั้นยามาเป็นฉากสำคัญในตอนเปิดเรื่องแล้ว ฉากสถานที่ที่สำคัญอีกสถานที่หนึ่งของเรื่องนางทิพย์คือหนองพราย อยู่ที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

“หนองพราย ชื่อทิพย์” เธอเปรยขึ้นเมื่อรู้สึกว่าจะตัวเองออกจะคิดเพื่อเจ้ามากเกินไปเสียแล้ว “อยู่ที่อยุธยาหรือคะ”

“อยู่ใกล้ๆ บางปะอิน” คุณหลวงเป็นผู้อธิบาย “แต่ไม่ค่อยมีใครรู้จักหรอก ถึงเดี๋ยวนี้ก็เถอะ ฉันไม่ค่อยเจริญเท่าไรเลย....หนองน้ำยังอยู่หรือเปล่านั้นไม่รู้”

“หนองน้ำอะไรคะ”

“อ้าว! มันชื่อหนองพรายเพราะมีหนองน้ำใหญ่ล่ะสิ เขาว่าผีดูนักละที่นั่น”

“บ้านนอกก็ยังมีผีล่ะคะ” คุณผกาหมัดสนุกก็จะซักต่อ “ไม่เห็นมีที่ไหนเลยที่เขาเล่าว่าไม่มีผีดู อะอะอะไรก็ผีดูทั้งนั้น หรือเป็นเพราะอยุธยาเป็นที่เก่าก็ไม่ทราบ”

(นางทิพย์, หน้า 102)

จากบทสนทนาข้างต้นซึ่งเป็นการกล่าวถึงสถานที่หนองพรายเป็นครั้งแรกในเรื่อง จะเห็นได้ว่าบทสนทาระหว่างตัวละคร ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าหนองพรายน่าจะเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริง เพราะมีการอ้างอิงที่ตั้งที่ใกล้สถานที่จริง เห็นได้จากประโยคคำถามที่ว่า “อยู่ที่อยุธยาหรือคะ” และคำตอบที่ว่า “อยู่ใกล้ๆ บางปะอิน” สถานที่ทั้งสองแห่งที่ตัวละครกล่าวอ้างเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริง ทำให้ผู้อ่านเชื่อ และคล้อยตามการนำจะมีอยู่จริงของสถานที่ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น

นอกจากนี้บทสนทนาข้างต้นของผู้เขียน ยังแสดงให้เห็นความพิถีพิถันของผู้เขียนในการเลือกสถานที่ เพื่อให้สอดคล้องและสร้างความเป็นไปในการปรากฏตัวละครที่เป็นวิญญาณหรือผี เพราะตัวละครได้เป็นผู้ตั้งข้อสังเกตถึงความเป็นเมืองเก่าของเมืองอยุธยา เพื่อให้ผู้อ่านเล็งเห็นถึงข้อสังเกตนี้เช่นเดียวกัน อยุธยาเมืองหลวงเก่าของไทยที่เกิดสงครามครั้งใหญ่ขึ้นถึงสองครั้ง ย่อมมีผู้คนบาดเจ็บและล้มตายอยู่ ณ สถานที่แห่งนี้จำนวนไม่น้อย ความน่าเชื่อถือที่ว่าสถานที่แห่งนี้น่าจะมีวิญญาณอยู่ หรือ “ผีดู” ตามบทสนทาระหว่างตัวละครก็น่าจะเป็นไปได้

เมื่อผู้เขียนใช้บทสนทนาเพื่อสร้างอารมณ์และความรู้สึกของผู้อ่านให้รู้สึก
ว่าหนองพรายเป็นหนองน้ำเก่าและน้ำกลัวแล้ว ผู้เขียนก็ให้รายละเอียดที่เป็นภูมิหลังของหนอง
พรายจากบันทึก ที่ดร. โอนีลเก็บรวบรวมประวัติของหนองพรายเพื่อมาให้ดร. ภาธรใช้
ประกอบการทำงานวิจัยเรื่องพลังงานเหนือธรรมชาติที่หนองพราย

จากการประมวลเรื่องราวทั้งหมด คำบอกเล่า
ของชาวบ้านจะสอดคล้องกันเป็นเสียงเดียวกันว่า ในคืน
เดือนมืดใครก็ตามที่ย่างกรายเข้าไปในบริเวณโคกร้างแห่งนี้
จะเห็นหมู่บ้านแบบไทยโบราณปรากฏรวมกันอยู่หลายหลัง
มีผู้คนเดินขวักไขว่ไปมาเหมือนอยู่อาศัยกันตามปกติ แต่
พอเห็นสักอึดใจเดียวก็จะเห็นไฟไหม้หมู่บ้านนั้นราบลงหมด
เป็นหน้ากลอง ได้ยินเสียงโห่ร้องและเสียงคนร้องขอ
ความช่วยเหลือสลับกัน

.....
มีผู้เชื่อว่าตรงนั้นมีขุมทรัพย์ฝังอยู่ เพราะมีแสง
สว่างเป็นดวงปรากฏให้เห็นบ่อยๆ บางทีก็เป็นลำแสงพวย
พุ่งขึ้นมาเหมือนไฟฉายขนาดใหญ่ แต่ถ้ามีคนไปสำรวจ
จะถูกหลอกหลอนจนบางรายจับไข้ตายไปก็มี

(นางทิพย์, หน้า 108-109)

จากการบรรยายฉากที่หนองพราย จะเห็นได้ว่าผู้เขียนบรรยายฉากได้
สอดคล้องกับสถานที่ตั้งของหนองพรายที่อ้างว่าอยู่ที่ บางปะอิน จังหวัดอยุธยา เพราะลักษณะ
บ้านที่พบเป็น “หมู่บ้านแบบไทยโบราณ” นอกจากนี้รายละเอียดในส่วนนี้ยังมีการกล่าวถึงการ
พบวิญญาณที่เป็นเสียงโห่ร้อง และเสียงขอความช่วยเหลือ เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือได้ของ
วิญญาณที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ตั้งแต่บทสนทนาถึงหนองพรายของตัวละครข้างต้น

เมื่อพิจารณาการบรรยายฉากของผู้เขียน ผู้อ่านก็ยิ่งรู้สึกได้ถึงความน่า
กลัวของสถานที่ ทำให้ความน่าเชื่อถือ หรือความรู้สึกคล้ายตามเพิ่มมากขึ้นว่าวิญญาณน่าจะมี
อยู่ในสถานที่นี้

บริเวณนั้นอยู่ถัดจากแนวมะขามเทศไปไม่เกิน
500 เมตรค่อนข้างรกเรื้อด้วยต้นไม้ใหญ่อย่างต้นโพ กร่าง

และ ตะเคียน ขึ้นอยู่ติดกันแทบจะเป็นดง ใบและ
กิ่งก้านสาขาแผ่ประสานกัน ทำให้พื้นดินข้างใต้มีครีมน้ำ
ครึ้มและเยือกเย็น เกาวัลย์และกอไม้กอหญ้าขึ้นรกจน
สังเกตไม่ได้ว่า ส่วนไหนเป็นเนินดินดังที่กำนันกล่าวถึง
“ยังกะป่าช้าในหนังผีแน่ะ” ทินเทพผู้เดินตามอา
มาด้วย ชะเง้อมองพลางออกความเห็น

(นางทิพย์, หน้า121)

สถานที่รกเรื้อด้วยต้นไม้ใหญ่ให้ความรู้สึกที่เยือกเย็น น่ากลัว สังเกตได้
ว่าผู้เขียนจะใช้ชื่อต้นไม้ใหญ่ ที่เป็นต้นไม้ที่เชื่อกันว่ามีวิญญาณอยู่เช่นต้นตะเคียน การบรรยาย
ลักษณะของต้นไม้ที่บรรยายว่า “แทบจะเป็นดง” แสดงว่าเป็นบริเวณที่มีต้นไม้จำนวนมากแล้วเป็น
ต้นไม้ที่ขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว นอกจากนี้คำกล่าวของตัวละครที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่
ที่ว่า “ยังกะป่าช้าในหนังผีแน่ะ” ก็ยิ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความน่ากลัว และพร้อมที่จะยอมรับ
การปรากฏตัวของวิญญาณในสถานที่แห่งนี้

จนเมื่อตัวละครคือปรีดาได้เดินเข้าไปในดงไม้นี้ เธอก็ได้พบกับ
วิญญาณของทิพย์าย ที่มาปรากฏให้ปรีดาเห็นเฉพาะมือของร่างที่ถูกฝังอยู่ใต้ดิน

หล่อนก้าวเข้าไปใกล้ ทันใดนั้นความมืดมัว
เหมือนฝนจะตกก็สว่างขึ้น เหมือนดวงอาทิตย์เคลื่อนคล้อย
ออกพ้นหมุ่เมฆส่องแสงทะลุเงาไม้ลงมาเป็นลำกระทบหลุมที่
กลบไว้หยาบๆ นั้นพอดี ราวกับใครสอดลำไฟฉายลงมา
อย่างจ้ง ทำให้เห็นสิ่งขาวๆ ที่โผล่พื้นดินขึ้นมาถนัด

มือข้างหนึ่งของมนุษย์นั่นเอง!

มือขาวซีดจนเหมือนมือหุ่น โผล่พื้นรำไรขึ้นมา
จากพื้นดิน ตกห้อยทาบทับอยู่อย่างแน่นิ่งไม่ไหวติง แสง
สว่างที่กระทบทำให้เห็นผิวเป็นสีเขียวซีดอย่างประหลาด ดู
ไร้ชีวิตชีวา แต่ก็ยังมีลักษณะใหม่สดราวกับเจ้าของมือนั้น
จะเพิ่งลงไปอยู่ใต้พื้นดินมาไม่กี่นาทีนี้เอง ไม่มีอาการ
เคลื่อนไหวใดๆ นอกจากหยาดเลือดไหลซึมอย่างเชื่องช้า
จากมือไหลอาบหยดย่อยลงไปตามนิ้วก่อนจะซึมลงไปเป็น
ดวงบนละอองดิน สีแดงฉานของมันเด่นชัด ตัดกับความ

ขาวผิวหนึ่งอย่างน่าสะพรึงกลัว....เป็นเครื่องหมายของ
ความเจ็บปวดรวดร้าว ถึงขีดสุด...ถึงความโหดร้ายทารุณ
อันสุดประมาณ ที่เกิดขึ้นกับเจ้าของมือนั้นก่อนเจ้าตัวจะ
สิ้นลม

(นางทิพย์, หน้า 160)

การบรรยายถึงทิพย์ ผู้เขียนได้ใช้คำที่แสดงให้เห็นถึงความน่า
สะพรึงกลัว เช่นการบรรยายถึงสีผิวที่เป็นสีเขียวซีด ตัดกับสีแดงของหยดเลือด ลักษณะของมือที่
ไม่ไหวติงอันเป็นสัญญาณของการไร้ชีวิต คำบรรยายทั้งหมดนี้ทำให้ผู้อ่านจินตนาการได้ว่ามือที่
ตัวละครเห็นนี้เป็นสัญญาณที่ถูกจองจำอยู่ในสถานที่นั้น เพราะผู้เขียนได้กล่าวถึงการปรากฏของ
สัญญาณตั้งแต่ในส่วนของรายละเอียดและประวัติของหนองพรายที่ดร. ภาธรได้รับจากดร. โอนีล

หลังจากที่ปริศตาได้เห็นสัญญาณของทิพย์ที่หนองพราย ดร.ภาธรก็
ได้เข้าไปในสถานที่นี้แห่งหนึ่งเพื่อทำการทดลองทางประจิตวิทยา ผู้เขียนได้สร้างบรรยากาศเพื่อเป็น
การสร้างอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านว่าจะมีสัญญาณปรากฏขึ้น

หมอกบางๆ ที่อ้อยอิงอยู่เป็นชั่วโมงเริ่มจะจับตัว
มากขึ้นทุกที คล้อยต่ำลงมาจากยอดไม้สู่พื้นดินราวกับมี
น้ำหนักเพิ่มมากขึ้น ในที่สุดจึงเหมือนกับฉากผ้าขาวผืน
ใหญ่ที่ตัวห้อยย้อยลงมาเป็นระยະ บดบังสุมทุมพุ่มไม้ไว้
ให้เห็นเป็นรูปแปลกๆ จำไร ซ่อนอยู่ในสายหมอก.....บาง
แห่งก็เหมือนหลังคาบ้านซบซ้อนกัน บางแห่งก็เหมือน
ยอดเจดีย์เรียวแหลมอยู่ไกลสายตาเสียงน้ำค้างตก
แผะแผะเมื่อชั่วโมงก่อน ดังก้องขึ้นอีกเป็นเสียงจ่อม
จ่อมเหมือนพายกระแทบน้ำเป็นจังหวะ กิ่งไม้ไกวแกว่ง
กระทบกัน กลืนหายไปเป็นเสียงเหมือนคนเคลื่อนไหว
สัญจรไปตามทาง มีแม้แต่เสียงพึมพำต่ำๆ แทนเสียงนก
กลางคืนที่ครางอยู่บนคบไม้ใหญ่เหนือศีรษะ

ภาธรมีความรู้สึกเหมือนกับพลัดเข้ามาใน
หมู่บ้านแห่งหนึ่ง....ในยามดึกสงัด ทุกอย่างอาจจะมืด
สนิท แต่ก็มีสัญลักษณ์ของสิ่งมีชีวิตของความ
หนาแน่นอบอุ่น.....ของความเคลื่อนไหวบางประการอยู่

ใกล้ๆ บัดนี้เขาได้ยินแม้แต่เสียงหมาหอนแว่วๆ มาตามลม สลับกับเสียงเห่ากรรโชกเหมือนตัวมันอยู่ไม่ไกลจากที่นั่นเอง

...

แล้วหมอกนั้นก็จางลงไปทีละน้อย เผยให้เห็นสภาพยามราตรีที่ใสโปร่งคืนหนึ่งในคืนข้างแรม หลังคาบ้านหลายหลัง....ทรงสูงชันแบบบ้านไทยโบราณเรียงรายกันไม่ใกล้ไม่ไกลจากที่นั่งอยู่นัก เสียงหมาเห่าแว่วๆ เสียงต่าๆ ของวัวควายในคอกดังมาเป็นครั้งคราว แสดงให้เห็นว่าเป็นหมู่บ้านธรรมดาๆ แห่งหนึ่งนี่เอง ..

(นางทิพย์, หน้า 175-176)

จากการบรรยายฉากข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ให้ความสำคัญแก่การสร้างบรรยากาศเป็นอย่างมาก มีการให้ภาพและเสียงประกอบกัน เช่น การใช้หมอกทำให้การมองเห็นคลุมเครือ ขมุกขมัว เพราะภาพที่นำเสนอจะมีการเปลี่ยนแปลง จากสถานที่ที่เงียบเหงา มาเป็นสถานที่ที่เหมือนจะมีสิ่งที่มีชีวิตซึ่งก็คือวิญญาณจำนวนมากสถิตอยู่ การได้ยินเสียงน้ำหยด เสียงหมาหอน ทำให้เกิดความรู้สึกน่ากลัว โดยเฉพาะเสียงหมาหอนเป็นเสียงที่ผู้อ่านจะเกิดจินตนาการได้ว่าวิญญาณจะปรากฏขึ้น

จากการสร้างฉากหนองพรายของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าหนองพราย น่าจะเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริงด้วยการอ้างอิงชื่อสถานที่จริงคือบางปะอิน และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการกล่าวถึงภูมิหลังของสถานที่ที่เป็นเมืองเก่า น่าจะเป็นที่อยู่ของวิญญาณมาตลอด แล้วค่อยๆ เพิ่มน้ำหนักของความน่ากลัวของสถานที่ขึ้นเรื่อยๆ จากบทสนทนาของตัวละครไปสู่การอ้างถึงคำบอกเล่าของชาวบ้าน จนกระทั่งถึงบทบรรยายฉากที่แสดงให้เห็นความน่ากลัวของสถานที่ ด้วยการสร้างให้เป็นสถานที่ที่มีต้นไม้รกเรื้อ มีต้นไม้ที่มักจะเป็นที่อยู่ของวิญญาณ เช่น ต้นตะเคียน จากการสร้างฉากจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้ฉาก เพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่าน ใช้ฉากและบรรยากาศสร้างให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเชื่อ และคล้อยตามว่าสถานที่นี้เป็นเมืองเก่า น่ากลัว น่าจะมีวิญญาณปรากฏอยู่ได้

ในเรื่องแต่ปางก่อน ผู้เขียนได้ใช้ฉากตำนานชาวยุโรปน้ำ ซึ่งอยู่บริเวณเดียวกับวังของเสด็จในกรมเป็นฉากสำคัญในการดำเนินเรื่อง โดยเริ่มสร้างบรรยากาศและความรู้สึกที่วังของเสด็จในกรม เป็นสถานที่ที่น่ากลัวผ่านบทสนทนาของตัวละครกับราชวดี

ราชาวดีลูกจากทำนังคุกเข้าหีบของออกจากหีบ
เดินไปที่หน้าต่าง มองออกไปเหนือทิวกำแพงสี่เหลี่ยมที่
ขึ้นอย่างเรียงราย ไกลออกไปยอดตึกหลังหนึ่งลอยขึ้นมา
โดดเด่น ประกอบด้วยหลังคาทรงสูง และป้อมรูปแปด
เหลี่ยมตรงมุมบ้าน ลักษณะคล้ายหอคอยประดับ
หน้าต่างกระจกที่ส่องประกายกระทบแสงอาทิตย์ แลดู
วาวอยู่เสมอแม้ในระยะไกล

.....
“ที่วังนะซีคะ” ถวิลทำท่าขนลุกขนพอง “ตั้งแต่
ค่าไปแล้วละก็ไม่มีใครกล้าเดินผ่านหอรอกะ ถึงกลางวัน
แสงๆ ก็เถอะ ลือกันว่าผีดูจากจรรจรค์เลยทีเดียวนะ”

(แต่ปางก่อน, หน้า 15-16)

จากการสร้างฉากของผู้เขียนจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนพยายามเน้นให้เห็นถึง
ความเก่าแก่ของสถานที่ ลักษณะสถาปัตยกรรมที่บ่งบอกถึงความเก่าแก่ของสถานที่ ทั้งยอด
หลังคาสูง ป้อมรูปแปดเหลี่ยม และหน้าต่างประดับกระจกสี ประกอบบทสนทนาที่ตัวละคร
กล่าวถึงฉากจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้ใช้ฉากเพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นสถานที่
กล่าวถึงเป็นสถานที่น่ากลัว เห็นได้จากคำพูดของถวิลที่พูดถึงวังว่า **“ลือกันว่าผีดูจากจรรจรค์
เลยทีเดียวนะ”**

หลังจากการนำเสนอฉากวังของเสด็จในกรมที่เก่าแก่ และน่ากลัวแล้ว
ผู้เขียนก็นำเสนอฉากตำหนักขาวริมน้ำ เป็นบ้านแบบฝรั่งที่อยู่ใกล้กับวังของเสด็จในกรมที่มี
ลักษณะตรงกันข้ามกับวังของเสด็จในกรมอย่างสิ้นเชิง ผู้เขียนบรรยายฉากตำหนักขาวริมน้ำผ่าน
มุมมองของราชาวดีว่า

บริเวณที่หล่อนเห็นนั้น คล้ายกับเป็นภาพที่ผุด
มาจากภาพเขียนหรือมิฉะนั้นก็ความฝันอันงดงามมากกว่า
ความเป็นจริง ถ้ายื่นมองโดยมิได้เหลียวไปมองตัววังที่ตั้ง
ตระหง่านอยู่ ก็แทบจะไม่วู้สึกกันเลยว่าเป็นส่วนหนึ่งของ
ตัววังที่เสียบเหงาเยือกเย็นเมื่อครู่

.....

บ้านหลังนั้น ทำให้ราชาวดีรู้สึกเหมือนกับกำลังก้าวเข้าไปในเทพนิยายแทบจะไม่ผิดเพี้ยน เป็นตัวตึกเล็กๆสองชั้น สีขาวที่ฉาบเอาไว้ยังคงสะอาดตา ไม่คล้ำหมองมากนัก คาดด้วยไม้สีน้ำตาลแก่เกือบดำตามขอบมีหน้าต่างกระจกบานยาวซึ่งปิดสนิทหมดทุกบาน ด้านข้างมีมุขรูปครึ่งวงกลมยื่นออกมาทั้งชั้นบนและชั้นล่าง กรุด้วยหน้าต่างกระจกเรียงกันบนผนังรูปโค้งครึ่งวงกลมนั้นอย่างสวยงาม

(แต่ปางก่อน, หน้า 41)

จากการบรรยายฉากของผู้เขียนผ่านมุมมองของตัวละคร จะเห็นได้ว่าเป็นการบรรยายฉากที่ให้ภาพของตำหนักชาวรมน้ำมีความงดงามมาก เห็นได้จากการใช้ความเปรียบว่า **“ภาพที่ผุดมาจากภาพเขียน”** นอกจากนี้ยังมีการบรรยายถึงตัวบ้านอย่างละเอียด ทั้งสีสันทันของตัวบ้าน และลักษณะของตัวบ้านทั้ง หน้าต่าง มุขครึ่งวงกลม โดยลักษณะตำหนักชาวรมน้ำที่งดงามนี้ ทำให้ผู้อ่านสงสัย และเกิดการเปรียบเทียบกับวังของเสด็จในกรมที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน ความรู้สึกที่ราชาวดีมีต่อตำหนักชาวรมน้ำว่า **“แทบจะไม่รู้สึกกันเลยว่าเป็นส่วนหนึ่งของตัววังที่เจียบเหงาเยือกเย็นเมื่อครู่”** แสดงว่าตำหนักชาวรมน้ำต้องเป็นสถานที่พิเศษมีอะไรที่แปลกกว่าสถานที่ที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน เพราะภาพที่ผู้เขียนนำเสนอระหว่างตำหนักชาวรมน้ำกับวังของเสด็จในกรมนั้นตรงข้ามกัน ทั้งๆ ที่อาคารทั้งสองแห่งนี้อยู่ในบริเวณเดียวกัน

ในขณะเดียวกันฉากตำหนักชาวรมน้ำ ยังสื่อให้เกิดความรู้สึกที่จริงกึ่งฝัน เห็นได้จากคำบรรยายฉากที่ว่า **“ความฝันอันงดงามมากกว่าความเป็นจริง”** นอกจากนี้ความรู้สึกของตัวละครที่ว่า **“บ้านหลังนั้น ทำให้ราชาวดีรู้สึกเหมือนกับกำลังก้าวเข้าไปในเทพนิยายแทบจะไม่ผิดเพี้ยน”** ก่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าบ้านหลังนี้เป็นประตูลูกผู้อ่านเข้าไปในโลกแห่งจินตนาการ และเรื่องราวที่เหนือความเป็นจริง เห็นได้จากคำว่า “เทพนิยาย” อันหมายถึงเรื่องราวที่ฝันมากกว่าเป็นจริง

หลังจากความประทับใจและความรู้สึกผูกพันเมื่อแรกเห็นตำหนักชาวรมน้ำ ราชาวดีก็หาโอกาสไปที่ตำหนักชาวรมน้ำอีกครั้ง คราวนี้เธอได้พบกับบุรุษคนหนึ่ง ที่สถานที่แห่งนั้น

บริเวณนั้นเจียบ มีแต่เสียงลมพัดแทรกอยู่ตาม
พุ่มพฤษ และเสียงนกร้องเบาๆ อยู่คาบไม้ แต่เมื่อ

ตั้งใจฟัง ราชาวดีก็ได้ยินเสียงดนตรีเบาๆ แ่วมาจาก
ทิศทางตัวตึก คล้ายกับใครเปิดวิทยุฟังอยู่อย่าง
เพลิดเพลิน

เพลงนั้นเป็นทำนองเพลงไทยเดิม แต่จะเป็น
เพลงอะไรหญิงสาวฟังไม่ถนัดนัก จับได้แต่เสียงซอสาม
สายซึ่งโหยละห้อย คร่ำครวญ จนทำให้บรรยากาศนั้นสลด
หม่นหมองลงอย่างประหลาด

แล้วจู่ๆ เสียงซอก็ตัดหายลงอย่างกะทันหัน
ในขณะที่หน้าต่างบานหนึ่งที่เปิดอยู่ปรากฏร่างบุคคลหนึ่ง
ชะโงกหน้าออกมา ท่าทางแสดงว่ามองเห็นหล่อนอยู่นอก
กำแพง

.....
ตะวันลับหายไปหลังทิวไม้ ทิ้งไว้แต่เงาที่ทอด
ยาวของบรรดาไม้ใหญ่ น้อย ทาบทาไปบนพื้นหญ้า
อากาศเยือกเย็นลงท่ามกลางความสลัวของท้องฟ้า

แต่ร่างของบุคคลผู้ก้าวตรงเข้ามาหาหญิงสาวนั้น
ทำให้หล่อนรู้สึกคล้ายกับอรุณทัยดวงใหม่กำลังส่องแสง
เรื่อเรืองขึ้นในบริเวณตึกขาวโดยเฉพาะ

บุรุษผู้นั้นก้าวเข้ามาจนเกือบถึงกำแพงที่ขวางอยู่
ระหว่างตัวบุคคลทั้งสองอยู่ แสงแดดสีเหลืองอ่อนซีดๆ
ที่ทอลงบนสนามหญ้า จับร่างที่ปกคลุมด้วยเสื้อผ้าสีขาว
นวลแบบลำลอง และสะท้อนจับผิวพรรณที่งามสะอาด
เช่นเดียวกับดวงหน้าคมคายมีสง่าราศีจนราชาวดีรู้ทันที
ด้วยสัญชาตญาณว่าบุรุษนี้ไม่ใช่คนสามัญอาศัยอยู่ในวัง
อย่างพนักงานหรือคนงานทั่วไป

(แต่ปางก่อน, หน้า 47-49)

จากฉากจะเห็นได้ว่าผู้เขียนแสดงให้เห็นความแตกต่างของสถานที่ แรก
เมื่อราชาวดีก้าวเข้าไปในบ้านนั้นบรรยากาศของสถานที่สงบเงียบ และเจือแฝงความเศร้าด้วย
เสียงซอสามสายซึ่งราชาวดีเคยได้ยินครั้งหนึ่งในความฝัน เสียงของเพลงลาวมานแก้วเพลงของ
เจ้านางมานแก้วและหม่อมเจ้ารังสิริธรร นอกจากนี้การให้แสงของสถานที่ยังสื่อถึงความรู้สึกเศร้า
สร้อยเช่นเดียวกับเสียงเพลง เวลาเย็นที่ตะวันลับฟ้าทำให้แสงสลัว เป็นภาพที่พร่าเลือนและ

หม่นหมอง แล้วผู้เขียนก็นำเสนอบรรยากาศของฉากในลักษณะตรงข้าม เมื่อบุรุษคนหนึ่งปรากฏกายขึ้น เห็นได้จากการบรรยายความรู้สึกตัวละครที่ว่า **“หล่อนรู้สึกคล้ายกับอรุโณทัยดวงใหม่กำลังส่องแสงเรื่อเรือง”** แสดงให้เห็นบรรยากาศของสถานที่ ที่เปลี่ยนจากความหม่นสลัวเป็นความสว่าง สดใส แสงแดดที่เหลืออยู่น้อยจับที่ร่างบุรุษนั้น ยิ่งเสริมให้เห็นความสง่างามและสง่าราศีของบุรุษผู้นั้น

ในครั้งต่อๆ มาเมื่อราชาวดีไปยังที่ตำหนักขาวริมน้ำอีก เธอก็จะได้พบกับบุรุษผู้นั้นทุกครั้งที่ตำหนักริมน้ำ

ประตูด้านข้างกำแพงวัง ซึ่งเป็นประตูเหล็กดัด ลวดลายงามแบบสมัยเก่า หากคร่ำหมองไปตามกาลเวลา เปิดอ้าอยู่ทั้งสองบานราวกับเป็นการต้อนรับหล่อน

บ้านขาวริมสระน้ำนั้นดูมีชีวิตชีวาขึ้น เพราะหน้าต่างหลายบานเปิดกว้างแทนที่จะปิดเงียบอย่างคราวแรก ลมเย็นพัดมาเฉื่อยฉิว พากลิ่นดอกไม้หอมระรวยมาตามลม

ราชาวดีก้าวไปที่ประตูซึ่งเปิดกว้าง หล่อนลึงเลไม่กล้าจะล่องล้ำเข้าไปมากกว่านั้น

“เข้ามาข้างในสิ ราชาวดี” เสียงหนึ่งดังขึ้นไม่ไกลตัวนัก ใครคนหนึ่งลุกจากม้านั่งตัวยาวหล่นด้วยปูนซึ่งตั้งอยู่ริมสระน้ำ.....ราชาวดีแปลกใจอย่างยิ่งว่าหล่อนมองผ่านไปได้อย่างไร จึงมองไม่เห็นเขาเสียแต่ที่แรก ทั้งๆที่ตรงนั้นก็ไม่มีอะไรกำบังสายตาหล่อนเลยสักนิด

(แต่ปางก่อน, หน้า 55)

จากการนำเสนอฉากตำหนักขาวริมน้ำ และบุรุษผู้ปรากฏกายที่ตำหนักแห่งนั้นหลายครั้ง จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้พยายามแสดงให้เห็นว่าตำหนักขาวริมน้ำจะสวยและงดงามก็ต่อเมื่อมีบุรุษผู้นั้นอยู่ด้วย เห็นได้จากการใช้คำบรรยายฉากที่ว่า **บ้านขาวริมสระน้ำนั้นดูมีชีวิตชีวาขึ้น** ผู้เขียนให้ราชาวดีเริ่มตั้งข้อสังเกต ถึงความผิดปกติของตัวละครที่ปรากฏกายขึ้นโดยที่เธอไม่ได้สังเกตเห็น

หลังจากที่ราชาวดีไปที่ตำหนักขาวริมน้ำ แล้วระลึกอดีตว่าเป็นเจ้านาง
 ม่านแก้ว เธอเป็นลมที่ตำหนักขาวริมน้ำ อาจารย์กาบทองอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนกุลนาวิวิทยา
 จึงได้พาราชาวดีไปยังตำหนักขาวริมน้ำ เพื่อให้ราชาวดีได้พบความจริงว่า ตำหนักขาวริมน้ำปิด
 ร้างมาเป็นเวลาหลายปี

ตึกขาวหลังนั้นเก่าแก่ คร่ำคร่า สีขาวที่ทาไว้
 กะเทาะหลุดร่อนจนกระดำกระด่าง ประกอบด้วยตะไคร่
 น้ำสีเขียวคล้ำขึ้นเป็นคราบอยู่ทั่วไปจนดูสกปรก
 หน้าต่างทุกบานปิดสนิทแบบปิดตายมาเป็นเวลาหลายสิบ
 ปี กระจกส่วนใหญ่มีรอยร้าวหรือแตกโหวไปมาก โดย
 ปราศจากการบูรณะ ที่เหลือติดอยู่ก็มีฝุ่นจับจนดูทึบๆ
 ไม่เหลือแวว หยากใยเกรอะกรังอยู่ตามชายคา ทุกสิ่ง
 ทุกอย่างแสดงว่าเป็นบ้านร้าง ที่ทรุดโทรมเกินกว่าจะมี
 ผู้ใดอาศัยอยู่ได้

“ตำหนักขาวริมน้ำปิดตายมาหลายสิบปีแล้ว
 ไม่มีใครอยู่ที่นี้สักคน” เสียงอาจารย์กาบทองเหมือนมีดกรีด
 ลงตรงหน้า “เห็นแล้วใช่ไหมราชาวดี เธอฝันไปเอง
 แล้วฉันขอให้ยุติลงแต่เพียงนี้ เธออย่าเอาไปพูดกับใคร
 อีกเป็นอันขาด”

ถ้อยคำทำายๆ ของเธอ ผ่านโสตประสาทไป
 เหมือนลมพัด ราชาวดีเกาะรั้วเหล็กไว้แน่น เป็นการ
 พยุงกายไม่ให้ล้มฮวบลง ใบหน้าซีดขาวราวกับ
 แผ่นกระดาษ

หล่อนพยายามมองฝ่าความพรวดพราด....มอง
 แล้วมองอีกให้แน่ใจว่าภาพที่เห็นนั้นเป็นความจริง
 ความจริง...ความจริงที่แสนจะทารุณโหดร้าย
 แล้วเขาผู้นั้นเป็นใครกันเล่า....เขามาจากที่ใดและแฝงกาย
 อยู่ ณ แห่งไหนใด...ทำอย่างไรหล่อนถึงได้พบเขาอีก ใน
 เมื่อภาพที่เห็นตรงหน้านั้นนับเป็นการยืนยันได้เต็มปากเต็ม
 คำแล้วว่า เขาผู้นั้นมิได้มีตัวตนอยู่เลย

(แต่ปางก่อน, หน้า 76)

จากการนำเสนอตำหนักขาวริมน้ำ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้นำเสนอภาพในลักษณะตรงกันข้ามกับภาพของตำหนักขาวริมน้ำที่ราชาวดีเห็นเมื่อครั้งแรก เริ่มสีขาของตัวตำหนักเมื่อแรกเห็นเป็น **สีขาวที่ฉาบเอาไว้อย่างคงสะอาดตา** เปลี่ยนเป็น **สีขาวที่ทาไว้** **กะเทาะหลุดร่อนจนกระดำกระด่าง ประกอบด้วยตะไคร่น้ำสีเขียวคล้ำขึ้นเป็นคราบอยู่** **ทั่วไปจนดูสกปรก** สภาพส่วนอื่นภายในบ้านเช่นหน้าต่าง**บ้านขาวริมสระน้ำนั้นดูมีชีวิตชีวา** **ขึ้น** เพราะหน้าต่างหลายบานเปิดกว้าง แต่ภาพหน้าต่างที่ราชาวดีเห็นคือ **หน้าต่างทุกบาน** **ปิดสนิท** **แบบปิดตายมาเป็นเวลาหลายสิบปี** รวมทั้งหน้าต่างกระจกที่ **กรุด้วยหน้าต่าง** **กระจกเรียงกันบนผนังรูปโค้งครึ่งวงกลมนั้นอย่างสวยงาม** แปรเปลี่ยนเป็น **กระจกส่วนใหญ่มีรอยร้าวหรือแตกโหวไปมาก** การนำเสนอภาพที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงก็ เพื่อใช้ฉากเพื่อบอกให้ผู้อ่านรู้ว่าแท้ที่จริงแล้ว “เขาผู้นั้น” ที่ราชาวดีเห็นทุกครั้งเป็นภาพลวงตา ไม่มีตัวตนอยู่จริง เช่นเดียวกับภาพของตำหนักขาวริมน้ำที่ดงามนั้นเป็นเพียงภาพลวงตาเช่นกัน เห็นได้จากครั้งหนึ่งที่ราชาวดีได้ไปที่ตำหนักแห่งนี้ แล้วพบกับคุณชายจิรายุสแทนหม่อมเจ้ารังสิริ

ตะวันลับทิวไม้ลงไปแล้ว แต่ฟ้ายังเป็นสีคราม
หม่น แต่งแต้มด้วยปุยเมฆที่อาบแสงอัสดงคตเป็นสี
กุหลาบแก่ก่ำนำดู ลมเย็นใกล้ค่ำรำเพยมาแผ่วเบาใน
สถานที่เก่าแก่แห่งนั้น ก่อให้เกิดความวังเวงราวกันอยู่ใน
สุสานอันกว้างใหญ่

ราชาวดีห่อตัวเล็กน้อย หล่อนนึกถึงเรื่องผีที่คืน
ในโรงเรียนชอบเล่ากันอย่างขนลุกขนพอง ถ้าหล่อนเจอ
เข้าจังๆ หน้าจะทำอย่างไร คราวนี้ถ้าเป็นอะไรไปก็คงไม่
มีข้อแก้ตัวสำหรับอาจารย์กาบทองอีกแล้วแน่ๆ

.....
หล่อนยืนงงงันอยู่ตรงนั้นด้วยความผิศาจจนพูด
ไม่ออก ไม่ทันสังเกตด้วยว่าเขามีสีหน้าแปลกใจเมื่อเห็น
หล่อน แล้วก็เปลี่ยนเป็นความยินดีในนาที่ต่อมา

“คุณชายจิรายุส” หล่อนพึมพำเหมือนพูดกับ
ตัวเองมากกว่าพูดกับเขา

(แต่ปางก่อน, หน้า87-88)

จากการนำเสนอฉากตำนานขาวริมน้ำ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนนำเสนอทั้งในลักษณะที่สวดยงาม “เหมือนก้าวเข้าไปเทพนิยาย” และในลักษณะที่เก่าแก่ “ก่อให้เกิดความวังเวงราวกับสุสานใหญ่” ทั้งนี้นอกจากจะใช้ฉากเพื่อบอกนัยให้ผู้อ่านทราบว่าตัวละครไม่ใช่บุคคลสามัญ หากแต่เป็นวิญญาณจึงมีอิทธิพลต่อความสวยงามของฉากตำนานขาวริมน้ำ ฉากตำนานขาวริมน้ำที่ดูงดงาม สว่างไสวเมื่อหม่อมเจ้ารังสิริปรากฏกายขึ้น ยังเป็นสื่อถึงความสำคัญของหม่อมเจ้ารังสิริ ผู้เป็นตัวแทนของความรักและความรู้สึกด้านดีของราชชาติ

การนำเสนอฉากตำนานขาวริมน้ำโดยสร้างความรู้สึกว่ากำลังก้าวเข้าสู่โลกของ “เทพนิยาย” ที่เป็นเรื่องของจินตนาการและความฝัน ประกอบการสร้างบรรยากาศที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงจริงถึงฝัน ด้วยการบรรยายเสียงเพลงลาวม่านแก้วอันเศร้าสร้อย แสงครีမ်มัวสีซีดจาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกฉากเวลาของเหตุการณ์ให้เป็นเวลาพลบค่ำ เวลาอาทิตย์อัสดง การสร้างฉากและบรรยากาศเหล่านี้ ทำให้ผู้อ่านยอมรับได้ถึงการปรากฏตัวของตัวละครที่เป็นวิญญาณ การสร้างฉากตำนานขาวริมน้ำของผู้เขียนจึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านยอมรับได้ในการปรากฏตัวของตัวละครหม่อมเจ้ารังสิริที่เป็นวิญญาณ

จากการสร้างฉากเพื่อทำให้ผู้อ่านเชื่อและยอมรับตัวละครที่เป็นวิญญาณ จะเห็นได้ว่าแม้ผู้เขียนจะพิถีพิถันในใช้ความเปรียบฉากสถานที่กับสถานที่ที่ผู้อ่านรู้จักเป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกต่อฉากสถานที่ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น เช่น การใช้ความเปรียบฉากหนองทรายในเรื่องนางทิพย์ที่ว่า “ยังกะป่าช้าในหนังผีแน่ชะ” และความเปรียบความรู้สึกของราชชาติเมื่อเข้าไปในตำนานขาวริมน้ำว่า “รู้สึกเหมือนกับกำลังก้าวเข้าไปในเทพนิยาย” สังเกตได้ว่าความเปรียบเหล่านี้มีบทบาทอย่างมากต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าฉากสถานที่ที่ผู้เขียนสร้างนั้นมีความพิเศษ เป็นดินแดนอีกแห่งหนึ่งในจินตนาการ ฉากเหล่านี้จึงมีบทบาทอย่างมากที่ทำให้ผู้อ่านเชื่อ และยอมรับได้ถึงการปรากฏตัวของตัวละครที่อยู่ในฉากนั้น เพราะในดินแดนที่อยู่ในจินตนาการ ตัวละครที่ปรากฏอยู่ในฉากนั้นย่อมเป็นเป็นตัวละครในจินตนาการ หรือตัวละครเหนือธรรมชาติได้เช่นกัน

3.1.1.3 ตัวละครที่เป็นนาค

ในเรื่องนาคราช ปรากฏฉากสถานที่ที่สำคัญคือเมืองมายหรือรัฐมาย รัฐอิสระที่ตั้งอยู่ในประเทศพม่า แล้วถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศพม่า

ปกติแล้วหล่อนไม่เคยสนใจความฝัน แต่ว่า
พวก ณ เมืองมายเป็นกลุ่มคนที่เชื่อทางด้านไสยศาสตร์
อาจจะเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับคนที่สืบเชื้อสายมา

จากดินแดนเก่าแก่ ซึ่งบัดนี้ถูกรวมเข้าเป็นเมือง
หนึ่งในประเทศพม่าไปแล้ว ดินแดนนี้ย่อมมีตำนาน
เก่าแก่ และความเชื่อเรื่องผีसांगတေဝေဘဝ
ความคิดของชาวเมืองอย่างเหลือเฟือ ขนาดหล่อนเอง
ซึ่งไม่ได้สนใจจำเท่าใดนัก ก็ยังพอหวนคิดขึ้นมาได้ถึง
ตำนานเก่าแก่ของแคว้นมายจากความฝันครั้งนี้

(นาคราช, หน้า 20)

จากการกล่าวถึงเมืองมายข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้สร้างให้ผู้อ่าน
เกิดจินตภาพว่าเมืองมายเป็นดินแดนหรือสถานที่เก่าแก่ ห่างไกลความเจริญ สถานที่ที่ความ
เจริญทางวิทยาศาสตร์ยังเข้าไปไม่ถึง ผู้คนที่อยู่ในดินแดนนี้จึงยึดถือกับความเชื่อไสยศาสตร์ ทั้ง
ความเชื่อเรื่องตำนานเก่าแก่ และความเชื่อเรื่องผีसांगတေဝေဘဝ

ผู้เขียนพยายามเน้นย้ำให้ผู้อ่านสังเกตถึงลักษณะเด่นของเมืองมาย ที่
เป็นเมืองเก่าแก่ และเชื่อถือรวมทั้งยึดถือในเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ของเมืองมายหลายครั้ง ผ่านบท
สนทนาของตัวละคร คือแพงเมืองผู้สืบเชื้อสายมาจากเมืองมาย

“เรื่องของดิฉันไม่เกี่ยวกับพระเครื่องหรือหอกคะ”
แพงเมืองตอบท่าทางเก๋อเงินค้อยคล้ายลง “แต่ว่าพวก
ดิฉันมีความเชื่อเก่าๆ แปลกๆ กันหลายอย่างบางอย่างก็
เป็นเรื่องน่าหัวเราะสำหรับโลกยุคใหม่ นอกเสียจากว่า
....ถ้าคุณกลับเข้าไปอยู่ในเมืองเก่าแก่อย่างเมืองมาย
เรื่องอย่างนี้อาจเป็นเรื่องธรรมดาที่สุดก็ได้”

(นาคราช, หน้า 24)

การเน้นย้ำถึงลักษณะเด่นของเมืองมายนั้นก็เพื่อให้ผู้อ่านจดจำลักษณะ
เด่นของเมืองที่เป็นเมืองเก่า จะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้คำว่า “ดินเก่าแก่” และ “เมืองเก่าแก่” ทุก
ครั้งเมื่อกล่าวถึงเมืองมาย โดยหลังจากที่กล่าวถึงลักษณะเด่นของเมืองแล้ว ผู้เขียนก็ใช้บท
สนทนาเป็นตัวยุบายความว่า ความเชื่อเก่าแก่ที่ชาวเมืองมายเชื่อนั้น คือคำสาปเรื่องพญานาค

“แล้วเรื่อง....ความเชื่อเก่าแก่ที่คุณว่า...” เขา
วกกลับมาเรื่องเดิม หล่อนคงจะหลีกเลี่ยงไม่ยากบอก
แต่เขาเกิดความอยากรู้ขึ้นมาอย่างจริงจังเสียแล้ว

แพงเมืองอึ้งไปอีก

“เรื่อง...นาคราชนะหรือคะ”

“หมายถึงอะไรครับ ชื่อแปลก”

“นาคราช...” แพงเมืองทอดเสียงเล็กน้อย

“เป็นชื่อที่ปู่ดิฉันเรียกคะ ท่านบอกว่าพวกเราที่สืบสายเลือดมาโดยตรง...ไม่คนใดก็คนหนึ่งอาจจะตกอยู่ใต้คำสาปที่สืบทอดกันมานาน คือจะตายเพราะงู”

(นาคราช, หน้า 25)

กล่าวได้ว่าการกล่าวถึงลักษณะเด่นของเมืองที่ว่าเป็นดินแดนเก่าแก่ เป็นดินแดนที่เชื่อเรื่องไสยศาสตร์ สอดคล้องกับที่ตั้งของเมืองที่ผู้เขียนสมมติว่าเป็นเมืองที่อยู่ในประเทศพม่า ซึ่งเป็นประเทศที่มีอยู่จริง ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการถึงที่ตั้งของเมืองมาได้โดยเชื่อมโยงกับที่ตั้งของประเทศพม่า นอกจากนี้การกำหนดที่ตั้งของเมืองมาให้อยู่ในประเทศพม่า ยังช่วยให้ผู้อ่านยอมรับได้ถึงภูมิหลังของเมืองมาที่เป็นเมืองเก่าแก่ เชื่อเรื่องไสยศาสตร์ที่พิสูจน์ไม่ได้คือเรื่องนาค เพราะประเทศพม่าตั้งอยู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นภูมิภาคที่เชื่อถือเรื่องพญานาค การที่เมืองมาที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน จะมีความเชื่อเรื่องเดียวกันไม่ใช่เรื่องที่เกินความยอมรับได้ของผู้อ่าน

หลังจากที่ได้สร้างภูมิหลังให้ผู้อ่านรู้จักเมืองมาว่าเป็นเมืองที่อยู่ในดินแดนเก่า เชื่อเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้แล้ว ผู้เขียนก็ได้นำเสนอถึงลักษณะภูมิประเทศของเมืองมาเรียสอร์ท ซึ่งเป็นเรียสอร์ทในจังหวัดเชียงใหม่ที่จำลองภูมิประเทศที่สำคัญของเมืองมาไว้อย่างครบถ้วน นั่นคือเรียสอร์ทที่มีทะเลสาบขนาดใหญ่โอบล้อมด้วยหุบเขา โดยการนำเสนอเรียสอร์ทนั้นนำเสนอผ่านความฝันของแพงเมืองที่ฝันถึงเรียสอร์ท พร้อมกับปรากฏตัวของนาคราช

หล่อนกลับไปยืนอยู่ริมทะเลสาบจำลอง“เซอเพนไทน์” ในสวนสาธารณะไฮปาร์คของลอนดอนอีกครั้งหนึ่ง
แผ่นน้ำเรียบนิ่งสนิทราวกับแผ่นกระดาษสีเทา แต่ขณะที่มองแผ่นน้ำก็ใสขึ้นทีละน้อย เหมือนมีใครลอกแผ่นสีเทานั้นออกไป เผยให้เห็นประกายสีเขียวมรกตเคลื่อนไหวอย่างช้าๆ ทว่านิ่มนวลอยู่ในแผ่นน้ำ

สถานที่เปลี่ยนไปแล้ว เมื่อเหลียวมองโดยรอบอีกครั้ง แพงเมืองเพิ่งสังเกตว่าหล่อนไม่ได้ยืนอยู่ใน

สวนสาธารณะอีก หากแต่เป็นบริเวณเมืองมายรีสอร์ท
 นั้นเอง ทะเลสาบสะท้อนเงาหุบเขาที่โอบล้อมไว้อย่างแจ่ม
 ชัดเหมือนกับเป็นอีกดินแดนหนึ่งละม้ายกับดินแดนจริง
 โดยรอบ จะแปลกไปก็แต่ว่าประกายสีเขียวมรกตยังคง
 เคลื่อนไหววิวัฒนาการก่อนจะซุกหัวขึ้นที่ละน้อย มองเห็นหงอน
 และดวงหน้าที่หล่อนเคยเห็นมาแล้วครั้งหนึ่ง ตลอดจน
 ดวงตาสว่างจ้าลุกวาวเหมือนแสงไฟ

พญานาคราชไม่ได้เอ่ยออกมาเป็นภาษามนุษย์
 แต่จากดวงตาดำที่มองแพงเมืองสามารถรับ “เสียง” จากฝ่าย
 นั้นได้ถนัด

“จงจำไว้ ข้าจะมาสู่เจ้า....เป็นลำดับต่อไป”

.....
 “อยากเห็นหรือ แล้วจะได้เห็น แต่เจ้าไม่รู้หรอก
 ว่าข้าคือใคร”

(นาคราช, หน้า 34)

จากการปรากฏตัวของนาคราช จะเห็นได้ว่าฉากคือเมืองมายมี
 บทบาทสำคัญในการรองรับ หรืออธิบายความเป็นไปได้ที่พญานาคหรือนาคราชจะ
 ปรากฏตัวขึ้น เพราะผู้เขียนได้เน้นย้ำมาตั้งแต่ต้นแล้วว่าเมืองมายเป็นดินแดนเก่าแก่ที่
 เชื้อสายศาสตร์ และความเชื่อเรื่องลึกลับเหนือการพิสูจน์อย่างเรื่องพญานาค
 นอกจากนี้ การสร้างภูมิประเทศของเมืองมายให้เป็นเมืองในหุบเขา ที่มีทะเลสาบอยู่ใ
 กลาง ทำให้ผู้อ่านยอมรับได้มากขึ้นถึงการปรากฏตัวของพญานาค เพราะผู้อ่านมีความ
 เชื้อพื้นฐานอยู่แล้วว่าพญานาคเป็นสัตว์ที่อยู่ในน้ำ

จากการบรรยายฉากที่ตัวละครนาคราชปรากฏขึ้นนั้น จะเห็นได้ว่าผู้เขียน
 ได้เน้นย้ำถึงแสง และสีของฉาก เห็นได้ชัดจากการใช้คำว่า “ประกายสีเขียวมรกต” อธิบายทั้ง
 ลักษณะของท้องน้ำ และตัวพญานาคทั้งนี้ก็เพราะสีเขียวมรกตเป็นสีของพญานาค การใช้สีเขียว
 ในฉากจึงเป็นเครื่องหมายทำให้ผู้อ่านนึกถึงพญานาค ผู้เขียนจึงสร้างบรรยากาศในลักษณะ
 เดียวกันนี้ทุกครั้งที่มีการปรากฏตัวละครที่เป็นพญานาค เช่นการปรากฏตัวครั้งแรกของลำฟ้า
 แม้ว่าผู้เขียนจะไม่เคยบอกให้ผู้อ่านทราบโดยตรงว่า ลำฟ้าเป็นพญานาคราชที่เคยมาเข้าฝันแพง
 เมือง แต่การสร้างบรรยากาศของเรื่องให้เปลี่ยนไปจากเดิม ก็สามารถทำให้ผู้อ่านตั้งข้อสังเกต
 ถึงความพิเศษของตัวละครได้

อากาศที่ปลอดโปร่งมาตั้งแต่เย็น เริ่มมีเมฆฝน
ตั้งเค้าขึ้นอย่างไม่มีวี่แวงมาก่อน เพียงชั่วโมงไม่กี่นาที
กลุ่มเมฆดำทะมึนก็ขยายตัวออกแผ่คลุมแผ่นดินฟ้าอย่าง
รวดเร็ว ลมแรงพัดกระโชกจนต้นไม้รอบบ้านลั่นสะเทือน
เหมือนจะโยกถอนจากพื้นด้วยแรงพายุ แขนกที่นั้งอยู่บน
ลานเทอเรซต้องเข้ามาอยู่ภายในห้องโถงกันจนเบียดเสียด
เพราะเกรงว่าฝนจะตกลงมาในนาที่ไถนาที่หนึ่งนี่เอง

คนอื่นกำลังซุ่มนุ่นวายอยู่ภายในบ้าน แพง
เมืองเดินออกไปที่ประตูเพื่อต้อนรับแขกสูงอายสองคนที่เพิ่ง
มาถึง เมื่อเดินกลับมาถึงชายคาบ้าน สายฟ้าสีเขี้ยว
เข้มก็สว่างวาบขึ้นท่ามกลางหมู่เมฆดำสนิทเหมือนน้ำหมึก
ติดตามมาด้วยเสียงเบรียงครืนใหญ่ ก่อนฝนห่าใหญ่จะ
กระหน่ำลงมาไม่ลืมหูลืมตา

“เจ้าน้อย นี่ญาติของเราอย่างไรล่ะ”

(นาคราช, หน้า 38)

การใช้บรรยากาศที่ผิดไปจากเดิม คือการที่ฟ้าตั้งเค้าและมีเมฆฝนใน
ขณะที่ตัวละครนี้ปรากฏขึ้น จากการสร้างฉากบรรยากาศของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าสามารถ
อธิบายความลึกซึ้งของตัวละครล่าฟ้าได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนจะสร้างบรรยากาศไปที่ละส่วน เริ่ม
จากเมฆทะมึนทำให้เกิดความรู้สึกน่ากลัว เพราะเมฆทำให้เกิดความมืดมน เช่นเดียวกับลมพายุ
ที่ทำให้รู้สึกถึงความลั่นสะเทือน รุนแรง สายฟ้าและเสียงฟ้าร้องเป็นเสียงตามธรรมชาติที่ตั้งและ
ลั่นสะเทือนความรู้สึก สังเกตได้ว่าผู้เขียนได้ใช้คำบรรยายว่า “สายฟ้าสีเขี้ยวเข้ม” เพื่อให้
สอดคล้องกับแสงสีคือ “ประกายสีเขี้ยวมรกต” ที่ผู้เขียนใช้ทุกครั้งที่ในการปรากฏตัวของล่าฟ้าที่
เป็นนาค สุดท้ายคือสายฝน จะเห็นได้การปรากฏตัวครั้งแรกของล่าฟ้ามาพร้อมกับสายฝน หรือ
สายน้ำซึ่งสอดคล้องกับคติความเชื่อเรื่องพญานาคเป็นสัตว์แห่งสายน้ำและสายฝน

ในตอนที่ล่าฟ้ามาพบบัวหอมซึ่งเป็นงูบริวารของล่าฟ้า ผู้เขียนก็ใช้การ
สร้างบรรยากาศแบบเดียวกัน

แสงสีเขียวยื่นเหมือนแสงใต้น้ำ สาดเรือง
ออกมาระทบดวงหน้าหญิงสาวจนดูซีดขาวอย่าง
ประหลาด กิริยาท่าทางของหล่อนเปลี่ยนไปอย่างตรงกัน
ข้าม เต็มไปด้วยความนอบน้อมและยำเกรง

ละอองควันบางเบาผ่นตัวจากที่ใดที่หนึ่งภายใน
ห้องนั้น บดบังสภาพห้องให้ดูพร่าเลือนไป ไม่มีเตียงหรือ
เครื่องเรือน ไม่มีเตียงหรือเครื่องเรือนหรือส่วนประกอบ
อย่างใดอย่างหนึ่งของห้องพักภายในโรงแรมปรากฏให้เห็น
เพดานเหมือนจะโค้งลงมาเล็กน้อยราวกับเข้ามาในเว็ญคูหา
ในถ้ำแห่งหนึ่ง มีแต่เสียงสีเขียวอ่อนเรื่อๆนั้นกระจ่างอยู่
ทุกซอกทุกมุมอย่างประหลาด ให้แสงสลัวเท่ากันโดยไม่มี
เงาให้เห็น

อากาศภายในนั้นเย็นขึ้น ระคนด้วยกลิ่นฉ่ำของ
น้ำราวกับอยู่ใกล้ห้องน้ำขนาดใหญ่ เสียงแผ่วเบาที่กระทบ
หูฟังคล้ายเสียงคลื่นน้อยๆสาดกระทบผนังหิน แต่เมื่อฟัง
อีกที ก็คล้ายเสียงดนตรีจากเครื่องดนตรีที่ยากจะจำแนก
ว่าเป็นชนิดใดแน่

(นาคราช, หน้า 53-54)

จากฉากบรรยายกาศข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เขียนพิถีพิถันการสร้าง
บรรยากาศให้สอดคล้องกับการปรากฏของตัวละครเป็นอย่างมาก มีการสร้างแสง สี และเสียง
อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะการกล่าวถึงแสงเป็นลำดับแรกคือ **แสงสีเขียวยื่นเหมือนแสงใต้น้ำ**
เป็นการใช้แสงสีเขียวเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงถึง **“ประกายสีเขียวมรกต”** ที่ใช้ตอนต้นเรื่องเมื่อ
นาคราชเริ่มปรากฏตัว ละอองควันให้ความรู้สึกรำเลือนไม่ชัดเจน และเกิดแสงสลัว นอกจากนี้
ยังมีการให้รายละเอียดเรื่องกลิ่นคือ **ระคนด้วยกลิ่นฉ่ำของน้ำ** เป็นการใช้น้ำเพื่อเป็นตัว
เชื่อมโยงถึงพญานาค และในตอนที่กำลังปรากฏตัวที่น้ำตกที่เมืองมายริสอร์ท ผู้เขียนก็ใช้ฉาก
บรรยายกาศที่เหมือนกับการปรากฏตัวทุกครั้ง

ป่าทั้งป่าเหมือนจะเจียบเสียงไปชั่วขณะหนึ่ง
แม้แต่เสียงตามธรรมชาติ เช่นเสียงนกร้องและใบไม้เสียด
สีกัน กระทั่งกระแส น้ำจากน้ำตกก็เหมือนกับอ่อนแรงลง

อย่างเห็นได้ชัด จากความเชื่อวราภกรกระแทกโชดหิน กลายเป็นเพียงน้ำที่ไหลอ่อนราวกับว่ากระแสน้ำจะพลอยหยุดชะงัก รังรอดด้วยความเกรงกลัว ไม่กล้าจะส่งเสียง ชำชัดหินให้แรงไปกว่านั้นได้

ร่างหนึ่งยืนอยู่ริมน้ำ ตระหง่านและทรงอำนาจ จนข่มสรรพสิ่งโดยรอบให้ไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง ควัน ชาวขมุขมัวม้วนตัวขึ้นจากพื้นทรายที่เหยียบอยู่เหมือนกับ สิ่งมีชีวิตวนเวียนไปทางขวาแล้วกระทำทักษิณวรรตอยู่ เช่นนั้นไม่ขาดสาย

จากสายน้ำนั้นเอง ร่างเป็นลำยาวราวกับซุง ขนาดย่อมๆ ผุดขึ้น ชูหัวเรียวสูงเหนือสายน้ำก่อนจะลดต่ำลงเรี่ยน้ำ แล้วแหวกว่ายเข้ามาขดตัวอยู่บนพื้นทราย แทบเท้าของผู้ที่ยืนอยู่

(นาคราช, หน้า 151)

จากฉากข้างต้นจะเห็นได้ว่าตัวละครปรากฏตัวขึ้นพร้อมกับสายน้ำเหมือนทุกครั้ง มีการสร้างบรรยากาศด้วยควันให้ความรู้สึกลึกลับ มีการลักษณะผิดธรรมชาติของป่าที่ไร้สรรพเสียง และสายน้ำที่ตกที่ไหลแรงกลับอ่อนแรงลง ทั้งนี้ก็เป็นเพื่อแสดงให้เห็นถึงการปรากฏตัวของร่างที่ทรงอำนาจเหนือกว่า ผู้เขียนได้สร้างฉากบรรยากาศนี้ให้คล้ายคลึงกับฉากบรรยากาศอื่นๆ โดยเฉพาะการกล่าวถึงสายน้ำ เพื่อเชื่อมโยงให้นึกถึงความเป็นนาคของตัวละคร อย่างไรก็ตามมีการเพิ่มเติมรายละเอียดคือลักษณะผิดธรรมชาติของสายน้ำ และเสียงสัตว์ในป่า ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่เหนืออื่นๆ แสดงให้เห็นความเป็นพญานาคหรือพญานูอันเป็นใหญ่เหนือองูทั้งปวงของลำฟ้า

จากการสร้างฉากเมืองมายของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าเมืองมายหรือรัฐมาย มีบทบาทอย่างมากในการทำให้ผู้อ่านเชื่อ หรือยอมรับได้ในการนำจะมีอยู่ของตัวละครที่เป็นพญานาค เพราะผู้เขียนได้พยายามให้ภูมิหลังของเมืองมายว่าเป็นดินแดนเก่าแก่ เป็นเมืองที่ถูกครอบงำด้วยความเชื่อไสยศาสตร์ และเป็นเมืองที่ครอบงำด้วยความเชื่อเรื่องพญานาค มีการอ้างอิงที่ตั้งของทั้งรัฐมายและเมืองมายกับสถานที่ที่มีอยู่จริง นั่นคือประเทศพม่าและจังหวัดเชียงใหม่ตามลำดับ ความสมเหตุสมผลของการให้ภูมิหลังถึงความเชื่อเก่าแก่เรื่องพญานาคกับที่ตั้งของดินแดนสอดคล้องกัน เพราะความเชื่อเรื่องนาคเป็นความเชื่อพื้นฐานของคนในแถบอุษาคเนย์ ประกอบการลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเมืองที่มีทะเลสาบอยู่ใจกลางเมือง ยิ่งทำให้

ความรู้สึกของผู้่านที่จะยอมรับการปรากฏตัวของพญานาคเด่นชัดขึ้น เพราะผู้่านมีภูมิหลังความเชื่ออยู่แล้วว่า สายน้ำเป็นที่อยู่ของพญานาค เช่นความเชื่อที่ว่าแม่น้ำโขงเป็นที่อาศัยของพญานาค นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้สร้างบรรยากาศ เพื่อให้ผู้่านได้รับรู้ถึงการปรากฏตัวของพญานาค โดยเน้นย้ำบรรยากาศที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงถึงพญานาค คือประกายสีเขียวอันเป็นสีของพญานาค สายฝนหรือกลิ่นน้ำ หรือสายน้ำอันเป็นตัวสื่อถึงพญานาคเช่นกัน การสร้างฉากสถานที่เมืองมายและการสร้างบรรยากาศ เมื่อมีการปรากฏตัวของนาค จึงทำให้ผู้่านยอมรับได้ถึงการปรากฏของตัวละครที่เป็นพญานาค

3.1.1.4 ตัวละครที่มีลักษณะพิเศษ

ตัวละครที่มีลักษณะพิเศษคือตัวละครที่ดูเหมือนมนุษย์สามัญทั่วไป แต่ความจริงแล้วตัวละครเหล่านี้ มีลักษณะพิเศษมากกว่ามนุษย์ปกติ เช่นตัวละครไทวันและกังคี่ในเรื่อง **นิรมิต** เป็นตัวละครที่มีลักษณะพิเศษเพราะเป็นมนุษย์ที่กำเนิดขึ้นจากการ “นิรมิต” ของภูวงชายหนุ่มผู้มีพรสวรรค์อันแปลกประหลาดกว่าคนธรรมดา

ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการให้ใกล้รุ่งได้เข้าไปในร้านแห่งหนึ่งในสนามบินจังหวัดเชียงใหม่ ที่ร้านมีลักษณะบางอย่างที่ทำให้ใกล้รุ่งรู้สึกว่าเป็นสถานที่ที่ไม่ธรรมดา

หญิงสาวบอกไม่ถูกว่ามันเป็นร้านอาหาร หรือสำนักงานอย่างใดกันแน่ แต่การตกแต่งเข้ายวนใจให้ผลักประตูก้าวเข้าไป เพียงก้าวแรกก็สัมผัสกลิ่นหอมอ่อนชื่นใจ คล้ายกลิ่นดอกไม้สดในทุ่งหญ้ากลางสายลม พร้อมกับเสียงเพลง แผ่วเบาจากเครื่องดนตรี...ใส หวานแจ้ว เหมือนทำจากแก้วกระทบกัน

หล่อนเหลียวซ้ายแลขวา มองไม่เห็นลูกค้ำแม่แต่คนเดียวในร้าน พนักงานบริการหายไปไหนก็ไม่เห็นมี โต๊ะปูผ้าขาวคลุมด้วยลูกไม้ถักมืออยู่ตัวเดียวกลางห้อง ถัดไปวางเครื่องดนตรีหลายชิ้นบนยกพื้นเตี้ยๆ หน้าตาเป็นเครื่องดนตรีตะวันออกแต่ไม่ใช่ของไทย

“ร้านอะไรกัน” หญิงสาวถามตนเองด้วยความพิศวง

โต๊ะตัวที่เห็น มีเก้าอี้เพียงสองตัว แจกันเคลือบ
สีขาวปักดอกไม้เล็กๆกลีบสีฟ้าสดสวย...

(นิรมิต, หน้า 14)

จากฉากข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนค่อนข้างเน้นถึงบรรยากาศของฉากทั้งกลิ่นหอมของดอกไม้ และเสียงดนตรี มีการบรรยายถึงเครื่องดนตรีที่ตั้งในร้าน และดอกไม้ที่ปักอยู่ บรรยากาศเหล่านี้สื่อให้ผู้อ่านรู้สึกว่สถานที่แห่งนี้เป็นดินแดนที่จริงกึ่งฝัน และสถานที่แห่งนี้เอง ไกลรุ่งก็ได้พบกับผู้ชายคนหนึ่ง

น้ำเสียงเขาน่าฟัง พุดจาชัดเจน แต่ว่าวิธีการ
ทอดเสียงนั้นฟังแปลกนุ่มนวลไม่เหมือนใคร หลอนไม่แน่ใจว่า
เขาเป็นคนถิ่นเหนือหรือไม่...แต่ก็น่าจะใช้ เมื่อมองดูผิว
เหลืองนวลเกลี้ยงเกลา ดูใสสะอาดจนมองเห็นแนวเขี้ยว
จางๆสองข้างแก้ม ที่แปลกอีกอย่างหนึ่งคือสูทที่สวม....
ไม่ใช่สีเทา หรือสีเนื้ออย่างสูทสีอ่อนๆ ทั่วไปแต่ว่าเป็น
ครีมนวล ซึ่งดูเหมือนจะขบความสว่างของผิวพรรณให้
โดดเด่นมากกว่าจะกลายเป็นซีดเซียวอย่างคนชาวทั้งหลาย

(นิรมิต, หน้า 15-16)

จากการบรรยายตัวละครจะเห็นได้ว่าผู้เขียนให้ตัวละครเป็นผู้ตั้งข้อสงสัยถึงถึงความงาม ลักษณะอันดีของตัวละครที่ปรากฏขึ้นในฉากนี้ เห็นได้จากการกล่าวถึงเสียงพุด สีผิว ความสว่างของผิวพรรณ

หลังจากนั้นไกลรุ่งก็ได้พบกับตัวละครตัวเดิมอีกครั้ง ที่แอลกรัภาพแห่งหนึ่งที่อยู่ในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่

ไกลรุ่งเดินเข้าไปโดยไม่ตั้งใจก็ รู้สึกเพียงว่า
รั้วต้นไม้ที่อยู่นั้นอยู่ห่างปากทางไปเพียงสักหนึ่งหรือสองร้อย
เมตร แต่บรรยากาศข้างเจียบสงบแตกต่างจากความ
จอแจของตึกแถวปากทางอย่างคนละโลก

... แสงโคมปากทางห่อหุ้มด้วยละอองหมอกเป็น
สีรุ่งขาวมัว ทำให้ภาพทางเดินนั้นดูพร่านวล หลอน

สังเกตเห็นเพียงหลังคาบ้านหลังใหญ่ยาวเกือบอยู่หลังรั้วไม้
เหนือแสงสว่างจากหน้าต่างสี่เหลี่ยมบานใหญ่ยาวเกือบ
ตลอดผนังด้านหน้าตาแสงนั้นก็พร่าเลือนเหมือนบังด้วยผ้า
ขาวเนื้อบาง

(นิรมิต, หน้า 36)

จากการสร้างฉากข้างต้น ผู้เขียนพยายามเน้นให้เห็นว่าสถานที่ที่ผู้เขียน
กล่าวถึงนั้นเป็นสถานที่ที่มีความพิเศษ เห็นได้จากการบรรยายบรรยากาศที่ว่า **“ข้างเจียบสงบ
แตกต่างจากความจอแจของตึกแถวปากทางอย่างคนละโลก”** แสดงให้เห็นว่าสถานที่ที่ตัว
ละครกำลังจะก้าวเข้าไปนั้น เป็น “โลก” อีกโลกหนึ่งที่ไม่ใช่โลกสามัญที่ตัวละครเพิ่งจะมา
นอกจากนี้การบรรยายฉาก ยังเน้นการให้แสงของฉากที่ทำให้ความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม ให้เห็นได้
จากการใช้แสงที่เป็นแสงโคม เมื่อมีหมอกแสงก็ยิ่งจางและพร่า ทำให้ฉากที่ปรากฏเหมือน
ดินแดนแห่งความฝัน ดินแดนที่จับต้องไม่ได้ ที่สถานที่แห่งนี้เองใกล้รุ่งก็ได้พบกับชายคนเดิมอีก
ครั้ง

หลังจากพบชายผู้หนึ่งที่แก่ลือภาพ ใกล้รุ่งก็ได้พบกับชายคนเดิมอีกครั้งที่
ร้านอาหาร ที่ร้านอาหารใกล้รุ่งจึงได้รู้จากเพื่อนของเธอว่าชายที่เธอพบมาถึงสองครั้ง คือภูวง
เจ้าชายแห่งแคว้นสวาระ

หลังจากการพบกันที่ร้านอาหาร ภูวงก็ปรากฏตัวขึ้นอีกหลายครั้ง
ผู้เขียนใช้ลักษณะของฉากอย่างนี้ทุกครั้ง เมื่อมีการปรากฏของภูวงทั้งแสงสีที่ผิดไปจากธรรมดา
เสียงระนาดแก้ว และดอกไม้คือดอกน้ำคั้น เช่นครั้งที่ภูวงมาหาใกล้รุ่งที่โรงแรมในเวลารุ่งสาง

ฝันกำมะหยี่บนแผ่นฟ้าเปล่งประกายน้ำเงิน
กระจ่างขึ้นตามเวลาที่ล่วงไป ทุกหนทุกแห่งดูเหมือนจะ
สะท้อนเงาสีน้ำเงินจางๆ ของท้องฟ้าลงมา....ไม่ว่าจะเป็น
ในอ่างน้ำพุ มองเห็นผิวหน้าใสเป็นเงาสีเงิน หรือแม้แต่
แสงโคม....ก็ออกประกายเหลืองบนวอลอย่างน่าพิศวงและ
ทำยที่สุด แสงสีเงินจางๆ นั้นสะท้อนจับร่างในชุดขาวซึ่ง
เดินเนิบๆ จากทางเข้าสวนดอกไม้ ผ่านซุ้มกุหลาบเลื้อย
เหลืองอ่อนออกดอกสะพรั่ง ตรงมาทางที่หญิงสาวยืนอยู่

(นิรมิต, หน้า102)

หรือครั้งที่ภูวงไปปรากฏตัวที่ร้านอาหารที่กรุงเทพฯ

เพลงแผ่วๆ จากลำโพงแว่วมากระทบหู....ความ
เงิบเงียบในร้านทำให้เสียงแผ่วเหมือนลอยลมมาแต่ไกล
ฟังชัดขึ้นเสียงดนตรีใสแจ้วเป็นทำนองสูงต่ำ.... เหมือนเสียง
แก้วหยาดหยดลงที่ละหยด...

เอ๊ะ! หล่อนไม่เคยมีเทป หรือแผ่นเสียงอย่างนี้
นี่นา

นงรัตน์เงยหน้าขึ้นฉับพลัน พร้อมกับร้องกรีด
ออกมาอย่างตกใจเมื่อเห็นร่างขาวๆ ร่างหนึ่งเคลื่อนมา
ตรงหน้าในความว่างเปล่าปราศจากผู้คน

(นิรมิต, หน้า 177)

จากการใช้บรรยากาศทุกครั้งที่ตัวละครตัวนี้ปรากฏขึ้น จะเห็นได้ว่าเป็น
บรรยากาศที่ทำให้เกิดความพิศวงเช่นคำบรรยายแสงสีตอนที่ภูวงไปหาใกล้รุ่งที่โรงแรมว่า **“แสง
โคม....ก็ออกประกายเหลือบวลอย่างน่าพิศวง”** สังเกตได้ว่าผู้เขียนใช้แสงของโคมอันเป็น
แสงที่พรั่มวเหมือนตอนที่ใกล้รุ่งเข้าไปในแกลลอรี่ภาพ และเสียงระนาดแก้วในครั้งที่ภูวงไปที่
ร้านอาหารก็เหมือนกับเสียงระนาดแก้วในครั้งแรก ที่ตัวละครภูวงปรากฏขึ้นในเรื่อง **จากการใช้
ฉากบรรยากาศของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้ฉากบรรยากาศ ทั้งแสง สี เสียง
และกลิ่นที่ก่อให้เกิดความรู้สึกกึ่งจริงกึ่งฝัน ความรู้สึกเลือนราง พรั่มว ทุกครั้งที่
ผู้เขียนกล่าวถึงตัวละครนี้**

หลังจากที่พบกับชายผู้นี้หลายครั้ง ในคืนหนึ่งใกล้รุ่งก็ได้ข้ามสายหมอก
ไปยังสถานที่แห่งหนึ่ง สถานที่ที่มีดอกไม้สีฟ้าหรือดอกน้ำคื่นของชาวสาระ

ควันหมอกหนาทึบเป็นกำแพงกั้นระหว่างหล่อน
กับสารวัตรสนทิต เมื่อครูนี้อเองเขาวิ่งไล่หลังมา เพียงไม่กี่
นาทีเขาจะมาถึงตัวหล่อนอย่างแน่นอน หล่อนเร่งฝีเท้าที่
เริ่มอ่อนล้า ลมหายใจขาดเป็นห้วง เหนื่อย....แทบขาด
ใจ.... ใจมาขึ้นเป็นกองเมื่อมองทะเลกลุ่มหมอก มองเห็น
ลำธารและทุ่งดอกน้ำค้าง หรือน้ำคื่นของชาวสาระ

(นิรมิต, หน้า 319)

ในสถานที่แห่งนี้เอง ไกลรุ่งได้เจอกับ “ไต้หวัน” ตัวละครที่เธอพบมาหลายครั้ง โดยที่เธอเข้าใจผิดมาตลอดว่าเธอคือภูวงเพราะว่าเธอหน้าเหมือนภูวง แต่แท้จริงแล้วเธอคือตัวละครที่เกิดจากการเนรมิตของภูวง เพื่อให้เป็นตัวแทนความฝันของภูวง เพื่อให้ไต้หวันได้อยู่ทำงานศิลปะที่ภูวงรักแทน ดินแดนที่ไกลรุ่งเข้าไปคือบ้านที่เกิดจากการเนรมิตของภูวงเช่นกัน

ตัวบ้านดูจะเป็นอิทธิพลตะวันตก ผสมผสานกับ ตะวันออกของเดิม เป็นตัวบ้านสามชั้น ชั้นล่างสุดเป็นใต้ถุนสูง ค้ำด้วยไม้ซุงต้นใหญ่ๆ เกินคนโอบ ยกตัวบ้านสองชั้นบนให้ลอยเด่น ชั้นบนสุดเป็นไม้สีน้ำตาลอ่อนตามธรรมชาติ ชั้นที่สองเป็นปูนเรียงรายประดับด้วยแผ่นผลึกดูแปลกตา

ระเบียงสี่เหลี่ยมกว้างแผ่อยู่ด้านข้างของบ้าน บนระดับพื้นชั้นที่สองกว้างเกือบเท่าตัวบ้าน ช่องหน้าต่างทุกบานเปิดโล่งสะอาด มองเป็นลายไม้ฉลุงดงามซึ่งเป็นกรอบชั้นในของบ้านเหมือนลวดลายที่หล่อนเคยเห็นมาแล้ว บันไดมองจากชั้นล่างสุดขึ้นสู่ชั้นที่สอง เป็นไม้แผ่นกว้าง มีชานพัก กึ่งกลางก่อนจะหักโค้งขึ้นไป เมื่อก้าวขึ้นไปหญิงสาวแว่วเสียงใส...เหมือนน้ำค้างหยดลงในความเยียบเย็นของลึกลงบ่อดังกังวานหวานแว่นมาจากชั้นบนของตัวบ้าน นอกจากนี้แล้วก็มีเพียงเสียงยอดสนสายน้อยๆ ในสายลม ปราศจากสรรพสำเนียงได้อีก

.....
บ้านหลังนี้ไม่ได้เปิดประตูอย่างที่หล่อนคิดแต่แรก หากแต่ไม่มีบานประตู ช่องทางเข้าล้อมกรอบชั้นในด้วยลวดลายไม้สลักลายกลมหนุน งดงามเหมือนเครื่องเรือนเกี่ยวกับหวัดกันตามธรรมชาติ

ห้องด้านในเป็นห้องโถงกว้างๆ ลักษณะเป็นห้องพักผ่อน หน้าต่างกว้าง เรียงรายโดยรอบรับแสงสว่างจากภายนอก สองกระทบบนไม้สีเหลืองเป็นมันเงา เครื่องดนตรีหลายชนิดวางอยู่บนยกพื้นด้านสุดห้อง ส่วนกลางห้อง ภาพเขียนภาพหนึ่งตั้งอยู่บนขาหยั่งหันหลัง

ให้ประตุ ผันด้านข้างเครื่องดนตรี กั้นเป็นชั้นหนังสือ
วางหนังสือสลักระถางไม้ ประดับต้นเล็กต้นน้อย และ
ภาพปั้นกับเครื่องดินเผารูปทรงแปลกกว่าที่หล่อนเคยเห็น
มา

(นิรมิต, หน้า 322-323)

สังเกตได้ว่าผู้เขียนได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับบ้านของไต้หวันอย่างละเอียด
มีการกล่าวถึงดอกไม้สีฟ้า ซึ่งก็คือน้ำดอกน้ำคั้นที่ใกล้รุ่งเห็นในแกลลอรี่ภาพที่สนามบิน มีการ
อธิบายถึงเสียงดนตรีคือเสียงระนาดแก้ว ที่มาพร้อมกับการปรากฏตัวหลายๆ ครั้งของไต้หวัน

การใช้ฉากและบรรยากาศที่เลือกร่าง กิ่งจริงกิ่งฝันทุกครั้งทีตัวละคร
ตัวนี้ปรากฏ เพื่อบอกให้ผู้อ่านรู้ถึงความพิเศษของตัวละครที่เกิดจากการเนรมิต
เกิดจากจินตนาการซึ่งก็คือความฝัน จากและบรรยากาศที่ผู้เขียนใช้มาตลอดทุกครั้งทีตัว
ละครปรากฏ ก็ทำให้ผู้อ่านยอมรับได้ถึงการปรากฏของตัวละครเนรมิต เพราะทุกครั้ง
ทีตัวละครไต้หวันปรากฏ บรรยากาศมักจะสื่อถึงความฝัน ความพรั่มัวและเลือกร่าง
จากบรรยากาศในเรื่องเนรมิตนี้ ยังมีบทบาทสำคัญในการจำแนกตัวละคร เนื่องจาก
ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครไต้หวันและภูวงมีหน้าตาและบุคลิกภาพที่คล้ายกัน จาก
บรรยากาศกิ่งจริงกิ่งฝันจึงเป็นการบอกให้ผู้อ่านรู้ว่า ตัวละครที่ปรากฏขึ้นในฉากนั้นเป็น
ไต้หวันตัวละครที่เกิดจากการเนรมิต เกิดจากความฝันและจินตนาการของมนุษย์
บรรยากาศที่มาพร้อมการปรากฏตัวของไต้หวัน จึงเป็นบรรยากาศที่สื่อความฝัน

นอกจากนี้ผู้ยังได้สร้างให้ฉากบ้านของไต้หวันหลังนี้สื่อให้เกิดความรู้สึก
สงบ และความรักสันโดษ และรักศิลปะเห็นได้จากทั้งเครื่องดนตรี ขาหยั่งวาดภาพ และหนังสือ
เป็นเสมือน “สวรรค์ที่สะอาด สงบ เยือกเย็น อยู่ลำพังกับศิลปะ ดนตรี ไม่มีความมี
ความวุ่นวายจากโลกภายนอก” (นิรมิต, หน้า 539) และเป็นเสมือนตัวแทนของไต้หวัน ที่เป็น
ความฝัน ความหวัง และความรู้สึกด้านดีงามของภูวง

3.1.1.5 ตัวละครที่มาจากวรรณคดี

ในเรื่องปลายเทียนจินตนิยายที่เป็นเรื่องของตัวละครจากโลกวรรณคดี
เรื่องขุนช้างขุนแผนที่หลุดออกมาสู่โลกปัจจุบัน จากสำคัญในเรื่องคือป่าในสมุทช้อยที่วงศ์เมื่อน
นักเขียนนิยายอิงประวัติศาสตร์หลุดเข้าไปจนได้พบกับตัวละครในวรรณคดี ผู้เขียนนำฉากมาจาก
วรรณคดีเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผนฉบับหอพระสมุด

ลุงเดินเลียบลำห้วยไปเรื่อยเปื่อย จนในที่สุดก็
มาถึงหน้าถ้ำแห่งหนึ่งใกล้น้ำตกถ้ำสวดยประหลาดตาจนยืน
ตะลึงมอง ไม่อยากจะเชื่อตา หลานเอ๋ย หินรอบถ้ำนั้นเป็น
สีล้วนราวกับทองแก้วเพชรพลอยยามต้องแสงแดด รับกับ
ประกายน้ำตก ไม่เคยเห็นถ้ำอะไรที่โชนงามเหมือนไม่ใช่
ธรรมชาติเท่านี้มาก่อน

ครั้นถึงหว่างเขาชะงอก
เป็นตรวยโตรกเตียนตริบตลอดถ้ำ
เป็นแผ่นเพิงตระพักชะงักงำ
แต่ตีนด้าแลต้งนัยน์ตาพราย
บ้างเด่นแดงแข่งเขียวประสานสาย
หมอกม่วงโมราราวระบาย
ลวดลายดุจแต้มเบญจรงค์
ที่เด่นแดงดั่งแสงปัทมราช
ประหลาดเล่ห์ปะวะหล้างามระหง
ที่ดำดั่งหนึ่งนิลบรรจง
จับพงพฤษ์พุ่มช่อมตา
ที่ขาวราวเม็ดเพชรรัตน์
น้ำซัดเป็นระลอกกระฉอกฉ่า
ฝอยฟุ้งฟุ้งเด่นกระเซ็นมา
กระทบผาซ่าสาดสะเทือนไพร¹¹

ตรงหน้าถ้ำใกล้กับลำธารที่เชื่อมต่อกับลำห้วย
นั้น มีดินไทรแผ่รากกระย้าราวสายม่าน ใต้ดินไทรมีแท่น
หินเรียบกว้างพอกับเตียงนอน ลุงจำได้ว่าแดดทอผ่านราก
ไทรลงมาต้องร่างผู้หญิงคนหนึ่งเหมือนฉาบด้วยรังสีละออง
ทอง หล่อนนอนหนุนหมอนสามเหลี่ยมหลับอยู่ตรงนั้น

(ปลายเทียน, หน้า 45-46)

¹¹ ผู้เขียนคัดลอกมาจากเสภาขุนช้างขุนแผน ฉบับหอพระสมุด ตอนที่ 9 ปลายแก้วกัณฑ์

จากการสร้างฉากของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้บรรยายให้ผู้อ่านเห็นภาพความงามของป่าในวรรณคดีผ่านมุมมองของตัวละครคือวงศ์เมือง โดยนำบทบรรยายฉากจากตัวบทวรรณคดีมารวมไว้ด้วย โดยมีการบอกที่มาของฉากที่ผู้เขียนนำมาใช้ว่ามาจาก **เสภาขุนช้างขุนแผน** ตอนพลายแก้วยกทัพ โดยใส่ไว้เป็นเชิงอรรถท้ายหน้านั้นๆ

การนำฉากในวรรณคดีมาใช้เป็นฉากในจินตนิยายเรื่อง **ปลายเทียน** สังเกตได้ว่าผู้เขียนมิได้แต่งเติมเนื้อความเกี่ยวกับฉากที่มาจากวรรณคดี เนื้อความร้อยแก้วในส่วนที่เป็นคำพูดของวงศ์เมืองนั้น ก็เป็นคำที่แสดงความรู้สึกที่วงศ์เมืองมีต่อป่าอันงดงามในวรรณคดีที่ได้อ่านพบเห็น มากกว่าที่จะถอดความเป็นร้อยแก้วอย่างชัดเจนว่า ผู้เขียนได้บรรยายฉากในวรรณคดีไว้อย่างไรบ้าง อาจกล่าวได้ว่าผู้เขียนนำฉากจากวรรณคดีมาใช้ โดยคงลักษณะให้เหมือนเดิมมากที่สุด ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงความงามของป่าที่กวีบรรยายไว้ว่าเป็น **“ป่าเขาลำเนาไพรในนั้นมันงามวิจิตรบรรจงเสีย จนบรรยายไม่ถูก”** (ปลายเทียน, หน้า 44) กล่าวคือความงามที่กวีสร้างไว้ แม้วงศ์เมืองที่เป็นนักประพันธ์ ก็ไม่อาจบรรยายได้ถึงความงามนั้นเท่ากวี ผู้เขียนจึงตัดตัวบทวรรณคดีมาประกอบไว้ เพื่อให้ผู้อ่านได้พิจารณาและรับรู้ความงามของธรรมชาติที่กวีได้สร้างไว้ เช่นถ้ำในวรรณคดีที่หินรอบถ้ำยามต้องแสงแดดแล้วทอประกายราวกับเพชรพลอย ทำให้วงศ์เมืองได้เห็นแล้วรู้สึกว้า **“หน้าถ้ำแห่งหนึ่งสวยประหลาดตาจนยืนตะลึงมอง”** ส่วนของร้อยแก้วที่เป็นความรู้สึกของวงศ์เมือง ที่มองเห็นธรรมชาติในโลกวรรณคดีนั้น จะเห็นได้ว่าวงศ์เมืองพยายามเน้นย้ำความงามของสิ่งที่เขาได้ประสบ การแสดงอารมณ์ความรู้สึกของวงศ์เมือง เมื่อได้เห็นป่าในวรรณคดี เห็นถ้ำในวรรณคดี เพื่อเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงความงามที่เหมือนเมืองสวรรค์ เป็นความพิเศษเฉพาะที่ยากจะหาสิ่งใดมาเท่าเทียม และเป็นความงามที่เหนือการสร้างสรรค์จากธรรมชาติ และจากความงดงามเหนือคำบรรยายของธรรมชาตินำไปสู่ความงดงามของนางในวรรณคดีที่อยู่ที่ป่าอันงดงามแห่งนั้น

ลุงค่อยๆ ย่องเข้าไปจนถึงตัว แล้วยืนมอง
ตื่นเต้นแปลกใจมากกว่าผู้หญิงคนไหนมานอนอยู่ในป่านี้
เป็นผู้หญิงสวย....แต่สวยผิดแผกแตกต่าง ไม่
เหมือนผู้หญิงคนไหนเลยที่ลุงเคยเห็น พอเห็นก็รู้ทันทีว่า
เป็นผู้หญิงคนไหนที่กวีบรรยายชมโฉมไว้ ไม่ผิดเพี้ยนจาก
บทในขุนช้างขุนแผนเลย ตั้งแต่ศีรษะจดเท้า แม้จนถึง
เสื้อผ้าเครื่องประดับก็ตรงในหนังสือทุกกระเบียดนิ้ว

นั่งสนิทเหมือนหมอนดังท่อนแก้ว

พระพักตร์แผ้วมิได้มีรอยฝีไฟ
 งามขนงกั้มค้อมละม่อมละไม
 แต่เนตรหลับยังวิไลประหลาดนาง
 นาสีกตละทรงพระแสงขอ
 โอบอุ้มอ้อมอ้อมริมเหมือนจิมฝาง
 สองปรางอย่างผิวผลมะปราง
 ดูทรงศอกคอคางอย่างกลิ้งกลม
 งามระหงทรงศรีไม่พืผอม
 เพรศพร้อมแต่บาทจนถึงผม
 กระทบดมุ่นเกศาก็น่าชม
 ปักปิ่นทองถมราชาวดี
 กุณฑลสองข้างพร่างแสงเพชร
 สั้ววาลประดับสลั้มเม็ดพลอยต่างสี
 กำไลกรทองร้อนรูปนาคี
 ถ้ามรงค์เรือนมณีสีพร่างพราย
 ฝ้านุ่งถุกยกระหนกกรอง
 ห่มแพรริ้วทองจำรัสฉาย¹²

ลุงไม่รู้ว่ายืนตะลึงอยู่นานเท่าไร รู้แต่ว่าถอน
 สายตาไปจากสาวงามคนนี้ได้เลย ไม่ว่าจะผิวพรรณ
 รูปร่าง หน้าตา เสื้อผ้า ดูจับตา งามรั้งกันไปหมดทุก
 ส่วนเหมือนภาพเขียน ไม่เหมือนผู้หญิงธรรมดา

จนกระทั่งหล่นก็รู้ว่าต้องมีคนมาจ้องมองอยู่ก็
 ขยับตัว แล้วลื้มตาขึ้น

นัยน์ตาดำขลับเป็นมันวาวราวกับนิล.....สวย
 เหมือนนัยน์ตาเนื้อทรายอย่างทีก็วีเปรียบเทียบเอาไว้

(ปลายเทียน, หน้า 46-48)

จากการปรากฏตัวของตัวละคร จะเห็นได้ว่าผู้เขียนนำตัวบทจาก
 วรรณคดีเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผนมาบรรยายลักษณะของตัวละครอีกครั้ง โดยใส่เชิงอรรถบอก

¹² จากขุนช้างขุนแผน ฉบับหอพระสมุดตอนที่ 30 ขุนแผนพลายงามจับพระเจ้าเชียงใหม่

ที่มาให้ผู้อ่านรู้ว่ามาจาก**เสภาขุนช้างขุนแผน** ฉบับหอพระสมุดตอนที่ 30 ขุนแผนพลายงามจับพระเจ้าเชียงใหม่ ทั้งนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องของเสภาขุนช้างขุนแผนฉบับสมุดข่อยที่วงศ์เมืองได้มาจากการประมูล ที่เป็นเนื้อเรื่องระหว่างตอนพลายงามได้นางศรีมาลา กับตอนขุนแผนและพลายงามจับพระเจ้าเชียงใหม่

การบรรยายถึงความงามของตัวละคร ผู้เขียนก็ยังคงเน้นย้ำถึงความงามที่ผิดแผกไปจากคนธรรมดา เห็นได้จากความรู้สึกที่วงศ์เมืองกล่าวถึงความงามของตัวละครว่า **“เป็นผู้หญิงสวย...แต่สวยผิดแผกแตกต่าง ไม่เหมือนผู้หญิงคนไหนเลยที่ลูกเคยเห็น”** **“เหมือนภาพเขียน”** การใช้คำเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความงามของตัวละครว่า มีความงามอันเป็นเอกลักษณ์ งามแตกต่างจากความงามอื่นๆ และงามเหมือนภาพวาด เป็นความงามที่โดดเด่น เช่นเดียวกับป่าในวรรณคดีที่วงศ์เมืองได้ประสบมาก่อน

การนำป่าในตบทวรรณคดีมาผูกรวมกับการปรากฏตัวของหญิงสาวนางหนึ่ง “ในวรรณคดีระบุเพียงว่า เป็นนางลูกหลวง หมายความว่า เป็นธิดาพระเจ้าเชียงใหม่ ในเรื่องก็น่าจะเป็นนางสร้อยฟ้า” (ปลายเขียน, หน้าคำนำ) โดยสวมบทบาทใหม่ให้หญิงสาวที่กวีบรรยายไว้ คือเจ้าสร้อยสุมาลีตัวละครที่เกิดจากจินตนาการของผู้เขียน การผสมผสานตบทวรรณคดีเข้ากับจินตนาการของผู้เขียน ก็เพื่อสร้างให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกยอมรับได้ ว่าตัวละครที่เกิดจากจินตนาการของผู้เขียน เป็นตัวละครที่น่าจะมีตัวตนอยู่ได้ในวรรณคดี เห็นได้จากการยืมฉากในวรรณคดีมาใช้ โดยมีการอ้างเชิงอรรถไว้เพื่อบอกที่มาของฉากว่าเป็นฉากในตบทวรรณคดีจริง ประกอบกับการยืมบทบรรยายตัวละครจากตบทวรรณคดีมาใช้อธิบายตัวละครที่ปรากฏในฉากนั้น ทำให้ผู้อ่านยอมรับได้ว่าตัวละครที่ผู้เขียนสร้างเป็นตัวละครที่มาจากวรรณคดี โดยใช้บทบรรยายให้สอดคล้องกันระหว่างการบรรยายความงามของฉาก และบรรยายความงามของตัวละคร ผู้เขียนบรรยายให้เห็นถึงความงามอันแตกต่างจากความงามสามัญของตัวละคร เช่นเดียวกับที่ฉากในวรรณคดีต่างจากฉากสามัญผ่านมุมมองของวงศ์เมือง ผู้เขียนคัดลอกตบทมาจากเสภาขุนช้างขุนแผนตอนต่างๆหลายตอน โดยมีเนื้อความร้อยแก้วที่เป็นคำพูดของวงศ์เมืองร้อยรัดตบทคนละตอนให้เป็นเนื้อความเดียวกัน ทำให้เนื้อเรื่องที่เกิดจากจินตนาการของผู้เขียน และบทเสภาจากตบทวรรณคดีสอดประสานเป็นเรื่องเดียวกัน กล่าวได้ว่า การใช้ฉากที่คัดลอกมาจากวรรณคดีของผู้เขียน มีบทบาทอย่างมากในการทำให้ผู้อ่านเชื่อ หรือยอมรับตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นว่าเป็นตัวละครที่มีอยู่ในวรรณคดี

จากการใช้ฉากเพื่อสร้างความยอมรับได้ สร้างความรู้สึกเป็นไปได้ที่ตัวละครเหนือธรรมชาติเหล่านั้นจะปรากฏขึ้น พบว่าแก้วแก้วมักจะใช้ฉากสถานที่เพื่อรองรับการปรากฏของตัวละครเหนือธรรมชาติ เช่นการใช้ฉากสวรรค์ยามาและหนองพรายในเรื่องนางทิพย์ การใช้ฉากตำหนักขาวริมน้ำในเรื่องแต่ปางก่อน การใช้ฉากสถานปฏิบัติธรรมในเรื่องมนตรา การใช้ฉากป่าจากวรรณคดีในเรื่องปลายเทียน อย่างไรก็ตามฉากสถานที่เพียงอย่างเดียวก็ไม่เพียงพอ ที่จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามเรื่องการปรากฏตัวของตัวละครเหนือธรรมชาติ จะต้องมีการบรรยายประกอบกับฉากสถานที่นั้นๆด้วย จึงจะทำให้สมจริงมากขึ้น สังเกตได้ว่าการบรรยายถึงฉากสถานที่ทุกแห่งที่ได้กล่าวไปข้างต้น ผู้เขียนก็จะให้บรรยากาศ เช่น แสง สี เสียง ประกอบกันด้วย ในจินตนิยายบางเรื่องผู้เขียนอาจใช้ทั้งฉากสถานที่และฉากบรรยากาศเช่นในเรื่องนาคราช ผู้เขียนเน้นย้ำความสำคัญของฉากสถานที่เมืองมายริสอร์ทที่มีทะเลสาบใจกลางสถานที่ และบรรยากาศที่ผู้เขียนใช้ก็มีความสำคัญมาก การกล่าวถึงแสง สีเขียว ควัน หมอก ละอองน้ำ เพื่อให้ผู้อ่านยอมรับได้ถึงการปรากฏตัวของตัวละครที่เป็นนาค เช่นเดียวกับเรื่องนิรมิตที่มีการเน้นย้ำบรรยากาศที่สื่อถึงความฝันและจินตนาการ เช่น เสียงระนาดแก้ว กลิ่นดอกน้ำคั้น หมอกควัน และการใช้ฉากสถานที่ที่เป็นดินแดนแห่งความฝันและจินตนาการนั้นคือบ้านของไต้หวัน

3.1.2 บทบาทของฉากในการทำให้เหตุการณ์เหนือธรรมชาติสมจริง

“เหตุการณ์เหนือธรรมชาติ” หมายถึงเหตุการณ์ที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ เช่นการระลึกชาติ การย้อนเวลากลับไปในอดีต การเนรมิตภาพให้มีชีวิต ฯลฯ การนำเสนอเหตุการณ์เหนือธรรมชาติเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้จินตนิยายสนุกสนาน ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ในขณะที่เดียวกันเหตุการณ์เหล่านี้ต้องการความรู้สึก “สมจริง” “ความรู้สึกยอมรับได้” จากผู้อ่าน โดยฉากมีบทบาทที่ช่วยให้ผู้อ่านรู้สึกยอมรับ หรือคล้อยตามเหตุการณ์เหนือธรรมชาติมากขึ้น

3.1.2.1 การระลึกชาติ

หลายชาติและหลายศาสนาในโลกต่างเชื่อเรื่องชาติภพ ชีวิตหลังความตายและการเกิดใหม่ ศาสนาคริสต์เชื่อเรื่องการกระทำความดีเพื่อที่จะได้ไปอยู่กับพระเจ้าบนสวรรค์หลังความตาย ศาสนาฮินดูเชื่อเรื่องวัฏสงสาร เช่นเดียวกับศาสนาพุทธที่เชื่อการเวียนว่ายตายเกิด และถือว่าคนเราทุกคนล้วนเกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน ตามกฎแห่งกรรม จิตของคนที่ยังเขรอะอยู่ด้วยสนิม กิเลสตัณหา ย่อมเวียนว่ายตายเกิดตลอดไปดังพุทธศาสนาเชื่อกันที่ว่า “การ

เกิดใหม่นั้น กรรมซึ่งเป็นตัวกำหนดจึงเสมือนเนื้อนา วิญญาณเสมือนพืช ต้นหาเป็นเสมือน ยางเหนียวในพืช (กมฺมํ เขตตุํ พืชํ ตณฺหา ลินฺโน)”¹³

อย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องชาติภพ การเกิดใหม่ การระลึกชาติยังเป็น เรื่องที่เหนือการพิสูจน์ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ การนำเสนอเหตุการณ์ระลึกชาติในจินตนิยายของ แก้วแก้วจึงต้อง “สร้างความสมจริง” ให้ผู้อ่านรู้สึกยอมรับได้ถึงการเกิดขึ้นของการระลึกชาติ จาก การศึกษาจินตนิยายของแก้วแก้วทั้ง 13 เรื่องพบว่า มีจินตนิยาย 4 เรื่องที่ผู้เขียนนำเสนอเหตุการณ์ ระลึกชาติ คือนางทิพย์ แก้วราหู แต่ปางก่อน และเรือนมยุรา

ในเรื่องนางทิพย์ผู้เขียนนำเสนอเหตุการณ์ระลึกชาติ เป็นเหตุการณ์ ตอนที่ดร. ภาธรได้กลิ่นดอกไม้สีเหลืองสดใสที่ปริตตานำมาให้ ทำให้เขาระลึกชาติได้ว่าในชาติที่ แล้ว เขาคือออกญาพิชิตแสนพลคนรักในอดีตชาติของทิพฉาย

กลิ่นดอกไม้บางอย่างหอมอ่อนๆ เบาหวิว...ภาธร
รู้สึกครึ่งหลับครึ่งตื่น....กลิ่นดอกไม้ที่ปลูกไว้รอบบ้านหรือ
เปล่าหนอ จึงหอมหวานชื่นใจนัก กลิ่นระรื่นเหมือนลอย
มาจากฟากฟ้า...

ราวกับมีใครคนหนึ่งอยู่ข้างๆ เขา บอกเขาด้วย
เสียงอ่อนโยน

“กลิ่นปาริชาติ...”

แล้วภาธรก็เห็น....

ภาธรรู้สึกตัวแต่ว่า ร่างของเขาถูกดึงดูดด้วย
แรงมหาศาลอะไรอย่างหนึ่ง ให้พุ่งโผล่ลิวไปราวกับการ
โคจรของดาวหาง แสงสีต่างๆ พร่างพรายผ่านดาวาววับ
ไปแทบจะจับไม่ทัน แต่ก็รู้สึกเหมือนว่า เขากำลังผ่าน
อะไรไปที่ละอย่าง...ทีละชั้น ด้วยแรงดึงดูดอันปราศจาก
ที่มาให้เห็นประจักษ์

¹³ บรรยง บุญฤทธิ, ตายแล้วเกิดใหม่กับการระลึกชาติ (กรุงเทพฯ : ชีวิน, 2529), หน้า 4-5.

ในที่สุดความอึดอัดนั้นค่อยมลายลงทีละน้อย
ความตึงเครียดราวกับร่างกายถูกดึงดึงแทบจะแยกออกเป็น
เสี้ยวๆ ลดลงด้วยเช่นกัน.... ความเร็ววูบวาบรอบตัวลดลง
จนในที่สุด...ก็หยุดนิ่งอยู่กับที่

(นางทิพย์, หน้า 236-237)

จากการบรรยายความรู้สึกของตัวละคร จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้บอกให้
ผู้อ่านรู้ว่าเหตุการณ์เหนือธรรมชาติกำลังจะเกิดขึ้น ด้วยการบรรยายความรู้สึกของดร.ภาธรว่า
“**ครึ่งหลับครึ่งตื่น**” ทำให้เกิดความไม่แน่ใจว่าเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นเป็นความจริง หรือความฝัน
การบรรยายบรรยากาศโดยบอกว่า ตัวละครได้กลิ่นหอมหวานของดอกไม้ “**กลิ่นลอยมาจาก
ฟากฟ้า**” หมายถึงกลิ่นดอกไม้ที่ลอยมาจากฟ้า ลอยมาจากที่สูง หรืออาจหมายความว่าลอยมา
จากสวรรค์ และเมื่อมีเสียงกระซิบบอกว่า “**กลิ่นปาริชาติ**” ก็ยิ่งทำให้อ่านนึกถึงสวรรค์เพราะ
ดอกปาริชาติเป็นดอกไม้ที่อยู่บนสวรรค์ จากนั้นมีการให้เปลี่ยนสัมผัสของบรรยากาศจากการ
บรรยายกลิ่นมาบรรยายภาพ ด้วยการบรรยายภาพที่ตัวละครเห็นคือ “**แสงสีต่างๆ พราง
พราย**” แสดงว่ามีแสงแวววาวมากจนภาพที่มองเห็นเลือนพร่า การบรรยายความรู้สึกของตัว
ละครว่า “**เขากำลังผ่านอะไรไปทีละอย่าง...ทีละขั้น**” ทำให้อ่านนึกถึงสวรรค์อีกครั้ง เพราะ
ผู้อ่านมีภูมิหลังอยู่ว่า สวรรค์มีหลายชั้นตามที่ปรากฏในไตรภูมิภพว่าสวรรค์ชั้นแรกมี 6 ชั้น
คือ จตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี และปรมนิมิตสวัตตี

หลังจากที่ดร.ภาธรได้กลิ่นดอกไม้สีเหลืองสดใส แล้วรู้สึกว่ามีแรงดึงดูด
อย่างมหาศาลดูดเขาผ่านอะไรบางอย่างไปที่ละขั้น ดร.ภาธรก็ได้เห็นต้นปาริชาติ ต้นไม้ที่เชื่อกัน
ว่าเมื่อได้กลิ่นแล้วจะทำให้ระลึกชาติได้

“ต้นปาริชาติ”

ต้นไม้ในตำนาน...ที่ว่าได้กลิ่นแล้วจะทำให้ระลึก

ชาติได้นะรี ภาธรถามตัวเองเพื่อให้แน่ใจ

(นางทิพย์, หน้า 239-240)

จากการบรรยายฉากของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้นำดอกปาริชาติ
ซึ่งเป็นดอกไม้ที่ปรากฏอยู่ในไตรภูมิภพมาใช้ หลังจากที่ได้มีการกล่าวถึงกลิ่นของดอกปาริชาติ
ในตอนต้น โดยดอกปาริชาติในเรื่องนางทิพย์มีรายละเอียดที่ใกล้เคียงกับต้นปาริชาติในสวรรค์ชั้น
ดาวดึงส์ในไตรภูมิภพ

พื้นดินนั้นเที่ยวย้อมแก้วผลึกรัตนแลประดับด้วย
แก้ว 7 สิ่งแลมีกำแพงทองคำล้อมรอบ...ดอกทองหลวงอันชื่อ
ว่าดอกปาริชาตินั้นแม้ว่าร้อยปีดอกไม้นั้นจึง บานก็ดี ผู่
เทพดาอินรัถยนิโคร์นักหนาแล ถ้าแลเห็นดอกไม้หว่าบ
บานเที่ยว ย่อมปันกันให้ผู่เทพดาไปอยู่ใฝ่ดอกไม้นั้น
กว่าจะบาน ผิวว่าดอกไม้้นั้นแลบาน ล้วนทุกกิ่งทุกก้าน
แล้ว แลมีแสงอันรุ่งเรืองงามนักหนา รัศมีดอกปาริชาติ
นั้นเรื่องไปไกลได้ 800,000 วา ถ้าแลลมรำเพยพัดไปข้าง
ใดหอมกลิ่นดอกไม้้นั้นฟุ้งไปไกลได้ละ 8 แสนวา¹⁴

จากการบรรยายถึงดอกปาริชาติในเรื่องนางทิพย์ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้
เก็บลักษณะสำคัญของดอกปาริชาติไว้อย่างครบถ้วน เริ่มตั้งแต่กลิ่นหอมซึ่งเป็นลักษณะสำคัญ
ของดอกปาริชาติเพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ระลึกชาติได้ กลิ่นหอมของดอกปาริชาติ **“กลิ่นหอมนั้นก็
ยิ่งใกล้ตัวเข้ามาทุกที จนเหมือนเข้าห้อมล้อมตัวเขาเองไว้ทุกด้าน”** (นางทิพย์, หน้า 368)
เหมือนกับกลิ่นดอกปาริชาติที่บรรยายไว้ในไตรภูมิภพว่า **“ถ้าแลลมรำเพยพัดไปข้างใดหอม
กลิ่นดอกไม้้นั้นฟุ้งไปไกลได้ละ 8 แสนวา”** เช่นเดียวกับลักษณะของดอกที่เต็มต้น เปล่งรัศมีสี
ทองสวย **“ต้นไม้นั้นคล้ายกับสลัดใบทั้งหมด เหลือแต่ดอกคลุมอยู่ทุกกิ่งก้าน เป็นสีเสด
แกมนวลสวยประหลาดตา ส่วนที่กระทบความแสงสว่างนั้นก็เหลือบทองอ่อนบางเหมือน
ตะไกวด้วยทองคำ”** (นางทิพย์, หน้า 369) เหมือนกับที่ในไตรภูมิภพบรรยายไว้ว่า **“ผิวว่า
ดอกไม้้นั้นแลบานล้วนทุกกิ่งทุกก้านแล้ว แลมีแสงอันรุ่งเรืองงามนักหนา รัศมีดอกปาริ
ชาตินั้นเรื่องไปไกลได้ 800,000 วา”**

จากการบรรยายฉากของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเริ่มต้นด้วยการ
บรรยายบรรยายภาคคือกลิ่นของดอกไม้ ก่อนที่จะค่อยๆ ให้อรรถาธิบายว่าดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมนั้น
เป็นดอกปาริชาติซึ่งเป็นดอกไม้บนสวรรค์ และบรรยายถึงภาพ และความรู้สึกของตัวละครเพื่อให้
ผู้อ่านนึกถึงสวรรค์ จากนั้นจึงบรรยายถึงทางเดินบนสวรรค์ที่นำไปสู่ต้นปาริชาติ โดยผู้เขียน
สร้างให้ต้นปาริชาติในเรื่องเหมือนกับต้นปาริชาติในไตรภูมิภพ ซึ่งเป็นบ่อเกิดความเชื่อเรื่อง
สวรรค์ การบรรยายถึงดอกปาริชาติซึ่งเป็นดอกไม้ที่เชื่อกันว่าเมื่อได้กลิ่นแล้ว จะทำให้
ระลึกชาติได้ โดยผู้เขียนใช้ทั้งบรรยายภาคคือกลิ่นของดอกปาริชาติ และสวรรค์ซึ่งเป็น

¹⁴ พระยาสิทธิไตรภูมิภพ, หน้า 222.

สถานที่ที่มีดอกปาริชาติ ทำนี้ก็เพื่อให้ผู้อ่านเชื่อหรือยอมรับในเหตุการณ์ระลอกชาติที่จะเกิดขึ้นในเรื่อง

แต่เขาไม่ต้องฉงนฉงายกับคำตอบไปอีกนานเท่าใดนัก เพราะเพียงจิตใจเดียวที่สดกลั่นดอกไม้เข้าไปเต็มปอดภาพครั้งอดีตกาลก็ผุดขึ้นมาเด่นตระการตาอยู่ตรงหน้า....เต็มความรู้สึกทุกส่วนที่สัมผัสได้

ภาพแรกๆที่เห็น คือตัวเองหมอบราบอย่างย่ำเกรง อยู่บนพื้นไม้กระดานเย็นเยียบ เบื้องหน้าที่เห็นเป็นยกพื้นสูงลดหลั่นกันเป็นขั้นวางแท่นแกะสลักลวดลายงดงาม แต่เดิมคงจะเป็นที่นั่งของบุคคลในฐานะต่างๆ ลดหลั่นกันตามชั้นหากขณะนี้เกือบทุกตัวว่างเปล่า ยกเว้นตัวสูงสุดซึ่งเปิดทองมองเห็นปลายเท้าของบุรุษเพศ ลักษณะลำสัน นิ้วชิดกันได้รูปงาม

“เฮ้ย! ใ้มิ่ง” เสียงของบุรุษนั้นกังวานเป็นสง่าน่ายำเกรง แม้เป็นเสียงพูดธรรมดา มิได้ตั้งใจเปล่งให้กึกก้องแต่ก็กังวานเป็นสง่าน่ายำเกรง บ่งว่าผู้พูดคงอยู่ในฐานะผู้มีอำนาจสูงส่ง “กูให้มิ่งเข้าเฝ้าวันนี้ ชับไล่ขุนนางมหาดเล็กเด็กขาไปเสียให้หมด ก็เพราะเป็นการลับมิ่งจงให้สัตย์สาบานต่อหน้ากูบัดนี้ว่าคำพูดจากปากกูนั้นมิ่งจะไม่เพรงพรายถึงคนสาม มิฉะนั้นมิ่งจักต้องตายด้วยคมหอกคมดาบ...สาบานสิใ้มิ่ง

“พระพุทธเจ้าข้าขอรับ ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายปฏิญาณสาบานเบื้องพระพักตร์ หากผิดวาจาก็ขอถวายชีวิต” ภารได้ยินตัวเองตอบไปอย่างหนักแน่น

(นางทิพย์, หน้า 237-241)

เหตุการณ์ระลอกชาติเป็นเหตุการณ์ที่ยังมิได้มีการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตามผู้เขียนก็ได้ใช้จากสวรรค์ที่มีต้นปาริชาติมาอธิบายความน่าจะเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ระลอกชาติจะเกิดขึ้น เพราะผู้อ่านมีภูมิหลังความเชื่ออยู่แล้วว่าเมื่อได้กลิ่นดอกปาริชาติบนสวรรค์จะทำให้ระลอกชาติได้ การสร้างฉากแดนสวรรค์ที่มีดอก

ปาริชาติของผู้เขียน จึงมีบทบาทอย่างมากต่อความรู้สึกคล้อยตามหรือความรู้สึกยอมรับ ได้ของผู้อ่าน

ในเรื่องแก้วราหูผู้เขียนก็ได้นำเสนอเหตุการณ์ระลอกชาติเช่นกัน เป็นการ
ระลอกชาติของวสวีและพ่อเลี้ยงบุญมา เนื่องจากทั้งสองเคยมีเวรกรรมผูกพันกันมาตั้งแต่อดีตชาติ
ที่เป็นแสนภูไทของเมืองภูแสน

ผู้เขียนนำเหตุการณ์ระลอกชาติของวสวีที่คฤหาสน์กลางป่าของเจ้าคุณ
พินิตนาคราชปู่ผู้วงลับของวสวี สถานที่ที่เคยเป็นปากเมืองประตูเมืองภูแสนเมื่ออดีตกาล
ก่อนที่เขาจะระลอกชาติได้ วสวีได้ฝันถึงเหตุการณ์ในอดีตชาติ เมื่อครั้งที่เขายังเป็นขุนลุ่มฟ้าแห่ง
เมืองภูแสน

ในฝันนั้น วสวีวิ่งเล่นกระโดดโลดเต้นอยู่อย่าง
ผาสุกในบ้านโบราณ เช่นเดียวกับเมื่ออยู่ในวัยเยาว์
บ้านนั้นสดใสอยู่ในลำแสงแดดที่ทอดร่ามลงมาจากยอด
ไม้ราวกับสายทองพราวพรายลงอาบหลังคากระเบื้อง
เก่าแก่ เสียงนกร้องเจื้อยแจ้วอยู่ตามกิ่งไม้ร่มเงาเขียวขจี
ของไม้ยืนต้น คุณปู่อยู่ที่ใดไม่ปรากฏ แต่วสวีรู้ว่าท่านอยู่
ใกล้ๆ เขาตลอดเวลา

.....

ในเงามืดของห้อง วสวีสามารถมองเห็นความ
สว่างแจ่มจ้าจากมณีประหลาดนั้นได้อย่างชัดเจน
ประกายสีเพลิงค่อยจางแสงลงราวกับมีใครพลิกวงมณีให้
พ้นจากกองไฟ แล้วหันนำไปไว้ใกล้สายรุ้งที่พุ่งพาดผ่าน
ท้องฟ้าลงมา ด้วยแสงที่ทอดออกมานั้นเปลี่ยนเป็นสีขาว
เหลือบลายชมพู่อ่อนอมเขียวพาดพันด้วยสีระเรื่อต่างๆ
อย่างรุ่งกินน้ำที่พาดผ่านละอองฝน

สีของรุ่งกินน้ำเจ็ดสียิ่งสว่างมากขึ้นเพียงใด
เสียงจากภายนอกก็กังวานชัดขึ้นเพียงนั้น ความมืดมัว
ของยามราตรีแปรสภาพเป็นความสว่างของแจ่มเรื่อเรือง
ราวกับอาบด้วยรัศมีสีเงินของดวงดาว แลเห็นสุ่มทุ่มพุ่ม
พฤกษโดยรอบเป็นเงาเลื่อมลายซ้อนสลับกัน พร้อมกับ
ภูมิประเทศที่ผุดรางๆ แล้วค่อยแจ่มชัดขึ้นนั้น มิใช่ร่วม

เงาของไม้ยืนต้นอย่างที่เป็นอยู่เมื่อกลางวัน หากเป็นเงา
 เหลือบลายสลัปล้างของยอดมณฑิยธันยามรุ่งโรจน์
 ด้วยแผ่นเงินที่ดาบอยู่ สลับกับยอดเจดีย์ยอดแหลม
 เสียดฟ้า และวิหารทรงตระหง่านงามสล้างด้วย
 ศิลปกรรมหินสลัก จำหลักลายเทพประณมหัตถ์อยู่
 โดยรอบวิหารนั้น

(แก้วราหู, หน้า 149-150)

ความฝันของวสวีแสดงให้เห็นถึงความผูกพันของเขา ที่มีต่อคุณหาสน์
 ของเจ้าคุณพิณตินาคราชผู้เป็นปู่ จากการบรรยายบรรยายกาศของคุณหาสน์ที่สื่อให้เห็นภาพชีวิต
 ยามเยาว์วัยที่เต็มไปด้วยความสุข เห็นได้จากการบรรยายแสงแดดที่คุณหาสน์ **“บ้านนั้นสดใส
 อยู่ในลำแสงแดดที่ทอดร่ามลงมาจายอดไม้ราวกับสายทองพร่างพราย”** การใช้คำว่า
“สดใส” หมายถึงความสุขสดชื่น แสงแดดที่ทอดสูกสว่างราวกับทองสื่อถึงความประกายแห่ง
 ความหวัง นอกจากนี้แสงแดดยังสื่อถึงความอบอุ่น การบรรยายบรรยายกาศอื่นๆ ไม่ว่าจะ
 เสียงของนกร้อง และสีของต้นไม้สีเขียว ก็เป็นการสื่อถึงความสุขของชีวิตวัยเยาว์ของวสวีเช่นกัน

ภาพต่อมาของเหตุการณ์คือการที่วสวีเห็นเมืองภูแสน ผู้เขียนได้นำ
 ความพิเศษของ “แก้วราหู” มณีพิเศษที่เป็นของประจำตัวของแสนภูไทแห่งเมืองภูแสนมาอธิบาย
 ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ ด้วยการบรรยายถึงแสงของแก้วราหูที่เปลี่ยนแปลงจากสีธรรมดา
 เป็นประกายเหลืองสีรุ้ง ก่อนที่จะฉายให้เห็นภาพของปราสาทราชมณฑิยธันยามรุ่งโรจน์

หลังจากความฝันวสวีก็ยังไม่อาจจะลึกถึงชาติทรงจำในอดีตชาติของเขา
 ได้ เพราะแรงอธิษฐานของเขาก่อนตายที่เขาต้องการยุติเวรกรรม และความผูกพันที่มีต่อเมืองภู
 แสน สี่มาเทพารักษ์ของเมืองภูแสนผู้เคยเป็นทหารประจำตัวเมื่อครั้งวสวีเป็นขุนลุ่มฟ้า จึง
 บันดาลให้เขาระลึกชาติได้

“แสนภูไท อภัยให้ข้าเจ้าด้วยเถิด ถ้าไม่ทำ
 เช่นนี้ แสนภูไทจะไม่เห็นอดีตชาติ คำอธิษฐานนั้นแรง
 นึก จนข้าเจ้าเองไม่อาจฝ่าเข้าไปได้ ขอให้แสนภูไทได้
 เห็นอดีตชาติดังที่ข้าพเจ้าได้เห็นมาแล้วด้วยเถิด”

.....
 ภาพโดยรอบพราเลือนไปชั่วขณะ วสวีถูกบังคับ
 ให้จมดิ่งลงในภวังค์อันหาที่สิ้นสุดมิได้ ผ่านจากความมืด

อันสลัซซัซซ็อนราวกับอุโมงค์ลับดึงเข้าสู่ห้วงเวหาอัน
ไพศาล ลอยละลิวไปสู่ความกว้างอันไร้ขอบเขต...ผ่าน
ไป...ผ่านไป

แล้วเขาก็รู้สึกตัว...ในห้องห้องหนึ่งที่มีลักษณะ
แปลกตา เรือนไทยนั้นแน่ละ แต่ก็ยังเป็นเรือนไทยที่
ใหญ่โตกว้างขวางอย่างยิ่ง เสาแต่ละต้นมีมาโอบไม่
รอบ สลักลวดลายรอบเสา และบนแท่นเกลี้ยงๆที่เขาั่ง
อยู่นั้นลาดด้วยหนังสือทั้งตัว เป็นสีเขียวมีจุดพราวพร้อย
ละเอียด อ่อนนุ่ม แสดงถึงความโอ้อ่างอย่างยิ่งของ
สถานที่นั้น

บนพื้นหน้าแท่นนั้น ชายร่างบึกบึนในชุดนักรบ
ไทยหมอบราบเฝ้าอยู่ด้วยกิริยาเคร่งขรึม

“แสนภูไทประชวรหนักมาก แต่ข้างในปิดข้าวกัน
เอาไว้ไม่ให้แพร่งพรายออกมาถึงไพร่ฟ้า”

(แก้วราหู, หน้า 176-177)

จากเหตุการณ์ระลอกชาติข้างต้น ผู้เขียนอธิบายความเป็นไปได้ของการ
ระลอกชาติว่าเป็นเพราะการดลบันดาลของสีมา ตัวละครที่เป็นอารักษ์เมืองภูแสน อย่างไรก็ตาม
การใช้ฉากสถานที่ที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น ก็ช่วยเพิ่มน้ำหนักหรือความเป็นไปได้ของเหตุการณ์มาก
ขึ้น เริ่มตั้งแต่ความฝันของวสุวิที่ฝันถึงสถานที่ที่เขาเคยผูกพันในอดีตชาติ นั่นคือเมืองภูแสนซึ่ง
ปัจจุบัน คือที่ตั้งของคฤหาสน์เจ้าคุณพินิตนาคราชผู้เป็นปู่ของเขา ในทางสะกดจิตบำบัดเชื่อว่า
การฝันถึงสถานที่ใดๆ เป็นนัยแสดงถึงความผูกพัน หรือความทรงจำที่เคยมีในอดีตชาติ¹⁵
นอกจากนี้การที่ผู้เขียน “เลือก” ให้คฤหาสน์ของเจ้าคุณพินิตนาคราชซึ่งตั้งอยู่ในที่ที่เคยเป็นที่ตั้ง
ของอาณาจักรภูแสนเป็นที่ ที่สีมาบันดาลให้วสุวิระลึกชาติได้นั้น ยังสอดคล้องกับแนวคิดของการ
สะกดจิตบำบัดที่เชื่อว่า “เหตุการณ์ที่ทำให้รู้สึกเหมือนเคยประสบมาก่อน” (déjà vu) คือการ
ไปยังสถานที่ที่เคยมีผูกพัน แม้ว่าจะเป็นการไปสถานที่แห่งนั้นเป็นครั้งแรก แต่ความรู้สึกผูกพัน
ต่อสถานที่แห่งนั้น ก็เป็นการบอกถึงเหตุการณ์ในอดีตชาติ”¹⁶ การเลือกใช้ฉากสถานที่ตัวละคร

¹⁵ Brian L Weiss. **ข้ามภพ ย้อนเวลาเสียวายาปัจจุบัน**, แปลโดย จุไรรัตน์ อารยะกิตติพงษ์ (กรุงเทพฯ :มติชน,
2542), หน้า 229.

¹⁶ เรื่องเดิม, หน้า 236.

เคยมีความผูกพันอยู่ของผู้เขียน จึงเพิ่มความรู้สึกคล้อยตาม และความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ ละครีกชาติ

ในเรื่องแต่ปางก่อน ผู้เขียนนำเสนอเหตุการณ์ละครีกชาติของครุฑราชาวดี ในอดีตชาติเธอคือเจ้านางม่านแก้ว เจ้าสาวของหม่อมเจ้ารังสิริผู้ตายในวันวิวาห์ ในชาติต่อมา เจ้านางม่านแก้วได้มาเกิดเป็นราชาวดี เธอมาเป็นครูสอนหนังสือที่โรงเรียนกุลสตรีวิทยา ซึ่งอยู่ใน บริเวณเดียวกับตำหนักขาวรมน้ำเรือนหอของเธอในอดีตชาติ

ผู้เขียนนำเสนอเหตุการณ์ละครีกชาติในเรื่องแต่ปางก่อนด้วยกลวิธีที่ เหมือนกับการละครีกชาติในเรื่องแก้วราหู นั่นคือการใช้ความฝันของราชาวดี ที่เธอฝันถึงวังของ เสด็จในกรม และเพลงลาวม่านแก้วเพลง ที่เป็นอนุสรณ์ความรักระหว่างเธอกับหม่อมเจ้ารังสิริ

หล่อนรู้สึกครึ่งหลับครึ่งตื่น บอกตัวเองอย่าง
ง่วงงุนว่า

“ดนตรี...เด็กนักเรียนที่นี้คงซ้อมดนตรีกันตอน
กลางคืน เพลงเพราะจริง”

เพลงไทยเดิมจากวงมโหรีนั้นไม่เหมือนเพลงใดที่
หล่อนรู้จักมาก่อน แต่ก็คล้ายคล้ายคล้าบลว่าเคยผ่านหู
เพียงแต่นึกไม่ออกกว่าจากที่ใดกันแน่

ทุกสิ่งทุกอย่างโดยรอบมีแต่ความสงบเงียบ
เสียงมโหรีแม่แฝวเบา จึงได้ยินชัดกระทบหู ทอด
กังวานอ่อนหวานไพเราะราวกับดนตรีทิพย์ ราชาวดีเริ่ม
รู้สึกตัวตัวเองเบาหวิว...ล่องลอยไปในอากาศเหมือนขนนก
บางเบา กระแสลมพัดพาให้ลอยละล่อง ไปสู่ทิศทาง
ที่เสียงดนตรีแว่วมา

หล่อนมองเห็นห้องใหญ่ เพดานสูงกว้างแทบ
เป็นเว้งว่างผิดจากบ้านคนทั่วไปที่หล่อนเคยเห็น สว่าง
เรืองรองด้วยแสงตะเกียงแก้วอัศจรรย์ดับวับแวมอยู่ทุกช่วง
เสา เหนือประตูทุกบานที่เรียงรายอยู่เป็นช่องลมสลักลาย
โปร่งเครือเถาอย่างประณีตงดงาม ทุกอย่างดูโอ่โถง
ภาคภูมิ แม้เห็นได้ไม่ถนัดชัดเจนนัก เพราะมีเพียงแสง
สว่างเรืองๆ ราวกับภาพในความฝัน

ในห้องนั้นไม่เครื่องเรือนอื่นใด นอกจากเครื่องดนตรีไทยวางเรียงรายอยู่บนพื้นพรมสีแดงที่ปูลาดอยู่เกือบเต็มห้อง ไม่มีคนอยู่ในห้องนั้น...ทว่าเสียงดนตรีดังมาจากเครื่องดนตรีไทยที่วางนิ่งสนิทอยู่บนพื้นห้องนั่นเอง

ราชาวดีก้าวเดินเข้าไปในห้อง...เลื่อนลอยและเชื่องช้าเหมือนเคลื่อนไหวอยู่ในน้ำ หลอนไม่รู้เหมือนกันว่าจะเดินไปไหน แต่หาก้าวไปโดยอัตโนมัติ ในขณะที่เสียงดนตรีเกือบทุกชนิดเงียบเสียงลง ปล่อยให้ซอสามสายกังวานขึ้นเจ็ยแจ้วเป็นเสียงเด่นชัดเพียงเสียงเดียว

เสียงซอนั่นหวานไพเราะ แจ่มชัดราวกับจะเอ่ยเอื้อนออกมาเป็นคำพูดได้ ฟังละม้ายคล้ายเสียงสตรีผู้ขบร้องได้อย่างเพราะพริ้ง กำลังชมโฉมสตรีอีกผู้หนึ่งที่ทรงโฉมงดงามเกินคำพรรณนา

“เพลงอะไรนะ ไพเราะเหลือเกิน” ราชาวดีกถามตัวเองอย่างเปลอไผล

“ลาวม่านแก้ว.....น้องจำไม่ได้หรือ.....ลาวม่านแก้วของเราทั้งสองคน”

คำตอบนั้นดังแว่วมาจากที่ใดที่หนึ่ง หุ้มกังวานเป็นเสียงบุรุษแต่ไพเราะนุ่มนวลราวกับเสียงดนตรี

(แต่ปางก่อน, หน้า 20-21)

ความฝันของราชาวดิ ผู้เขียนเลือกใช้เสียงดนตรีคือเพลงลาวม่านแก้ว เป็นสื่อให้ตัวละครนึกถึงความทรงจำในอดีตชาติ เห็นได้จากการบรรยายถึงเสียงดนตรีที่ได้ยินว่า **“ไม่เหมือนเพลงใดที่หลอนรู้จักมาก่อน แต่ก็คล้ายคล้ายคล้ายคลาว่าเคยผ่านหู เพียงแต่นึกไม่ออกว่าจากที่ใดกันแน่”** สัมผัสต่อมาที่ราชาวดิรับรู้คือสภาพของห้องโถงที่งดงาม มีการบรรยายถึงบรรยากาศภายในห้องที่มีแสงไม่มีมาก ทำให้ทุกอย่างในห้องนั้นเลื่อนรางมองไม่เห็นชัดเจน แล้วผู้เขียนก็กล่าวถึงเสียงดนตรี คือเสียงซอสามสายที่เล่นเป็นเพลงลาวม่านแก้วอีกครั้งหนึ่ง เพื่อย้ำถึงบทเพลงที่ตัวละครผูกพัน

นอกจากความฝันถึงสถานที่ที่เคยอยู่ในอดีตชาติแล้ว ตัวละครราชาวดิ ยังรู้สึกผูกพันกับสถานที่ที่เธอเคยอยู่ในอดีตชาติ นั่นคือตำหนักขาวริมน้ำ เธอรู้สึกผูกพันและอยู่กับสถานที่นี้ได้โดยไม่เบื่อหน่าย

“ตำหนักกริมน้ำ” หล่อนพิมพ์ออกมาโดยไม่รู้ตัว

ความรู้สึกซาบซ่านบางอย่างแล่นเข้าจับหัวใจหญิงสาว หล่อนบอกไม่ถูกว่าทำไมรู้สึกติดอกติดใจบ้านหลังนี้ขึ้นมา แทบว่าจะยืนดูอยู่ได้ทั้งวันโดยไม่เบื่อหน่าย...บ้านนี้จะผูกใจหล่อนได้ยิ่งกว่าบ้านสวยๆทันสมัย อย่างเคหาสน์ของหม่อมพรรณราย ที่หล่อนไปเห็นมาเสียอีก

ยิ่งยืนมองนานเข้า ราชาวดีก็ยิ่งอยากจะก้าวเข้าไปในบ้านหลังนั้น ไปสำรวจดูทุกห้องหับ...ไปนั่งพักบนเก้าอี้...ส่องกระจกเงาที่ตริ่งติดบนฝาผนัง...หรือแม้แต่ลองเอนกายลงนอนบนเตียงทองเหลืองหรูหราที่มีเสาเตียงคลุมด้วยมุ้งผ้าโปร่งขาวสะอาดดีดระบาย แหวกได้ออกเป็นสองไขสำหรับก้าวขึ้นเตียงได้สะดวก

(แต่ปางก่อน, หน้า 42)

จากการบรรยายความรู้สึกที่ตัวละครมีต่อสถานที่ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนพยายามแสดงให้เห็นความผูกพัน ที่ตัวละครมีต่อสถานที่อย่างลึกซึ้ง เห็นได้จากพิมพ์คำชื่อตำหนักกริมน้ำออกมาอย่างไม่รู้ตัว การใช้คำบรรยายความรู้สึกของราชาวดีที่ว่า **“ความรู้สึกซาบซ่านบางอย่างแล่นเข้าจับหัวใจหญิงสาว”** ความซาบซ่านหมายถึงความอึดอ้อม ความปีติยินดี โดยที่ตัวละครเองก็ **“บอกไม่ถูกว่าทำไมรู้สึกติดอกติดใจบ้านหลังนี้”** มีการยกตัวอย่างของบ้านสมัยใหม่ที่สวยกว่าแต่ **“บ้านนี้จะผูกใจหล่อนได้ยิ่งกว่าบ้านสวยๆทันสมัย”** แสดงให้เห็นว่าความประทับใจทั้งหมด ไม่ได้เกิดจากความงามของสถานที่ทำให้เกิดความประทับใจ แต่ตัวละครต้องมีความผูกพันบางอย่างอย่างลึกซึ้งต่อสถานที่แห่งนี้

แล้วผู้เขียนก็ “เลือก” ให้ตำหนักกริมน้ำเป็นสถานที่ที่ราชาวดีระลึกชาติได้ว่าชาติที่แล้ว เธอคือเจ้านางมานแก้ว เจ้านางฝั่งโขงที่ถูกส่งมาอยู่ในวังของเสด็จในกรม

ราชาวดียังคงมองภาพนั้น....จนกระทั่งรู้สึกว่ามี
ความผิดปกติเกิดขึ้นกับหล่อนอย่างกะทันหัน

ศีรษะหล่อนเริ่มหมุนคว้าง...วิงเวียนเหมือนจะเป็นลม แสงสว่างโดยรอบมีดลลงราวกับใครดับเทียน มี

แต่มีอันหมอกที่บดบังเจ้ารูมล้อมตัวหล่อน โดยที่หล่อนไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น

หญิงสาวพยายามขึ้นตัวไว้เต็มที่ ก่อนที่เข้าจะอ่อนยวบลงและสติดับวูบออกจากตัวไม่มีความเจ็บปวดอะไรทั้งสิ้น แต่ก็ไม่นานด้วย..... เพียงไม่ถึงจิตใจหล่อนก็ได้ยินเสียงคนพูดใกล้ๆ ตัว....เรียกกระชั้นราวกับจะเรียกให้หล่อนได้ยิน

“เจ้านางน้อย...เจ้านางน้อย ใจลอยไปไหนคะ ทูลหัว หม่อมที่ตำหนักใหญ่ท่านให้หาเนาะคะ”

(แต่ปางก่อน, หน้า 62)

แม้ว่าเหตุการณ์ระลึกชาติของครุราชาวดี จะเกิดจากการกระทำของหม่อมเจ้ารังสิริ ที่ต้องการให้ราชาวดีรู้ความจริงเกี่ยวกับเจ้านางมานแก้ว ซึ่งก็คือตัวเธอในอดีตชาติ แต่สถานที่ที่ผู้เขียนเลือก และการสร้างภูมิหลังว่าตัวละครรู้สึกผูกพันอย่างลึกซึ้งกับสถานที่ที่ระลึกชาติ ก็สร้างความน่าเชื่อและความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ โดยสามารถอธิบายด้วยหลักของการสะกดจิตบำบัด เช่นเดียวกับการเลือกคฤหาสน์อันตั้งอยู่ที่เดียวกับเมืองภูแสนให้เป็นที่ระลึกชาติในเรื่อง **แก้วราหู** “เหตุการณ์ที่ทำให้รู้สึก“เหมือนเคยประสบมาก่อน” (déjà vu) คือการไปยังสถานที่ที่เคยมีผูกพัน แม้ว่าจะเป็นการไปสถานที่แห่งนั้นเป็นครั้งแรก แต่ความรู้สึกผูกพันต่อสถานที่แห่งนั้น ก็เป็นการบอกถึงเหตุการณ์ในอดีตชาติ” ความรู้สึกคล้ายตามหรือความรู้สึกยอมรับว่าเหตุการณ์ระลึกชาติน่าจะเกิดขึ้นได้จึงมีมากขึ้น เมื่อผู้เขียนเลือกใช้สถานที่ที่เหตุการณ์เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

ในเรื่อง **เรือนมยุรา** ผู้เขียนนำเสนอเหตุการณ์ระลึกชาติของนรวิรุ ในอดีตชาติเขาคือจอมเฝ้าวังศาคนรักของนกยูง ผู้ไม่อาจสมรักกับหญิงอันเป็นที่รักได้ เพราะพระยาเทพสงครามทำกฤตยามนตร์ปิดกำบังเรือนของนกยูง ทำให้ไม่มีใครมองเห็นเรือนของนกยูงตลอดชีวิตที่เป็นจอมเฝ้าวังศา เขาเฝ้าตามหาบ้านของหญิงอันเป็นที่รัก จนกระทั่งมาเกิดใหม่เป็นนรวิรุ ความทรงจำในอดีตชาติก็ยังคงทำให้เขาฝันถึงเหตุการณ์ ที่เขาตามหาเรือนไทยแห่งหนึ่ง อยู่เสมอ

“ยิ่งกว่านั้นอีกนะพี่” ดาราหนุ่มตอบอย่างจริงจัง
เช่นเดิม “แม่พาวิรุไปหาพระองค์นี้ ท่านเก่งเรื่อง

นั่งทางใน ถามว่าวีร์มีเจ้ากรรมนายเวรอะไรหรือเปล่าถึง
เห็นผีบ่อยเหลือเกิน ท่านบอกว่าวีร์เป็นคนโบราณมาเกิด
...แล้วมีเรื่องอะไรไม่รู้ค้างอยู่ต้องกลับไปจัดการให้
เรียบร้อย ไม่งั้นก็เห็นอยู่อย่างนี้แหละ”

“แล้วต้องทำยังไง?” พระนายซึกเรื่อย ๆ

“ท่านก็บอกว่าให้กลับไปซะ กลับไปแล้วรู้เอง
แหละว่าจะทำยังไง แล้วจะเลิกฝันเด็กเห็นอะไร วีร์นะ
ฝันเป็นเรื่องเป็นราวเลยพี่ ฝันว่าวีร์เคยเห็นบ้านโบราณ
หลังหนึ่ง...เป็นเรือนไทยนะสะใหญ่แป๋อเริ่มเลยมีตั้งหลาย
เรือน แล้วมีคนอยู่ในเรือนนั้นแหละรอวีร์อยู่”

(เรือนมยุรา, หน้า 176)

เมื่อนรวีร์ได้มาที่เรือนของนกยูง เขาได้เห็นนกยูงหญิงคนรักของเขาอีก
ครั้งหนึ่ง ณ เรือนไทยใกล้วัดไชยวัฒนาราม ที่เขาเคยติดตามหาในอดีตชาติ นรวีร์เหมือนจะ
ระลึกเหตุการณ์บางอย่างในอดีตชาติได้

ไม่มีใครทันสังเกตเห็นแววตาของวีร์ เมื่อ
มองเห็นนกยูงเต็มตาอีกครั้งในแสงสว่างของกลางวัน

บางสิ่งบางอย่าง.....ปลาบราวกับสายฟ้าแลบ
วิ่งจากสายตาระทบภาพหลอนกระจายเข้าไปถึงหัวใจ
ตลอดจนสะกิดความทรงจำบางสิ่งบางอย่างที่เคยร่ำวาง
อยู่ในความฝัน กลายเป็นกระแสดึงดูดทรงพลังแรงกล้า
...ปะทะเข้าเต็มที ชายหนุ่มรู้สึกเหมือนหน้ามืดจะเป็น
ลมเสียให้ได้

(เรือนมยุรา, หน้า 490)

จากเหตุการณ์ข้างต้นเชื่อมโยงได้กับความฝันของนรวีร์ที่ผู้เขียนได้
นำเสนอมาก่อนหน้า นั่นคือความของนรวีร์ที่มักจะฝันว่าตัวเองตามหาบ้านโบราณ การมองเห็น
นกยูงบนเรือนที่เขาเฝ้าตามหา เหมือนแรงกระตุ้นทำให้เขานึกถึงอะไรบางอย่างที่เคยผูกพัน เห็น
ได้จากการใช้คำบรรยายความรู้สึกของนรวีร์ เมื่อเห็นนกยูงว่า “บางสิ่งบางอย่าง.....ปลาบราว
กับสายฟ้าแลบ วิ่งจากสายตาระทบภาพหลอน กระจายเข้าไปถึงหัวใจ” แสดงว่าเป็นสิ่ง

ที่กระทบใจ และเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ใช่เหตุการณ์ที่ผ่านการคิดพิจารณา แต่เป็นบางสิ่ง บางอย่างที่สะกิดใจอย่างประหลาด

หลังจากที่ได้พบนกยูงบนเรือนของเธอ เป็นการสะกิดถึงความทรงจำ ของนรวิรีในอดีตชาติ ทำให้ความฝันประหลาด ที่นรวิรีฝันว่าเขากำลังตามหาบ้านโบราณหลังหนึ่ง เด่นชัดและบ่อยครั้งขึ้น

ความฝันเขาถึยบขึ้นในช่วงนี้ เขาแต่งตัวแปลก ตัวเสื้อเหมือนจะเป็นแพรจีนมีดอกดวงคอตั้งแขนยาว แขนบตัวดูรัดกุมทะมัดทะแมง ส่วนท่อนล่างเป็นโจง กระเบน นุ่งทับกางเกงยาวครึ่งแข้ง มีลายปักเป็น ลวดลายกระหนกตรงเชิงชายโจงกระเบนนั้น ทำให้นรวิรีรู้สึกว่า มันรุ่มร่ามชอบกล เท่านั้นยังไม่พอ ยังมีผ้ายาวๆ อีก ผืนหนึ่งคาดรอบเอว แล้วทิ้งชายตรงหน้าอีกด้วย

จะว่ามันเหมือนละคร...ก็คล้ายๆ แต่ว่าสีสັນมัน ขริมๆ ไม่ดูดูฉานอย่างละคร มีอะไรบางอย่างบอกว่าเป็น เสื้อผ้าที่สวมเป็นประจำ

ในความฝัน เขาก้าวขึ้นเรือนอย่างองอาจ...มอง ไปที่ห้องนั่งเห็นสาวน้อยงามระหงนั่งอยู่พร้อมด้วยบ่าวไพร่ บริวาร หล่อเนงยหน้าขึ้นมองเขา....แล้วยิ้มละไม อ่อนหวาน

แต่พอจะมวเข้าไ้หาหล่อน ก็เหมือนมีอะไร มาขวางกั้นเหนี่ยวรั้งไว้ ทำให้สะดุ้งตื่นขึ้นด้วยใจเต็นแรง เหงื่อแตกพลั้ก

(เรือนมยุรา, หน้า512)

จากการบรรยายความฝันของนรวิรี จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใส่รายละเอียด ของความฝันให้เด่นชัดยิ่งขึ้น การบรรยายถึงเครื่องแต่งกายของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านสามารถนึก ถึงช่วงเวลาของเหตุการณ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การแต่งกายของตัวละครที่สวมเสื้อคอตั้งแขนยาว และ โจงกระเบน ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายของผู้มีศักดิ์ในสมัยอยุธยา สอดคล้องกับสมัยอยุธยาตอน ปลายยุคสมัยก่อนที่เรือนของนกยูงจะถูกผนึกด้วยกฤตยามนตร์ นอกจากนี้เหตุการณ์ในความฝัน ของนรวิรี ยังแสดงให้เห็นว่าความฝันที่รบกวนเขามานานกำลังจะหายไป เขาไม่ได้ฝันว่าตัวเอง

กำลังตามหาบ้านโบราณอีกแล้ว หากแต่ในฝัน “เขาก้าวขึ้นเรือนอย่างองอาจ...มองไปที่ห้องนั้น เห็นสาวน้อยงามระหง” แสดงว่าเรือนของนกยูงคือบ้านที่เขาฝันถึง เพราะหลังจากที่เขาได้ขึ้นไปไปที่เรือนของนกยูงเนื้อหาของความฝันก็เปลี่ยนไป แต่การที่นรวิริยังฝันอยู่ก็เพราะความทรงจำในอดีตชาติของเขายังไม่ฟื้นกลับมา จนกระทั่งเขาได้แอบเข้าไปที่เรือนของนกยูงอีกครั้งในวันที่เธอทำพิธีอัญเชิญวิญญาณของเจ้าคุณพ่อและเจ้าคุณพี่ทั้งห้า นรวิริจึงระลึกชาติได้ว่าในชาติที่แล้วเขาคือจมีนไวยวงศาคนรักของนกยูง

เขาแอบเข้ามาอยู่ในเรือนตั้งแต่เช้าเพราะรู้ว่า หล่อนจะต้องมาค้างคืน คิดว่าเป็นตายอย่างไรก็ต้องหาทางมาพบหล่อนให้ได้ ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตามที เขายอมรับทุกอย่าง ต่อให้มันร้ายแรงขนาดเสียดชีวิตเขาก็ตาม ความฝันแปลกประหลาดเริ่มเข้ามามากขึ้นในระยะหลัง จนกระทั่งชายหนุ่มแน่ใจว่ามันต้องมีสายผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่งลึกซึ้งกับเรือนไทยหลังนี้ มันเรียกร่อง.....มันดึงดูดให้เขาโลดแล่นตามคำบัญชา ยิ่งกว่ากฎมนตร์เสน่ห์อาถรรพณ์

จนกระทั่งเมื่อหล่อนทำพิธีบวงสรวง เขาก็แอบมองจากหน้าต่างนอนอน โดยไม่มีบริวารคนใดเห็น... คาถาอาคมที่หล่อนภาวนานั่นแหละละละกรรมังทำให้เขาหน้ามืดสิ้นสติไปชั่วครู่ และเมื่อฟื้นขึ้นมา...ภาพทั้งหมดในอดีตชาติก็ย้อนกลับมาสู่ความทรงจำแจ่มแจ้งและแม่นยำ ทุกบททุกตอน

วิริไม่สนใจแล้วว่าในปัจจุบันนี้เขาเป็นใคร...ถ้ามีใครถามเขาก็ตอบเต็มปากเต็มคำว่าเขาคือจมีนไวยวงศา หัวหมื่นมหาดเล็กในขุนหลวงศรีสุริยาอัมรินทร์เจ้าแผ่นดินสุดท้ายของกรุงศรีอยุธยา

“แม่นกยูงเอ๋ย”

ชายหนุ่มพูดเสียงช้า ชัด เป็นสำเนียงและถ้อยคำที่เขาไม่เคยพูดมาก่อน และถ้าไม่ใช่เหตุการณ์นี้เกิดขึ้น เขาก็ไม่นึกว่าตัวเองพูดออกมาได้ บัดนี้มันเปล่งออกมาอย่างเรียบเรื่อยและชัดเจนดีเหมือนพูดอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน

“พี่เอง จมื่นไวยวงศ์เมื่อชาติปางก่อน พี่
กลับมาหาเจ้าตามคำสาบานที่เคยให้แก่กันไว้”

(เรือนมยุรา, หน้า620-621)

แม้ว่าผู้เขียนจะอธิบายความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ระลึกราชชาติของนรวิรุ
ว่าเกิดจากการทำพิธีของนกยูงที่อัญเชิญวิญญาณมาที่บ้าน ทำให้พรหมแดนระหว่างโลกวิญญาน
และโลกมนุษย์เปิด จนทำให้ผู้ที่เข้ามาอยู่ในเหตุการณ์นี้ระลึกราชชาติได้ แต่การสร้างเรื่องถึงความ
ผูกพันของนรวิรุที่มีต่อสถานที่แห่งหนึ่ง การฝันถึงสถานที่แห่งนั้น ความรู้สึกผูกพัน**“จนกระทั่ง
ชายหนุ่มแน่ใจว่ามันต้องมีสายผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่งลึกซึ้งกับเรือนไทยหลังนี้”** การใช้
สถานที่เรือนไทยของนกยูง ให้เป็นสถานที่ที่นรวิรุระลึกราชชาติได้จึงทำให้น่าเชื่อถือ น่าคล้อยตาม
ดังที่ผู้เขียนได้สร้างเรื่องมาตั้งแต่ต้น และสามารถอธิบายด้วยหลักของการสะกดจิตบำบัดเหมือน
เหตุการณ์ระลึกราชชาติในเรื่อง**แก้วราหู** และแต่ปางก่อนคือ “เหตุการณ์ที่ทำให้รู้สึก“เหมือนเคย
ประสบมาก่อน” (déja vu) คือการไปยังสถานที่ที่เคยมีผูกพัน แม้ว่าจะเป็นการไปสถานที่แห่ง
นั้นเป็นครั้งแรก แต่ความรู้สึกผูกพันต่อสถานที่แห่งนั้น ก็เป็นการบอกถึงเหตุการณ์ในอดีตชาติ”

จากการนำเสนอเหตุการณ์ระลึกรในจินตนิยายของแก้วแก้ว จะเห็นได้ว่า
ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีที่เหมือนกันในการสร้างความเป็นไปได้ สร้างความรู้สึกยอมรับได้ที่เหตุการณ์
ระลึกราชชาติจะเกิดขึ้นทั้งในเรื่อง**แก้วราหู** แต่ปางก่อน และ**เรือนมยุรา** กล่าวคือผู้เขียนจะสร้าง
ภูมิหลังให้ตัวละครรู้สึกผูกพันอย่างลึกซึ้งกับสถานที่แห่งหนึ่ง มีการฝันถึงสถานที่แห่งนั้น แล้ว
ผู้เขียนก็จะเลือกใช้สถานที่ที่แห่งนั้นเป็นสถานที่ ที่เหตุการณ์ระลึกราชชาติเกิดขึ้น แม้ผู้เขียนจะ
อธิบายว่าเหตุการณ์ระลึกราชชาตินั้นเกิดขึ้นได้ เพราะการดลบันดาลของตัวละครที่มีลักษณะพิเศษ
เช่นสีมานในเรื่อง**แก้วราหู** และวิญญาณของหม่อมเจ้ารังสิริในเรื่อง**แต่ปางก่อน** หรือเกิดจากพิธี
บวงสรวงในเรื่อง**เรือนมยุรา** แต่การสร้างความสัมพันธ์ของตัวละครกับฉากสถานที่ ก็มีส่วน
สำคัญที่ทำให้ผู้อ่านยอมรับการเกิดขึ้นของเหตุการณ์นั้นได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าฉากที่ผู้เขียนใช้มี
บทบาทในการสร้างความรู้สึกยอมรับได้ของผู้อ่าน

3.1.2.2 การเนรมิต

การเนรมิตเป็นเหตุการณ์เหนือธรรมชาติที่ปรากฏในเรื่อง**นิรมิต** คือการ
ที่ภูวงเจ้าชายแห่งแคว้นสาระสามารถเนรมิตให้ภาพวาดของเขามีชีวิต หรือมีมิติเป็นของที่จับต้อง
ได้

ผู้เขียนสร้างความเป็นไปได้ของการเนรมิตด้วยการสร้างแคว้นसारะหรือประเทศซาร์ค เพื่อรองรับความเป็นไปได้ของเหตุการณ์การเนรมิตชีวิต โดยผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงแคว้นसारะหรือประเทศซาร์ค ดินแดนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของเอเชียอาคเนย์เมื่อสองสามปีมานี้เอง ส่งผลให้กับการเมืองภายในของหลายประเทศ บางประเทศก็เปลี่ยนจากระบอบสังคมนิยมเป็นประชาธิปไตย และบางประเทศก็จำเป็นต้องปล่อยแคว้นบางแคว้นในดินแดนให้กลายเป็นอิสระขึ้นมาอย่างเต็มตัว เพราะไม่อาจกุมเอาปัญหาความแตกต่างเรื่องเชื้อชาติ และปัญหาการเรียกร้องอิสรภาพให้ยึดเยื้อต่อไปได้

ใกล้รุ่งยังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยเมื่อ “แคว้นसारะ” กลายเป็น “ประเทศซาร์ค” หล่นนรู้เรื่องราวของประเทศนี้บ้างเพียงราวๆ ตอนนั้นก็พยายามทบทวนท่าทีที่จะ “หนีออก”

(นิรมิต, หน้า 18)

จากการกล่าวถึงประเทศซาร์คหรือแคว้นसारะ จะให้เห็นได้ว่าผู้เขียนได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับพิภคที่ตั้งของसारะ เริ่มตั้งแต่การอ้างอิงเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมืองปกครองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อให้รายละเอียดว่าแคว้นसारะอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อนที่จะใช้บทสนทนาของไทวันให้รายละเอียดที่ชัดเจนขึ้นว่า เป็นประเทศในแหลมอินโดจีน และเมื่อตัวละครสนทนากันต่อไป ผู้อ่านก็จะได้ทราบที่ตั้งที่ชัดเจนขึ้นของแคว้นसारะว่าอยู่ตอนเหนือของประเทศไทย

“ความจริง สาธารณรัฐसारะอยู่เหนือไทยขึ้นไปไม่มากนัก แต่น่าเสียดายนะคะ ดิฉันคิดว่าพวกเรารู้เรื่องของประเทศนี้น้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ”

“เพราะสาระเพียงจะเป็นอิสระ ตั้งประเทศของ
ตัวเองได้ไม่นาน ก่อนหน้านี้ก็เป็นแค่รัฐหนึ่งเท่านั้นเอง
เป็นดินแดนปิดอยู่ในประเทศใหญ่ เลยไม่ค่อยมีใครรู้จัก”
(นิรมิต, หน้า 19)

จากการให้รายละเอียดเกี่ยวกับแคว้นสาระ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้อ้างอิง
กับพิกัดภูมิศาสตร์ของจริง ทำให้ผู้อ่านจินตนาการถึงที่ตั้งของแคว้นสาระได้ นอกจากนี้ภูมิหลัง
เกี่ยวกับแคว้นสาระที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่สาระเป็นประเทศที่ปิดตัวจากประเทศอื่นๆ การกล่าวถึง
แคว้นสาระว่า **“ดินแดนปิดอยู่ในประเทศใหญ่”** ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่สาระเป็นประเทศที่ห่างไกล
จากความรู้จักของผู้คน เป็นดินแดนเล็กๆ ที่ถูกประเทศใหญ่โอบล้อมไว้ ประกอบกับคำพูดของไท
วันทีบอกใกล้รุ่งว่า **“สาระอาจจะมีอะไรที่แปลกกว่านี้ หากว่าคุณรู้จักมากขึ้น”** เป็นการเน้น
ย้ำความรู้สึกของผู้อ่านว่า แคว้นสาระที่มีบางสิ่งบางอย่างที่พิเศษกว่าประเทศอื่นๆ

หลังจากการพบกันที่สนามบิน ใกล้รุ่งก็ได้มาพบไทวันอีกครั้งที่แกลอรี่
ภาพ ซึ่งที่จริงแล้วคือหอภาพของภวเจ้าชายแห่งแคว้นสาระ ที่อพยพมาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่
ที่สถานที่แห่งนี้ใกล้รุ่งได้ชมภาพวาดของชาวสาระ ที่ไทวันอธิบายให้เธอฟังว่ามีลักษณะที่พิเศษ
กว่าภาพวาดของชาติอื่นๆ

“ส่วนการวาด เป็นการผสมผสานรูปแบบ
ดั้งเดิมของสาระกับการให้แสงเงาแบบตะวันตก ภาพของ
สาระจะเน้นที่ลายเส้นและขอบจับภาพเคลื่อนไหว คน
กำลังเดิน กำลังทำงาน หรือกำลังหยิบจับอะไรสักอย่าง
เช่นเดียวกับธรรมชาติ ต้นไม้ ดอกไม้ในภาพก็จะต้อง
เคลื่อนไหว ต้นไม้ถูกลมพัดดอกไม้โน้มกิ่งแกว่งไกวไปมา”

(นิรมิต, หน้า 41)

หลังจากการให้รายละเอียดว่าแคว้นสาระเป็นประเทศที่มีบางสิ่งพิเศษ
ผู้เขียนก็ได้นำใช้บทสนทนาแนะนำเสนอศิลปะแบบสาระ จากการคำพูดของไทวันจะเห็นได้ว่าการพูด
ถึงภาพเคลื่อนไหวที่เป็นเอกลักษณ์ของแคว้นสาระ นอกจากจะสื่อถึงภาพที่จิตรกรได้จำลองความ
เคลื่อนไหวแล้ว การเคลื่อนไหวยังสื่อถึง “ความมีชีวิต” ของสิ่งที่จิตรกรได้จำลองไว้ในภาพ เช่น
“คนกำลังเดิน , ต้นไม้ถูกลมพัด ดอกไม้โน้มกิ่งแกว่งไกวไปมา”

หลังจากคำพูดของไทยัน ไกล่รุ่งก็ได้ชมภาพเขียนแบบสาระที่แขวนไว้ใน
 แกลอรี ผู้เขียนได้บรรยายภาพ แสดงให้เห็นถึงศิลปะของชาวสาระที่เน้นการเคลื่อนไหว

ภาพเหล่านั้น มีทั้งภาพคนกำลังทำงานในป่าไม้
 มองเห็นเงาเขียวสล้างเย็นตาของไม้ใหญ่สูงลิบลี้วิริม
 ทะเลสาบเป็นฉากหลัง ภาพผู้หญิงชุมนุมกันอยู่ในสวน
 ผลไม้ กำลังสาละวนสอยหรือปลิดผลไม้ต่างๆ ลงมา
 จากต้น ใบไม้เริ่มเปลี่ยนสีเป็นเขียวแกมทอง เหมือนฤดู
 หนาวเข้ามาเยือน ทุกภาพล้วนเต็มไปด้วยชีวิตจิตใจ

“คนสาระถือว่าภาพวาดไม่ใช่แค่การ “จำลอง”
 ชีวิต แต่เป็นการ “เนรมิต” ชีวิตแท้ๆ ขึ้นมาในตัวของมัน
 เอง” ทุกภาพล้วนเต็มไปด้วยชีวิตจิตใจ

(นิรมิต, หน้า 42-43)

จากการมองภาพผ่านมุมมองของไกล่รุ่ง จะเห็นได้ว่าภาพทุกภาพที่
 ผู้เขียนช่วยเน้นย้ำให้ผู้อ่านได้เห็นเอกลักษณ์ของภาพวาดแบบสาระ นั่นคือภาพที่แสดงความ
 เคลื่อนไหวทั้งภาพของคนกำลังทำงานในป่าและภาพผู้หญิงทำงานในสวน การให้คำบรรยายว่า
“ทุกภาพล้วนเต็มไปด้วยชีวิตจิตใจ” เป็นการสื่อถึง “ความมีชีวิต” ของภาพวาดแบบสาระอีก
 ครั้ง สอดคล้องกับความเชื่อของสาระที่ว่า **“คนสาระถือว่าภาพวาดไม่ใช่แค่การ “จำลอง” ชีวิต
 แต่เป็นการ “เนรมิต” ชีวิตแท้ๆ ขึ้นมาในตัวของมันเอง”**

แม้ว่าความเชื่อของชาวสาระที่ว่า **คนสาระถือว่าภาพวาดไม่ใช่แค่การ
 “จำลอง” ชีวิต แต่เป็นการ “เนรมิต” ชีวิตแท้ๆ ขึ้นมาในตัวของมันเอง** จะเป็นความเชื่อที่
 ยากที่จะเชื่อถือ อย่างไรก็ตามผู้เขียนได้พยายามสร้างความน่าเชื่อถือ ความรู้สึกที่แว่นสาระน่าจะ
 เป็นประเทศที่มีอยู่จริง เพื่อให้ผู้อ่านค่อยๆ เชื่อ และนี่ก็ว่าสาระเป็นประเทศประเทศหนึ่งที่น่าจะมี
 จริงๆ เห็นได้จากการสร้างรายละเอียดของแว่นสาระหรือประเทศของผู้เขียนที่ค่อยๆ ให้
 รายละเอียดแก่ผู้อ่านทีละน้อยๆ เริ่มจากบทสนทนาของไกล่รุ่งกับไทยันที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับ
 ที่ตั้ง ศิลปะของสาระ และความเชื่อของสาระที่เชื่อว่า **“การวาดคือการเนรมิตชีวิต”**

การสร้างแว่นสาระของผู้เขียน โดยใช้ข้อมูลจากดินแดนที่มีอยู่
 จริงหลายส่วนมาสร้างเป็นภูมิหลังของแว่นสาระ¹⁷ ทำให้ผู้อ่านเชื่อและรู้สึกยอมรับได้ว่า

¹⁷ ดูรายละเอียดเรื่องการสร้างแว่นสาระในบทที่ 2 หัวข้อ 2.3.1.1 จากต่างประเทศที่มาจากสถานที่จริง

แคว้นसारะหรือประเทศซาร์คน่าจะมีอยู่จริงๆ โดยเฉพาะการสร้างความสำเร็จประจำแคว้น
 สาระที่เชื่ออำนาจไสยศาสตร์คือ “สางพญา”

อำนาจของสางพญาแม่ไพศาลไปทั่วแคว้นसारะ
 แตกต่างจากประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงอื่นๆ ตรงที่ว่า
 ประเทศเหล่านั้นมักมีความเชื่อในแต่ละท้องถิ่นไม่ตรงกัน
 การนับถือผีสางเทวดาหรือดวงวิญญาณต่างก็แยกย่อยไป
 ตามท้องถิ่น แต่ว่าในแคว้นसारะ “สางพญา” ครอบงำไว้
 จนหมดทุกตารางนิ้วก็ว่าได้

(นิรมิต, หน้า 372-373)

ดังนั้นการที่ผู้เขียนสร้างความเชื่อแบบเฉพาะของสาระที่เชื่อว่า คน
 สาระถือว่าภพवादไม่ใช่แค่การ “จำลอง” ชีวิต แต่เป็นการ “เนรมิต” ชีวิตแท้ๆ ขึ้นมาใน
 ตัวของตนเอง” จึงเป็นการสร้างความเชื่อในลักษณะเฉพาะของชาวสาระ ประกอบกับ
 การสร้างภูงให้เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษ เมื่อภูงได้สร้างไต้หวันหรือกังคิขึ้นมา
 ผู้อ่านก็ไม่แปลกใจ เพราะผู้เขียนได้ให้รายละเอียดไว้ก่อนหน้านี้แล้ว

เหตุการณ์เนรมิตปรากฏขึ้นในเรื่อง ในเหตุการณ์ที่ใกล้รุ่งได้เข้าไปใน
 สถานที่ “นิรมิต” ของไต้หวัน และได้ฟังความเป็นมาของภูงในวัยเด็ก ความฝันและ
 ความสามารถของเขาที่สามารถเนรมิตภพให้มีชีวิตได้จริงๆ ตามความเชื่อของชาวสาระ เจ้า
 เครือรัฐพี่ชายของภูงเป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ด้วย

ในความนิ่งไม่ไหวติง พลังปราศจากตัวตน
 บางอย่างดูหมุนนอย่างประหลาด ไม่อาจเห็นได้ด้วย
 ตาเปล่า แต่สัมผัสที่นอกเหนือจากสัมผัสทั้งห้าบอกเจ้า
 เครือรัฐว่า...เบื้องหน้าเขา มีพายุซึ่งมองไม่เห็น แต่
 ต้องไม่ได้ กำลังแสดงพลังของมันอย่างเข้มข้น...หมุน
 นวน...และแผ่กระจายออกเหมือนการเคลื่อนไหวของ
 กงจักรมหิม่าได้ทะเล มันก่อให้เกิดคลื่นเล็กๆใต้ผิวน้ำ
 อันจะหมุนเนื่องขึ้นมาสู่ผิวนอย่างไรในมโนนึก พลัง
 ประหลาดตรงหน้าก็มีลักษณะอย่างนั้น

กระดาดรูปทิวทัศน์มีอากาศอันไหวแรงเหมือนถูก
จับเขย่า ทั้งที่ไม่มีลมพัดในตอนนั้นแม้เพียงแค่นไหวใบ
สน

เจ้าเครีอรัฐเย็นวาบไปตั้งแต่ศีรษะจดปลายเท้า
ฉับพลันเขาบอกตัวเองได้ว่าเนื้อเรื่องของน้องชายอย่างไม่
มีข้อสงสัยใดๆ เมื่อกระดาดแผ่นนั้นหายวับไปจาก
สายตา เหมือนมือที่มองไม่เห็นกระชากออกไปสู่
ดินแดนของมัน!

(นิรมิต, หน้า 370-371)

การสร้างแคว้นสวรรค์หรือสาธารณรัฐซาร์คของผู้เขียน โดยใช้ที่มาหลากหลายมา
สร้างเป็นภูมิหลังของแคว้นสวรรค์ ทำให้ผู้อ่านเกิดแนวเทียบกับสิ่งที่เคยได้ยิน หรือรู้จักจึงเกิด
จินตนาการว่าสวรรค์เป็นดินแดนที่น่าจะมีอยู่จริง ประกอบบทสนทนาที่ทำให้รู้สึกว้าสวรรค์เป็น
ประเทศที่มีความพิเศษ “**สวรรค์อาจจะมีอะไรที่แปลกกว่านี้ หากว่าคุณรู้จักมากขึ้น**” และการ
สร้างภูมิหลังว่าเป็นประเทศที่เชื่อไสยศาสตร์ มนต์ดำต่างๆ เช่นความเชื่อเรื่อง “**สาถ์พญา**” **มนต์**
ดำที่ครอบงำความเชื่อของคนสวรรค์มาแต่โบราณ การสร้างบรรยากาศของแคว้น
สวรรค์ว่าเป็นดินแดนแห่งศิลปะและวัฒนธรรมอันงดงาม จึงทำให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตาม และ
ยอมรับได้ที่เหตุการณ์การเนรมิตภาพให้มีชีวิต จะเกิดขึ้นได้ในดินแดนที่เต็มไปด้วยความพิเศษ
แห่งนี้

3.1.2.3 การลงโทษของเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์

เหตุการณ์เหนือธรรมชาติคืบบุหลันยาดราปรากฏในเรื่องดอกแก้ว
การระบุหนึ่ง “**บุหลันยาดรา(อ่านว่า ยาด-ตรา) หมายถึงการยกทัพของพระจันทร์ (บุหลัน**
(ชวา) –พระจันทร์, ยาดรา –ยกทัพ) หมายถึงการยกทัพของพระจันทร์” (แก้วแก้ว, ดอก
แก้วการระบุหนึ่ง, หน้าคำนำ) คือการที่จันทร์เทพและเทพบริวารเพื่อมาตัดสินความผิดของผู้ที่
กระทำความผิดในคืนพระจันทร์ทรงกลด

จากคำจำกัดความคืบบุหลันยาดราของแก้วแก้ว จะเห็นได้ว่าเป็น
เหตุการณ์ที่เหนือความเป็นจริง เพราะตามหลักวิทยาศาสตร์ดวงจันทร์เป็นดาวเคราะห์ดวงหนึ่ง
ไม่มีเทพเจ้าอยู่ การที่จะมีเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ลงมาตัดสินโทษของมนุษย์ จึงเป็นเหตุการณ์ที่
อยู่เหนือความเป็นจริง อย่างไรก็ตามผู้เขียนก็ได้ใช้ฉากเกาะจันดาหรา ประเทศศรีลังกา มาสร้าง
ความรู้สึกน่าจะเป็นได้ของคืบบุหลันยาดรา

แก้วแก้วเปิดเรื่องดอกแก้วการะบุหนิง ด้วยการบรรยายฉากเกาะจันดา
หระ ซึ่งเป็นหนึ่งในสองเกาะของประเทศศรีอยุธยา

ชายหนุ่มเปลี่ยนสายตามองไกลออกไปทางทิศ
ตะวันออก ท่ามกลางทิวเขาสลัปล้าง ภูเขาใหญ่สอง
ลูกเหลื่อมกัน มองเห็นทะเลสาบที่สะท้อนสีส้มของท้องฟ้า
ยามพลบค่ำเป็นสีเทาเงินอมคราม ดวงมประหลาดราว
กับถูกระบายด้วยหัตถ์ของเทพเจ้า

แสงสนธยาทิ้งลำสุดท้ายทางทิศตะวันตก
ฟ้าเป็นสีครามจัดด้วยเดือนเพ็ญ เจ้าแห่งราตรีดังกล่าวเพ็ง
ทอแสงเงินงามอยู่คนละฟากกับเจ้าแห่งทิวา ผู้ซักรถลับ
ไหล่เขาลงไปนานแล้ว ลมใสเย็นจัดพัดโชยเอากลิ่นดอก
แก้วเข้ามา ตลบเต็มระเบียงสีเหลี่ยมแคบๆที่ยืนอยู่

दनย์สุดกลิ่นหอมแรงของดอกไม้สีขาวบอบบาง
นั้นเข้าไปเต็มปอด กลิ่นมันกล้าบาดอารมณ์ ต้นแก้วที่นี้
เป็นไม้พุ่มสูงใหญ่ราวกับต้นมะม่วงขนาดกลาง แผ่ใบเล็ก
หยิกหยักระอยู่ที่ชายคา ซ่อขาวออกพรางกระจายเต็มต้น
และโรยร่วง เกลื่อนแซมอยู่บนหญ้าได้ร่มเงา

ทิวทัศน์ของเกาะจันดาหระงามสมคำรำลือ

น่าขอบใจเจ้าของสถานที่ที่ยังหวงแหนรักษา
ธรรมชาติไว้ในสภาพดีที่สุดของมัน ถ้าไม่หันกลับมาดูตัว
เรือนรับรองที่เขายืนอยู่ หากแต่ทอดสายตาไปเบื้องหน้า
ก็จะเห็นขุนเขา แผ่นดิน แผ่นน้ำและไพรพฤกษ์ล้วนๆ
ไม่มีตึกคอนกรีตที่ไหนโผล่เข้ามาก็ดขวางให้เสียทั้งสายตา
และอารมณ์

(ดอกแก้วการะบุหนิง, หน้า 11-12)

จากการบรรยายฉากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนพรรณนาให้ผู้อ่านเกิด
จินตภาพถึงความงามของเกาะจันดาหระ โดยการบรรยายถึงและสภาพภูมิศาสตร์ที่มีภูเขา
สลัปล้าง มีทะเลสาบ นอกจากนี้ยังมีการบรรยายถึงความเปลี่ยนแปลงของเวลา จากท้องฟ้า
เวลาใกล้พลบค่ำ มาเป็นเวลากลางคืนที่ดวงจันทร์สว่างกระจ่างฟ้า โดยการให้ความเปรียบ

อุปมาที่บรรยายความงามของท้องฟ้าสีน้ำเงินอมครามยามใกล้ค่ำว่า **“ราวกับถูกระบายด้วย ทัศนียภาพของเทพเจ้า”** หรือการบรรยายดวงจันทร์เต็มดวงด้วยความเปรียบแบบอุปลักษณ์ว่า **“เจ้าแห่งราตรีดังกล่าวกว้างเพียงทอแสงเงินงาม”** นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงดอกไม้ประจำเกาะคือ ดอกกระบุงหนึ่ง ซึ่งเป็นดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมจัดสีขาว การบรรยายฉากของผู้เขียนทำให้ผู้อ่านจินตนาการถึงเกาะอันงดงามด้วยภูมิทัศน์ และในขณะเดียวกันก็ห่างไกลจากความเจริญของวัตถุ เห็นได้จากความรู้สึกของตัวละคร ที่ผู้เขียนบรรยายฉากผ่านมุมมองของเขาว่า **“ไม่มีตึก คอนกรีตที่ไหนโผล่เข้ามากีดขวางให้เสียทั้งสายตาและอารมณ์”**

นอกจากการบรรยายฉากที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพว่า เกาะจินดาหระ เป็นเกาะที่สวยงามด้วยธรรมชาติ หากแต่ห่างไกลความเจริญของวัตถุแล้ว ผู้เขียนยังได้เน้นย้ำให้เห็นถึงความหมายของชื่อเกาะจินดาหระที่แปลว่าพระจันทร์ และความงามของดวงจันทร์บนเกาะที่งดงามลือเลื่องไปทั่วโลก

เกาะจินดาหระนี่ก็คือเกาะพระจันทร์ เกาะจินดาหระเรียกกันง่าย ๆ ชาวเกาะอดกันว่าถ้าจะชมพระจันทร์กันจริงๆ ต้องไปชมบนเกาะ พระจันทร์บนเกาะนี้สวยที่สุดในโลก โดยเฉพาะพระจันทร์ทรงกลม ดวงใหญ่ยังกะกระดิ่ง เพื่อนพ่อที่เป็นเจ้าของถิ่นตอนเราไปซื้ออมรบด้วยกัน เขาอดถึงขั้นนั้น”

เมื่อความคิดเดินมาถึงตอนนี้ ดนย์อดไม่ได้ที่จะเหลือบมองทางทิศตะวันออกอีกครั้ง จริงอย่างที่พ่อเล่าเทพแห่งราตรีที่ซักรถลอยลิ่วขึ้นสู่แผ่นฟ้าแก้วผลึกสีน้ำเงินเข้ม เป็นพระจันทร์สีทองดวงใหญ่งามที่สุดเท่าที่เคยเห็นมา

ถ้าหากว่าเป็นคนที่มีความเชื่ออย่างโรแมนติคอยู่สักหน่อย ก็อาจจะเคลิบเคลิ้มนึกเชื่อไปถึงเทพเจ้าหรือเทพธิดาในตำนานของกรีกนั้นทีเดียว

(ดอกแก้วกระบุงหนึ่ง, หน้า 21)

จากการบรรยายฉากของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใช้ฉากดวงจันทร์เชื่อมโยงให้ผู้อ่านคิดถึงเทพเจ้าอีกครั้ง เห็นได้จากการใช้คำเปรียบเทียบกับดวงจันทร์ว่า **“เทพแห่งราตรีที่ซักรถลอยลิ่วขึ้นสู่แผ่นฟ้าแก้วผลึกสีน้ำเงินเข้ม”** หรือความรู้สึก **“เคลิบเคลิ้มนึกเชื่อ**

ไปถึงเทพเจ้า หรือเทพธิดาในตำนานของกรีกนั่นทีเดียว” นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เน้นย้ำถึงความงามอันไม่เหมือนใครของดวงจันทร์ ที่เกาะจันดาหราชด้วยการบรรยายผ่านมุมมองของตัวละครว่า “เป็นพระจันทร์สีทองดวงใหญ่งามที่สุดเท่าที่เคยเห็นมา” เป็นการบรรยายฉากที่เน้นย้ำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความงามและความพิเศษของดวงจันทร์บนเกาะจันดาหราช

หลังจากการบรรยายของผู้เขียน ที่ทำให้ผู้อ่านจินตนาการถึงเกาะที่งดงามด้วยภูมิทัศน์ เพราะยังรักษารวมชาติอันงดงามให้ห่างไกลจากวัตถุ โดยเฉพาะดวงจันทร์ที่งามมากกว่าดวงจันทร์ที่ใดแล้ว ผู้เขียนยังใช้บทสนทนาระหว่างตัวละคร เพื่อเน้นย้ำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเกาะจันดาหราชเป็นเกาะที่ยังคงความเก่าแก่ ห่างไกลจากความเจริญ

เรามองเกาะจันดาหราชด้วยสายตาของคนรุ่นใหม่
มองคนรุ่นเก่าคร่ำครึล้าสมัย

“เกาะนี้สวยมาก น่าเสียดายที่ปิดตัวจากต่างประเทศเสียจนไม่ค่อยเจริญเท่าไร หน้าตาเกาะเป็นยังไงเมื่อร้อยปีก่อน ตอนนี้ก็ยังเหมือนเดิมเพราะที่ดินตกเป็นเจ้าของเกาะจันดาหราชเกือบทั้งหมด พวกนี้ไม่ยอมให้ใครพัฒนาที่ดินทำอะไรใหม่”

(ดอกแก้วกระบุหนิง, หน้า 40)

นอกจากบทสนทนาข้างต้น ที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเกาะจันดาหราชเป็นเกาะที่ไม่เน้นการพัฒนาทางวัตถุ ผู้เขียนยังได้ใช้บทสนทนาของตัวละคร เพื่อกล่าวถึงความเชื่อของชาวเกาะจันดาหราชที่เชื่อถือเรื่องเทพเจ้า

“บังเอิญหลานเกิดมาในหมู่บ้านที่คนเขาเชื่อไม่ว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ ก็ไม่คิดจะไปห้ามปราม”

“เชื่อว่าอะไรครับ” อรรถนพถามยิ้มๆ อย่างเอาใจให้การสนทนาดำเนินต่อไปได้

“เขาเชื่อกันว่าสัตว์บนเกาะนี้เป็นบริวารของเทพเจ้า ห้ามฆ่าด้วยเหตุผลอะไรทั้งสิ้น นอกจากเพื่อเป็นอาหาร หรือเพื่อป้องกันชีวิตตัวเอง”

กระตาดอบเรียบๆ เสียงค่อนข้างลำบากใจ

“มีฉะนั้น เทพเจ้าจะแปลงตัวลงมาในร่างสัตว์
แล้วลงโทษผู้กระทำผิดถึงตาย”

(ดอกแก้วกระบุญนิ่ง, หน้า 45)

หลังจากบทสนทนาที่เสนอรายละเอียด ที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่เกาะจันดา-
หระเป็นเกาะที่มีความเชื่อเก่าแก่เกี่ยวกับเทพเจ้าแล้ว ผู้เขียนก็ได้เสนอบทพระจันทร์ทรงกลดที่
ชาวเกาะจันดาหระเรียกว่า “บุหลันยาตรา”

“บุหลันยาตรา”

คนยังไม่เข้าใจว่าฝายนั้นหมายถึงอะไร เปลี่ยน
สายตามองตามไปบ้าง ก็ไม่เห็นอะไรนอกจากดวงจันทร์
คืนเพ็ญแสงอร่ามราวกับลูกกลมทองคำ ลอยคว้างอยู่
ตามลำพังบนแผ่นฟ้าสีน้ำเงินเข้ม ข้าคืนนี้ยังเป็น
พระจันทร์ทรงกลด ล้อมด้วยรัศมีรุ่งงามเรืองรองเป็น
วงกลม ราวกับมีมิ่งกุฎสวมทับเทพแห่งราตรีอยู่อีกชั้นหนึ่ง

“บุหลันยาตรา” อรรณพทวนคำ เสียงฉงน
“เจ้าชายหมายถึงอะไรครับ”

ระตูมุดาทำเหมือนนึกอะไรขึ้นมาได้ เขาตอบ
อย่างรวบรัดว่า “หมายถึงพระจันทร์ทรงกลด”

(ดอกแก้วกระบุญนิ่ง, หน้า 21)

จากการบรรยายฉากถึงดวงจันทร์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้ความ
เปรียบที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อมโยงถึงเทพเจ้าอีกครั้ง ด้วยการเปรียบรัศมีรอบพระจันทร์ทรง
กลดว่า “ราวกับมีมิ่งกุฎสวมทับเทพแห่งราตรีอยู่อีกชั้นหนึ่ง”

จากการสร้างฉากตั้งแต่ตอนต้นเรื่อง ที่ผู้เขียนได้บรรยายให้ผู้อ่านเกิด
จินตภาพถึงความเกาะของจันดาหระ โดยพยายามเชื่อมโยงให้ผู้อ่านนึกถึงเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์
ด้วยการใช้ความเปรียบ มีการให้ความหมายของชื่อเกาะ และเน้นย้ำความงามของดวงจันทร์
เมื่อมองที่เกาะจันดาหระ พร้อมกับให้ภาพของเกาะจันดาหระว่าเป็นเกาะที่ยังห่างไกลความเจริญ
เป็นเกาะที่ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา เป็นเกาะที่ยังยึดติดกับความเชื่อเก่าๆ และ
ที่ปรากฏมากที่สุดคือการบรรยายฉากดวงจันทร์ โดยใช้ความเปรียบที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความ
เชื่อมโยงถึงเทพเจ้าหลายครั้ง เช่น “เจ้าแห่งราตรีดังกล่าวเพ็งทอแสงเงินงาม” “เทพแห่ง

ราตรีที่ซักรถลอยลิวขึ้นสู่แผ่นฟ้าแก้วผลึกสีน้ำเงินเข้ม” และ “ราวกับมีมิ่งกุฎสวมทับเทพแห่งราตรีอยู่อีกชั้นหนึ่ง” การให้รายละเอียดเกี่ยวกับเกาะจันดาหราทั้งหมดนี้ เพื่อให้ผู้อ่านยอมรับได้ถึงคืบหน้ายานตรา ซึ่งเป็นคืนพระจันทร์ทรงกลดที่มีความหมายมากกว่าทางภูมิศาสตร์และดาราศาสตร์ เพราะเป็นคืนที่เทพเจ้าแห่งดวงจันทร์และเทพบริวาร จะลงมาตัดสินโทษผู้ที่กระทำความผิด

“เธอเป็นชาวคีรียา บอกได้ไหมว่า ‘บุหลันยาตรา’ หมายถึงอะไร”

นัยน์ตากลมโตจับจ้องเขาด้วยความพิศวง แต่ตอบเสียงปรกติ

“พระจันทร์ทรงกลด”

“ฉันรู้สึกว่พระจันทร์ทรงกลด น่าจะมีความหมายอะไรกับชาวคีรียามากกว่าเป็นเรื่องทางภูมิศาสตร์ หรือดาราศาสตร์”

“ไม่ใช่ชาวคีรียาทั้งหมด คำนี้เป็นภาษาของชาวเกาะจันดาหรา โดยเฉพาะคนที่นี่เขาเชื่อว่าในคืนที่พระจันทร์ทรงกลด เทพเจ้าแห่งดวงจันทร์จะยกทัพบริวารลงมาสู่พื้นโลก จึงเรียกว่า “บุหลันยาตรา” ในช่วงนั้น อภรรพณ์ทุกอย่างจะเกิดขึ้น เทพบริวารมักจะมาให้คนเห็นในรูปของสัตว์ป่า”

.....

“เขาเชื่อกันว่า เมื่อใดเกิดความผิดคิดร้ายอย่างรุนแรงและมนุษย์ไม่อาจชำระความลงโทษผู้กระทำผิดด้วยตนเองได้ เทพเจ้าแห่งดวงจันทร์จะเสด็จลงมาพร้อมด้วยเทพบริวาร ตามล่าผู้กระทำผิดร้ายแรงคนนั้น เพื่อนำดวงวิญญาณไป ให้พระองค์ตัดสินโทษ เทพเจ้าจะไม่หยุดยั้งจนกว่าจะล่าตัวมนุษย์ผู้นั้นได้สำเร็จ”

(ดอกแก้วกระบุงหนึ่ง, หน้า 73-74)

จากการบรรยายเกาะจันดาหราตั้งแต่ต้น โดยเฉพาะการบรรยายดวงจันทร์แล้วใช้ความเปรียบให้ผู้อ่านนึกถึงเทพเจ้า ทำให้ผู้อ่านนึกถึงความเชื่อเก่าแก่ที่เชื่อว่าดวง

จันทร์เป็นเทพเจ้า แก้วเก้ายังได้เน้นย้ำความเชื่อเรื่องดวงจันทร์ที่เป็นเทพเจ้าด้วยการตั้งชื่อรานีของเกาะจันดาหารว่า กิระณา หรือเทวีแสงจันทร์ **“กิระณา มีที่มาจากภาษาสันสกฤต แปลว่าแสงจันทร์”** (ดอกแก้วการะบุหนิง, หน้า 6) เพื่อแสดงให้เห็นความเชื่อเรื่องเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ ที่ฝังรากลึกในความเชื่อของเกาะจันดาหาร จึงมีการนำชื่อของเทพเจ้ามาตั้งเป็นชื่อขององค์รานี ประกอบกับการบรรยายฉากดวงจันทร์บนเกาะจันดาหาร ว่าเป็นดวงจันทร์ที่สวยงามไม่เหมือนดวงจันทร์ที่ใดในโลก และลักษณะเกาะจันดาหารที่ผู้เขียนเน้นย้ำหลายครั้งว่าเป็นเกาะที่ห่างไกลความเจริญ ยังยึดถือในความเชื่อและโชคลาง เกาะที่ยังไม่ได้พัฒนา คินบุหลันยาดราซึ่งเป็นเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ จึงดูน่าจะเป็นเกิดขึ้นได้ที่เกาะจันดาหาร เกาะที่ที่จะเห็นดวงจันทร์ที่สวยงามที่สุดในโลก เกาะที่ยังไม่ได้พัฒนาและเชื่อถือโชคลางต่างๆ แห่งนี้

จากการใช้ฉากเพื่อทำให้ผู้อ่านเชื่อ หรือยอมรับได้ในเหตุการณ์เหนือธรรมชาติที่ผู้เขียนสร้างขึ้น ทั้งการระลึกชาติ การเนรมิตภาพให้มีชีวิต และคินบุหลันยาดรา กล่าวได้ว่าผู้เขียนมักจะใช้ฉากสถานที่ เพื่อทำให้ผู้อ่านเชื่อหรือยอมรับการเกิดขึ้นได้ของเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ เห็นได้ชัดจากเหตุการณ์ระลึกชาติในเรื่องนางทิพย์ที่ผู้เขียนเลือกใช้ฉากสวรรค์ หรือการเลือกคุณาสณ์ของเจ้าคุณพินิตนาคราช การเลือกตำหนักขาวริมน้ำ และเรือนของนกยูงเป็นสถานที่ให้ตัวละครระลึกชาติได้ โดยอธิบายด้วยชุดความคิดเรื่องเหมือนเคยประสบมาก่อน (déjà vu) เช่นเดียวกับเหตุการณ์เนรมิตชีวิต และคินบุหลันยาดรา ผู้เขียนได้ใช้ฉากแคว้นสาระ และเกาะจันดาหารประเทศคีรียา เพื่อรองรับความเป็นไปได้ของเหตุการณ์เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นเฉพาะในแคว้นหรือดินแดนแห่งนี้เท่านั้น โดยการสร้างบรรยากาศคือแสง สี เสียง กลิ่น และการใช้ความเปรียบก็มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน เช่นการบรรยายถึงกลิ่นของต้นปารีชาติ และแสงสีเลื่อมพรายของสวรรค์ เมื่อเกิดเหตุการณ์ระลึกชาติในเรื่องนางทิพย์ การใช้แสงของแก้ววราหูในความฝันของวสวี การใช้เสียงเพลงลาวมานแก้วเมื่อราชวดีฝันถึงตำหนักขาวริมน้ำ นอกจากนี้การสร้างบรรยายให้แคว้นสาระเป็นดินแดนเก่าแก่ เชื่อเรื่องสาปพญาที่พิสูจน์ไม่ได้ และการสร้างบรรยากาศให้เกาะจันดาหาร ประเทศคีรียาเป็นดินแดนที่เหมือนอยู่ในโลกแห่งความฝันเพราะรัศมีและความสว่างของดวงจันทร์ การสร้างบรรยากาศเหล่านี้มีผลต่ออารมณ์ของผู้อ่าน เป็นการบรรยายที่ทำให้เกิดความรู้สึกที่จริงกึ่งฝัน ประกอบกับการสร้างให้ฉากสถานที่ในเรื่องคล้ายกับสวรรค์ที่มีต้นปารีชาติ สร้างความผูกพันของตัวละครที่มีต่อสถานที่นั้นๆ หรือการสร้างประเทศสมมติอย่างแคว้นสาระ และเกาะจันดาหารประเทศคีรียา เพื่อรองรับและอธิบายความเป็นไปได้ของเหตุการณ์เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นในสถานที่ๆ นั้นเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ผู้อ่านจึงรู้สึกเชื่อ คล้อยตาม และรู้สึกว่าเป็นไปได้ที่เหตุการณ์เหนือธรรมชาติ เช่น

การระลึกชาติ การนมรมิตภาพให้มีชีวิต คื่นที่เทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ลงมาตัดสินโทษของผู้ที่กระทำผิด จะเกิดขึ้น

3.1.3 บทบาทของฉากในการทำให้ของน้ำอมฤตสมจริง

อิงอร สุพันธ์ุวณิชได้กล่าวถึงของวิเศษไว้ว่า “ของวิเศษคือของที่บันดาลความเหนือจริงให้ปรากฏขึ้น”¹⁸ ในจินตนิยายของแก้วแก้ว ของวิเศษที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมีหลายชิ้น เช่น แก้วราหู นกยูงสำริด น้ำอมฤต ของวิเศษเหล่านี้มีอำนาจแตกต่างกันไป เช่น แก้วราหูมีฤทธิ์ให้ผู้ครอบครองพ้นภัย นกยูงสำริดมีอำนาจทำให้กาลเวลาเคลื่อนที่ช้าลง ของวิเศษเหล่านี้อาจดูว่าเป็นของจินตนาการเกินความเป็นจริง อย่างไรก็ตามฉากที่ผู้เขียนใช้ในเรื่องมีผลต่อการสร้าง “ความสมจริง” ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเชื่อ และคล้อยตามว่าของวิเศษที่ผู้เขียนสร้างขึ้นน่าจะมีอยู่จริง ของวิเศษที่แก้วแก้วนำมาฉากมาเพื่ออธิบายความเป็นไปได้ที่ของวิเศษนั้นน่าจะมีอยู่ได้คือ น้ำอมฤต

น้ำอมฤตปรากฏในตำนานเก่าแก่ของพราหมณ์ เล่าว่าเมื่อเทวดาถูกฤาษีทิวราสสาปแล้ว ก็ไปหาพระอิศวรเพราะเวลาที่เทวดารับกับพวักษั เทวดาจะเป็นผู้แพ้ พระอิศวรจึงแนะนำให้ทำพิธีกวนเกษียรสมุทรเอาน้ำอมฤต เมื่อได้ดื่มน้ำอมฤตแล้วเทวดาจะไม่รู้จักตาย พระอินทร์จึงสั่งให้พวกเทวดาทิ้งหลายเที่ยวไปเก็บยาจากทุกแห่งที่มีในโลก มาทิ้งในเกษียรสมุทร แล้วเขาเอามันตระมาวางกลางเกษียรสมุทร ให้พวักษัจับมาคมาพันรอบเขามันตระ แล้วช่วยกันดึงโดยมีเทพเจ้าทั้งหลายเป็นประธาน พวกเทวดาจับทางหางนาค และพวักษัจับทางหางนาค จนบังเกิดของ 14 สิ่งคือ ดวงจันทร์ แก้วเกาสตุกะ พระลักษมีเทวี นางวารุณี (เทวีแห่งเหล่า) ช้างไอรรัต(เอราวัต) ม้าอุจโจศพ ต้นปาริชาติ และอื่นๆ รวมทั้งคณานางเทพอัปสรผู้งามเลิศอีก 35 ล้านคน เมื่อถึงอันดับสุดท้ายแล้วอันวันตรี (อัน-วัน- ตะ-ริ)แพทย์สวรรค์ก็ผุดขึ้นพร้อมกับทูนหม้อน้ำทิพย์ไว้¹⁹

ผู้เขียนได้นำน้ำอมฤตที่มีอยู่ในตำนานของพราหมณ์ มาใช้เป็นของวิเศษในเรื่องอมตะเรื่องราวของเจ้าชายศรุตผู้เป็นอมตะ ใฝ่ฝันเพื่อติดตามหาจันทรिकाหญิงคนรักผู้มีบ่วงแห่งพยาบาทผูกมัดจึงเขาไว้มิให้ดับสูญตามกฎแห่งวิภูสงสาร จนกว่าเขาจะหาจันทรिकाจนพบ และจันทรिकाยอมให้อภัยแก่เขา สาเหตุแห่งการเป็นอมตะของเจ้าชายศรุต คือน้ำอมฤตที่พ่อของจันทรिकाผู้เป็นฤาษีได้มาจากการบูชาเทพเจ้า

¹⁸ อิงอร สุพันธ์ุวณิช, “จินตนิยายของแก้วแก้ว : หลากกรสหลายลีลา”, *วรรณกรรมวิจารณ์*, 2547, หน้า193.

¹⁹ เก็บความจากคัมภีร์ศรี แยมันดดา, *ภารตนิยาย*(กรุงเทพฯ : แม่คำฝาง, 2547) หน้า408..

ผู้เขียนเริ่มเล่าเรื่องเหตุแห่งความพยายามระหว่างศรุตกับจันทร์กา ด้วยการเล่าเรื่องย้อนหลัง (flash back) เป็นเหตุการณ์ที่เจ้าชายศรุตหรือญามินพาดดากลับยังอดีตกาล มายังแว่นแคว้นโบราณ ต้นกำเนิดแห่งตำนานรักอันแสนเศร้าระหว่างศรุตกับจันทร์กา

“ถ้าอยากเห็นตัวอย่างอีกสักอย่างหนึ่งของอิทธิวิธี่...คือนี่พระเจ้าจันทร์เต็มดวงเหมือนเมื่อคืนหนึ่ง...ย้อนกลับไปในช่วงเวลายาวนานอันเกือบประมาณมิได้ เธอจักได้เห็นเรื่องราวอันบังเกิดขึ้นแล้ว และไม่มีสิ่งใดเพิกถอนมันให้ย้อนกลับไปสู่ความไม่บังเกิด...ไม่ว่าจะด้วยน้ำตาสักเท่าใดก็ตาม ไม่อาจลบรอยสลักแห่งกาลเวลานั้นได้...”

ร่างของณดาเบาหวิวเหมือนขนนก...ปลิวคว้างคว้างตามสายลมแรง... หมุนไป...ลอยละล่องไป...สู่ความไม่มีสิ้นสุดของกาลเวลา

จากฝั่งน้ำที่หญิงสาวยืนอยู่ ดวงตะวันคล้อยต่ำลงสู่เหลี่ยมเขา สาดแสงสีทองบรรเจิดลงบนผิวน้ำดูอร่ามดังทองทา เห็นเกล็ดระลอกจากเรือที่สัญจรแหวกน้ำผ่านสวนกันไม่ขาดระยะเป็นประกายระยิบระยับเหมือนเกล็ดปลาเงินแกมทอง ด้วยน้ำนั้นใสสะอาดจนมองเห็นพื้นทรายสีเงินบริเวณริมน้ำและได้พินน้ำตื้นๆ ริมฝั่งอย่างชัดเจน

อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำเป็นอาคารบ้านเรือนใหญ่โตสลัปล้าง ชับซ้อนไปจนจดเนินเขาเตี้ยๆที่โอบล้อมเมืองอยู่ดั่งป้อมปราการ สลับกับประกายงามของหลังคาเทวาลัยที่บุด้วยโลหะอร่ามตา กลุ่มควันจากกองกฐนที่บูชาม้วนตัวเป็นสีเทาเงินขึ้นสู่ท้องฟ้าใสสะอาดในฤดูเหมันต์ แมกไม้ขึ้นเป็นทิวสลัปล้ำซ้อนเขียวชอุ่มในทุกฤดูกาล

(อมตะ, หน้า 319)

จากการบรรยายเหตุการณ์ที่ศรุตพาดดาย้อนเวลากลับยังแว่นแคว้นโบราณแห่งนี้ โดยผู้เขียนได้ใช้บอกเวลาเรื่องด้วยคำว่า “กาลเวลายาวนานอันเกือบประมาณมิได้” ให้ความรู้สึกว่าเป็นเหตุการณ์ที่ผ่านนาน นานจนกระทั่งไม่อาจจำกัดได้ว่าผ่านมานานแล้วเพียงใด โดยการใช้เวลาของเรื่องก็สอดคล้องเป็นอย่างดีกับฉากสถานที่ที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ คือเมืองริมน้ำที่มีเรือสัญจรไปมา ธรรมชาติรอบเมืองยังคงความสะอาดและบริสุทธิ์ เห็นได้จากคำบรรยายถึงน้ำที่ใสและสะอาดจนมองเห็นพื้นทราย จากฉากสถานที่ที่ผู้เขียนบรรยาย จะเห็นได้ว่าเป็นเมืองที่มีผู้คนอาศัยอยู่จำนวนมาก เพราะมีบ้านเรือนใหญ่โตหลายหลัง มีการกล่าวถึง “เทวาลัย” อันเป็นสถานที่ซึ่งสมมติว่าเป็นที่อยู่ของเทพ ประกอบกับกล่าวถึง “กอง

กฤษณ์” อันหมายถึงกองไฟในพิธีบูชาไฟ ซึ่งเป็นพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์ การบรรยายฉากของผู้เขียนจึงทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการถึงเมืองโบราณที่นับถือเทพเจ้า

หลังจากการให้ภาพของเมืองแล้ว ผู้เขียนได้ใช้บทสนทนาเพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับเมืองที่ได้บรรยายไว้ **เป็นแวนแคว้นหนึ่งที่เคยเจริญรุ่งเรืองมาแล้วในอดีตกาล อยุธยาแม่น้ำคงคา** (อมตะ, หน้า 320) นอกจากนี้ยังมีการอ้างชื่อของแคว้นนี้ว่า **ชื่อหลงเหลืออยู่ในตำนานเก่าๆหรือวรรณคดีโบราณเช่นมหาภารตยุทธ** (อมตะ, หน้า 320)

จากรายละเอียดของแคว้นอชิตวัน จะเห็นได้ถึงความสอดคล้องระหว่างฉากกับรายละเอียดที่ผู้เขียนนำมาอ้างอิง มีการขยายรายละเอียดของเมืองริมน้ำโดยอ้างอิงชื่อ **“แม่น้ำคงคา”** ซึ่งเป็นแม่น้ำในประเทศอินเดีย สอดคล้องกับลักษณะของฉากที่บรรยายไว้แล้วว่าเป็นเมืองที่มีเทวาลัยและมีการทำพิธีบูชาไฟ นอกจากนี้การอ้างอิงว่าเป็นแวนแคว้นที่มีชื่อหลงเหลืออยู่ในตำนานเก่าๆ โดยอ้างอิงชื่อของ**มหาภารตะ** ก็สอดคล้องกับรายละเอียดว่าเป็นเมืองเก่าแก่ อยู่ในสมัยเก่าที่กาลเวลาผ่านมานานจนเกือบประมาณมิได้ เป็นเมืองที่บูชาและนับถือเทพเจ้าเห็นได้จากการสร้างเทวาลัยและการทำพิธีบูชาไฟ เพราะ**มหาภารตะ**เป็นมหากาพย์เก่าแก่ของอินเดีย นอกจากนี้การอ้างอิงว่ามีอยู่ชื่อหลงเหลืออยู่ใน**มหาภารตะ** ยังสร้างความรู้สึกน่าเชื่อถือว่าแคว้นอชิตวันน่าจะมีอยู่จริง เพราะ**“มหาภารตะ**เป็นเรื่องขนาดยาวนอกจากแสดงสงครามระหว่างกษัตริย์ปาณฑพและเการพแล้ว ยังแทรกความรู้ทั้งศาสนาจริยธรรม ฯลฯ เอาไว้ในเนื้อเรื่องอีกมาก”²⁰ การอ้างอิงชื่อวรรณคดีเรื่อง**มหาภารตะ**จึงมิได้มีผลต่อการจินตนาการถึงแคว้นอชิตวันของผู้อ่านเท่านั้น หากแต่ยังได้สร้างความน่าเชื่อถือและความรู้สึกยอมรับได้ให้ผู้อ่านอีกด้วย

จากการสร้างฉากของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าผู้เขียนกล่าวถึงฉากแคว้นอชิตวันไว้โดยเน้นย้ำถึงเทพเจ้าหลายครั้ง ตั้งแต่การบรรยายเทวาลัยและกองกฤษณ์ในส่วนแรกและการอ้างอิงว่าเป็นเมืองที่มีชื่อปรากฏอยู่ในวรรณคดีเรื่อง**มหาภารตะ** ซึ่งเป็นวรรณคดีที่กล่าวถึงการอวตารของเทพเจ้า คือพระนารายณ์อวตารมาเป็นพระกฤษณะเพื่อปราบอธรรม การกล่าวถึงแวนแคว้นหนึ่งโดยมีการเน้นย้ำบ่อยครั้งว่าเป็นแคว้นเก่าแก่ เป็นแวนแคว้นที่บูชาเทพเจ้า ก็เพื่อให้ผู้อ่านยอมรับได้ถึงน้ำอมฤตที่พ่อของจันทร์กาได้มาจากการบูชาเทพเจ้า

เพียงการดั่งเบาๆ ร่างของณดาก็เลื่อนลอย
เหมือนจะปลิวไปกับสายลม เพียงวูบเดียวแทบจะยังไม่รู้
ว่าอะไรเป็นอะไร ก็พบว่าตัวเองยืนอยู่ตรงหน้าสถานที่

²⁰ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, **อิทธิพลวรรณคดีต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย** (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2535), หน้า78.

แห่งหนึ่งท่ามกลางหมู่ไม้เรียงรายเหมือนในป่าโปร่ง มัน
เป็นสิ่งก่อสร้างขนาดย่อม เรียงจากหินอ่อนสีขาวอมเทา
เห็นรำไรในลำแสงเดือนที่สาดส่องลอดกิ่งไม้มาต้อง
บางส่วน มันประกอบกันเข้าเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมมียอด
คล้ายปราสาทเตี้ยๆ ซ่อนตัวอยู่ในเงาตะคุ่มคลุมเครือของไม้
ใหญ่ เถาวัลย์เลื้อยพันเสาศิลาคู่ทางด้านหน้า ผลิบ
สะพรั่งไสวเหมือนจางใจจะบดบังทางเข้านั้นไว้จากสายตา
คนภายนอก

.....

“จันทร์ภาชวณคนรักของนางมายังทวารลัยที่นาง
ขอให้ชิตราชสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึงพ่อของนาง
นางเล่าความลับให้เจ้าชายฟังว่า เมื่อบิดาของนางมีชีวิต
อยู่ ได้บวงสรวงพระผู้เป็นเจ้าด้วยความเลื่อมใสศรัทธา
อยู่เป็นนิจ ยังผลให้คนโทที่ตั้งถวายนบูชา เทวรูปนั้นมึ่น้ำ
สะอาดเต็มเปี่ยมไม่เคยพร่อง นางเชื่อว่าน้ำนั้นเป็นน้ำ
อมฤตสามารถบันดาลให้คนอยู่ได้ยืนยาวชั่ววันรันดร...”

(อมตะ, หน้า 337-338)

จากการสร้างฉากแคว้นอชิตวันของผู้เขียน จะเห็นได้ว่าฉากที่ผู้เขียน
สร้างขึ้นมีบทบาทอย่างมากในการทำให้ผู้อ่านยอมรับ หรือคล้อยตามการนำจะมีอยู่ได้ของน้ำ
อมฤตซึ่งเป็นของวิเศษที่มีอยู่ตามตำนานของพราหมณ์ เริ่มจากการให้ภาพแคว้นโบราณ
เก่าแก่ แคว้นแคว้นที่เชื่อและศรัทธาบูชาเทพเจ้า มีการให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่าเป็นแคว้นที่อยู่ติด
แม่น้ำคงคา และปรากฏชื่อหลงเหลืออยู่ใน**มหาภารตะ**ซึ่งเป็นมหากาพย์เก่าแก่ของอินเดีย ฉาก
แคว้นอชิตวันจึงสอดคล้องกับตำนานของน้ำอมฤตที่มาจากตำนานเก่าแก่ของพราหมณ์ ดังนั้น
ผู้อ่านจึงรู้สึกคล้อยตามและยอมรับที่น้ำอมฤตจะมีอยู่ หรือปรากฏได้

จากการใช้ฉากเพื่อสร้างความสมจริงให้แก่ของวิเศษคือน้ำอมฤต พบว่า
ผู้เขียนใช้ทั้งฉากเวลา และฉากสถานที่เพื่ออธิบายความเป็นไปได้ถึงการมีอยู่ของวิเศษ คือการ
ใช้ฉากเวลาในยุคโบราณและแคว้นโบราณในเรื่อง**อมตะ** ที่ทำให้ผู้อ่านเชื่อและยอมรับได้ถึง
การมีอยู่ของน้ำอมฤต

จากการศึกษาบทบาทของฉากที่มีต่อองค์ประกอบเหนือธรรมชาติในจินตนิยาย ทั้งตัวละครเหนือธรรมชาติ เหตุการณ์เหนือธรรมชาติ และของวิเศษ พบว่าการใช้ฉากของผู้เขียน ทั้งฉากสถานที่ ฉากเวลา และฉากบรรยากาศ มีผลอย่างมากต่อการสร้างความรู้สึกเชื่อ ความรู้สึกคล้อยตาม และความรู้สึกยอมรับได้ที่ตัวละครเหนือธรรมชาติ เหตุการณ์เหนือธรรมชาติ หรือของวิเศษ จะปรากฏหรือจะเกิดขึ้นในฉากที่ผู้เขียนใช้ จากการวิเคราะห์พบว่าฉากสถานที่ และฉากบรรยากาศมีบทบาทอย่างมากในการทำผู้อ่านคล้อยตาม ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเป็นไปได้อาจยอมรับได้ที่ตัวละครเหนือธรรมชาติ หรือเหตุการณ์เหนือธรรมชาติจะเกิดขึ้น ผู้เขียนสร้างฉากสถานที่อย่างพิถีพิถัน มีการอ้างอิงที่มาต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านเชื่อว่าฉากสถานที่ที่ผู้เขียนสร้างน่าจะมีอยู่ได้ เช่น สวรรค์ที่ไม่มีกลางวันและกลางคืน สถานปฏิบัติธรรมที่แท้จริงแล้วคือป่าช้า หนองพรายที่เป็นหนองน้ำเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยา ตำนานชาวมอญน้ำที่เก่าแก่ เมืองมายที่เป็นเมืองพญานาค ป่าและถ้ำจากบทเสภาขุนช้างขุนแผน สวรรค์ที่มีดอกปาริชาติ เรือนไทยที่ถูกกฤตยามนตร์กำบังไว้ตั้งแต่สมัยอยุธยา แคว้นสวาระดินแดนแห่งศิลปะวัฒนธรรมที่เก่าแก่และเกาะจินดาหาว ประเทศศิรียาตินแดนที่ดวงจันทร์ดวงงามที่สุดในโลก การสร้างฉากสถานที่หรือดินแดนที่มีความพิเศษเหล่านี้ เมื่อผสมผสานกับการสร้างบรรยากาศของผู้เขียนทั้งการให้แสง สี เสียง กลิ่น และการใช้ความเปรียบ ก็ทำให้ผู้อ่านคล้อยตามและรู้สึกว่าเป็นไปได้ที่ตัวละครเหนือธรรมชาติจะปรากฏ หรือเหตุการณ์เหนือธรรมชาติกำลังจะเกิดขึ้น ส่วนฉากสถานที่และเวลาอันได้แก่ แคว้นอชิตวันแคว้นโบราณในอดีต ก็มีหน้าที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตาม รู้สึกเป็นไปได้ที่วัตถุประสงค์เหนือธรรมชาติจะมีได้

อาจกล่าวได้ว่า ผู้เขียนใช้ฉากสถานที่และฉากบรรยากาศเพื่อรองรับ อธิบายความเป็นไปได้ และทำให้ผู้อ่านคล้อยตาม และรู้สึกเป็นไปที่ตัวละครนั้น เป็นตัวละครเหนือธรรมชาติเช่นเป็นนางฟ้า เป็นเทวดา ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้ผู้อ่านยอมรับได้ถ้าตัวละครนั้นจะปรากฏขึ้น เช่นการปรากฏตัวของวิญญาณ การปรากฏตัวของนาค การปรากฏตัวของตัวละครที่เกิดจากการเนรมิต นอกจากนี้ฉากสถานที่กับฉากบรรยากาศ ยังมีผลต่อความรู้สึกเป็นไปได้ที่เหตุการณ์เหนือธรรมชาติจะเกิดขึ้น ผู้เขียนจะใช้ฉากสถานที่เพื่อบอกว่าเหตุการณ์ของเรื่อง “เกิดที่ไหน” ส่วนการเสริมสร้างบรรยากาศลงไป ก็เพื่อบอกว่าผู้อ่านว่าบางสิ่งบางอย่างที่มีความพิเศษ “กำลังจะเกิดขึ้น” ฉากของแก้วแก้วทั้งฉากสถานที่ ฉากเวลา และฉากบรรยากาศจึงทำให้ผู้อ่านรู้สึกยอมรับและคล้อยตามการสร้างภาพเหนือธรรมชาติ คือตัวละครเหนือธรรมชาติ เหตุการณ์เหนือธรรมชาติ และของวิเศษของผู้เขียนได้ เมื่อผู้อ่านรู้สึกยอมรับได้หรือคล้อยตามได้ จินตนิยายของแก้วแก้วจึงประสบความสำเร็จในการนำเสนอ เพราะ “จินตนิยายจะเป็นเรื่องเหนือจริง เป็นเรื่องลึกลับแต่จินตนิยายก็ต้องการความยอมรับได้ หรือการทำให้ผู้อ่านเชื่อ (Convince) เพราะถ้าหาก

การเขียนจินตนิยายเรื่องใดที่ทำให้ผู้อ่านเชื่อไม่ได้ก็เท่ากับว่าการเขียนเรื่องนั้นล้มเหลว”²¹ จินตนิยายทุกเรื่องของแก้วเก้าจึงได้รับความนิยมจากผู้อ่าน

3.2 บทบาทในการสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนา

แจ๊ค เอ็ม บิคแฮม ได้กล่าวถึงบทบาทของฉากไว้บทความชื่อ Why Setting Is Important ว่า “ฉากสามารถทำให้แก่นเรื่องเด่นชัดได้”²² ดังนั้นฉากที่ผู้เขียนใช้ในนวนิยายบางเรื่องจึงอาจทำให้แนวคิดที่ผู้เขียนต้องการสื่อเด่นชัดยิ่งขึ้น ดังเช่นการใช้บ้านจิระเวสน์ในเรื่องแผ่นดินของเราของแม่อนงค์ (มาลัย ชูพินิจ) ที่อิงอร สุพันธ์ุณีวิชได้วิเคราะห์ว่า เป็นฉากสำคัญของเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสัจธรรม คือความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสรรพสิ่ง

ฉากที่สำคัญในเรื่องแผ่นดินของเรามี 2 ฉากด้วยกัน คือจิระเวสน์ และทุ่งวัวแล่น ผู้อ่านจะมองเห็นความสวยงามมีชีวิตชีวา และกลิ่นหอมของดอกจันทน์กะพ้อในยามที่มีความสุขของครอบครัวพระวรนาถ และยามที่ทรุดโทรมไร้ผู้คน ผู้อ่านจะมองเห็นสัจธรรมว่าไม่มีสิ่งใดจะอยู่คงทนตลอดไป บ้านที่เคยอบอุ่นด้วยความรัก อาจผันแปรร่วงโรยไปได้เหมือนชีวิตของคนเรา²³

การใช้ฉากในจินตนิยายของแก้วเก้า นอกจากจะมีบทบาทในการทำให้ผู้อ่านยอมรับได้หรือรู้สึกคล้อยตามในเรื่องเหนือธรรมชาติที่ผู้เขียนสร้างขึ้นแล้ว จากการศึกษายังพบว่าฉากในจินตนิยายของแก้วเก้า ยังมีบทบาทในการสนับสนุนแนวคิดที่ผู้เขียนเสนอให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

แม้ว่าจินตนิยายจะเป็นนวนิยายที่นำเสนอเรื่องเหนือธรรมชาติที่ห่างไกลจากชีวิตประจำวัน ทั้งการกลับมาชาติมาเกิด การเนรมิตชีวิตให้กับสิ่งไม่มีชีวิต การปรากฏตัวของตัวละครเหนือธรรมชาติ เช่น นาค นางฟ้า ภูตพราย ฯลฯ หากแต่ในความบันเทิงที่ได้รับนั้น ผู้เขียนได้สอดแทรกแนวคิดอันเป็นประโยชน์ไว้ด้วย²⁴

²¹ คำบรรยายของวินิตา ดิถียนต์,อ้างแล้ว

²² Jack M. Bickham, Setting, p. 3. ต้นฉบับภาษาอังกฤษมีดังนี้ ...contributions of setting can make clarification of theme

²³ อิงอร สุพันธ์ุณีวิช, *นวนิยายนิทัศน์*, (กรุงเทพฯ : แอควีฟพริ้นท์, 2548), หน้า 230.

²⁴ แนวคิดแปลจากคำว่า theme ในภาษาอังกฤษ คำนี้มีผู้แปลความหมายไว้หลายอย่างคือ แนวคิด สารัตถะของเรื่อง แก่นเรื่อง ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่าแนวคิด

ความหมายของแนวคิด

กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้ให้ความหมายของแนวคิดว่า

แนวคิด (Theme) คือสาระสำคัญของเรื่องแสดงลักษณะอันเป็นวิสัยธรรมดา ธรรมชาติมนุษย์ที่ผู้แต่งมองเห็น และมุ่งหมายจะแสดงลักษณะนั้นออกมาให้ปรากฏแก่ผู้อ่าน สาระสำคัญของเรื่องจึงเป็นสาร (Message) ที่ผู้แต่งสื่อมายังผู้อ่าน แสดงให้เข้าใจถึงธรรมชาติของลักษณะชีวิตมนุษย์ ในขณะที่เรื่องดำเนินไปนั้นสาระสำคัญของเรื่องก็จะปรากฏขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อยืนยันว่านั่นคือความมุ่งหมายที่ผู้แต่งเจตนาจะเปิดเผย²⁵

อิรวดี ไตลังคะ ได้ให้ความหมายของแนวคิดไว้ว่า

แนวคิด หมายถึงความคิดที่นำเสนอในเรื่อง ซึ่งสรุปจากสถานการณ์ของโลกบังเหียงคดี ออกมาเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับโลกในชีวิตจริง²⁶

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าแนวคิด หมายถึงสาระสำคัญ ข้อคิด หรือสารที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอมาสู่ผู้อ่าน ผ่านโครงเรื่อง ตัวละคร พฤติกรรมของตัวละคร สัญลักษณ์ที่ปรากฏในเรื่อง ทั้งนี้ก็เพื่อเน้นย้ำสารที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

3.2.1 แนวคิดที่ปรากฏในจินตนิยายของแก้วแก้ว

จินตนิยายของแก้วแก้วเป็นจินตนิยายที่มีความสนุกสนาน ให้อรรถรสความบันเทิงแก่ผู้อ่านอย่างเต็มเปี่ยม ด้วยเนื้อเรื่องที่มีความโดดเด่น จากการผสมผสานจินตนาการของแก้วแก้วกับความเชื่อต่างๆ เช่น การกลับชาติมาเกิด ความเชื่อเรื่องนาค ทำให้จินตนิยายของแก้วแก้วเป็นเรื่องรักพาฝันที่มีความตื่นเต้น น่าติดตาม อย่างไรก็ตามเมื่อนำจินตนิยายของแก้วแก้วมาศึกษา

²⁵ กุหลาบ มัลลิกะมาส, *วรรณคดีวิจารณ์*, หน้า 83-84.

²⁶ อิรวดี ไตลังคะ, *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง* (กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ,หน้า 25.

วิเคราะห์ก็จะพบว่า จินตนิยายของแก้วแก้วนอกจากจะเน้นความสนุกสนานจากจินตนาการแล้ว แก้วแก้วยังได้นำเสนอแนวคิดของเรื่องไว้ด้วย

จากการศึกษาวิเคราะห์จินตนิยายทั้ง 13 เรื่องของแก้วแก้วปรากฏแนวคิดที่เด่นชัดร่วมกันคือ แนวคิดทางพุทธทางศาสนาคือเรื่องกิเลส และแนวคิดเรื่องกรรม แก้วแก้วได้นำเสนอถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาว่าแท้จริงแล้ว มนุษย์ยังยึดติดอยู่กับกิเลส คือ ความรัก ความโกรธ ความโลภ และความหลง ทำให้มนุษย์มี ‘ความทุกข์’ อันหมายถึง “สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก สภาพที่คงทนอยู่ไม่ได้ เพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและดับสลาย เนื่องจากต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ไม่ขึ้นต่อตัวมันเอง”²⁷ การยึดมั่นถือมั่นจึงทำให้เกิดความทุกข์ และการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ ส่วนแนวคิดเรื่องกรรมแก้วแก้วได้เสนอให้ผู้อ่านเห็นว่าผู้ที่กระทำความกรรมใดย่อมได้รับแห่งกรรมของตนอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง

3.2.1.1 ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสทำให้เกิดความทุกข์

“กิเลสหมายถึง สิ่งที่ทำให้ใจเศร้าหมอง, ความชั่วที่แฝงอยู่ในความรู้สึกนึกคิด ทำให้จิตใจขุ่นมัวไม่บริสุทธิ์”²⁸ ดังนั้นผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสย่อมมีแต่ความทุกข์ ในจินตนิยายของแก้วแก้วได้เสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสคือความรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลงทำให้เกิดความทุกข์ดังต่อไปนี้

3.2.1.1.1 ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์

ในพระสุตตันตปิฎกปรากฏคำสอนที่ชี้ให้เห็นทุกข์ที่เกิดจากความรักคือ “.....ความประสพกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งทีรักเป็นทุกข์ แม้ความปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สมหวังก็เป็นทุกข์...”²⁹ ดังนั้นบุคคลที่มีความรักย่อมเป็นทุกข์ ทั้งทุกข์ที่เกิดจากการไม่ประสพกับผู้เป็นที่รัก และทุกข์จากการพลัดพรากจากคนที่เป็นที่รัก ในจินตนิยายของแก้วแก้วก็เสนอแนวคิดเรื่องนี้เช่นกัน โดยปรากฏแนวคิดเรื่องนี้อย่างชัดเจนในเรื่อง **นางทิพย์แต่ปางก่อน** และ **ปลายเทียน**

²⁷ พระราชวรมณี (ป.อ.ปยุตฺโต) .พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2528), หน้า 98.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

²⁹ พระไตรปิฎกเล่มที่ 20 พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต ติตถสูตร มหาวรรคที่ 2 ข้อที่ 501

ในเรื่องนางทิพย์ปรากฏแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์จากพฤติกรรมของตัวละครเอกทั้ง 3 ตัว คือความรักระหว่างรวิปริยาทิพยนารีจากสวรรค์ชั้นยามากับ ดร. ภาธรผู้เชี่ยวชาญด้านประจิตวิทยา และทิพฉาย คนรักของ ดร.ภาธรในอดีตชาติ

รวิปริยาเป็นเทพนารีที่แบ่งภาคมาเกิดเป็นปริตตา เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของมนุษย์ แต่เธอไม่ยอมละทิพสภาวะ ทำให้ปริตตามีบุคลิกสองแบบในคนคนเดียวกันคือปริตตาเด็กสาววัย 18 ปีที่หัวอ่อน กับรวิปริยาหรือ 'ยามะธิดา' เทพธิดาผู้ซุกซน ปริตตาเป็นหลานบุญธรรมของคุณหลวงพ่อของดร.ภาธร ดร.ภาธรกลับมาประเทศไทยเพื่อทดลองด้านประจิตวิทยา เขาได้สอนหนังสือปริตตาที่มหาวิทยาลัย ทำให้ดร.ภาธรล่วงรู้ความแตกต่างระหว่างรวิปริยากับปริตตา

ดร.ภาธรไปทดลองด้านประจิตวิทยาที่หนองพราย ที่แห่งนั้นวิญญาณของทิพฉายคนรักของเขาในอดีตชาติได้ตามมาสิงร่างของปริตตา เพื่อกลับมาอยู่ใกล้ชิดกับดร.ภาธร รวิปริยาได้มาช่วยเหลือปริตตา เธอรู้ว่าความยุ่งยากทั้งหมดเกิดจากการที่เธอนำทิพสภาวะลดมาปะปนกับธาตุอันหยาบของมนุษย์ เมื่อช่วยเหลือปริตตาให้หลุดพ้นจากวิญญาณของทิพฉายที่ครอบงำอยู่ได้ รวิปริยาจึงต้องกลับไปอยู่ที่ยามาตามเดิม โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับโลกมนุษย์อีก แม้ว่าเธอจะมีจิตผูกพันกับ ดร.ภาธรก็ตาม

แนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์นี้ปรากฏเด่นชัด คือความรักที่เป็นไปไม่ได้ระหว่างรวิปริยากับ ดร.ภาธร เส้นทางระหว่างเทพกับมนุษย์ที่ไม่มีวันบรรจบเป็นเส้นทางเดียวกันได้ หลายครั้งที่ดร.ภาธรนั่งสมาธิเพื่อถอดดวงจิตไปหารวิปริยาบนสวรรค์ แต่เขาก็ไม่อาจได้พบเธอ

“รวิปริยา” ภาธรร้องเรียกซ้ำซาก

เขาวนเวียนอยู่ในกลุ่มหมอกหนาที่บ
เป็นเวลานานเท่าใดก็บอกไม่ถูก รู้แต่ว่านานจน
เกิดความเหน็ดเหนื่อยอ่อนใจ จนต้องทิ้งตัวลงนั่ง
พัก แต่กลับรู้สึกเหมือนกับว่าได้เดินหลงเป็น
วงกลมอยู่ตรงที่เดิมนั่นเอง ไม่ได้ออกนอกเส้นทาง
ไปที่ไหน

“คุณอยู่ที่ไหน เขาพยายามเปล่งเสียง
เรียกหล่อนแต่อ่อนแรงเต็มที่

เสียงแว่วๆ สะท้อนกลับมาอีกเช่นเดิม
ราวกับเป็นเสียงเยาะเย้ยล้อเลียนอยู่ในที่

(นางทิพย์, หน้า496-497)

สุดท้ายดร. ภาธรก็ต้องยอมรับว่าความรักของเขาและรวีปรียา
เป็นความรักที่เป็นไปไม่ได้ เพราะสถานะของเขาที่เป็นมนุษย์ไม่อาจอยู่กับสถานะของรวีปรียาที่
เป็นเทพได้ ความรักของดร. ภาธรและรวีปรียาจึงเป็นความรักที่มีแต่ความทุกข์

“...ธรรมชาติมีกฎเกณฑ์ตายตัว แม้แต่
สวรรค์เองก็ต้องมีระเบียบ มีกฎเกณฑ์ ถ้ามี
อะไรผิดเข้าไปเพียงนิดเดียว ระเบียบของจักรวาล
นั้นอาจจะสลายลงไปได้ ด้วยการเดินผิดทางของ
ดวงดาวชั้นใดก็ชั้นนั้น”

ภาธรรู้ว่ารวีปรียาและเขา กำลังเป็นฝ่าย
พ่ายแพ้ต่อสินีวาลีและจอมเทพแห่งยามา ไม่ใช่
แพ้ด้วยอิทธิฤทธิ์ หากแต่แพ้ด้วยเหตุผลกับ
ข้อเท็จจริงที่เห็นอยู่ตรงหน้า

(นางทิพย์, หน้า 696-670)

เช่นเดียวกับการยึดมั่นถือมั่นในความรักของทิพฉาย คนรักใน
อดีตชาติของดร.ภาธรที่มีได้ไปสุดไปเกิด ยังคงเฝ้าแต่รอภาธรหรือออกญาพิชิตแสนพลอยู่ที่หนอง
พราย เพราะเธอยึดมั่นในคำสัญญาของออกญาพิชิตแสนพล ที่สัญญาว่าเขาจะกลับมาหาเธอ
อีกครั้ง

“ชาตินี้ข้าพระพุทธเจ้า พระยาพิชิตแสน
พล วาสนาน้อยนัก ข้ากระทำบาปกรรมใหญ่
หลวงให้ได้ฝ่าละอองฯ ถึงสิ้นพระชนม์ ชาตินี้
เมื่อไม่ได้พบกันอีกก็ขอให้ได้พบกันชาติหน้า จะ
ได้ถวายความภักดี คุ่มครองใต้ฝ่าละอองฯให้
ปลอดภัยได้สักครั้งหนึ่ง”

(นางทิพย์, หน้า245)

เมื่อทิพฉายได้พบกับดร.ภาธรอีกครั้ง เธอก็ทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้อยู่คู่กับเขาอีกครั้ง และทิพฉายก็ต้องเจ็บปวดอย่างที่สุด เมื่อรู้ว่าความรักระหว่างเธอกับดร.ภาธรไม่อาจเป็นไปได้ ดร.ภาธรจำไม่ได้เลยว่าในอดีตชาติ เขาคือออกญาพิชิตแสนพลคนรักที่ให้สัญญาว่าจะกลับมาหาเธอ

“ทำไม่ได้เหลือความผูกพันต่อข้าเลย.....
แม้แต่เท่าไยบัว”

“ผม....” ภาธรรู้สึกท้อธิบายลำบากเข้าทุก
ที่ “ผมเชื่อว่าเป็นเพราะผมจำไม่ได้ มนุษย์เมื่อ
ตายไปแล้วก็พ้นจากความทรงจำทั้งหมดในปาง
ก่อน ถ้าเราจะมีความสัมพันธ์กันก็ต้องก่อกำเนิดมา
ใหม่”

(นางทิพย์, หน้า 640)

นอกจากการยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้ทิพฉายเกิดความทุกข์แล้ว การยึดมั่นถือมั่นในความรักยังทำให้ทำให้ทิพฉายเกิดความหลง เธอไม่ได้เข้าใจถึงกาลเวลาที่เคลื่อนไปตามกฎแห่งธรรมชาติ เพราะความรัก ความผูกพันที่มีต่อออกญาพิชิตแสนพล ทำให้เธอเฝ้าหลงรอแต่ออกญาพิชิตแสนพล หลงยึดติดกับความรักในอดีต วิชาปรีชาจึงได้ชี้แจงให้ทิพฉายเข้าใจว่าเมื่อใดที่ทิพฉายไปเกิดใหม่ เธอก็จะลืมความรักความผูกพันที่เธอยึดถือไว้

“ไม่ใช่เช่นนั้นหรอก เธอเข้าใจผิด เธอ
เองก็จะเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกันในอีกไม่กี่เพล
ข้างหน้านี้ เธออ้างว่าเธอยึดมั่นถือมั่นต่อความรัก
ที่มีต่อออกญาพิชิตแสนพลแต่ต่อไปเมื่อเธอ
พ้นจากภพนี้ไปสู่ภพหน้า เธอก็จะลืมเขา
เช่นเดียวกัน”

(นางทิพย์, หน้า 643)

นางทิพย์เป็นจินตนิยายที่แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ยึดมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์ เพราะทั้งวิชาปรีชาและดร. ภาธรต่างยึดมั่นในความรัก ทั้งๆ ที่รู้ว่าสถานะของทั้ง

สองแตกต่างกัน แต่ทั้งคู่ก็ยังยึดมั่นในความรัก และการยึดมั่นในความรักของทิพฉายที่ทำให้เธอต้องทนทุกข์คอยออกญาพิชิตแสนพลอยู่ที่หนองพราย

ในเรื่องแต่ปางก่อน ปรากฏแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถื่อมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์อย่างชัดเจนคือ ความรักระหว่างหม่อมเจ้ารังสิริกับเจ้านางมานแก้ว หรือเจ้านางน้อย ความรักของคนทั้งคู่เป็นความรักที่ไม่สมหวัง เป็นความรักที่ก่อให้เกิดความทุกข์ เพราะคนทั้งคู่รักกันแต่ไม่อาจครองคู่กันได้ ด้วยความยึดมั่นถื่อมั่นในความรักจึงทำให้ทั้งคู่ต้องวนเวียนวายเป็นถึง 3 ชาติ จึงจะสมหวังเรื่องรักในชาติสุดท้าย

ในชาติแรกหม่อมเจ้ารังสิริรักกับเจ้านางมานแก้ว แต่เพราะว่าหม่อมพเยียมารดาของหม่อมเจ้ารังสิริไม่ชอบเจ้านางมานแก้ว ที่เป็นเจ้านายเมืองลาวไม่มีเชื้อสายไทย ประกอบกับหม่อมพเยียได้หมั้นว่าจะให้หม่อมเจ้ารังสิริได้ครองคู่กับหม่อมเจ้าหญิงวิไลเลขา จึงทำให้หม่อมพเยียดักันความรักของทั้งสอง แล้วความรักในชาติแรกของทั้งคู่ก็จบลงเมื่อเจ้านางมานแก้วถูกหม่อมเจ้าหญิงวิไลเลขาวางยาพิษตายในคืนวันแต่งงาน หม่อมเจ้ารังสิริก็ตรอมใจตายในเวลาต่อมาด้วยความทุกข์ ที่มีอาจปกป้องหญิงอันเป็นที่รักจากความตายได้

“ความปวดร้าวอย่างสูงสุดของฉัน ก็คือ
 ทั้งที่ฉันพร้อมด้วยศศัคดีและอำนาจ ก็ไม่
 อาจจะมีคุ้มครองปกป้องชีวิตของผู้เป็นที่รักของฉันไว้
 ได้สำเร็จปล่อยให้ศัตรูจู่โจมเข้ามาพรากเธอไปถึง
 ห้องหอในวันวิวาห์

(แต่ปางก่อน, หน้า 206-207)

ในชาติที่สองเจ้านางมานแก้วได้มาเกิดเป็นราชาวดี เธอได้เป็นครูที่โรงเรียนกุลณารวิทยา และได้พบกับวิญญานของหม่อมเจ้ารังสิริ ราชาวดีจึงได้รับรู้เรื่องราวในอดีต ในชาตินี้ราชาวดีต้องประสบกับความทุกข์อย่างหนัก ทั้งความทุกข์ทางกายที่หม่อมเจ้าหญิงวิไลเลขาที่คอยหาทางฆ่ารราชาวดี เพราะเชื่อว่าราชาวดีคือเจ้านางมานแก้วกลับชาติมาเกิด และราชาวดีก็มีความทุกข์ทางใจ ที่เกิดจากความยึดมั่นถื่อมั่นรักแต่หม่อมเจ้ารังสิริ เธอมีอาจแต่งงานกับชายผู้เพียบพร้อมทั้งรูปสมบัติ และคุณสมบัติอย่างหม่อมราชวงศ์จิรายุสผู้เป็นหลานของหม่อมเจ้ารังสิริ ทั้งๆ ที่หม่อมราชวงศ์จิรายุสขอเธอแต่งงาน

หล่อนไม่อยากจะย้าถึงความที่อยู่กันคน
 ละโลก คนละสภาวะระหว่างท่านชายใหญ่กับ
 หล่อน ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะย้าให้หล่อนเกิด
 ความเจ็บร้าวขึ้นเป็นทวีคูณว่าความรักของหล่อน
 นั้น เกิดกับบุคคลที่ไม่มีตัวตน หากเป็นเพียง
 ภาพมายาที่รางเลือน พร้อมทั้งจะจางหายไปได้ทุก
 ขณะเหมือนสายหมอกในยามเช้า

(แต่ปางก่อน, หน้า 247)

ทำยที่สุดราชาวดีจึงหลีกเลี่ยงปัญหาทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการ
 จองเวรของหม่อมเจ้าหญิงวิไลเลขา และการที่หม่อมราชวงศ์จิรายุสเฝ้าตามขอความรักจากเธอ
 ราชาวดีจึงไปปฏิบัติธรรมที่ต่างจังหวัดจนป่วยตายไป

ชาติที่สามราชาวดีไปเกิดเป็นอันตราลูกสาวของถวิลเพื่อนรักของ
 ราชาวดี หม่อมเจ้ารังสิริไปเกิดเป็นหม่อมหลวงจิราคมลูกชายของหม่อมราชวงศ์หญิงสวรรคยา
 กับหม่อมราชวงศ์จิรายุสชายที่เคยหลงรักราชาวดี ทั้งคู่ได้หวนกับพบมาอีกครั้ง ในชาตินี้กว่าที่
 จะได้ครองรักกัน ทั้งคู่ก็ต้องประสบกับอุปสรรคใหญ่คือหม่อมราชวงศ์หญิงสวรรคยามารดาของ
 หม่อมหลวงจิราคม ที่ติดการพนันอย่างหนักและคอยมารังควานลูกชายและลูกสะใภ้

จากเนื้อเรื่องจะเห็นได้ว่า แม้แก้วแก้วต้องการนำเสนอความรัก
 อันมั่นคงของทั้งสองที่มีต่อกัน แม้ว่าจะเวียนว่ายตายเกิดถึง 3 ชาติความรักนั้นก็ยังคงอยู่ แต่ในอีก
 แง่หนึ่งอาจวิเคราะห์ได้ถึงบ่วงของอารมณ์รักที่คล้องคนทั้งสองไว้ เมื่อไม่อาจตัดขาดความรักได้
 คนทั้งสองก็ยังคงเวียนว่ายตายเกิด และเผชิญกับความทุกข์ที่เกิดจากความยึดมั่นในความรัก
 ต่อไป

นอกเหนือจากคู่ของหม่อมเจ้ารังสิริและเจ้านางม่านแก้ว ที่
 แสดงให้เห็นความทุกข์ที่เกิดจากความยึดมั่นในความรักแล้ว ตัวละครอีกตัวหนึ่งที่แสดงให้เห็น
 แนวคิดนี้อย่างชัดเจน คือหม่อมเจ้าหญิงวิไลเลขาคู่หมั้นของหม่อมเจ้ารังสิริ หม่อมเจ้าหญิงวิไล
 เลขายึดมั่นถือมั่นในความรักที่มีต่อหม่อมเจ้ารังสิริ เมื่อผิดหวังความรักนั้นก็แปรเปลี่ยนเป็นความ
 ริษยา ความโกรธแค้นชิงชัง เป็นความทุกข์ที่กักขังเธอไว้อย่างยาวนาน นานจนแม้กระทั่งเจ้านาง
 ม่านแก้วมาเกิดเป็นราชาวดี ความทุกข์ที่เกิดจากความผิดหวัง ความเจ็บแค้นของหม่อมเจ้าหญิง
 วิไลเลขา ก็ยังอยู่

“คนอื่นไม่รู้ พี่ก็รู้ หญิงแต่เองก็รู้อยู่แน่แท้
ใจตนเอง อย่าคิดเลยว่าเธอจะสุขใจได้จากความ
เหยี้ยมโหดของเธอ เจ้านางน้อยทรมานคืนเดียว
แต่หญิงแต่จะทรมานไปชั่วชีวิต”

...

แต่แปลก...หลังจากนั้น พระทัยไม่เคย
สงบเลยแม้แต่วันเดียว ท่านหญิงทรงปิดวังสาธ
มิตชิดยิ่งกว่าเมื่อก่อน ตัดองค์เองออกแม้แต่จาก
เสด็จพ่อและพระประยูรญาติ ทรงทนฟังไม่ได้
แม้แต่พระนามท่านชายใหญ่....และวังท่านชายนั้น
จะไม่ยอมเสด็จเข้าไปเด็ดขาดเพราะความแค้น
หรือ...บาดแผลที่บาดลึก ยิ่งกว่านั้นคือไม่อาจลบ
ล้างความเป็นจริงได้ว่า ทัศนทั้งสองนั้นอาบด้วย
ความเลือด...เลือดจากชีวิตผู้หญิงคนหนึ่งที่ปราศจาก
ความผิด

ฤดูกาลผ่านไป ร้อนแล้วก็หนาว ดอกไม้
ร่วงโรยไปตามกาล ท่านหญิงยังทรงจมองค์อยู่กับ
อดีตที่องค์เองเกลียดชัง หากมีอาจหลีกเลี่ยงนี้ได้
สำเร็จ ทรงทำไม่ได้แม้แต่สบตากับคนใน
ภายนอกอย่างเปิดเผยในเมื่อบาดแผลนั้นประดุจ
ชนั๊กปักหลังอยู่ตลอดกาล

...

“ราชาวดี ทำไมจะต้องเหมือนผู้หญิงคน
นั้น ทำไม....” ทรงรำพึงอย่างคั่งแค้น “หรือเป็น
ม่านแก้วกลับมาเพื่อจะครอบครองวัง ในเมื่อจिरา
ยุสก็หลงใหลราวกับถูกเสน่ห์ โอ๊ย! ทำไมเรื่องถึง
ผันแปรกลับไปเหมือนเมื่อก่อนโน้นได้หนอ ก็สิบปี
แล้ว....คุณพระคุณเจ้า....ที่ลูกไม่เคยมีความสุขเลย
จนวันเดียว บัดนี้จะตายก็ยิ่งตายตาไม่หลับอีกแล้ว
หรือ”

(แต่ปางก่อน, หน้า 256-257)

แม้ว่าในตอนท้ายความผิดหวังจะเปลี่ยนเป็นความโกรธแค้น แต่ก็กล่าวได้ว่าต้นเหตุแห่งความทุกข์ที่แท้ของหม่อมเจ้าหญิงวิไลเลขา คือการยึดมั่นถือมั่นในความรัก เมื่อผิดหวังกับความรักแทนที่จะยอมรับกลับหาทางแก้แค้น ตัวละครทั้งสามจึงแสดงให้เห็นความทุกข์ที่เกิดจากความยึดมั่นถือมั่นในความรักได้อย่างชัดเจน และความยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้ทั้งหม่อมเจ้ารังสิริ เจ้านางม่านแก้ว และหม่อมเจ้าหญิงวิไลเลขาที่ยังคงวนเวียนอยู่กับความทุกข์ ดังคำพูดตอนหนึ่งของหม่อมเจ้ารังสิริที่ว่า

“ทั้งๆ เวลาผ่านไปหลายสิบปี เรื่องก็ยังไม่จบ” ท่านชายใหญ่ทรงเอ่ยขึ้นอีกลอยๆ

ราชาวดีฟังด้วยความพิศวง“ทำไมถึงยังไม่จบล่ะเพคะ”

“เพราะพระเพลิงของกิเลสยังไม่สิ้นนะซี ราชาวดี ทั้งเธอ ฉัน และหญิงแต่ล้วนยังผูกพันอยู่กับอารมณ์เมื่อครั้งก่อนโน้น และเธอก็รู้ว่าชีวิตของเราทุกคนจะต้องดำเนินมาสู่จุดจบไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

(แต่ปางก่อน, หน้า 250-251)

ในเรื่อง **ปลายเทียน** จินตนิยายที่เกิดจากการผสมผสานจินตนาการของผู้เขียนกับวรรณคดีเอกของไทยเรื่อง **เสภาขุนช้างขุนแผน** ก็เสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์เช่นกัน เห็นได้จากความรักของตัวละครเอกทั้ง 4 ตัว คือ เรวีทย์ เกาลัด เพชรกล้า และเจ้าสร้อยสุมาลี

ความรักของตัวละครคู่แรกคือความรักระหว่างเพชรกล้ากับเกาลัด เดิมเพชรกล้าแอบชอบสร้อยสุมาลี ด้วยความใกล้ชิด และหน้าที่ที่ทำให้เขาต้องพิทักษ์ราชธานีเมืองเชียงใหม่ ให้พ้นจากการถูกขุนแผนจับไปเป็นบาทบริจาริกาของพระพันวษา เพชรกล้าจึงพาเจ้าสร้อยสุมาลีหนี จนวงศ์เมืองนักเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ได้หลุดเข้าไปในโลกวรรณคดี แล้วได้พาตัวละครทั้ง 4 คือเจ้าสร้อยสุมาลี เพชรกล้า นางหล้า นางฉุน ออกมาจากโลกวรรณคดีมาสู่โลกปัจจุบัน เพชรกล้าได้พบเกาลัดหญิงสาวในโลกปัจจุบัน เขาไม่ชอบรูปร่างหน้า และนิสัยเปิดเผยแบบสาวสมัยใหม่ของเกาลัด แต่ด้วยความใกล้ชิด และเริ่มคุ้นเคยทำให้เขาชอบพอเกาลัดจนถึงขั้นกลายเป็นความรัก เพชรกล้ารักเกาลัด แต่ก็เป็ความรักที่ก่อเกิดแต่ความทุกข์ เพราะเกาลัดไม่ได้อักรักเพชรกล้า เพชรกล้าพยายามให้ความรักสมหวังถึงกับทำมนตร์สะกด

หวังให้เกาลัดตกเป็นของเขา แต่เพราะความผิดพลาดหญิงสาวที่เขามีสัมพันธ์อันลึกซึ้งกลับเป็นเจ้าสร้อยสุมาลี ความรักของเขาจึงเป็นความรักที่มีแต่ปัญหา เป็นความรักที่มีอุปสรรคหลายประการ ทั้งความแตกต่างกันระหว่างโลกวรรณคดีกับโลกความจริง และความรักข้างเดียวของเพชรกล้า แล้วความรักก็ลงท้ายด้วยความทุกข์อย่างที่สุด เมื่อเพชรกล้าถูกขุนแผนทำร้าย เพชรกล้าต้องจากเกาลัดหญิงอันเป็นที่รักไป

“ถ้าหากเจ็บเพียงแผลยังแก้หาย
เจ็บแค่กายชีวาไม่อาสัญ
แต่เจ็บยิ่งกว่าตายวายชีวัน
เจ็บต้องจากจอมขวัญพรากกันไกล”

(ปลายเทียน, หน้า 460)

เกาลัดเองแม้มิได้มีความรู้สึกเดียวกับเพชรกล้า ในตอนท้ายเกาลัดก็มีอาจห้ามความอาลัยอาวรณ์ เมื่อเพชรกล้าถูกขุนแผนทำร้ายจนตาย

“ เรเก่ง ตัดใจได้ เกาลัดนี่ซี...ไม่รักแต่
ไม่ลืม 'ไม่รู้จะตัดไปได้อย่างไร ไม่เคยเจอความรู้สึก
แบบนี้มาก่อนทรมานใจ”

ไม่รัก...แต่ไม่ลืม

คำนี้สะท้อนกลับไปมาในหัวใจหญิงสาว
เหมือนเสียงสะท้อนในห้องกว้างเว้งว้าง...

(ปลายเทียน, หน้า 482)

ความรักของตัวละครอีกคู่หนึ่ง คือเรวิทย์กับเจ้าสร้อยสุมาลี ความรักของทั้งคู่ประสบปัญหาเดียวกับความรักระหว่างเพชรกล้ากับเกาลัด คือความแตกต่างระหว่างมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อกับตัวละครจากวรรณคดี และฐานันดรศักดิ์ของเจ้าสร้อยสุมาลีที่เป็นราชธิดาเมืองเชียงใหม่เป็นเครื่องกีดกันความรักของเรวิทย์ ที่เป็นเพียงสามัญชนคนธรรมดา แม้ว่าใจของคนทั้งสองจะตรงกัน แต่สุดท้ายความรักก็คือความทุกข์ ความรักครั้งนี้ต้องจบลงด้วยการจากกันตลอดกาล เมื่อเจ้าสร้อยสุมาลีตัดสินใจเผาสมุดข่อย เพื่อยุติปัญหาทั้งหมดที่มีเธอเป็นต้นเหตุ

ไม่มีประโยชน์ เจริญฤทธาเข้าไปเพียงเพื่อ
สัมผัสเงา และไอร้อนของไฟบนสมุดข่อยจนต้อง
ผงะกลับ ปลายเทียนในมือสร้อยสุมาลัยยังคงจ่อขีด
สมุด ทำหน้าที่เฝ้าลาญไม่หยุดยั้ง

ชายหนุ่มยื่นมือออกไปไขว่คว้าร่างหล่อน
ร่างอันเป็นเงาใสนั้นเหลือเลือนรางเต็มที เริ่มจาง
ตั้งแต่ส่วนเท้าแล้วจางเรื่อยขึ้นมาทีละน้อยถึงท่อน
ล่างในผ้ายก....มาถึงทรวงอกกลมกลิ้งได้สไป....
กลืนหายเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของอากาศว่างเปล่า
มีแต่เพียงดวงหนังดงามเท่านั้นยังคงเห็นชัด

ไม่ได้ตาฝาดเลย เขาเห็นหยาดน้ำเกาะ
อยู่บนผิวละเอียดอ่อนดุจเนื้อแพรว และไม่ได้หูแว่ว
ไปเลยเมื่อได้ยินเสียงโศกซึ่งหากแจ่มกระจ่างดัง
เสียงดนตรี

มิได้รักก็เหมือนใจได้ร่วมรัก

ขอเราจักสมสวาทในชาติใหม่

ชาตินี้จำลาสุดอาลัย

บุญน้อยเกินไปใช้คู่กัน

(ปลายเทียน, หน้า 474-475)

จากแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือนมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์ที่
ปรากฏในจินตนิยายทั้ง 3 เรื่อง จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้เสนอแนวคิดอย่างชัดเจนผ่านตัวละครที่ยึด
มั่นในความรัก ที่ต้องผจญกับความทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ทางกาย หรือความทุกข์ทางใจ
แม้ว่าความรักของตัวละครเอกบางคู่จะสมหวังในตอนท้าย แต่ผู้เขียนก็แสดงให้เห็นถึงความทุกข์
อันใหญ่หลวง และยาวนานหลายชาติกว่าที่ได้จะสมหวัง เห็นได้ชัดจากความรักของหม่อมเจ้า
รังสิธรและเจ้านางม่านแก้ว

3.2.1.1.2 ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์

ความโลภหรือโลภะ คือ “ความอยากได้”³⁰ ความไม่รู้รู้จักพึงพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ความโลภของมนุษย์มีหลายรูปแบบ ตั้งแต่ความโลภทรัพย์สินสมบัติ ความโลภในตณหาราคะ คือความอยากได้ในกามราคะอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในจินตนิยายของแก้วเก้าปรากฏแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์ เกิดความวิบัติในเรื่อง **แก้วราหู** และ **นาคราช**

ในเรื่อง **แก้วราหู** ปรากฏแนวคิดเรื่องผู้ยึดมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์อย่างเด่นชัดจากพฤติกรรมของขุนคำหาบ ที่ตามอาฆาตของเวรขุนลุ่มฟ้าถึงสองชาติ ตั้งแต่ชาติแรกที่เป็นขุนคำหาบ ขุนคำหาบต้องการเป็น “กษัตริย์” เจ้าชีวิตของอาณาจักร “กษัตริย์” อาณาจักรร่วมสมัยกับอาณาจักรสุโขทัย ทั้งๆ ที่ขุนลุ่มฟ้าที่มีศักดิ์เป็นหลานของขุนคำหาบ เป็นรัชทายาทผู้มีสิทธิธรรมที่จะครองเมืองกษัตริย์ แต่ด้วยความโลภ ความปรารถนาที่จะได้ครองทั้งสมบัติและอำนาจ ขุนคำหาบจึงแย่งราชบัลลังก์จากหลาน แต่เพราะขุนคำหาบปกครองเมืองกษัตริย์ด้วยความไม่เป็นธรรม ขุนลุ่มฟ้าจึงมาทวงราชบัลลังก์คืน เมื่อไม่ได้ครอบครองอำนาจและสมบัติที่ขุนคำหาบโลภอยากจะได้ ความโลภจึงได้แปรเป็นความอาฆาตแค้น ก่อนตายขุนคำหาบจึงตั้งสัตย์สาบานว่าจะตามจองล้างจองผลาญสมบัติเมืองกษัตริย์ และตามอาฆาตขุนลุ่มฟ้า

“ขอให้เจ้ารักษาวาจาสัตย์นี้ไว้ ส่วนตัวข้า
เกิดชาติใดฉันใดขอให้ได้กลับมา กษัตริย์อีกครั้ง
มาชิงชัยจากกษัตริย์... ถ้าข้าไม่สามารถครอบครอง
กษัตริย์ได้ด้วยประการใด ขอให้กษัตริย์จงวิบัติไป
ด้วยน้ำมือข้าแต่ผู้เดียว... และลุ่มฟ้ากับข้านั้น
ถ้าได้เกิดร่วมชาติกัน ข้าจะขอจองล้างจองผลาญ
เจ้าจนลมหายใจสุดท้ายของข้า ขอให้ความพ่าย
แพ้และอัปยศตกเป็นของเจ้าเช่นที่เจ้าทำกับข้าอยู่
เพลาวันนี้”

(แก้วราหู, หน้า 53)

ในชาติปัจจุบัน ขุนคำหาบมาเกิดเป็นพ่อเลี้ยงบุญมาเศรษฐีที่ร่ำรวยจากการค้าโบราณวัตถุ ด้วยความโลภที่มีมาแต่อดีตชาติ เขาได้มาทำลายเจดีย์เมืองกษัตริย์

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 262.

เพราะโลก ปรารถนาจะครอบครองสมบัติที่อยู่ใต้เจดีย์ และตามอาฆาตตามฆ่าขุนลุ่มฟ้าที่มากเกิด เป็นวสวีชชายหนุ่มผู้เป็นเจ้าของคฤหาสน์อย่างไม่ลดละ และเพราะแรงแห่งความโลภ แม้ว่าจะได้ สมบัติจากเมืองกุแสน์ไปบางส่วนแล้ว แต่พ่อเลี้ยงบุญมากก็เชื่อว่ามีสมบัติจากเจดีย์เมืองกุแสน์ ที่ จะแปรเป็นเงินจำนวนมหาศาล เก็บซ่อนอยู่ที่คฤหาสน์ของวสวีอีก หลายครั้งที่พ่อเลี้ยงบุญมา ถูกขัตติยานี หรือมาสมเมืองมเหสีของขุนลุ่มฟ้าที่ยังคงเป็นวิญญูณเฝ้าเมืองกุแสน์เตือน และ ลงโทษให้พ่อเลี้ยงบุญมารู้ว่าเขาไม่มีสิทธิ์ในสมบัติที่เขาโลภปรารถนาจะได้ แต่พ่อเลี้ยงบุญมาไม่ เคยสำนึก

“สมบัติเหล่านั้นไม่ใช่ของท่าน ถึงแม้ว่า ท่านเคยเป็นกุแสน์ไทก็ตาม หากเป็นด้วยความ ทุจริตอยู่ติธรรม ช่มเหงผู้อื่นให้ได้รับความ เดือดร้อนสมบัติเหล่านั้นมิใช่ของท่าน หากเป็นไป เพื่อบำรุงพุทธศาสนาโดยแท้ประการเดียว...”

...

“ให้มันรู้ไปซิว่าใครจะกล้ามาแย่ง ใครดี ใครได้” อีกฝ่ายตอบอย่างไม่พริ่นพริ้ง

“แม้ไม่ใช่ของท่านก็ตาม...อย่างนั้นหรือ”

“เฮ้ย! สมบัติมันเป็นของกลางของโลกไว้ย ใครมีบุญคนนั้นก็ไป...”

(แก้วราหู, หน้า 211)

แล้วความโลภก็ไม่เคยให้สิ่งใดแก่มนุษย์ นอกจากความทุกข์ และความสูญเสีย ใจพ่อเลี้ยงบุญมากมีแต่ความทุกข์ ความรุ่มร้อน เพราะใจของเขาปรารถนาจะ ครอบครองสมบัติ เมื่อไม่ได้ในสิ่งที่โลกปรารถนาจะครอบครอง ความโลภนั้นก็ได้เปลี่ยนเป็น ความโกรธ อาฆาตผู้ที่เป็นต้นเหตุให้ไม่สมหวังในสิ่งอยากจะครอบครอง

“ความคิดของเขา กำลังหมกมุ่นกับผู้ที่ หล่อนเอ่ยถึง... ใจหนุ่มคนนั้นนั่นเอง เพียงแต่นึก ถึง ความเกลียดชังเคียดแค้นก็ท่วมท้นขึ้นมาแทบ จะลืมความรู้สึกอื่นทั้งสิ้น...

(แก้วราหู, หน้า 514)

พ่อเลี้ยงบุญมาพยายามที่จะฆ่าวสวี เพราะความโลภปรารถนา จะได้สมบัติจากเจดีย์เมืองกุสเสน เขาเชื่อว่าวสวีนำสมบัติไปซ่อนที่คฤหาสน์ แต่ตัวพ่อเลี้ยงบุญมา กลับถูกไฟคลอกตาย ในวาระสุดท้ายพ่อเลี้ยงบุญมาไม่ได้ทรัพย์สมบัติใดๆ ที่เขาโลภปรารถนา จะได้แม้แต่หน่วยเดียว “...**ความโลภของมนุษย์มีจุดจบอยู่แค่อีกำเนิดมาด้วยมือเปล่าและ จากไปด้วยมือเปล่าเท่าเทียมกันทุกคน**” (แก้วราหู, หน้า 631)

นอกเหนือจากขุนคำหาหรือพ่อเลี้ยงบุญมาแล้ว นายชัยยะ และนางนิภาพรรณบิดาเลี้ยงและมารดาของวสวี ที่ร่วมมือกับพ่อเลี้ยงบุญมาลักลอบขุดสมบัติ จากเจดีย์เมืองกุสเสน ก็เป็นตัวอย่างของผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์ นาย ชัยยะและนางนิภาพรรณต้องทุกข์กายและทุกข์ใจอย่างที่สุด เมื่อเจเนจिरา ลูกสาวของเธอหลับไป โดยแพทย์ไม่อาจจะรู้ว่าเจเนจिरาป่วยเป็นอะไร เพราะแท้จริงแล้วเจเนจिरาไม่ได้ป่วย แต่ชัตติ- ยานีสะกดให้เจเนจिरาหลับ ด้วยต้องการลงโทษนายชัยยะและนางนิภาพรรณที่ลักลอบขุดสมบัติ ของเมืองกุสเสนด้วยความโลภ

คุณนิภาพรรณร้องไห้เสียจนไม่มีน้ำตาจะ
ร้อง อากาศประสาทคุกคามจนเธอเองอยู่ในฐานะ
คนป่วยอีกคนหนึ่ง ต้องไปหาแพทย์เป็นประจำทุก
วัน ส่วนนายชัยยะก็เคร่งขรึมหงุดหงิดงุ่นง่าน
ถ้าไม่จมอยู่กับสุราก็เอะอะกรี้ยวกราดจนบริวาร
เข้าหน้าไม่ติด

(แก้วราหู, หน้า 258)

แก้วราหูเป็นจินตนิยายที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่น ถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์อย่างชัดเจน ผู้เขียนได้สร้างตัวละครหลายตัวที่ยึดมั่นถือ มั่นกับความโลภ ปรารถนาจะครอบครองสมบัติที่ไม่ใช่ของตน ตัวละครทั้งหลายจึงได้รับความ ทุกข์แตกต่างกันไป พ่อเลี้ยงบุญมาต้องทุกข์ใจด้วยความโลภที่ปรารถนาอยากจะได้สมบัติจาก เมืองกุสเสน ความปรารถนาที่ขุนคำหาหรือพ่อเลี้ยงบุญมายึดมั่นถือมั่นไว้จึงเป็นเหตุของความ ทุกข์ใจ ความไม่สบายใจของขุนคำหาหรือพ่อเลี้ยงบุญมาที่จิตใจร้อนรุ่มไปด้วยความโลภ ความโกรธแค้น พ่อเลี้ยงบุญมาไม่เคยสำนึกว่าความโลภของตนเป็นเหตุแห่งความทุกข์ ดังที่ชัตติ- ยานีได้เคยกล่าวเตือนพ่อเลี้ยงบุญมาว่า “**มนุษย์ผู้โหดเขลา....มัวเมาอยู่กับกิเลสมาร ถลาลง สู่บ่วงแห่งความโลภอย่างไม่รู้สิ้นสุด.... มนุษย์ผู้รู้จักแต่ “ราคา” แต่มิได้รู้ถึง “ค่า” ของ สรรพสิ่ง**” (แก้วราหู, หน้า 380) ในท้ายที่สุดนอกเหนือจากความทุกข์ใจ เพราะจิตใจร้อนรุ่มด้วย

ความโลภและความอาฆาตแล้ว พ่อเลี้ยงบุญม้ายังพบกับความวิบัติคือความตาย เช่นเดียวกับ นางนิภาพรรณและนายชัยยะที่ต้องประสบกับความทุกข์ใจ เพราะความโลภที่ได้ลักลอบขุดสมบัติ เมืองภูแสน

ในเรื่อง **นาคราช** ปรากฏแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือความมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์อย่างชัดเจนจากพฤติกรรมของเจ้าฟ้าเมืองมาย เจ้าฟ้าเมืองมาย โลกอยากได้สมบัติ อยากได้เกล็ดมรกตที่พญานาคบันดาลให้เพื่อให้เจ้าฟ้าเมืองมายรำรวย เจ้าฟ้าเมืองมายจึงยอมทำสัตย์สาบานกับพญานาค ว่าฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายจะต้องส่งบุตรที่เป็นหญิง พรหมจรรย์เพื่อเป็นบรรณาการแก่ฝ่ายนาค และทำพิธีบูชาพญานาคทุกๆปีมะโรง พญานาคซึ่งเป็นสัตว์ประจำเมืองจะบันดาลเกล็ดมรกตให้แก่เจ้าฟ้าเมืองมาย

สัตย์สาบานดำเนินเรื่อยมา จนเจ้าฟ้าเมืองมายคนหนึ่งผิดสัตย์สาบาน เขามีได้ส่งบุตรที่เป็นบรรณาการแก่พญานาค พญานาคจึงบันดาลให้เมืองมายเสียอิสรภาพ และลดฐานะกลายเป็น “รัฐม่าย” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพม่า เจ้าฟ้าเมืองมายได้เอาทรัพย์สมบัติมาตั้งรกรากในจังหวัดเชียงใหม่ ทำเป็นริสรอร์ทที่จำลองทัศนียภาพของมายมาทุกประการชื่อ “เมืองมายริสรอร์ท”

พ่อของแพงเมืองซึ่งเป็นเจ้าฟ้าเมืองมายคนปัจจุบันตายในน้ำแพงเมืองจึงต้องกลับจากอังกฤษเพื่อมางานศพบิดา เมืองอินทร์คู่มั่นของแพงเมืองผู้สืบทอดตำแหน่งเจ้าฟ้าเมืองมายคนต่อไป ได้รับทรัพย์สมบัติเพียงครึ่งเดียว เพราะสมบัติอีกครึ่งหนึ่งตกเป็นของเจ้าแก้วเกษรแม่ของแพงเมือง เมืองอินทร์ไม่พอใจ เพราะเขาปรารถนาจะครอบครองสมบัติทั้งหมด เมืองอินทร์ไม่ยอมอยู่ที่เมืองไทย จึงขายหุ้นของเมืองมายริสรอร์ทให้กับล่าฟ้าผู้ที่แท้จริงแล้วคือพญานาค ที่กลับมาทวงสัตย์สาบานจากฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมาย หลังจากนั้นเมืองอินทร์ตายในน้ำเช่นเดียวกับเจ้าฟ้าเมืองมายทุกคน แพงเมืองตัดสินใจเสียสละตัวเองเพื่อยุติคำสัตย์สาบาน หากแต่ล่าฟ้าได้ชี้ให้แพงเมืองเห็นกิเลสและความโลภของเจ้าฟ้าเมืองมาย ที่ต้องการทรัพย์สมบัติจึงยอมตกอยู่ภายใต้คำสัตย์สาบาน ความทุกข์และความวิบัติที่เกิดขึ้น จึงมิใช่การจากการทวงคำสัตย์สาบานของฝ่ายพญานาค หากแต่เป็นความโลภที่ครอบงำฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมาย

“คำสัตย์สาบานเมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมผูกพัน
ทั้งสองฝ่าย ไม่ใช่ว่าที่เป็นฝ่ายกลับแก่งหรือจงใจ
ทำความเดือดร้อน...ชะตากรรมของเจ้าฟ้าเมือง
มายทุกคนย่อมเป็นไปตามคำสัตย์สาบานที่บรรพ-

บุรุษให้ไว้ ถ้าหากว่าจะให้หมดสิ้นกันลงไป
เด็ดขาด ก็ต้องหมายความว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสูญ
หายตายจากไป ถึงเวลานี้เธอบอกว่าหาญฟ้าไม่
รับตำแหน่งเจ้าฟ้าเมืองมาย แต่จะปลดปล่อยโดย
สิ้นเชิงก็ต่อเมื่อเขาไม่ได้รับทรัพย์สินใดๆของบรรพ
บุรุษของเขาด้วย”

...มนุษย์ไม่มีวันอิมในกิเลส เมื่อได้มา
อย่างไร ก็พอพอใจอยู่ชั่วขณะหนึ่ง แล้วเริ่ม
แสวงหาสิ่งที่ตัวเองขาดอยู่ต่อไปอีกโดยไม่มีวัน
สิ้นสุด เพราะเหตุนี้การเวียนว่ายตายเกิดจึงมีอยู่
ชั่วนิรันดร์กับชั่วนิรันดร์ ไม่มีวันที่จะหลุดพ้น.... แม้แต่ตระกูล
เจ้าฟ้าเมืองมายก็เช่นกัน ต่างคนต่างก็วนเวียน
ผูกพันอยู่กับคำสาบานนี้อีก....ตลอดไป

(นาคราช, หน้า 404-405)

ตัวละครในเรื่องต่างแสดงให้เห็นแนวคิดเรื่องผู้ยึดมั่นถือมั่นใน
ความโลภทำให้เกิดความทุกข์ได้อย่างชัดเจน เมืองอินทร์ตัวละครที่โลกปรารถนาจะครอบครอง
สมบัติตามธรรมชาติของเมืองมาย ที่จะยกสมบัติให้แก่เจ้าฟ้าเมืองมายในฐานะประมุขของ
ตระกูล ความโลภ ความปรารถนาในสมบัติทำให้จิตใจของเมืองอินทร์มีแต่ความทุกข์ มีแต่
ความรื้อนรุ่มด้วยความทะยานอยาก ความโกรธแค้นเมื่อไม่ได้ครอบครองสมบัติของเมืองมาย
ทั้งหมดที่เขาปรารถนาจะได้

จิตใจดำเข้าพอดี เมืองอินทร์เกิดความชุ่น
มัวขึ้นมาจนกระทั่งยังคำพูดไม่อยู่ โพล่งออกมาว่า
“อยู่ๆ ก็มีพินัยกรรมห่าอะไรไม่รู้ เจ้าป่า
แบ่งมรดกให้หลานตั้งร่วมโหลได้ละมัง ทั้งที่ควร
จะเป็นของผู้สืบตำแหน่งเจ้าฟ้าเมืองมายคนเดียว
พวกแม่ง....มันสมคบกันโกง เห็นชัดๆ จะต้องไป
ฟ้องร้องกันให้เห็นดี”

(นาคราช, หน้า 327)

นอกจากนี้คนที่ยึดมั่นถือมั่นจะได้รับความทุกข์ เพราะความโลภ ความปรารถนาจะครอบครองสมบัติของตัวเองแล้ว ความโลภของเจ้าฟ้าเมืองมายที่ต้องการจะได้สมบัติจากการดลบันดาลของพญานาค จนนำบุตรพรหมจรรย์ไปเป็นบรรณาการแก่นาค ยังสร้างความทุกข์ให้แก่ผู้หญิงเหล่านั้น ที่ต้องเป็นภรรยาของนาคที่ไม่มีวันแก่เฒ่า เช่น เจ้าละอองคำ เจ้าย่าของแพงเมืองที่ถูกส่งไปเป็นบรรณาการแก่นาค

“อย่าให้หลานต้องทนทุกข์ทรมานใจเหมือนข้าเลย แสนผาถึงเราอยู่กินกันด้วยความสุขแต่ก็ไม่ยั้งยั้ง ท่านไม่เคยแก่ ไม่เคยเปลี่ยนแปลง มีแต่เมียของท่านที่แก่เฒ่าทรุดโทรมไปตามวัย แล้วเมื่อถึงวันนั้นเมื่อแพงเมืองแก่ชราไปแล้ว ท่านก็จะทิ้งหลานข้าเจ้าไปเหมือนที่เท่ากับ.....”

(นาคราช, หน้า 268)

แพงเมืองก็ประสบความทุกข์ใจเช่นเดียวกับเจ้าละอองคำ แม้ว่าเธอตัดสินใจใช้ตัวเองเพื่อยุติสัจตัยสาบานระหว่างบรรพบุรุษกับพญานาค แต่เธอก็ไม่อาจอยู่ร่วมกับล่าฟ้าได้ ถ้าเธอไม่ตัดตัวเองออกจากสังคมมนุษย์

ทั้งหมดอยู่ที่หล่อนคนเดียว....แพงเมืองหลับตาลง หยาดน้ำไหลซึมออกมาทางเปลือกตา.....ล่าฟ้าพุดถูก แต่ว่าหล่อนนี้สืระส่ำระสายอยู่ระหว่างความปวดร้าวทั้งสองประการ ไหนจะร้าวรากับการต้องตัดจากทุกคนในโลกที่หล่อนรู้จัก..

(นาคราช, หน้า 561)

จากแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์ จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนยังได้แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ที่มีเหตุมาจากความโลภว่า เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิดอย่างเด่นชัด คือขุนคำหาว นอกจากนี้ผู้เขียนยังแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ทุกยุคทุกสมัยมีแต่ความโลภ ความทะยานอยาก เห็นได้ชัดในเรื่อง **แก้วราหู** ที่กึ่งล้อแห่งกรรมเวียนซ้ำรอยเดิม ทั้งขุนคำหาวและพ่อเลี้ยงบุญมาต่างได้รับความทุกข์ ความวิบัติเพราะความโลภ

นอกจากนี้ผู้เขียนยังแสดงให้เห็นว่าความโลภ ทำให้เกิดทั้งความทุกข์ใจ ความร้อนรุ่มใจของผู้ที่โลภโมโหสันปรรณาคะครอบครองสมบัติ เห็นได้ชัดจากตัวละครขุนคำหาวและเจ้าเมืองอินทร์ ความโลภยังเป็นต้นเหตุของวิบัติ ความหายนะเห็นได้จากจุดจบของพ่อเลี้ยงบุญมา และจุดจบของเจ้าเมืองอินทร์ และเมืองมายรีสอร์ท นอกจากนี้ ด้วยความโลภของบรรพบุรุษยังสร้างความทุกข์ให้แก่ลูกหลาน ดังความทุกข์ของเจ้าละของคำและแพงเมืองในเรื่อง **นาคราช**

3.2.1.1.3 ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธทำให้เกิดความทุกข์

แนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธ หรือ "โทสะ" อันหมายถึง "ความคิดประทุษร้าย"³¹ ทำให้เกิดความทุกข์ปรากฏอย่างเด่นชัดในเรื่อง **อมตะ** ตำนานรักอันแสนเศร้าระหว่างเจ้าชายศรุตกับเจ้าหญิงจันทริกาแห่งแคว้นสามนตราชและแคว้นปรมันตี แคว้นแคว้นโบราณที่แย่งชิงความเป็นใหญ่

ศรุตเป็นเจ้าชายของแคว้นปรมันตี เขาได้ลอบเข้ามาในแคว้นสามนตราชเพื่ออำนาจ ที่แคว้นแคว้นนี้เองศรุตได้พบกับจันทริกาปราชญ์เมธีของแคว้นสามนตราช ศรุตร่วมมือกับจันทริกาซึ่งได้ครองราชย์ต่อจากสามนตราชฯ โจมตีจนได้ครอบครองแคว้นอชิตวันด้วยความแค้นที่เสียแคว้นอชิตวันไป อชิตวันราชาได้ส่งจิตราคนีหญิงสาวรูปร่างงามมาที่แคว้นสามนตราชเพื่อหาทางชิงเมืองคืน ด้วยรูปโฉมของจิตราคนีทำให้ศรุตหลงรักจิตราคนีจนหมดหัวใจ ยิ่งศรุตรู้ว่าจันทริกาสั่งประหารจิตราคนีเพราะรู้จุดประสงค์อันร้ายของจิตราคนี ศรุตผู้หมดรักจันทริกาจึงตัดสินใจให้ประหารจันทริกา ด้วยความโกรธแค้นที่จันทริกาสั่งประหารหญิงอันเป็นที่รักของเขา

ก่อนตายจันทริกาจงใจถวายน้ำอมฤตแต่ศรุตพระสวามีอันเป็นที่รัก เธอโกรธแค้นที่ศรุตบั่นใจให้หญิงอื่นและสั่งประหารเธอ เธอจึงหวังให้ฤทธิ์ของน้ำอมฤตสร้างความทุกข์ให้แก่ศรุตอย่างแสนสาหัส เธอยอมตายด้วยคมดาบของเพชรฆาตที่ประหารประหาร เพราะเธอรู้ว่าความตายเป็นเพียงความทุกข์ชั่วคราวยาม หากแต่การมีชีวิตอยู่ยืนยาวโดยไม่รู้วันตายคือความทุกข์อันนิรันดร์ เพราะศรุตจะต้องมีชีวิตที่เดียวดาย เฝ้ามองคนที่เขารักตายจากไป

“ท่ามกลางความอภัยศ สุกัญสิ้นทุกสิ่งทุกอย่าง..... ทนทุกข์ทรมานแสนสาหัส ว่าเหวเปล่าเปลี่ยวอยู่เดียวดายในโลก ศรุตไม่ตาย.....ต้องหลบเร้นจากจากสายตาผู้อื่น ต้องร่อนเร่พเนจรไป

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

อย่างปราศจากจุดหมาย จากแคว้นหนึ่งไปสู่อีก
แคว้นหนึ่ง.....จากประเทศหนึ่งไปสู่อีกประเทศ
หนึ่ง....และ...จากกาลเวลาหนึ่งไปสู่อีกกาลเวลา
หนึ่ง

(อมตะ, หน้า 484)

“เข้าใจแล้วหรือยังว่า เหตุใดจันทรिकाจึง
มอบน้ำอมฤตให้สวามีของนางเป็นผู้ดื่ม แทนที่
นางจะดื่มเสียเองเพื่อให้รอดตาย... จันทรिकाรู้ดีว่า
ความตายเป็นความทุกข์ชั่วประเดี๋ยวเดียวของลม
หายใจสุดท้ายเท่านั้น แต่การมีชีวิตอยู่โดยไม่มีวัน
ตายนี้ก็คือความทรมานอันยืนยาวนิรันดร

(อมตะ, หน้า 486-487)

เมื่อจันทรिकाไปเกิดใหม่ตามกฎแห่งสังสารวัฏ เธอก็ต้องเผชิญ
กับความทุกข์ที่เกิดจากความอาฆาตแค้น เหมือนความทุกข์ในชาติที่เธอเป็นจันทรिकाได้เวียนซ้ำ
รอยเดิม ในชาติภพใหม่ที่จันทรिकाเกิดเป็นภริยา เธอก็พบกับความทุกข์ที่เกิดจากความ
อาฆาตแค้น เพราะธรรมาผู้เป็นสามีอกใจไปมีหญิงอื่น เช่นเดียวกับที่จันทรिकाเคยโกรธแค้นที่
ศรุตบันใจให้จิตราคนี

“ก็ไม่รู้จะคะว่าฉันกับเขาเคยก่อเวรกันมา
แต่ชาติไหน” เธอพูดด้วยเสียงรำพึง “แล้วจะ
ติดตามพยาบาลกันไปอีกกี่ชาติแต่....ฉันก็ไม่กลัว
อยู่ดี ถ้าหากว่าชาติหน้ามีจริง และเขายังผูก
พยาบาลฉันอยู่ ฉันก็จะหาทางแก้ไขเอาชาติหน้า
ฉันไม่อาฆาต ไม่ผูกใจเจ็บเขา แต่ชาตินี้ฉันรักษา
ตัวเองให้ปลอดภัยจากเขาจนได้ ชาติหน้าฉันก็
ต้องทำให้ได้เหมือนกัน”

(อมตะ, หน้า 500)

ส่วนศรุตได้ดื่มน้ำอมฤตที่จันทรिकाให้เขาด้วยความโกรธแค้น เขาจึงอยู่เป็นอมตะมาจนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ภิกษุรูปหนึ่งได้ชี้ให้ศรุตเห็นว่าทางเดียวที่เขาจะหลุดพ้นจากความเป็นอมตะ คือการตามหาจันทรिकाให้พบ และได้รับคำให้อภัยจากจันทรिका แม้ว่าจันทรिकाจะรู้หนทางแห่งการปลดเปลื้องทุกข์ แต่ศรุตก็ยังประสบกับความทุกข์ยากอย่างแสนสาหัส เพราะจันทรिकाได้ดับขันธตามชาติภพของนาง ศรุตไม่อาจรู้ได้ว่าจันทรिकाไปเกิดเป็นผู้ใด เขาจึงต้องรอนแรมไปยังที่ต่างๆ เพื่อตามหาจันทรिका เป็นเวลานานนับพันๆ ปีจวบปัจจุบันสมัย กระแสลมในทะเลได้พาเขาเข้าหาฝั่งที่เกาะฉนวน เขาได้ช่วยชีวิตธิดา หญิงสาวที่พยายามฆ่าตัวตาย เพื่อให้รอดพ้นเงื้อมมือของธรรมาพ่อเลี้ยงที่หวังจะข่มขืนเธอ ศรุตชอบธิดาแต่เขายังมีภาระที่ใหญ่หลวงคือการตามหาจันทรिका

การได้ช่วยเหลือธิดา ทำให้ศรุตต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับธรรมา และภริยาหรือจันทรिकाที่เขาเฝ้าตามหา แต่ศรุตก็เคยไม่รู้ว่าภริยาหรือจันทรिका จนกระทั่งเมื่อภริยาหรือจันทรिकाทะเลาะกับธรรมา ภริยาหรือจันทรिकाได้รู้ซึ่งถึงพิฆแห่งความพยายาบทจองเวร ที่ทำให้เธอต้องอยู่ในวังวนของความทุกข์อย่างไม่มีสิ้นสุด ภริยาหรือจันทรिकाจึงละความพยายาบทที่จองเวรธรรมาผู้เป็นสามี

ภริยาหรือจันทรिकाปิดเปลือกตาลงชั่วขณะ.....

อุปาทานหรือเปล้า....ทำให้เธอหวนนึกถึงตำนาน
เก่าแก่ที่รัชนียืนยันว่าเป็นความจริง.....ครั้งหนึ่งใน
อดีตกาลสตรีผู้หนึ่งได้รับคำพูดทำนองนี้จากชายผู้
เธอรักปานชีวิต เธอรับรู้อารมณ์ของเจ้าหญิง
ผู้เคราะห์ร้าย นั้นได้ทีเดียว

โทมัส...สิ้นหวัง...คั่งแค้น!

....

“ความตายสำหรับฉันไม่น่ากลัวเท่ากับ
ความตายสำหรับคุณ ฉันคิดว่าฉันเคยผ่านชะตา
กรรมนี้มาแล้ว.... และถ้าหากฉันเจออีก ฉันจะไม่
ทำอย่างครั้งก่อน...ฉันจะไม่ผูกพยายาบท ทำ
เช่นนั้นฉันจะไม่ได้อะไรนอกจากเวรกรรมซ้ำรอย
เดิม”

(อมตะ, หน้า 767)

จากเหตุการณ์นี้เองทำให้ศรุตรู้ว่าแท้ที่จริงแล้ว ภิรมย์นภาคือ จันทริกาหญิงสาวที่เขาตามหามานานนับพันปี เพราะหลังจากคำกล่าวของภิรมย์นภา ร่างที่เคยเป็นอมตะไม่เคยบาดเจ็บด้วยคมอาวุธใดของศรุต ก็มีบาดแผลเหมือนคนทั่วไป ฤทธิ์แห่งน้ำอมฤตได้เสื่อมสูญเพราะภิรมย์นภา (จันทริกาในอดีตชาติ) รู้ซึ่งถึงความทุกข์จากการพยายามทวงจวงเวรธรรมา เมื่อเธอละความอาฆาตพยาบาทได้ จึงเหมือนกับเธอได้อภัยแก่ศรุต และทำให้ศรุตหลุดพ้นจากความเป็นอมตะ

“ตอนนั้นแหละ ฉันเกิดความเข้าใจอย่าง
ไม่เคยเข้าใจมาก่อน ฉันเหนื่อยหน่ายท้อใจกับการ
ตามล้างตามผลาญ ผิดกับครั้งแรกนั้นฉันเคยคิด
ว่าฉันจะเผชิญหน้ากับเขาได้อีก ฉันไม่กลัว ฉัน
ไม่ยอมแพ้แต่เอาเข้าจริง แม้ว่าฉันไม่ได้กลัว ไม่ได้
นึกถึงความพ่ายแพ้ แม้ว่าฉันเอาชนะธรรมาได้
แต่ฉันประจักษ์แก่ใจว่าความพยาบาทใน
รูปลักษณะนี้ ทำให้เหนื่อยหน่ายเหลือเกินที่
จะต้องเผชิญ....ซ้ำแล้วซ้ำอีก....ไม่รู้จบไม่รู้สิ้น
หากว่าฉันได้ก่อกรรมแก่เธอด้วยความอาฆาต
พยาบาทและหลงผิด ฉันก็จะตัดกรรมนั้นให้ขาด
ลงได้ด้วยใจของฉันเพียงผู้เดียว

(อมตะ, หน้า 778-779)

อมตะเป็นจินตนิยายที่ผู้เขียน ได้แสดงให้เห็นความทุกข์ที่เกิด จากความโกรธ ความอาฆาตพยาบาทของเวรได้อย่างเด่นชัด เห็นได้จากความทุกข์ของศรุตที่ยืน ยาวนับพันปี และความทุกข์ของจันทริกาที่ยังเวียนวนอยู่ในวัฏสงสาร ทนทุกข์กับชะตากรรมที่ เหมือนเดิมเพราะใจที่ยังยึดติดอยู่กับความโกรธแค้น

3.2.1.1.4 ผู้ยึดมั่นถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์

“ความหลง”หรือ “โมหะ” คือ “ความไม่รู้ตามความจริง, อวิชา”³² ผู้ที่ยึดติดกับความหลงคือผู้ที่ไม่รู้เหตุแห่งทุกข์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้ที่มีอวิชา หรือผู้ที่

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 294.

หลงแก่ต้นหาจึงทำให้เกิดความทุกข์ ในจินตนิยายของแก้วแก้วปรากฏแนวคิดนี้หลายเรื่องคือ **จอมนาง เรือนมยุรา และ เรือนนพเก้า**

ในเรื่อง **จอมนาง** จินตนิยายการเมือง ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นความทุกข์ที่เกิดจากการหลงยึดติดในอำนาจ ผู้ที่ยึดติดและหลงอำนาจยอมทำให้เกิดความทุกข์ในเรื่องนี้ตัวละครหลายตัวแสดงให้เห็นแนวคิดนี้ ตั้งแต่เจ้าฟ้าหงสา เจ้าชายทินมณิก นายพลอาสนะ นายพลชิตณรงค์ และเจ้าหญิงโสคนธิกา

หงสาเป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รื้อนระอุด้วยการแตกแยกของกลุ่มอำนาจที่แตกเป็นหลายฝ่าย ฝ่ายแรกคือฝ่ายของ “เจ้าฟ้าหงสา” กษัตริย์ผู้มีสิทธิธรรมในการปกครองหงสาเพราะเป็นสายเลือดที่ปกครองหงสามานานนับร้อยปี เจ้าฟ้าหงสามีน้องชายร่วมสายโลหิตผู้รอบรู้และมีพลังจิตคือเจ้าชายชวลา เจ้าฟ้าหงสาร่วมมือกับเจ้าชายชวลาในการปลดแอกหงสาจากการเป็นอาณานิคมของอังกฤษ แต่เพราะความระแวงว่าน้องชายจะมีอำนาจเหนือกว่า เจ้าฟ้าหงสาจึงพิพากษาให้เจ้าชายชวลาจองจำอยู่ที่ปราสาทพนาศัย ชื่อของเจ้าชายถูกลบออกจากประวัติศาสตร์หงสาด้วยข้อหากบฏ เจ้าหญิงอุณาโลมผู้ภรรยา และเวสตร์ผู้บุตรต้องลี้ภัยการเมืองไปอยู่ที่ประเทศไทย

เวลาผ่านไปยี่สิบปี เจ้าราชบุตรบุตรชายของเจ้าฟ้าหงสาเจริญวัยขึ้นเป็นเจ้าชายวิษณุเวทที่เอาแต่ใจและไร้ความสามารถ เจ้าราชบุตรสิ้นพระชนม์เพราะเครื่องบินตก เจ้าฟ้าหงสาเสียพระทัยมาก เพราะกลัวว่าราชวงศ์หงสาจะสิ้นสุดตามคำพยากรณ์หงสา ที่ว่าสายเลือดของเจ้าผู้ครองเมืองจะสิ้นสุด เจ้าฟ้าหงสาจึงให้ฤาษีปุระมาปลุกเสกให้ร่างของเจ้าราชบุตรฟื้นคืนชีพ เป็นเหตุให้เจ้าชายทินมณิกอ้างเป็นเหตุว่าเจ้าฟ้าหงสาวิกลจริตและตั้งตนเองขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการ เจ้าชายทินมณิกคืออีกกลุ่มอำนาจหนึ่งของหงสา เขาหวังจะผลักดันเจ้าหญิงโสคนธิกานุตรีเลือดผสมหงสากับอังกฤษขึ้นเป็น “เทวีหงสา” เพื่อให้อำนาจการเมืองหงสาอยู่ในมือทั้งพ่อและลูก

นอกเหนือจากกลุ่มอำนาจของพวกเจ้าแล้ว อำนาจของหงสายังอยู่ในมือของนายพลอาสนะผู้บัญชาการทหาร และนายพลชิตณรงค์สมุหกลาโหมสองในสามทหารเสือผู้มีส่วนในการกอบกู้อิสรภาพหงสาจากอังกฤษ นายพลทั้งสองเปรียบเสมือนเสือเผ่าสองตัวที่รอวันที่จะขย้ำฝ่ายตรงข้าม ทั้งสองมีความทะเยอทะยานที่จะเปลี่ยนโฉมหน้าของหงสาให้เป็นสาธารณรัฐ และมีคนที่กุมอำนาจเบ็ดเสร็จในมือหนึ่งเก้าอี้ประธานาธิบดี

เจ้าหญิงเวสตร์ได้กลับมาทวงสิทธิ์ของเธอที่หงสาด้วยการปลอมตัวเป็นหญิงสาวชาวสยามชื่อสโรบล ความงามของสโรบลทำให้เจ้าหญิงโสคนธิการิษยา และหาทางกำจัดเพราะระแวงว่าเจ้าชายภาณุมณฑล เจ้าชายหนุ่มที่เจ้าหญิงโสคนธิกาวางใจจะได้ครองคู่

จะมีใจให้สโรบล เธอจึงคิดกำจัดสโรบลด้วยการส่งสโรบลให้นายพลอาสาสะกักตัวไว้ที่ปราสาทพนาศัย ที่นั่นเองสโรบลได้พบบันทึกของเจ้าชายชวลา ได้รับรู้ถึงความทุกข์ของพ่อเธอที่เกิดจากความหลงอำนาจของเจ้าฟ้าหงสา

สถานการณ์ในหงสาร้อนระอุเมื่อดร.วินัยเสนาบดีคนสำคัญถูกระเบิดเสียชีวิต ทั้งหมดเป็นแผนการของนายพลชิตณรงค์ที่ต้องการรวบอำนาจไว้ในมือ เพราะเขามั่นใจอำนาจของกองทัพที่อยู่ในมือ แต่นายพลชิตณรงค์ก็ถูกนายพลอาสาซ่อนแผนปฏิวัติเสียเปล่าแห่งกองทัพหงสาแก่งให้เป็นยอมแพ้ หากแต่กลับวางระเบิดลอบฆ่าชิตณรงค์และทหารคนสำคัญในกองทัพ นายพลชิตณรงค์ได้ใช้ชีวิตแตกต่างกับบทเรียนเรื่องความหลงในอำนาจที่ไม่เคยเข้าใครออกใคร ผู้ที่หลงอยู่ในบ่วงของอำนาจย่อมมีแต่ความทุกข์

มาบัดนี้.....ภาพทุกภาพที่เราเคยมอง
อย่างลำพอง และทะนงในชัยชนะกลับเรียงลำดับ
เข้ามาเหยียดหยันอีกครั้งสติสัมปชัญญะที่
เหลืออยู่ไม่ใช่เป็นเครื่องหมายของความปราณีที่
สวรรค์ประทานมาให้ หากแต่เป็นคำสาปจากนรก
ที่เปิดโอกาสให้นายพลชิตณรงค์เดือดดาลด้วย
ความอับยศอดสู ความเจ็บแค้นแสนสาหัส และ
ความพ่ายแพ้อย่างหมดประตูลู่ รวากับมีไฟ
จากโลกันต์ลุกท่วมอยู่รอบตัวในขณะนั้น

“ไอ้กูพิษ....ไอ้แม่เจ้าเล่ห์” เขาขนาน
นามสหายสนิทด้วยความคั่งแค้น “กูจะฆ่ามันด้วย
มือกูเองให้ได้ กูขอสาบาน....กูจะทำให้มันตาย
อย่างเจ็บปวดทรมานที่สุด.....”

(จอมนาง เล่ม 2, หน้า 238)

หลังจากกำจัดเสียแต่ผู้แค้นไปได้ นายพลอาสาสะกักก็หลบล้อเจ้าชายทินมณีกว่าจะยอมเข้ากับฝ่ายเจ้าชายทินมณิก เพราะเขาจะได้นั่งเก้าอี้ประธานาธิบดีของหงสาเคียงคู่กับเจ้าหญิงโสคนธิกาที่สวมมงกุฎเทวีหงสา นายพลอาสาสะกักได้ใช้ความอ่อนแอและหลงในอำนาจของเจ้าชายทินมณิกบีบบังคับให้เจ้าชายทินมณิกลอบปลงพระชนม์เจ้าฟ้าหงสา และกำจัดเจ้าชายอัษฎางค์พระอนุชาแท้ๆของเจ้าชายที่ชวางอำนาจ แม้ว่าจะล้ม แต่เพราะความมัวเมาและหลงใหลในอำนาจ เจ้าชายทินมณิกก็ทำทุกอย่างตามที่นายพลอาสาสะกักสั่ง หากแต่ใน

ตอนท้ายเจ้าชาย จึงได้รู้ว่าแท้จริงแล้วพระองค์เป็นเพียงหมากตัวหนึ่ง ที่นายพลอาสาสมัครใช้เดิน เพื่อให้ตนเองไปถึงเก้าอี้ประธานาธิบดีของหงสา เจ้าชายทินมณิกจึงประสบทั้งความทุกข์ใจ คือ ความโกรธแค้น ความไม่สบายใจที่รู้ว่าตัวเองถูกหลอกใช้จนฆ่าน้องชายแท้ๆ ของตัวเอง

“หยุดนะ!” พระวรกายที่ตั้งตรงขึ้นมาได้ เริ่มโง่งงขึ้นมาอีกวาระหนึ่ง พักตร์ขาวซีดจนเกือบจะเป็นสีเขียว “น้องฉัน....น้องแท้ๆ ยกโทษให้พี่ด้วยเถิด น้องเอ๋ย!”

นายพลอาสาสมัครไม่ใช่แพทย์ แต่เขารู้ดีว่า เจ้าชายทินมณิกมีความแค้นถึงขีดสุด.....ความแค้นที่เหมือนไฟเผาผลาญและทำลายได้มิใช่เฉพาะแต่พระอารมณ์ หากแต่รวมพระวรกายด้วย เพราะฉะนั้นเขาจึงตัดสินใจจะเมตต์ศึกษาให้สิ้นซาก ด้วยวาจาอุดหนุนเชือดเฉือนอีกฝ่ายหนึ่งยิ่งกว่าคมมีดที่แล่นเนื้อออกมาเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย

“แล้วยังเจ้าฟ้าหงสาอีกล่ะ นั่นนะเป็นทั้งเจ้าเหนือหัว....ทั้งพระญาติ อ้อ! จริงสินะเจ้าฟ้าเองทำไมท่านจะไม่ทรงทราบฝ่าบาทเกลียดชังท่าน เกลียดเพราะริษยาและรู้องค์ว่าไม่มีทางจะทะเยอทะยานขึ้นถึงราชบัลลังก์ได้ กระทบอ้อมเคยเป็นราชของครักษ์ ทำไมจะไม่รู้ตอนที่ฝ่าบาทอภิเษกกับผู้หญิงชาวอังกฤษ เจ้าฟ้าหงสากวีหัวหน้าถึงกับออกโอรุ์ว่า พี่ทินมณิกเป็นคนโง่เง่าบัดชบเรากำลังจะเอาเอกราชคืนจากอังกฤษแท้ๆ แต่เจ้าชายองค์หนึ่งของหงสากลับนำตัวไปผูกพันกับหญิงอังกฤษ เอาสายเลือดอังกฤษเข้ามาปะปนในราชวงศ์หงสา ฉันจะบอกไว้ก่อน ฉันไม่ยอมให้ราชบัลลังก์หงสาตกไปถึงเชื้อสายของพี่ทินมณิกได้เป็นอันขาด แล้วฉันรู้ว่าพี่ทินมณิกอีกฉันอีกฉันทำอะไรเธอก็ไม่มีวันได้เป็นเจ้าฟ้าหงสาไม่ว่าจะโดยกำเนิด... หรือโดยความสามารถ”

ไม่มีเสียงตอบจากเจ้าชายทินมณิก ร่างที่ยืนโง้งงอนอยู่นั้นซิด จนดูเหมือนเขี้ยวไปทั้งตัว เจ้าชายพยายามจะรับสิ่งอะไรออกมา แต่แล้ว ความที่ตั่งองค์ไม่อยู่นั้นทำให้สะดุดพระบาทองค์เอง เมื่อพยายามจะก้าวออกมาตรัส แล้วร่างทั้งร่างก็ล้มฟาดลงกับพื้นไม้ที่ปูพรมไว้เป็นตอนๆ เต็มแรง

(จอมนาง เล่ม 2, หน้า 354-355)

สโรบลได้เปิดเผยฐานะที่แท้จริงให้เจ้าชายภาณุมณฑลรู้ เจ้าหญิงเวสตรี้ได้เข้าไปในพระราชวัง เพื่อช่วยเหลือเจ้าฟ้าหงสาให้รอดพ้นจากอำนาจของฤาษีปุรุषะ ที่คอยสะกดจิตเพื่อควบคุมเจ้าฟ้าหงสาให้อยู่ในอำนาจ เมื่อพ้นจากอำนาจสะกดจิตของฤาษีปุรุषะ เจ้าฟ้าหงสาก็ซ่อนแผนปฏิวัติของนายพลอาสนะ นายพลอาสนะจึงเป็นอีกผู้หนึ่งที่ต้องใช้ชีวิตแตกต่างกับบทเรียนเดียวกับที่เขาเคยสอนนายพลชิตณรงค์ ชีวิตของนายพลอาสนะจึงต้องจบลงด้วยน้ำมือของเขาเอง เขาไม่อาจทนอยู่ในฐานะผู้แพ้ได้ บทสุดท้ายในชีวิตของผู้ที่หลงใหลและทะเยอทะยานอยากได้อำนาจไม่เคยต่างกัน นั่นคือการได้ความทุกข์เป็นสิ่งตอบแทน

บัดนี้ความทะเยอทะยานนั้นเดินทางมาถึงขั้นสูงสุด.... สัมผัสความฝันเพียงชั่ววัน ก่อนจะถึงการตื่นขึ้นมารับรู้ความจริงว่าฝันย่อมจะเป็นฝันอยู่วันยังค่ำ เพราะฉะนั้นแล้วความรู้สึกเหนื่อยหน่ายที่เกิดขึ้นในใจ จึงไม่นับว่าแปลกอะไรนักสำหรับนายพลอาสนะโดยเฉพาะเมื่อเขารู้สึกว่าเส้นทางอันยืดยาวที่เขาเดินมาด้วยความเหนื่อยยากนั้น ต่อไปจะเป็นทางลงแต่สถานเดียว....สู่จุดหมายปลายทางที่ทุกชีวิตจะต้องประสบ ไม่ว่าเจ้าฟ้าหงสาหรือเขาก็ตาม คือจุดหมายที่ไม่มีผู้ใดได้กลับคืนมาอีก

นายพลเสื่อเมาผู้ยังเหลืออยู่ผู้เดียวของหงสาวะบายลมหายใจแผ่วๆ คล้ายจะระบายความเหน็ดเหนื่อยอ่อนล้าที่ประสบอยู่ออกไปจากตัว

ดวงหน้าเขาคู่อิดโรยโดยมิได้มีสิ่งใดเป็นความหวัง
กระตือรือร้นได้อีก

(จอมนาง เล่ม 2, หน้า 396-397)

หลังจากที่เจ้าชายทินมณิกสิ้นชีพแล้วเพราะเป็นอัมพาต เจ้าฟ้าหงสา จึงหวังจะส่งเจ้าหญิงโสคนธิกาไปอยู่กับพระมารดาที่อังกฤษ เพราะรู้ถึงความทะเยอทะยานมักใหญ่ใฝ่สูงที่เจ้าหญิงโสคนธิกาทายทอดมาจากพระบิดา ก่อนที่จะเดินทางเจ้าหญิงโสคนธิกาได้ใช้ผู้พันจักรวาลบุตรชายของนายพลชิตณรงค์ที่หลงรักเจ้าหญิงเวสตรียู ให้ลอบเข้าหาเจ้าหญิงเวสตรียูเพื่อทำลายชื่อเสียงของเจ้าหญิงเวสตรียู นอกจากนี้เมื่อไปถึงอังกฤษแล้วเจ้าหญิงโสคนธิกายังแถลงข่าวว่าเจ้าหญิงเวสตรียูเป็นเจ้าหญิงตัวปลอม ความผิดทั้งหมดที่เจ้าหญิงโสคนธิกาก่อขึ้นนี้เป็นเพราะความหลงใหลในอำนาจ หลงใหลในมงกุฎเทวีหงสาที่ผู้เป็นพระบิดาหมายมั่นจะให้สวม แม้ว่าชีวิตของเจ้าหญิงโสคนธิกาจะไม่ได้จบลงด้วยความตายเช่นนายพลชิตณรงค์และนายพลอาสนะ แต่ชีวิตของเจ้าหญิงต้องหนีไปยังที่ต่างๆ เพื่อหนีคำสั่งจับของเจ้าหญิงเวสตรียูที่เจ้าหญิงโสคนธิกาแถลงข่าวลบล้างเธอ ทำให้ชีวิตของเจ้าหญิงโสคนธิกาประสบแต่ความทุกข์

ชีวิตนับแต่นี้ไปคือความมืดมน
อ้างว้าง และท้ายที่สุดคือความกลัว หากเจ้า
หญิงโสคนธิกามิอาจจะเลือกเส้นทางอื่นได้อีกแล้ว
นอกจากเส้นทางนี้

.....
“ท่านพ่อคะ” ทรงรำพึงอยู่เงียบๆ องค์กร
เดียว “ในเมื่อหญิงเป็นอย่างนี้ ใครจะรับผิดชอบ
ที่ทำให้หญิงต้องลำบากอย่างนี้ ท่านพ่อใช้หรือ
เปล่าคะ หรือว่าตัวหญิงเอง หรือนางคนนั้น ทำไม
เราถึงไม่ประสบความสำเร็จเลยสักเรื่องเดียวทั้งพ่อ
ทั้งลูก”

(จอมนาง-เล่ม 2, หน้า 508-509)

นอกเหนือนายพลชิตณรงค์ นายพลอาสนะ เจ้าชายทินมณิก
เจ้าหญิงโสคนธิกา เจ้าฟ้าหงสาเจ้าชีวิตแห่งหงสา ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้รับ ความทุกข์เพราะความ

ยึดมั่นถือมั่นในอำนาจ พระองค์ต้องสูญเสียเจ้าชายชวลาไปเพราะหลงในอำนาจ และหลงม
 ายตามคำพยากรณ์หงสาที่ว่าน้องจะได้ครองราชย์ก่อนพี่ เมื่อได้ครองราชย์ก็มัวเมาในอำนาจ
 หลงในความสามารถของตนเอง และทำยี่สิบเจ็ดเจ้าฟ้าหงสาหลงในอวิชา หลงคิดว่าพระองค์จะมี
 อำนาจที่จะฝ่าฝืนอุคตชีวิตของเจ้าราชบุตรไว้จากความตายได้

“แล้ววันหนึ่ง เราจึงกล้าทำแม่แต่หักหาญ
 กฎของธรรมชาติ เราเชื่อว่าเรามีบารมี มีบุญญาภิ
 การพอจะยื้อยุดลูกของเรากลับมาจากความตายได้
 สำเร็จ ด้วยความหลงในอำนาจของตัวเอง เราจึง
 ตกเป็นทาสของอวิชาอันต่ำช้า เราชักจูงให้ฤาษีชี
 ไพรที่ประกอบวิทยาคม อันเป็นเดรัจฉานวิชาเข้า
 มาถึงพระราชฐาน เหมือนชักจูงงูพิษเข้ามาถึงที่นอน
 เราจึงตกอยู่ในอำนาจสะกดของมันโดยไม่มีทางหนี”

.....
 “เรามองเห็นความฉลาดของคน ความ
 โลก ความคดในข้ออในกระดูก ความคิดคดทร
 ยศแม้แต่ผู้ที่เป็นญาติและคนสนิทของเราเอง เราได้
 เรียนรู้สิ่งที่จักรพรรดิและราชันย์มากมายใน
 ประวัติศาสตร์ ได้เรียนรู้ชีวิตของตนเอง แต่ทั้งที่เห็น
 ประจักษ์แล้ว เราไม่อาจตอบแทนมันได้แม้ด้วยวาจา
 เพียงคำเดียว เราต้องทนให้มันแสวงหาผลประโยชน์
 จากความอ่อนแอของเรา ทนเห็นมันหยาบหยาม
 เราสารพัดอย่าง”

“แต่ดี.....ตรงที่ทำให้เราได้คิดว่า แท้จริง
 เราคือมนุษย์คนหนึ่งนั่นเอง มีความอ่อนแอ ไร้เงลา
 หลงมัวเมา ตลกดจนความทุกข์ความทรมานมิได้ผิด
 ไปจากมนุษย์อื่น”

(จอมนาง เล่ม2, หน้า 524-525)

แม้ว่าจะมีความทุกข์มาตลอดพระชนม์ชีพ เพราะความหลงใหล
 ในอำนาจ แต่ในบั้นปลายเจ้าฟ้าหงสาเป็นบุคคลเดียวที่หลุดพ้นจากความทุกข์ ทั้งนี้เป็นเพราะ

ทรงเห็นถึงเหตุแห่งความทุกข์ว่าเป็นเพราะพระองค์หลงใหลในอำนาจ พระองค์จึงตัดสินพระทัย
สละอำนาจทางโลก และเลือกหันมาพึ่งร่มกาสาวพัสตร์

นับได้ว่า**จอมนาง**เป็นจินตนิยายที่แสดงให้เห็นความทุกข์ที่เกิด
จากการยึดมั่นถือมั่นในความหลงใหลอย่างชัดเจน ผู้เขียนได้สร้างตัวละครขึ้นเป็นจำนวนมาก ต่าง
เพศ ต่างวัย ต่างฐานะวรรคต ทั้งเจ้าและสามัญชน แต่ทั้งหมดมีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน คือ
ความหลงใหลในอำนาจ และต่างได้รับทุกข์ จากความหลงใหลในอำนาจ มีเพียงเจ้าฟ้าหงสาที่
หลุดพ้นจากความทุกข์ โดยการรู้เหตุแห่งความทุกข์ ไม่หลงยึดติดกับอำนาจ นับเป็นทางออก
ที่ดีที่ผู้เขียนได้เสนอแนะทางหลุดพ้นจากกิเลส

ในเรื่อง**มนตรา**ซึ่งเป็นภาคต่อของ**นางทิพย์** ผู้เขียนได้ใช้ตัว
ละครบางตัวต่อจากเรื่อง**นางทิพย์** คือดร.ภาธรที่เดินทางกลับมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อ
สืบหาความจริงเรื่องลัทธิของเจ้าชายอินทราวุธ ที่ดึงดูดคนให้คนเข้ามาชุมนุมที่สถานปฏิบัติ
ธรรม เพราะเชื่อว่าที่วังกระจะของเจ้าชายอินทราวุธคือโลกใหม่ที่เต็มไปด้วยความหวัง

คุณหญิงสุภาพผู้ชอบการทำบุญ บริจาคทานเพื่อเชื่อว่าจะส่งผล
ให้เธอได้ไปอยู่ในภพภูมิที่ดีกว่าเมื่อตายไป ได้พาสิตลาหลานสาวไปที่วังกระจะพร้อมกับดร.ภา
ธรและคุณผกามารดาเลี้ยงของดร.ภาธร สิตลาชอบดร.ภาธรชายหนุ่มผู้เป็นเลิศทั้งรูปโฉมและ
สติปัญญา

ที่วังกระจะเจ้าชายอินทราวุธได้แนะนำให้คุณผกามารดาเลี้ยง
ของดร.ภาธรอยู่รักษาตัวที่วังกระจะ พร้อมทั้งคุณหญิงสุภาพและสิตลา ดร.ภาธรจึงได้รู้ว่าที่วัง
กระจะนี้เป็นสถานที่ ที่เจ้าชายอินทราวุธได้รวบรวมผู้คนที่มีความตั้งใจแน่วแน่ไว้หลายคนหลาย
สาขาอาชีพ ดร.ภาธรเชื่อว่าเจ้าชายอินทราวุธมีแผนการที่จะจัดตั้งสถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ ให้
เป็นที่ชุมนุมของผู้ที่แข็งแกร่งทางพลังจิต เพื่อเป็นผู้รอดจากเหตุการณ์สงครามนิวเคลียร์ที่จะ
ทำให้เผ่าพันธุ์มนุษย์โลกตายทั้งหมด

คุณหญิงสุภาพหัวใจวายตาย สิตลาจึงต้องไปอยู่กับพ่อและแม่
เลี้ยง เนื่องจากสิตลาเคยขาดอิสระทั้งกายและใจเมื่ออยู่กับคุณหญิงสุภาพ หลังจากที่ไปอยู่กับ
พ่อและแม่เลี้ยง เธอจึงกลายเป็นเด็กสาวที่เต็มไปด้วยความสดใสและพลัง ดร.ภาธรได้ดร.
อารยันผู้เชี่ยวชาญทางพลังจิต และเขมลูกศิษย์ของดร.อารยันมาช่วยสืบหาความจริงเรื่องเจ้าชาย
อินทราวุธ เขาได้ใช้กล้องถ่ายภาพออร์เลี่ยนจึงรู้ว่า แท้จริงแล้วสถานปฏิบัติธรรมของเจ้าชายเป็น
ป่าช้า ทุกสิ่งล้วนเกิดจากพลังจิตของเจ้าชาย ทำให้ดร.ภาธรสงสัยครุรินชล ครูสาวในโรงเรียน
ของเจ้าชาย เพราะเธอน่าจะเป็นสิ่งที่เจ้าชายสร้างขึ้น แต่หลายครั้งที่ครุรินชลเตือนให้ดร.ภาธรรู้
ถึงอันตรายที่ต้องเผชิญจากการเล่นเกมของเจ้าชายอินทราวุธ

สิตลาเข้าไปมีบทบาทในลัทธิต เพราะเจ้าชายอินทราวุธรู้ว่า แท้จริงแล้วเธอเป็นผู้ที่มีพลังจิตกล้าแข็ง เจ้าชายอินทราวุธจึงถ่ายทอดพลังให้สิตลาเพราะหวังที่จะใช้อำนาจของสิตลาให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเขา สิตลาหลงใหลอำนาจและความเป็นที่นับหน้าถือตาที่เธอได้จากการเป็น “เจ้าแม่” คนใหม่ของลัทธิต ทั้งนี้ก็เป็นเพราะสิตลาอยากให้ความเด่นดังของเธอ ดึงดูด.ภรรมาให้มาสนใจเธอ ในขณะที่พลังของสิตลาแข็งแกร่ง พลังของเจ้าชายอินทราวุธก็อ่อนแอลง ดร.ภรรวจึงได้รู้ความจริงว่าแท้จริงแล้วเจ้าชายอินทราวุธเป็นเทพบนสวรรค์ที่หลงผิด เชื่อในความคิดและอำนาจของตนว่าจะทำให้มีโลกใหม่ที่สมบูรณ์แบบได้ แต่ในที่สุดเจ้าชายอินทราวุธผู้หลงผิดก็ได้รับความทุกข์ เขากลายเป็นผู้อ่อนแอ เพราะความหลงผิดที่ได้ถ่ายทอดพลังไปให้สิตลา เขาไม่อาจควบคุมอารมณ์ของมนุษย์ได้ ทำให้เจ้าชายอินทราวุธถูกสิตลาสะกดอยู่ในห้วงหลับลึก

“...ผมทำอะไรไม่ได้ ผมหวั่นเกรง....ดร. อารยันมากเกินไป ใจผมอ่อนแอลงทุกขณะ ขณะที่สิตลาแข็งแกร่งขึ้นทุกทีทะเลาะทะเลาะขึ้นทุกที จนในที่สุด....ก็เป็นอย่างที่คุณเห็น สิตลาสะกดผมไว้”

ภรรวนึกถึงร่างเจ้าชายที่นอนนิ่งเหมือนปราศจากชีวิต

“อย่างที่พวกคุณเรียกว่า “หลับลึก” นั่นเอง ความจริงสิตลาบังคับให้ผมตายไปชั่วขณะ เช่นเดียวกับบังคับยาให้หัวใจหยุดเต้น บังคับให้แม่เลี้ยงเป็นอัมพาต บังคับแม่เลี้ยงของคุณให้กลายเป็นคนวิกลจริตไปพักหนึ่ง....

(มนตรา เล่ม 2, หน้า321)

ส่วนสิตลา ความหลงผิด ความหลงใหลในอำนาจว่าเธอเป็นผู้มีพลังจิตที่กล้าแข็ง สามารถจะทำอะไรก็ได้ตามใจ แม้กระทั่งการเรียกภูตเวจีมาจากนรก เพื่อกำจัดครุฑินซลที่เธอถือว่าเป็นศัตรูของหัวใจ แต่ความทะยานอยากและหลงใหลในอำนาจก็ไม่เคยอะไรแก่ผู้หลงใหลในอำนาจนั้นนอกจากความทุกข์ สิตลาต้องได้รับความเจ็บปวดทางใจที่สุดเมื่อถูกดร. ภรรที่เธอหลงรักบอกรักปฏิเสธรัก

สีตลาสะบัดตัวออกห่าง ความพิศวง.....
 ความโกรธแค้น....ความหึงหวงประดังขึ้นมา จน
 พิษสงมันไม่ผิดอะไรกับยาพิษแล่นซ่านไปทุกเส้น
 เลือดในตัว...

...

แล้วคุณเป็นใคร เป็นเทวดานางฟ้ามา
 จากไหนถึงทำหน้าที่พิพากษา” ภาธรกลับตะคอก
 หล่อน “คุณมีสิทธิ์อะไรไปทำร้ายคนอื่น อำนาจ
 พิเศษที่คุณมีจะเป็นผลดีก็ต่อเมื่อนำไปใช้ในทางดี
 แต่เมื่อไรคุณเริ่มใช้ในทางร้าย คุณไม่ผิดอะไรกับ
 มนุษย์บ้างอำนาจ...”

(มนตรา เล่ม 2, หน้า 335)

ความทุกข์ของสีตลาเกิดจากความยึดมั่นถือมั่น ความหลงใหล
 ในอำนาจ เพราะสีตลาหลงใหลอำนาจว่าเธอเป็นผู้ที่มีอำนาจพลังจิตกล้าแข็ง สามารถทำอะไรก็
 ได้ตามแต่ที่ใจเธอต้องการ แต่เธอก็ต้องได้รับความทุกข์เพราะในสายตาของดร.ภาธร สีตลาก็
 เป็นแค่คนที่หลงใหลยึดมั่นถือมั่นในอำนาจ และท้ายที่สุดเธอก็ต้องพบจุดจบคือถูกทุบตบเวจีตาม
 ทำร้าย

หลังจุดจบของเจ้าชายอินทราวุธและสีตลา ดร.ภาธรจึงได้รู้ว่า
 แท้ที่จริงแล้วครุฑินชคืออริวิปริยาหรือยามะธิดา ทิพยনারีผู้เป็นหัวใจของเขา เขมและดร.อารยันก็
 เป็นเทพบนสวรรค์ที่ต่างก็ลงมาบนพื้นพิภพ เพื่อลงโทษเจ้าชายอินทราวุธที่หลงใหลอำนาจ
 ของเทพ และนำอำนาจไปใช้ในทางที่ผิด

มนตราจึงเป็นจินตนิยายอีกเรื่องหนึ่งของแก้วแก้ว ที่แสดงให้เห็น
 เห็นความทุกข์ที่เกิดจากความยึดมั่นถือมั่นและความหลงใหลในอำนาจได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะบุคคลนั้น
 จะเป็นเทพอย่างเจ้าชายอินทราวุธ หรือเป็นมนุษย์เดินดินอย่างสีตลา หากบุคคลผู้นั้นยึดมั่นถือ
 มั่นอยู่ในกิเลส หลงใหลมัวเมาอยู่กับอำนาจ บุคคลผู้นั้นก็ย่อมมีความทุกข์เช่นเจ้าชายอินทราวุธ
 และสีตลา

ในเรื่องเรือนมยุราผู้เขียนได้เสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นใน
 ความหลงทำให้เกิดความทุกข์จากพฤติกรรมของตัวละครเอกคืออนกยูง สตรีแสนสวยในสมัย
 อยุธยาผู้รอดพ้นจากเหตุการณ์เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ได้ เพราะเรือนที่ปิดม่านด้วยกฤตยา

มนตรีทำให้คนภายนอกมองไม่เห็นเรือน และทำให้เวลาในเรือนเคลื่อนช้ากว่าเวลาภายนอก เมื่อมนตรีเสื่อม นกยูงจึงกลายเป็นคนหลงยุคหลงสมัย เพราะเวลา 2 ปีในเรือนเท่ากับเวลา 200 ปีภายนอก นกยูงและบริวารจึงกลายเป็นผีสงนางไม่สำหรับสายตาคคนปัจจุบัน

ความทุกข์ของนกยูงเกิดเพราะเธอไม่อาจปรับตัวเข้ากับยุคปัจจุบันได้ บางครั้งเมื่อเธอลงไปจากเรือนเพื่อซื้อเสบียงอาหารมาให้บริวาร นกยูงได้สัมผัสกับโลกสมัยใหม่ โลกที่เธอไม่เคยรู้จักและไม่อาจทำให้คุ้นเคยได้

นอกจากนี้นกยูงยังคงเฝ้าคอยจมน้ำไววงศาหรือคุณพระนาย คู่รักที่สัญญาว่าจะมาหาเธอ ก่อนที่กรุงศรีอยุธยาจะแตกด้วยน้ำมือศัตรู เธออยู่ด้วยความทุกข์ทรมาน เพราะไม่รู้ว่าจะมีน้ำไววงศายังมีใจเสน่หาต่อเธอตามคำสัตย์ที่ให้ไว้หรือไม่ เธอจึงหลงอยู่ในวังวนของการรอคอย ที่ตัวเธอเองก็ไม่รู้ว่าจะสิ้นสุดลงเมื่อใด

หรือว่า....คนรักของหล่อนเปลี่ยนใจเสีย
แล้ว เพียงคืนเดียวที่ได้พบกัน ก็หมดความ
รัก.....แสวงหาหญิงงามคนใหม่ต่อไป

ถ้าหากว่าเป็นประการหลัง ย่อมไม่ต้อง
สงสัยอะไรอีก หากว่าเป็นประการแรก หัวใจของ
นกยูงขมขื่น...ทรมาน....เมื่อนึกว่าหลังจากนั้น ก็
ครั้ง ก็เห็น คุณพระนายเฝ้าค้นหาบ้านของหล่อน....
บุกป่าฝ่าดงและความรทึบเข้ามาวนเวียนค้นหา
ตลอดชั่วอายุของเขา... โดยนกยูงก็อยู่เพียงแค
เอื้อม

หาก....ไม่อาจเอื้อมถึงกันได้ แม้แต่เพียง
สัมผัสปลายเงา

...

คุณพระนายเจ้าชาจะทราบหรือไม่ว่า
นกยูงก็ยังคงคอยคุณพระนายอยู่ทุกลมหายใจ
เช่นเดียวกับคุณพระนายคอยนกยูง... ข้า
ทรมานทรรกรรมว่า เพราะจนบัดนี้นกยูงก็ยัง
คอย.....

(เรือนมยุรา, หน้า 286)

ส้มจูนเด็กในบ้านของนกยูงได้เห็นนี้ออกจากเรือนไปเที่ยวเล่นบริเวณวัดไชยวัฒนาราม ทำให้พระนายชายหนุ่มผู้มีหน้าตาเหมือนจมนไวยวงศาของนกยูงจับตัวได้ และพาไปอยู่ด้วยกัน เพราะพระนายตั้งใจจะสืบหาตัว 'แม่นาย' ของส้มจูน เขาเชื่อว่าแม่นายของส้มจูน คือนางไม้แสนสวยที่หอมผิซันเชิงบอก และหญิงงามที่เขาเคยเห็น

นกยูงออกจากบ้าน เพื่อซื้อเสบียงอาหารและตามหาส้มจูน เธอเข้าใจผิดว่าพระนายเป็นจมนไวยวงศา เธอจึงตามไปที่บ้านของคุณย่าของพระนาย และขอร้องให้หาเสบียงให้ พระนายรับคำ และตั้งใจว่าจะสืบให้รู้ให้ได้ว่าเรือนของนกยูงอยู่ที่ใด แต่แล้วนกยูงกับส้มจูนก็หายขึ้นเรือนไป

นรวิรัตราหนุมหน้าตาดี เขารู้จักชอบพอกับกลุ่มเพื่อนของพระนาย นรวิรัตราถ่ายละครย้อนยุคที่อยุธยา ทำให้เขาได้พบกับยี่ภู่ต้นห้องของนกยูง นรวิรัตรลอกยี่ภู่ว่า เขาเป็นชาวกรุงศรีอยุธยาที่รอดจากเหตุการณ์กรุงแตกมาได้เหมือนบ้านของนกยูง ยี่ภู่หลงเชื่อ จึงพานรวิรัตรขึ้นไปบนเรือนทำใหักฤตยามนตรีที่ผูกไว้เสื่อมลง คนทั่วไปมองเห็นและขึ้นมาบนเรือนได้ คึนนั้นเองหอมผิซันเชิงผู้ร่วมมือกับฟ้าฟื้นเศรษฐีชราผู้รักของเก่าเป็นชีวิตจิตใจ ก็บุกกรุกเรือนของนกยูง พระนายที่ตามฟ้าฟื้นไปจึงพานกยูงออกมาจากเรือน

พระนายได้ช่วยเหลือนกยูงและบริวาร โดยให้นกยูงมาหลบอยู่ที่บ้านคุณย่า เพราะเกรงอิทธิพลของฟ้าฟื้นที่อยากได้นกยูงไปเป็นภรรยาประดับบารมี พระนายพานกยูงไปเที่ยวที่อยุธยา เมื่อได้เห็นสภาพของกรุงศรีอยุธยาในปัจจุบัน นกยูงก็ทุกข์โศก เพราะเธอหลงยึดติดกับสภาพบ้านเมืองอันงดงามตระการตา

สิ่งที่เหลืออยู่ในสายตาหญิงสาว ไม่ผิด

อะไรกับป่าช้าของอาณาจักรอันเคยเป็นความงาม

อันสูงสุด....ทุกสิ่งแม้จะบูรณะเอาไว้แล้ว แต่ก็สุด

ฝีมือ สุดความฝันของมนุษย์ที่จะจำลองออกมา

ให้ถึงรูปเดิมของกรุงแก้ว แม้เพียงครั้งเดียว

ผู้คนที่มืออยู่บางตาในบริเวณวัดพระศรีสรร-

เพชญ์ พวกกันมองด้วยความพิศวง เมื่อเห็นหญิง

สาวในชุดสไบและผ้าถุงแบบไทยโบราณ ผมทอด

ยาวสลวยประป่า เดินช้าๆ เลื่อนลอยเหมือนคน

ถูกสะกดเข้าไปในบริเวณที่เคยเป็นที่ประดิษฐาน

พระพุทธรูป แล้วหยุดยืนเหมือนหมดแรงอยู่ตรง

นั้น

นกยูงยืนตะลึงงัน.....มองดูสิ่งที่เหลือแต่
เพียงรากฐาน ซากร่องรอยของพระพุทธรูป
ทองคำที่หล่อนเคยติดตามผู้ใหญ่มากกราบไหว้
สักการะในวันวิสาขบูชา
โอ้! อยูรยาที่หล่อนรู้จัก...ล้มแล้ว เหลือ
แต่เพียงปาชาักระนี้เถา

(เรือนมยุรา, หน้า 503)

ความรักของนกยูงกับพระนายก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เพราะ
นกยูงเข้าใจว่าพระนายคือจมีนไวยวงศาคนรักของเธอกลับชาติมาเกิด ก่อนที่ทั้งคู่จะแต่งงานกัน
นกยูงได้ทำบุญบ้าน และทำพิธีเรียกวิญญาณบรรพบุรุษ ทำให้นรีวีรที่แอบขึ้นมาบนเรือนได้ร่วม
พิธีและระลึกชาติได้ว่า แท้จริงแล้วเขาคือจมีนไวยวงศาเมื่ออดีตชาติ เขาจึงมีสิทธิ์เต็มที่จะทวง
นกยูงคืนจากพระนาย นกยูงสับสนและเป็นทุกข์อย่างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะเธอหลงยึดมาตลอดว่า
พระนายคือคนรักเก่าของเธอ เมื่อพระนายมิใช่จมีนไวยวงศา พระนายก็ไม่มีสิทธิ์ได้ครองคู่เธอ
**“จงอย่าแตะต้องกายนกยูง” เสียงที่เคยใสเปลี่ยนเป็นแหบพร่าคล้ายเจ็บบนด้วยสะอื้นใน
ส่วนลึก “เราหาใช่คู่ครองกันไม่!”** (เรือนมยุรา, หน้า 626)

สัมชุนสงสารพระนาย จึงบอกความจริงให้นกยูงรู้ว่า
จมีนไวยวงศาเคยลักลอบได้เสียกับยี่ภู่พี่เลี้ยงต้นห้องของนกยูง นกยูงให้นรีวีรลุยไฟพิสูจน์ แต่เขา
ไม่กล้า นกยูงจึงเชื่อสัมชุน และดำเนินงานแต่งงานต่อไป แต่แล้วในวันแต่งงานของรักภรรยา
เก่าของฟ้าพินก็ปรากฏตัวขึ้นพร้อมกับรูปถ่าย และเทปบันทึกภาพการแต่งงานของเธอกับพระนาย
ที่ทำปลอมขึ้น นกยูงเสียใจมาก เธอจึงย้ายกลับมาอยู่ที่เรือนตามเดิม

ฟ้าพินหลอกให้นกยูงไปที่บ้านของเขาที่ปากน้ำ หวังจะหลอกล่อ
ให้นกยูงเป็นของเขา นกยูงได้อ่านพงศาวดารประจำตระกูลที่บ้านฟ้าพิน จึงรู้ว่าที่แท้ฟ้าพินเป็น
สายเลือดที่สืบลงมาจากคุณพร้อมพี่ชายของเธอ ฟ้าพินจึงเป็นลูกหลานของเธอ เมื่อฟ้าพินรู้
ความจริงก็เสียใจมาก แต่ด้วยความกตัญญูเขาก็ยอมรับความจริงทุกอย่าง รวมทั้งเรื่องที่เขาใส่
ร้ายพระนายด้วย นกยูงจึงได้อยู่กับพระนายอย่างมีความสุข

เรือนมยุรา เป็นจินตนิยายที่แสดงให้เห็นความทุกข์ที่เกิดจาก
ความหลงยึดติดอยู่กับความรัก และชีวิตในอดีตได้อย่างเด่นชัด ถ้านกยูงรู้และเข้าใจได้ว่าทุกสิ่ง
ในโลกนี้ล้วนเป็นอนิจจัง ไม่มีอะไรเที่ยงแท้ทั้งพระนครที่งามเหมือนเมืองสวรรค์ ทั้งความรักของ
จมีนไวยวงศา ถ้านกยูงไม่ยึดมั่นถือมั่น ความทุกข์ก็ย่อมไม่เกิด

ในเรื่องเรือนพแก้ว ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์ได้อย่างชัดเจน เห็นได้ชัดจากความทุกข์ที่ผอบแก้วหญิงสาวที่แสนงามแต่อาภัพต้องเผชิญทั้งยามที่เธอมีชีวิตอยู่ และยามที่ตายไปแล้ว

ผอบแก้วเป็นหญิงในสมัยรัชกาลที่ 6 เธอเป็นหญิงรูปงาม ในวัยสาวเธอได้ผูกสมัครักใคร่อยู่กับเขมชายหนุ่มผู้เสมอกันด้วยฐานะ ถึงขั้นได้หมั้นหมายเป็นคู่หมั้นกัน แต่เพราะโชคชะตาชีวิตที่พลิกผัน พ่อของผอบแก้วติดการพนันอย่างหนักทำให้สิ้นเนื้อประดาตัว ผอบแก้วจึงถูกส่งให้ไปอยู่กับคุณอาชื่น คุณอาสาวที่เป็นภรรยาของขุนนางผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง

เมื่อฐานะของผอบแก้วเปลี่ยนแปลง พ่อแม่ของเขมคู่หมั้นก็ไม่อยากได้ผู้หญิงที่เหลือแต่ตัวอย่างผอบแก้วมาเป็นสะใภ้ พ่อแม่ของเขมออกอุบายให้เขมไปเรียนต่อต่างประเทศ เมื่อสองหนุ่มสาวเขียนจดหมายติดต่อกัน พ่อแม่ของเขมก็เก็บไว้เสีย ทำให้ผอบแก้วไม่ได้รับจดหมายจึงเสียใจจนล้มป่วย เพราะคิดว่าเขมสิ้นเยื่อใยที่มีต่อเธอแล้ว ดังนั้นเมื่อเจ้าคุณรัชดาภิเษกเสด็จของขุนอาชื่นเสนอตำแหน่งคุณหญิงรัชดาภิเษก ที่กู่หน้าและศักดิ์ศรีที่โดนคู่หมั้นทิ้งได้ ผอบแก้วจึงไม่ปฏิเสธ

เมื่อแต่งงานกันไป ผอบแก้วรู้สึกอึดอัดที่ท่านเจ้าคุณวางตัวเป็นผู้ใหญ่ไม่ช่างเอาอกเอาใจ เธอย้ำเกรงเขาในฐานะผู้ใหญ่มากกว่าสามี ประกอบกับได้ข่าวจากเพื่อนสนิทที่เป็นน้องสาวของเขมว่า แท้จริงแล้วเขมยังรักเธอ การไปเรียนต่อต่างประเทศแล้วไม่ได้ติดต่อกันเป็นอุบายของพ่อแม่ เมื่อเขมกลับจากต่างประเทศแล้วติดต่อแอบนัดพบผอบแก้ว ทำให้ผอบแก้วหลงกิลเลสัดค้นหา ตกเป็นของเขมทั้งๆ ที่เจ้าคุณเป็นสามีอยู่แล้ว แม้ว่าขุนอาชื่นจะเคยออกปากเตือนเธอไว้ว่า

“จำไว้นะผอบแก้ว หลานเป็นคนสวย....

ใครเห็น ใครก็อยากได้....ต้องระวัง.....อย่าหลง.....

อย่าเห็นแก่ต้นขา

(เรือนพแก้ว, หน้า 304)

หลังจากตกเป็นของเขม ผอบแก้วจึงเลือกที่จะหนีตามเขาไปที่จันทบุรี เจ้าคุณรัชดาไม่ต้องการให้เรื่องอื้อฉาวให้เป็นที่เสื่อมเสียเกียรติ เขาจึงบอกทุกคนว่าผอบแก้วป่วย หลังจากนั้นเขาตามไปเอาตัวผอบแก้วคืนจากเขม ผอบแก้วต้องเจ็บช้ำและทนทุกข์จากการกระทำของสามีที่เย็นชากับเธอ เพราะเจ้าคุณโกรธที่ผอบแก้วมีชู้ เธอพยายามที่จะหนีไปกับเขมอีกครั้งหนึ่ง แต่คราวนี้ไม่เหมือนคราวแรก เขมมีภรรยาที่แต่งงานออกหน้าออกตา

อยู่แล้ว ผอบแก้วจึงตกอยู่ในฐานะภรรยาน้อย เธอได้รับทุกข์เพราะความหลงในกามตัณหา
ระคะอีกครั้งหนึ่ง

“ผอบแก้ว เธอเข้าใจหรือยังว่าเหตุใดฉัน
จึงปล่อยให้ไปพบชายชู้ เธอจะได้เรียนรู้ว่าการ
ไม่รักหน้า ไม่รักตัว ไม่รักเกียรติ มีแต่จะอัปจน
สิ้นหนทางในบั้นปลาย อย่าโทษคนอื่นเลย โทษ
ตัวเองเถิด คุณขึ้นได้พยายามห้ามปรามเธอแล้ว
แต่เธอไม่รักตัวเอง แม้แต่ฉันเองก็ต้องปล่อยให้เธอรู้
ความเจ็บแสบสาหัสด้วยตนเอง”

(เรือนนพเก้า, หน้า 287-288)

เจ้าคุณย้ายเรือนนพเก้าไปอยู่ริมฝั่งแม่น้ำไชยศรี เพื่อนำผอบ
แก้วไปให้ห่างไกลผู้คน โดยมีนลทนายหน้าหอเป็นผู้ดูแล แต่แล้วผอบแก้วก็ผลอมีความสัมพันธ์
ทั้งกายและใจกับนล เพราะนลเป็นเหมือนศาลาพักใจสำหรับคนผจญแต่ความวุ่นวายในชีวิตเช่น
ผอบแก้ว นลชวนผอบแก้วหนีไปอยู่ที่จังหวัดชัยนาทด้วยกัน ผอบแก้วจึงฝากแหวนนพเก้าไปคืน
เขม เพื่อให้เขาและเธอสิ้นพันธะต่อกัน แต่หลังจากคืนนั้นนลก็ไม่ได้กลับมาหาเธออีกเลย มีแต่
เพียงเจ้าคุณผู้สามีที่ได้รับรู้ความผิดของภรรยา เขาโกรธแค้นเธอมาก ผอบแก้วเสียใจมากที่เธอ
ไม่อาจหนีจากการเป็นนักโทษของท่านเจ้าคุณ เธอจึงใช้สายน้ำของแม่น้ำนครไชยศรีเป็นเครื่อง
ปลิดชีพ เพราะหวังว่าจะได้หมดความทุกข์ ผอบแก้วไม่รู้เลยว่า ความทุกข์ของเธอไม่ได้ขึ้นอยู่กับ
การถูกกักขังในเรือน ไร้อิสระ และเมื่อเธอเลือกความตายเพื่อหนีความทุกข์ หากแต่เธอก็ยัง
ไม่หลุดพ้นความทุกข์ เพราะความทุกข์ของผอบแก้วเกิดจากความหลงของเธอที่ยังคงหลงอยู่ใน
กิเลสตัณหา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โลกของคนตายไม่ใช่โลกที่โปร่งเบา
วิญญาณล่องลอยไปไหนมาไหนได้ตามใจชอบอย่าง
ที่มักจะนึกกัน แต่เป็นโลกสีเทาทำร้ายระหว่างความ
โปร่งใสของภพหน้าที่ผอบแก้วยังไม่ถึง กับภพมืด
คล้ำด้วยกิเลสที่เธอจงใจหนีมา มันเป็นโลกซึ่ง

กาลเวลาอาจไม่มีความหมายก็จริง แต่ความทุกข์
 ทรมานกลับยังยืนตายตัว

(เรื่อนนพเก้า, หน้า 329)

วิญญาณของผอบแก้วยังคงอยู่ที่เรื่อนนพเก้า แม้กงล้อของ
 กาลเวลาจะเคลื่อนผ่านไปนานเท่านั้น นานจนปัจจุบันสมัย วิญญาณของผอบแก้วเข้าไปสิง
 ร่างของนิชาหลานสาวของคุณยายบุญทิพย์ผู้เป็นเจ้าของเรื่อนต่อจากเจ้าคุณ ผอบแก้วได้มี
 โอกาสช่วยเหลือร่างของนิชาให้พ้นจากการถูกไฟคลอก ในวินาทีนั้นเองที่เธอได้สำนึกถึงความผิด
 ของเธอที่ไม่เคยต่อสู้กับอารมณ์ของตัวเอง เธอปล่อยให้ตัวเองตกเป็นเบี้ยล่างของอารมณ์ เมื่อยังมี
 ชีวิตเธอก็หลงอยู่ในตัณหาราคะ เมื่อตายไปแล้วเธอก็หลงตามหาแหวนนพเก้า เพราะหลงยึด
 ติดอยู่กับความคิดว่าเมื่อหาแหวนพบวิญญาณของเธอจะไปผูกไปเกิด แต่ที่จริงแล้วความทุกข์ของ
 เธอเกิดจากที่เธอไม่เคยหาสาเหตุของความทุกข์ เธอไม่เคยรู้เลยว่าสาเหตุของความทุกข์ของเธอ
 เกิดจากความหลงแกกัเลสตัณหาของตัวเอง

ความรู้สึกผิดที่เธอเฝ้าลงโทษตัวเองมา
 ตลอด ไม่สำคัญเท่ากับการค้นพบสาเหตุ เธอเป็น
 ผู้หญิงอ่อนแอที่ยอมให้ความปรารถนาจะสนอง
 อารมณ์ความต้องการของตนเอง กลายมาเป็น
 หลักในชีวิต ไม่เอาความทุกข์ร้อนหรือสุขของผู้ที่
 อยู่ใกล้มาซึ่งหรือถ่วงน้ำหนักให้ค้ำจนถึง แม้ว่าผู้
 นั้นเป็นผู้ที่จะได้รับผลกระทบกระเทือนโดยตรงจาก
 การกระทำของเธอก็ตาม

.....
 เธอไม่เคยลุกขึ้นมาสู้กับความต้องการ
 ของตัวเอง เธอปล่อยให้มันเข้าครอบงำ ครั้นมัน
 ไม่ได้บันดาลความสมหวังให้อย่างที่คิด เธอก็ใช้
 ความตายเป็นทางออกเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า
 ไม่คิดแม้แต่หาทางให้ชีวิตดีขึ้น ทั้งที่โชคชะตาก็ให้
 โอกาสเธอมีชีวิต เพื่อจะได้แก้ไขอยู่แล้ว

(เรื่อนนพเก้า, หน้า 374-375)

จากจินตนิยายทั้ง 4 เรื่องคือ **จอมนาง มนตรา เรือนมยุรา** และ **เรือนนพเก้า** จะเห็นได้ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์ได้อย่างชัดเจน ตัวละครทุกตัวในเรื่องต่างยึดมั่นถือมั่นและหลงในสิ่งต่างๆ แตกต่างกันไป เช่นตัวละครในเรื่อง **จอมนาง** ที่หลงใหลอำนาจ เจ้าชายอินทราวุธและสีตลาในเรื่อง **มนตรา** ที่หลงใหลในอำนาจ นกยูงในเรื่อง **เรือนมยุรา** ที่หลงยึดติดกับเวลาและความรักในอดีต และผอบแก้วในเรื่อง **เรือนนพเก้า** ที่หลงตีตนหา หลงยึดติดอยู่กับความคิดของตัวเอง จะเห็นได้ว่าแม้ตัวละครจะหลงในสิ่งต่างๆ แตกต่างกันไป แต่สิ่งที่ตัวละครทุกตัวได้รับคือความทุกข์ที่เกิดจากความหลงยึดมั่นถือมั่นของตัวเอง

จากการวิเคราะห์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าจินตนิยายของแก้วแก้วได้เสนอแนวคิดของเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสทำให้เกิดความทุกข์ได้อย่างชัดเจน ในจินตนิยายแต่ละเรื่องแก้วแก้วได้สร้างตัวละครซึ่งเป็นผู้ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสแตกต่างกันไป ตัวละครบางตัวเป็นผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรัก ตัวละครบางตัวเป็นผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภ ตัวละครบางตัวเป็นผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธ ตัวละครบางตัวเป็นผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความหลง โดยตัวละครทุกตัวที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสต่างมีความทุกข์ ไม่ว่าจะด้วยความทุกข์ทางกาย หรือความทุกข์ทางใจ และการยึดมั่นในกิเลสนี้ ยังทำให้ตัวละครหลายตัวเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏ จินตนิยายของแก้วแก้วจึงแสดงให้เห็นแนวคิดทางพุทธศาสนา เรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสทำให้เกิดความทุกข์ได้อย่างชัดเจน

3.2.1.2 ผู้ที่กระทำความดีย่อมได้รับผลกรรมนั้น

“กรรมหมายถึงการกระทำอันประกอบด้วยเจตนา คือทำด้วยความตั้งใจ ทำดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เช่นชูดหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ให้ตกลงไปตายเป็นกรรม แต่ชูดบ่อน้ำไว้กินใช้ สัตว์ตกไปตายเองไม่เป็นกรรม การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” ที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว””³³ ในทางพระพุทธเชื่อว่าทำกรรมเช่นไรย่อมได้รับผลเช่นนั้น เช่นเดียวกับผู้ที่หว่านพืช ในจินตนิยายของแก้วแก้วได้นำเสนอแนวคิดเรื่องกรรมอย่างลึกซึ้งผ่านจินตนิยาย 2 เรื่องคือ **นิรมิต** และ **ดอกแก้วการะบุหนิง**

ในเรื่อง **นิรมิต** ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดเรื่องกรรมอย่างชัดเจน แก้วแก้วได้เสนอแนวคิดเรื่องชะตากรรมของมนุษย์ที่ขึ้นอยู่กับกรรมกระทำของตน เห็นได้จากชะตากรรมของภู

³³ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า 4.

วงแหวนแคว้นสาระ หรือสาธารณรัฐซาร์ค ที่กำเนิดมาพร้อมกับความสามารถพิเศษที่ไม่เหมือนใคร คือภูวงสามารถ “เนรมิต” ให้ภาพวาดของเขามีชีวิต หรือเป็นวัตถุที่จับต้องได้ แต่ความสามารถพิเศษนั้นกลับนำเหตุการณ์ที่พลิกผันให้ภูวงเกือบเอาชีวิตไม่รอด

สาระเป็นแคว้นที่อยู่ติดกับทิศเหนือของประเทศไทย เป็นดินแดนที่ร้อนระอุไปด้วยสงครามกลางเมืองระหว่างฝ่ายรัฐบาล ที่ต้องการรักษาการปกครองแบบเดิมเอาไว้กับกองทัพของพรรคคอมมิวนิสต์ เชื้อสายของเจ้าที่ครองเมืองเหลืออยู่เพียงสองสายจึงจำต้องแต่งงานกันตามประเพณี คือภูวงผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าหอหน้า และเจ้าแสงหล้าลูกสาวของเจ้าใจเมืองผู้เป็นเจ้าหอคลัง

ความจริง “เจ้าหอหน้า” ที่เป็นตำแหน่งรัชทายาทของสาระมิได้เป็นของภูวง เพราะเขาเป็นเพียงลูกชายคนรองของเจ้าหอหลวง ภูวงมีพี่ชายอีกคนหนึ่งคือเจ้าเครื่องรัฐผู้ตายไปแต่วัยหนุ่มด้วยไข้ป่า ทำให้ภาระอันใหญ่หลวงตกเป็นของภูวงเจ้าชายผู้มีเคยแบกรับภาระใดๆ ภูวงเป็นชายหนุ่มผู้รักศิลปะและความสงบ เขามิอาจเข้าไปเยี่ยมประชาชนในป่าเหมือนเจ้าเครื่องรัฐผู้เป็นพี่ชายได้ ภูวงที่คุ้นเคยกับการจับพูกันและเครื่องดนตรี ไม่สามารถจับปืนออกสู้รบกับกองทัพก๊กชาติได้

ด้วยคำปฏิญาณที่ภูวงได้ให้ไว้กับเจ้าพ่อก่อนที่จะเสียชีวิตว่า **“ข้าเจ้าจะสืบทอดปณิธานของเจ้าเหนือหัวแห่งสาระ เพื่อนำเอกราชคืนกลับมาสู่ประเทศของเรา....ข้าเจ้าจะอุทิศชีวิต ร่างกาย และวิญญาณ เพื่อสานต่อภารกิจที่ยังค้างอยู่....ให้เสร็จสิ้นลงด้วยดี!”** (นิรมิต, หน้า 477) ทำให้เขาตัดสินใจใช้อำนาจพิเศษที่เจ้าเครื่องรัฐเคยเตือนมิให้เขาใช้ เพราะเขามีอำนาจพิเศษอยู่ก็จริง แต่เขาก็อาจจะควบคุมอำนาจนั้นได้ ภูวงเนรมิต ‘กังคี’ ชายหนุ่มผู้มีรูปร่างหน้าตาถอดแบบจากภูวงทุกประการ หากแต่กังคีมีนิสัยที่แข็งแกร่งต่างจากภูวงอย่างสิ้นเชิง ภูวงเนรมิตกังคี เพราะจะใช้กังคีเป็นตัวแทนในการออกรบต่อสู้กับกองทัพก๊กชาติ แต่กังคีไม่ได้พอใจที่จะเป็นแค่ตัวแทนของภูวงในสมรภูมิ เขาต้องการทุกสิ่งทุกอย่างของภูวง กังคีจึงคิดที่จะกำจัดคนอ่อนแออย่างภูวง ทำให้ภูวงได้รับผลกระทบจากการกระทำของเขา ความร้ายกาจที่ภูวงได้สร้างไว้ในตัวกังคีได้ย้อนกลับทำร้ายตัวเขาเอง

“ยิ่งวัน เราก็ยิ่งเห็นเจ้าไร้ค่า...เสียแรงเป็นชาว
สาระ เจ้าชี้ขลาดตาขาว ให้คนอื่นไปตายแทนเจ้า...ไม่
มีความละอาย วันๆ เขาแต่กกกอดรูปภาพอยู่ได้หลังคา
บ้าน คนอย่างเข้าอยู่ไปก็หนักโลก”

ความเจ็บป่วยประดังขึ้นมาแทบว่าจะด่าดื่นลงไป
ไปตรงนั้น ภูวงเพิ่งตระหนักว่าความตายมิใช่มาถึงได้

ด้วยการหมกมุ่นหายใจ แม้ยังมีชีวิตอยู่ คนบางคนก็
อาจจะตายสนิท.....เหมือนอย่างเขาในเวลานี้

คนอย่างเจ้าอยู่ไปก็หนักโลก

เจ้าพี่.... พุดถูกแล้ว น้องไม่ควรจะสร้างสิ่งที่
แปลกประหลาดผิดธรรมชาติขึ้นมา ในเมื่อเราไม่
สามารถควบคุมมันได้ ในที่สุดมันก็จะย้อนกลับมา
ทำลายล้างเราเอง

(นิรมิต, หน้า 522)

ภูวงเนรมิต 'ไต้หวัน' ขึ้นอีกคนหนึ่ง เพื่อเป็นตัวแทนของความดีงาม
ชดเชยความผิดพลาดที่เขาสร้างกังคี ภูวงคิดว่าเขาอาจจะต้องใช้ชีวิตของตัวเองเพื่อกำจัดกังคี
ถ้าภูวงตายไป ไต้หวันจะเป็นตัวแทนในการสานต่อ และสร้างสรรค์งานศิลปะงานที่ภูวงรัก ภูวง
ดึงตัวโกลิ่งรุ้ง หญิงสาวผู้มีญาณวิเศษสามารถรู้เหตุการณ์ล่วงหน้าได้ มาช่วยในแผนการกำจัด
กังคี โกลิ่งรุ้งและภูวงตามกังคีและเจ้าแสงหล้าที่กลับมาแต่งงานที่สระ โกลิ่งรุ้งปลอมตัวไปทำงาน
ใกล้ชิดเจ้าแสงหล้า จึงมีโอกาสดำเนินเข้าใกล้กังคี และได้รู้ด้วยญาณพิเศษว่ากังคีจะต้องตายใน
กองเพลิง ภูวงจึงใช้ชีวิตตัวเองเพื่อหยุดชีวิตกังคีผู้เลวร้าย เขาตั้งใจที่จะสละชีวิตเพื่อชดเชยการ
กระทำผิดของตัวเอง

“เรื่องทั้งหมดนี้เราเป็นคนผิดเอง เราก็ต้อง
ชดใช้ความผิดทั้งหมดด้วยชีวิต...”

น้ำเสียงของชายหนุ่มบอกความสลดใจมากกว่า
แค่นั้นเคือง

“เราสร้างเจ้าขึ้นมากังคี ให้ทำงานที่เราทำ
ไม่ได้.....แต่เราคิดผิด เรากลับสร้างปีศาจขึ้นมาทำร้ายทั้ง
เรา ทั้งคนอื่นที่ใกล้เรา เราสร้างเจ้าขึ้นมา เราก็ต้อง
ทำลายเจ้าด้วยตัวเอง”

(นิรมิต, หน้า 856)

ท้ายที่สุดไต้หวันก็ช่วยเหลือภูวงกำจัดกังคีตามคำขอร้องของโกลิ่งรุ้ง ชีวิต
เนรมิตทั้งสองจึงถูกไฟไหม้เหลือเพียงถ้ำกระดาด กองทัพทหารขึ้นปกครองแคว้นสระ ภูวงจึง
ออกมาใช้ชีวิตเป็นคนธรรมดา อยู่กับโกลิ่งรุ้งผู้หญิงที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเขา

นิรมิตเป็นจินตนิยายที่แสดงให้เห็นผลของกรรมได้อย่างเด่นชัด จากพฤติกรรมของภูวง ด้วยความกดดันจากผู้เป็นเจ้าพ่อและหน้าที่ของเจ้าหอหน้าแห่งสาระ ภูวงจะต้องออกรบทั้งๆที่เขาไม่ชอบ เขาจึงแสร้งมิดกัศขึ้นมาทำหน้าที่นี้แทน แต่เมื่อตัวแทนที่เกิดจากการแสร้งมิดมีอำนาจที่เข้มแข็งกว่าภูวงผู้เป็นผู้สร้าง ภูวงจึงต้องได้รับผลจากการกระทำของตัวเอง **“ในที่สุด เขาก็กลายเป็นนักโทษในคุกที่เราสร้างขึ้นมาเอง”** (นิรมิต, หน้า 525) เขาต้องกลายเป็นนักโทษของภัก คืออยู่ในหอภาพ เป็นหุ่นเชิดให้เจ้าแสงหล้าทางเดียวที่ภูวงต้องทำ คือหาทางแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดจากการกระทำของเขา **“ใครสร้างปัญหาอะไร คนนั้นก็ต้องแก้เอง มีคำพูดว่า “เรียนผูกต้องเรียนแก้ นั่นละ ตัวผม”** (นิรมิต, หน้า 611) และสุดท้ายเขาก็หลุดพ้นจากสภาพนักโทษด้วยตัวของเขาเองที่ลงมือแก้ไข ปัญหา แก้ไขการกระทำอันผิดพลาดด้วยตัวของเขาเอง ไม่ได้ใช้อำนาจวิเศษใดใดอีกต่อไป การกระทำหรือ “กรรม” จึงเป็นเครื่องกำหนดชีวิตของภูวง ไม่ว่าจะสภาพนักโทษในหอภาพหรือความสุขที่ได้รับหลังจากการกำจัดภัก และได้อยู่กับใกล้รุ่งหญิงอันเป็นที่รัก ล้วนเกิดจากการกระทำของตัวเองทั้งสิ้น นอกจากนี้แก้วแก้วยังแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เคยทำความผิดไว้สามารถแก้ไขความผิดนั้นได้ โดยผู้ที่กระทำความผิดต้องเป็นผู้ที่ลงมือทำการแก้ไขด้วยตัวเอง เช่นเดียวกับภูวง นิรมิตจึงเป็นจินตนิยายที่แสดงให้เห็นว่า **“ชะตากรรมของมนุษย์นั้น ขึ้นอยู่กับการกระทำของตน”**

ในเรื่อง**ดอกแก้วกระบุหนิง** แก้วแก้วได้นำเสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่กระทำกรรมโดยยอมได้รับผลแห่งกรรมนั้นเช่นกัน เห็นได้ชัดจากพฤติกรรมของเจ้าชายสุหรพาปาตีที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงความผิดที่เขาก่อไว้

เจ้าชายสุหรพาปาตีหลงรักเจ้าหญิงกิระณาตั้งแต่ครั้งยังเป็นนักศึกษา แต่เจ้าหญิงกิระณากลับเลือกเจ้าชายอัสมารายาแห่งประเทศคีรียาเป็นคู่ชีวิต เธอจึงได้เป็นรานีของประเทศคีรียา เจ้าชายสุหรพาปาตียังคงวนเวียนอยู่ใกล้ๆ องค์ราชินีด้วยจิตใจที่ยังหลงรักองค์ราชินี เขาวางแผนถึง 20 ปีเพื่อกำจัดราชายอัสมารี ในที่สุดแผนการก็สำเร็จประชาชนชาวคีรียาได้รับข่าวว่าราชายอัสมารีสิ้นพระชนม์ในป่าเพราะโรคไข้ป่า ทั้งๆที่จริงแล้วเป็นฝีมือการวางยาพิษของเจ้าชายสุหรพาปาตี และเจ้าชายสุหรพาปาตียังได้ติดสินบนแพทย์หลวง ให้ออกคนทั่วไปว่าราชายอัสมารีสิ้นพระชนม์เพราะไข้ป่า

เจ้าหญิงกิระณาพระธิดาพระองค์เดียวขององค์ราชายอัสมารีและรานีกิระณา ทราบข่าวการสิ้นพระชนม์ของราชายา จึงเดินทางจากอเมริกากลับมาที่คีรียา เจ้าหญิงแน่ใจว่าการสิ้นพระชนม์ของราชายาเป็นฝีมือของเจ้าชายสุหรพาปาตี ทรงพยายามเปิดเผยความจริงและชี้ให้พระมารดาเห็นความเลวร้ายของเจ้าชายสุหรพาปาตี เจ้าชายสุหรพาปาตีทำความผิดอีก

หลายครั้งเพื่อปกปิดความผิดที่ก่อไว้ พระองค์จะใช้ทั้งอำนาจและความเหี้ยมโหด กำจัดนายแพทย์ประจำตัวขององค์ราชา

“...อำนาจของเจ้าอาทิวรขึ้นสูงมากในประเทศ จนกระทั่งสามารถบังคับแพทย์ประจำพระองค์ที่จงรักภักดี ต่อองค์ราชามานานกว่ายี่สิบปีให้เกรงกลัว ยอมทรยศต่อ องค์ราชาได้”

.....
“แล้วแพทย์ประจำพระองค์คนนั้นล่ะครับ เจ้าหญิงไม่เอามาเป็นยันบ้างหรือ”

“เขาประสบอุบัติเหตุรถตกเขาเสียชีวิตหลังจากที่ องค์ราชาสิ้นพระชนม์เพียงไม่กี่วัน ตำรวจพบว่าเบรค เสีย ง่ายอีกใหม่ละคะที่จะปิดปากพยานรู้เห็นคนเดียวให้หมดเรื่องไป”

(ดอกแก้วการะบุหนิง, หน้า 522)

นอกจากแพทย์ประจำพระองค์ของราชาอัสมาร์ เจ้าชายสุหรพาปาดียังฆ่า บาหยันพี่เลี้ยงของเจ้าหญิงการะบุหนิง เนื่องจากบาหยันสาปแช่งให้พระองค์ได้รับการลงโทษจาก เทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ในคืนบุหลันยาดตราตามความเชื่อของชาวคีรียา เจ้าชายสุหรพาปาดียใช้กฤษมะ ตารี ชะคัต ที่ชาวคีรียาเชื่อว่าเป็นกฤษขององค์ปะตาระกาหลาเทพเจ้าสูงสุดแห่งคีรียาปักไว้ที่ศพ ของบาหยัน **“กฤษมะตารี ชะคัตขององค์ปะตาระกาหลา...กฤษเทพเจ้าสูงสุดของคีรียา ทำลายอาถรรพณ์ภูตผีปีศาจทั้งหมด เพียงแต่เราปักไว้ตรงหัวใจเจ้า วิญญาณเจ้าจะไม่มี วันหลุดจากขุมนรกมารบกวนเราได้อีกเลย”** (ดอกแก้วการะบุหนิง, หน้า 531)

บุคคลสุดท้ายที่เจ้าชายสุหรพาปาดียวางแผนที่จะกำจัด คือเจ้าหญิง การะบุหนิงบุคคลผู้เดียวที่ขัดขวางความรักที่พระองค์มีต่อภริยา การที่เจ้าชายสุหรพาปาดียได้ทำ ความผิดไว้หลายครั้ง พระองค์จึงได้รับโทษจากเทพเจ้าในคืนบุหลันยาดตรา คืนวันพระจันทร์ทรง กลดที่ชาวคีรียาเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ และเทพบริวารจะกลายร่างมาเป็นสัตว์เพื่อลงโทษ ผู้กระทำความผิด

สตรีผู้หนึ่งชาวชิตก็จริง แต่ชิตอย่างคนมีเลือด
เนื้อมิใช่วิญญาณ...ยืนเด่นอยู่ในลำแสงจันทร์

เทวีแสงจันทร์ประทับยืนอยู่ตรงหน้า ในฐานะข้า
ราชบริพารของเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ ในคืนบุหลันยาดรา

.....
เบื้องหลังของนาง ร่างที่ดูคล้ายสิงสาราสัตว์
หากแต่เหยียดกาย ตรงในลักษณะเดียวกับมนุษย์
เลื่อนกระจายตัวออกมาล้อมไว้ทุกด้าน ลำแสงจันทร์
ที่สว่างไสวอยู่เมื่อครู่แปรเปลี่ยนเป็นสีแดงเรื่อราวกับข้อม
ด้วยเลือด แล้วเข้มขึ้นทุกที

เจ้าชายสุหรพาปาตีทรงแผดเสียงร้องออกมาราว
กับคนบ้าคลั่ง ดิ้นรนทวนทวนาย กระเสือกกระสนอยู่ไป
มา

ไม่มีใครรู้ว่าทรงเห็นสิ่งใด... หรือได้รับโทษทัณฑ์
อย่างไร แต่เสียงที่เต็มไปด้วยความหวาดสยของและ
เจ็บปวดแสนสาหัส ก้องอยู่หูของทุกคนที่ได้ยินต่อมาอีก
นาน

(ดอกแก้วกระบวนึง, หน้า 621-623)

การที่แก้วแก้วสร้างเรื่องให้เจ้าชายสุหรพาปาตีสามารถกำจัดทั้งพยานรู้เห็น
ในการกระทำความผิดของพระองค์ และบาหยันผู้ที่จะสาปแช่งให้พระองค์ถูกเทพเจ้าลงโทษ ก็
เพื่อแสดงให้เห็นว่า แม้ผู้ที่กระทำความผิดจะพยายามปกปิด หรือหลีกเลี่ยงการกระทำที่ตนก่อไว้
อย่างไร หรือไม่มีมนุษย์ผู้ใดสามารถลงโทษได้ แต่ผู้ที่ทำผิดนั้นก็ไม้อาจหลีกเลี่ยงผลแห่งการ
กระทำหรือ “กรรม” นั้นได้ เห็นได้เจ้าจากการที่ชายสุหรพาปาตีพระองค์มีอำนาจเกินกว่ามนุษย์คน
ใดในประเทศศรียาจะเอาผิดพระองค์ได้ แต่ผลสุดท้ายเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ก็ลงมาพิพากษาโทษ
ของเจ้าชายในคืนบุหลันยาดรา พระองค์ได้ชดใช้กรรมที่ทรงก่อไว้กับผู้อื่น มือที่เคยเปื้อนเลือด
ของบุคคลต่างๆมากมาย ได้สัมผัสเลือดที่มาจากบาดแผลของพระองค์เอง และการที่ผู้เขียน
บรรยายว่าบุคคลอื่นๆที่อยู่ในเหตุการณ์คืนนั้น **“ไม่มีใครรู้ว่าทรงเห็นสิ่งใด... หรือได้รับโทษ
ทัณฑ์อย่างไร”** อาจตีความได้ว่าสิ่งลงโทษเจ้าชายสุหรพาปาตีอาจจะไม่ใช่เทพบริวาร หากแต่เป็น
“บาปกรรม” ที่พระองค์ได้ทำไว้ ได้กลายร่างเป็นสัตว์ร้ายย้อนกลับมาทำลายพระองค์เอง

นิรมิตและดอกแก้วกระบวนึง เป็นจินตนิยายที่น่าเสนอแนวคิดเรื่อง
กรรมได้อย่างชัดเจน ต่างกันที่กฎวงเลือกที่จะแก้ไขการกระทำที่ผิดพลาดของเขาด้วยการลงมือ
แก้ไขปัญหา ในขณะที่เจ้าชายสุหรพาปาตีกลับก่อกรรมทับบมความผิดของพระองค์ให้มากขึ้น

เรื่อย ๆ ผลของการกระทำที่แตกต่างกัน จึงให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน ภูวงสามารถหลุดพ้นจากความผิดที่เขาเป็นผู้สร้างขึ้น ในขณะที่เจ้าชายสุหราบาตีต้องชดใช้กรรมที่เขาก่อไว้ด้วยชีวิต จินตนิยายทั้งสองเรื่อง จึงแสดงให้เห็นว่ากรรมเป็นเครื่องกำหนดความเป็นไปของชีวิตได้อย่างชัดเจน

จากตัวอย่างที่ได้กล่าวทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าจินตนิยายของแก้วแก้วได้เสนอแนวคิดของเรื่องที่เป็นหลักการของพระพุทธศาสนา เพราะ “หลักการของพระพุทธศาสนาก็มีเท่านี้ คือ ทุกข์และความดับทุกข์”³⁴ จินตนิยายของแก้วแก้วได้เสนอให้เห็นผลที่เกิดจากการยึดมั่นถือมั่นในกิเลสทั้งความรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลง ล้วนก่อให้เกิดความทุกข์ และการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร รวมทั้งการเสนอแนวคิดเรื่องกรรมอันเป็นเครื่องกำหนดความเป็นไปของชีวิตตามแนวคิดพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม จากจินตนิยายทั้ง 13 เรื่องที่นำมาศึกษาแม้ว่าจินตนิยาย 12 เรื่องจะปรากฏแนวคิดทางพุทธศาสนาคือผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลงจะทำให้เกิดความทุกข์ และแนวคิดเรื่องกรรม แต่มีจินตนิยายเรื่องหนึ่งที่เสนอความสนุกสนาน และเสียดสีสภาพสังคมปัจจุบันคือเรื่อง **หนุมทิพย์** ที่แก้วแก้วไม่ได้เสนอแนวคิดทางพุทธศาสนา หากแต่เสนอความสนุกสนานของชีวิตยามพูดเด่นภูมิ ที่ได้เผชิญเหตุการณ์หลายอย่างที่แสดงให้เห็นความเสื่อมโทรมของสังคมปัจจุบัน ทั้งการลักลอบตัดเศียรพระพุทธรูป การกำจัดเจ้าพ่อไ้บ่วย **หนุมทิพย์** จึงเป็นจินตนิยายที่เสนอแนวคิดต่างไปจากจินตนิยายเรื่องอื่นๆ

จากการศึกษาแนวคิดทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในจินตนิยายทั้ง 12 เรื่อง พบว่ามีจินตนิยาย 9 เรื่องคือ แก้วราหู นางทิพย์ แต่ปางก่อน มนตรา นาคราช อมตะ เรือนมยุรา และดอกแก้วกระบุงหนึ่ง เรือนนพเก้า ที่ฉากที่แก้วแก้วใช้ในเรื่อง สามารถสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนาที่แก้วแก้วนำเสนอให้เด่นชัดยิ่งขึ้นได้ดังนี้

3.2.2 บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสทำให้เกิดความทุกข์

แก้วแก้วได้ใช้พฤติกรรมของตัวละครในจินตนิยายแสดงให้เห็นว่าตัวละครทั้งหลายต่างยึดมั่นถือมั่นในกิเลสคือความรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลงจึงทำให้เกิดความทุกข์ นอกจากนี้สถานที่หรือ “ฉาก” ที่ผู้เขียนใช้ในจินตนิยายยังสามารถสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนาที่ผู้เขียนเสนอให้ชัดเจนขึ้นได้ดังนี้

³⁴ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *ทุกข์สำหรับเห็น แต่สุขสำหรับเป็น* (แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา), (กรุงเทพฯ : ธรรมสาร, 2546), หน้า 5.

3.2.2.1 บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถึมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์

ในเรื่องนางทิพย์ แก้วแก่นำเสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถึมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์ จากพฤติกรรมของทิพฉายเจ้าหญิงในสมัยอยุธยาผู้ยึดมั่นกับความรักและคำสาบานที่ออกญาพิชิตแสนพล ซึ่งก็คือดร. ภาธรในอดีตชาติเคยให้สัญญาไว้ ทำให้เธอไม่ยอมไปผูกไปเกิด และทนอยู่กับความทุกข์อยู่ที่หนองพรายสถานที่ตายของเธอ

ฉากที่ผู้เขียนใช้ในเรื่องคือหนองพราย เป็นฉากที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถึมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น โครร่างเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากจะมีบทบาทในการทำให้ผู้อ่านยอมรับได้ถึงการปรากฏตัวของทิพฉายตัวละครที่เป็นวิญญาณแล้ว ฉากโครร่างที่มีดมน เยือกเย็น **“สภาพสถานที่รกร้างดำมืดทะมึนอยู่ตรงหน้า”** (นางทิพย์, หน้า 173) ยังสื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ความทุกข์ของทิพฉาย ที่คงแต่เฝ้ารอออกญาพิชิตแสนพลที่มาก่อเกิดใหม่เป็นดร. ภาธร เธอได้มาปรากฏกายให้ดร. ภาธรเห็นเมื่อเขาไปทดลองทางปริจิตวิทยาที่หนองพราย

เขาชะงักเมื่อเดินได้เพียงสองสามก้าว ในความ
เงียบนั้นนอกจากเสียงจิ้งจันเรไรแล้ว...ชายหนุ่มแน่ใจว่า
เสียงสะอึกสะอื้นแทรกมาด้วยจากบริเวณต้นไทร สลับ
เสียงคร่ำครวญเยือกเย็น

“ออกญา...มีดเหลือเกิน ข้ามองไม่เห็นท่าน....
ท่านอยู่ไหนใด ข้ากลัว.....ข้าหนาวจับใจ ออกญาเอ๋ย”

ใกล้กับที่เขานั่งถ่างตาอยู่เมื่อชั่วโมงก่อนนี้เอง
ร่างๆหนึ่งนั่งเป็นเงาดำตะคุ่มอยู่บนพื้นดิน....ไหวโยกตัวไป
มาน้อยๆ ขณะสะอื้นคร่ำครวญความดำของเงาร่างดูราว
เลื่อนอย่างประหลาดเหมือนถูกบังไว้ด้วยหมอกบางๆ

“ออกญา...ช่วยข้าด้วยเถิด”

(นางทิพย์, หน้า 179)

เมื่อทิพฉายมาปรากฏกายให้เห็น ดร.ภาธรก็ได้เก็บแหวนพญานาคที่เป็นแหวนประจำตัวของทิพฉายไปเพื่อทำการทดลอง วิชาปริยาในร่างของปริตตาเดือนมิให้เขานำแหวนติดตัวไปด้วย เพราะจะเป็นการนำอาถรรพณ์ติดตัวไปด้วย แต่ดร.ภาธรไม่สนใจ เพราะเขาไม่รู้จักความผูกพันระหว่างเขากับทิพฉายในอดีตชาติ และดร. ภาธรก็ต้องการทดลอง ดร.ภาธร

คิดว่า การนำแหวนออกจากสถานที่แห่งนี้ อาจจะทำให้วิญญาณของทิพฉายหลุดพ้นจากการจองจำอยู่ที่หนองพราย “**ผู้หญิงที่เป็นเจ้าของแหวนนี้จะตายด้วยอะไรก็ตาม....เป็นผีตายโหงหรือไม่ใช่ผีตายโหง ผมเห็นแต่เพียงว่าเขาเป็นดวงวิญญาณที่ทุกข์ทรมานดวงหนึ่ง ซึ่งน่าจะไปผูกไปเกิดนานแล้วตามวิถีแห่งกรรม แต่ก็ไม่ได้ไป....กลับถูกติดขังอยู่ที่นี้เหมือนคนติดคุก**” (นางทิพย์, หน้า 199)

ดร.ภาธรเพิ่งจะมารู้ตัวว่าเขาคิดผิด การนำแหวนพยานาคกลับมาทำให้วิญญาณของทิพฉายสิงร่างของปริตตา เพราะทิพฉายต้องการที่จะอยู่เคียงข้างเขา และทวงสัญญาในอดีตชาติ เธอทำร้ายทุกคนที่ขัดขวางความรักของเธอ ดร.ภาธรเสียใจมากที่การเดินทางไปทดลองที่หนองพรายของเขา ทำให้เกิดปัญหามากมาย แต่ทวีปรียาได้ชี้ให้เห็นว่าทั้งหมดเกิดจากกรรมในอดีตชาติ ที่ทำให้ออกญาพิชิตแสนพลต้องกลับไปยังสถานที่ที่เขาเคยมีเวรกรรมผูกพัน

บัดนี้ เขานึกเสียใจขึ้นมาว่า ไรกับการสำรวจของ
ตัวเองในบริเวณรกร้างที่หนองพราย ซึ่งเป็นปฐมเหตุของ
เรื่องยุ่งยากทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้

“อย่าเสียใจเลยค่ะ” รวีปรียาตอบความคิดของ
เขา “**คุณไม่มีทางเลือกถึงอย่างไรออกญาพิชิตแสน
พลก็ต้องกลับไปยังสถานที่เดิมอยู่ดี ตามแรงบุญ
และแรงกรรม ที่ผูกพันอยู่กับสถานที่นั้น**”

(นางทิพย์, หน้า 476)

ทางแก้ไขปัญหาของดร.ภาธร คือพูดทำความเข้าใจให้วิญญาณของทิพฉายที่อยู่ในร่างของปริตตาได้เข้าใจว่า ทุกสิ่งที่เธอยึดมั่นทั้งความรักและคำสัญญาในอดีตได้ผ่านไปแล้ว เขาในปัจจุบันคือดร.ภาธรไม่มีความทรงจำ ไม่มีความรักอย่างในอดีตอีกต่อไปแล้ว **“ปริตตา เชื่อผมใหม่ว่าไม่มีอะไรอยู่คงที่ แม้แต่สิ่งที่ยึดมั่นที่สุด เช่นคำสาบานหรือความรัก”** (นางทิพย์, หน้า 609) ความทุกข์ของทิพฉายเกิดจากการยึดมั่นถือมั่นของเธอเอง เธอยึดมั่นถือมั่นในความรักและคำสัญญา ที่เป็นสิ่งไม่จีรังเช่นเดียวกับทุกสิ่งในโลก

“อีกประการหนึ่ง ข้าเห็นย่อหน้าความ
สลับปลับ....ความผันแปรในจิตใจของมนุษย์ ข้าไม่ใช่
มนุษย์ ใจข้าจึงแน่วแน่ไม่เปลี่ยนแปลงหากเมื่อข้าเป็น
มนุษย์คนรอบตัวข้าไม่มีใครเลยที่จะเที่ยงตรงให้ข้ายึดมั่น

ได้ มีแต่ความหลอกลวง และกลับกลายด้วยกันทั้งสิ้น
ข้าจึงอยู่กับมนุษย์ไม่ได้ต่อไป”

(นางทิพย์, หน้า 418-419)

การที่ทิพย์ยายยังยึดมั่นถือมั่นในความรัก ในคำสัญญาในชาติภพเก่าจึงทำให้เธอทุกข์ ฉากในเรื่องนางทิพย์คือโคกร้างที่หนองพราย สถานที่จองจำวิญญาณของเธอ ตั้งแต่เมื่อเธอตาย และรอคอยการกลับไปยังสถานที่แห่งนั้นของออกญาพิชิตแสนพล จนกระทั่งเขากลับมาอีกครั้งในร่างของดร. ภาธร เธอติดตามเขาไป และทำร้ายคนมากมายที่ขัดขวางความรักระหว่างเขาและเธอ สุดท้ายเธอก็ต้องกลับไปชดใช้กรรม ที่เธอได้ก่อไว้ยังสถานที่เดียวกันนี้ แสดงให้เห็นแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์อย่างชัดเจน สถานที่อ้างว้าง มีดมนเป็นสัญลักษณ์แทนจิตใจที่มีดมนของทิพย์ยาย ที่มีแต่ความทุกข์เพราะยังคงยึดมั่นถือมั่นกับความรักและคำสัญญา

ทุกข์ของคุณเกิดจากการไม่ยอมรับความจริง
ต่างหากแล้ว ถ้ายอมรับได้เมื่อไหร่...ว่าทุกอย่างไม่มีที่ยิ่ง
แท่นนอนฝันแปรไปได้ทุกอย่าง แม้แต่คำสัตย์สาบาน
หรือความรัก ความผูกพันระหว่างกัน เมื่อนั้นคุณก็จะ
เป็นอิสระจากความทุกข์ที่เคยจองจำคุณอยู่

เสียงภาธรต่ำลงเกือบเป็นอยู่ในลำคอ หาก
นัยน์ตาเป็นประกายกลัว ด้วยความมุ่งมั่นอย่าง
ประหลาด

“จำได้ไหม...สถานที่เก่าแก่ รกร้าง...มีต้น
ไทร...มีวิญญาณที่ทุกข์ ทรมานถูกจองจำอยู่
กลับไปเสียที่นั่น แล้วก็ออกจากไปจากที่นั่นเสีย
อย่ารอคอยออกญาพิชิตแสนพลอีกต่อไปเลย....
เพราะเขาจะไม่มีทางกลับมาหาคุณอีกแล้ว.....”

(นางทิพย์, หน้า 512)

ฉากที่ผู้เขียนใช้ในเรื่องนางทิพย์ คือโคกร้างหนองพรายมีส่วนสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์ได้อย่างชัดเจน เห็นได้ชัดจากการใช้คำบรรยายฉากที่ให้มีการให้สีของสถานที่ “สภาพสถานที่รกร้างดำมืดทะมึนอยู่ตรงหน้า” และการที่ผู้เขียนได้ใช้อุปมา เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการเสนอเช่นการใช้คำว่าเมื่อดร.

การพูดถึงวิญญาณของทิพฉาย **“ติดขังอยู่ที่นี้เหมือนคนติดคุก”** จะเห็นได้ว่าคำบรรยายฉากเหล่านี้ สนับสนุนแนวคิดที่นำเสนอได้อย่างชัดเจน การใช้สีของสถานที่ที่เป็นรกร้าง ดำมืด การเปรียบสถานที่แห่งนั้นเหมือนคุกที่จองจำวิญญาณ ล้วนเป็นการให้ภาพสถานที่เป็นสัญลักษณ์ของดวงใจที่มีม่นด้วยความทุกข์ การใช้คำว่า “คุก” ที่สื่อความหมายถึงการจองจำหมายถึงวิญญาณที่ถูกกักขัง คือความยึดมั่นถือมั่นของตัวเองจองจำไว้ ทิพฉายจึงเกิดความทุกข์ และต้องกลับไปอยู่ที่หนองพราย เพราะเธอยังไม่อาจตัดความยึดมั่นถือมั่นในความรักของเธอได้

ในเรื่องแต่ปางก่อน แก้วแก่นำเสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์ เห็นได้จากพฤติกรรมของหม่อมเจ้ารังสิริธรรและเจ้านางมานแก้วที่เวียนว่ายตายเกิดถึง 3 ชาติ เพราะยึดมั่นถือมั่นในความรัก

ฉากที่ผู้เขียนใช้ในเรื่องคือตำหนักขาวริมน้ำ เป็นฉากที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ผู้เขียนได้ใช้ฉากตำหนักขาวริมน้ำ เรือนหอระหว่างหม่อมเจ้ารังสิริธรรและเจ้านางมานแก้ว เป็นสถานที่ตัวละครมาพบกันในทุกๆ ชาติ

ในชาติแรกที่เป็นเจ้านางมานแก้วและหม่อมเจ้ารังสิริธรร ตำหนักขาวริมน้ำที่หม่อมเจ้ารังสิริธรรตั้งใจสร้างขึ้น เพื่อให้เป็นเรือนหอระหว่างเขากับเจ้านางมานแก้ว กลายเป็นสถานที่แห่งความทุกข์ เพราะเจ้าสาวตายในคืนวิวาห์ ตำหนักขาวต้องถูกปิดร้าง หม่อมเจ้ารังสิริธรรเจ้าบ่าวผู้สูญเสียเจ้าสาวก็ทุกข์ทรมานจนตรอมใจตาย วิญญาณของเขายังคงวนเวียนอยู่ที่ตำหนักขาวริมน้ำ สถานที่ที่เป็น **“พยานให้เห็นความรักที่ชายหญิงคู่หนึ่งมีต่อกัน แม้แต่ความตาย ก็ไม่อาจลบรอยผูกพันนั้นเสียได้”** (แต่ปางก่อน, หน้า 198) หม่อมเจ้ารังสิริธรรจึงไม่ยอมเป็นศพไปเกิด ได้แต่เฝ้าคอยหญิงอันเป็นที่รักอยู่ที่ตำหนักขาวริมน้ำ **“...แต่ฉันตั้งใจไว้แล้วว่า แม้ความตายก็ไม่อาจพรากเจ้านางน้อยจากฉันได้ ฉันจึงคอยเธออยู่ที่นี้ รอจนกว่าวันหนึ่งเจ้านางน้อยจะกลับมาครอบครองวังที่เป็นสิทธิ์ของเธอ”** (แต่ปางก่อน, หน้า 206-207)

ในชาติต่อมาเจ้านางมานแก้วได้มาเกิดเป็นราชาวดี ปชชาทรครูโรงเรียนกุลนาวิวิทยาซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกับตำหนักขาวริมน้ำ ด้วยความผูกพันจากอดีตชาติราชาวดีได้กลับมาที่ตำหนักขาวริมน้ำอีกครั้ง เธอได้พบกับวิญญาณของหม่อมเจ้ารังสิริธรร ความใกล้ชิดและความรักอันมีมาแต่เดิมทำให้เธอมีใจรักใคร่ผูกพันกับเขา แต่ความรักครั้งนี้ก็จบลงด้วยความทุกข์อีกครั้ง เพราะความแตกต่างระหว่างมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อกับวิญญาณ ในชาตินี้หม่อมราชวงศ์จิรายุสผู้มีสิทธิ์ครอบครองตำหนักขาวริมน้ำจะขอราชาวดีแต่งงาน ถ้าราชาวดีแต่งงานจะทำให้

เธอได้มีสิทธิ์เป็นเจ้าของตำหนักขาวริมน้ำอีกครั้ง แต่ราชาวดีก็ปฏิเสธ เพราะตำหนักขาวริมน้ำ จะมีความหมายต่อเธอ ก็ต่อเมื่อเธอได้อยู่กับหม่อมเจ้ารังสิริชายอันเป็นที่รักเท่านั้น

“เธออยู่ที่นี้ก็ได้ ราชาวดี” ท่านชายรับสั่งตรงๆ
 “เธอทราบดีว่าจิรายุสเต็มใจจะรับเธอเป็นเจ้าของวังเพียง
 แค่นั้น จะว่าไปแล้วเธอควรจะได้เป็นเจ้าของวังและ
 ตำหนักริมน้ำ ยิ่งกว่าจิรายุสเสียอีก”

ใจของราชาวดีปวดร้าวสะเทือนขึ้นมาวูบหนึ่ง
 หล่อนรู้ว่าท่านชายรับสั่งความจริงทุกอย่าง แต่วังหรือ
 ตำหนักริมน้ำจะมีความหมายอะไร หากว่าราชาวดีต้อง
 อยู่กับผู้ชายอีกคนหนึ่ง หล่อนมิได้รักใคร่ใฝ่ฝันด้วย
 หล่อนก็คงจะเป็นคนแปลกหน้าสำหรับตำหนักขาวริมน้ำ
 อยู่ตลอดกาล

(แต่ปางก่อน, หน้า 208)

ความรักในชาติที่สองจบลงด้วยความทุกข์อีกครั้ง เพราะราชาวดีเลือกที่
 จะไปชิวัดอยู่อย่างกันดารกับบิดาที่ต่างจังหวัด แทนที่จะตอบรับคำขอแต่งงานของหม่อมราชวงศ์
 จิรายุส และเมื่อบิดาตายเธอก็ไปอยู่ที่วัด และตายไปเพราะไม่อาจทนความลำบากกันดารของ
 สถานที่

ในชาติที่สามหม่อมเจ้ารังสิริมาเกิดเป็นหม่อมหลวงจิราคม บุตรชาย
 ของหม่อมราชวงศ์จิรายุสกับหม่อมราชวงศ์หญิงสุวรรณ ราชาวดีมาเกิดเป็นอันตราลูกสาวคน
 สุดท้องของสุดถวิลเพื่อนรักของราชาวดี ทั้งคู่ได้มาพบกันอีกครั้ง ที่ตำหนักขาวริมน้ำอนุสรณ์
 แห่งความรักระหว่างคนทั้งสอง

รถจอดลงหน้าประตูเหล็กดัดแบบโบราณ
 คราวนี้อันตราเปิดประตูลงมาอย่างไม่รู้สึกตัว.... หล่อนรู้สึก
 แต่เพียงว่า... ได้กลับมาสู่บ้านเดิมเก่าแก่ของตน
 บ้านซึ่งหล่อนจำได้เพียงในความฝันเลื่อนรางมาเป็นเวลา
 เกือบตลอดชีวิต

บ้านเก่าแก่.....แต่ว่าน่ารักหลังนี้เหมือนกับว่า
 จะเปล่งเสียงทักทายหล่อนอย่างยินดีปรีดาเช่นกัน

อันตรายยื่นเกาะรั้ว ความมีนงงวบขึ้นมาเหมือนกับ
 หล่อนจะเป็นลมไปในชั่วอึดใจ แต่หล่อนก็ยังจำได้.....
 บ้านสี่ขาว ดูโดดเด่นอยู่กลางสี่มรดกของแมกไม้ในยาม
 เย็น ทอทาบด้วยเส้นทองของดวงตะวัน ที่ลอดกิ่งลงมา
 เป็นรอยรั้วไหวๆ บนพื้นหญ้าเขียวสด

(แต่ปางก่อน, หน้า365)

จากการบรรยายฉากผ่านมุมมองของอันตราย จะเห็นได้ถึงความผูกพันที่
 อันตรามีต่อตำหนักขาวริมน้ำ ความรู้สึกของเธอเมื่อได้เห็นตำหนักขาวริมน้ำที่ทำให้อันตรายรู้สึก
 “ได้กลับมาสู่บ้านเดิมเก่าแก่ของตน” เหมือนกับความรู้สึกของราชาวดีเมื่อเห็นตำหนักขาว
 ริมน้ำเป็นครั้งแรกในชาติที่สองคือ “ความรู้สึกซาบซ่านบางอย่างแล่นเข้าจับหัวใจหญิงสาว
 หล่อนบอกไม่ถูกว่าทำไมรู้สึกติดอกติดใจบ้านหลังนี้ขึ้นมา” (แต่ปางก่อน, หน้า 42) แสดงให้
 เห็นความผูกพัน ความรักที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้เธอต้องมาในสถานที่แห่งนี้ในทุกๆ ชาติ

ในชาติสุดท้ายความรักของคนทั้งสองจึงสมหวัง หม่อมหลวงจิราคมได้
 แต่งงานกับอันตรายโดยใช้ตำหนักขาวริมน้ำเป็นเรือนหอ แสดงให้เห็นความยึดมั่นถือมั่นในความรัก
 ทำให้ทั้งคู่เกิดแรงปรารถนา ที่จะย้อนกลับมาที่วนเวียนอยู่ ณ สถานที่เดิมที่เป็นอนุสรณ์แห่ง
 ความรัก

“ดิฉันยินดียกอันตรายให้คุณจี เพราะดิฉันมี
 ความเชื่ออย่างฝังใจอยู่ ค่ะคุณชาย ดิฉันเชื่อว่าวัน
 หนึ่งราชาวดีกับท่านชายใหญ่จะต้องพบกันอีก แล้ว
 กลับไปอยู่ที่บ้านซึ่งเคยสร้างไว้เป็นเรือนหอ.....ความ
 ปรารถนานั้นแรงกล้ามาก ถึงไปไหนไม่ไกลนัก วัน
 หนึ่งก็ต้องวนเวียนกลับมาที่เดิม”

(แต่ปางก่อน, หน้า 382)

การใช้ฉากตำหนักขาวริมน้ำในเรื่องแต่ปางก่อน มีส่วนสนับสนุนให้
 แนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์ชัดเจนยิ่งขึ้น เห็นได้ชัดจากการที่
 วิญญาณของหม่อมเจ้ารังสิริ ที่ยังคงวนเวียนรอคอยการกลับมาของเจ้านางม่านแก้วที่ตำหนัก
 ขาวริมน้ำอย่างทุกข์ทน เพราะยึดมั่นในความรักที่มีต่อเจ้านางม่านแก้ว และความทุกข์ของ
 ราชาวดีที่เกิดจากการยึดติดว่า ตำหนักขาวคืออนุสรณ์ความรักระหว่างเธอกับหม่อมเจ้ารังสิริ

นอกจากนี้การที่ผู้เขียนใช้ตำแหน่งชาวมัวร์เป็นสถานที่ที่ตัวละครได้มาพบและรักกันในหลายๆ ชาติ ก็แสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนของกิเลส คือการยึดมั่นถือมั่นในความรัก แม้ว่าชีวิตของมนุษย์ในแต่ละชาติจะไม่ยั่งยืนนานย่อมต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ และต้องตายไปตามกฎแห่งสังสารวัฏ หากแต่กิเลสคือความรักจะยังคงมีอยู่ เช่นเดียวกับตำแหน่งชาวมัวร์ที่เป็นทั้งอนุสรณ์ และวัฏจักรแห่งกิเลสที่ชักพาคนทั้งคู่ให้มาวนเวียนในสถานที่ที่เป็นอนุสรณ์แห่งรัก

“คิดว่า.....ชีวิตมนุษย์ช่างสั้นเหลือเกินนะคะ
ถ้าเทียบกับวัตถุที่ตัวเองเป็นผู้สร้างขึ้นมา คิดดูสิคะ
บ้านแต่ละหลังนี้ ถ้ามันสามารถบันทึกเหตุการณ์ทุก
อย่างไว้ได้ เราคงจะเห็นชีวิตของเจ้าของบ้านแต่ละคน
ในอดีต.....ตั้งแต่แรกมาจนเดี๋ยวนี้ นับเป็นเรื่องที่น่า
ศึกษาจริงๆนะคะ...บางที เราอาจจะมองเห็นวัฏจักร....
หรือความผูกพันอะไรบางอย่างระหว่างชีวิตของคน...กับ
ชีวิตของบ้าน”

(แต่ปางก่อน, หน้า 372)

จากการใช้ฉากโคกร้างหนองพรายในเรื่องนางทิพย์ และฉากตำแหน่งชาวมัวร์ในเรื่องแต่ปางก่อน จะเห็นได้ว่าฉากที่ผู้เขียนใช้ช่วยสนับสนุนแนวคิดที่ผู้เขียนนำเสนอให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การที่ตัวละครที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักไม่ว่าจะเป็นทิพย์ชายในเรื่องนางทิพย์ หรือหม่อมเจ้ารังสิริธรรและเจ้านางม่านแก้วในเรื่องแต่ปางก่อนต่างก็ยังคงวนเวียน และอยู่ในสถานที่เดิมที่เคยผูกพัน แสดงให้เห็นกิเลสที่ตัวละครยังคงยึดถืออยู่ได้อย่างชัดเจน ตัวละครจึงต้องวนเวียนอยู่ที่สถานที่เหล่านั้น เพราะไม่อาจละความยึดมั่นในความรักได้

3.2.2.2 บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์

แนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์ปรากฏในเรื่องแก้วราหู เห็นได้ชัดจากพฤติกรรมของตัวละครคือขุนคำหาวหรือพ่อเลี้ยงบุญมา ที่โลภอยากได้อำนาจ และสมบัติเมืองกุแสนถึงสองชาติ ทั้งชาติที่เป็นขุนคำหาวและชาติที่เป็นพ่อเลี้ยงบุญมา

ฉากที่ผู้เขียนใช้ในเรื่องคืออาณาจักรกุแสน เป็นฉากที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น อาณาจักรกุแสนเป็นสถานที่

ต้นเหตุแห่งความโลภของขุนคำหา เพราะขุนคำหาจะมีอาจจะได้ครอบครองตำแหน่งแสนภูไทเจ้าชีวิตภูแสน และสมบัติใต้เจดีย์ภูแสนที่เขาโลภอยากจะได้ครอบครอง ขุนคำหาจึงฆ่าตัวตายพร้อมกับกล่าวสัตย์สาบานว่าขอจงเวรขุนลุ่มฟ้า และจะกลับมาครอบครองสมบัติเมืองภูแสนอีกครั้ง

กาลเวลาผ่านไปเมืองภูแสนกลายเป็นซากเมืองโบราณ เจ้าคุณพินิตนาคราชได้มาปลุกคฤหาสน์โบราณที่บริเวณปากประตูเมืองภูแสน และได้นำโบราณวัตถุที่ได้มาจากการสำรวจซากเมืองภูแสนมาไว้ที่คฤหาสน์แห่งนี้ ขุนคำหาซึ่งมาเกิดใหม่เป็นพ่อเลี้ยงบุญมา แม้ว่าจะจำเหตุการณ์ในอดีตชาติไม่ได้ แต่เพราะความโลภทำให้เขากลับมาขุดสมบัติจากเจดีย์เมืองภูแสนอีกครั้ง **“ท่านจำเหตุการณ์ได้ร่างเลือนเต็มทีซิ่นะขุนคำหา แต่แรงโลภที่ท่านมีต่อแผ่นดินภูแสน เรียกให้ท่านวนเวียนมาสู่แผ่นดินอันเคยเป็นที่กำเนิด และเสวยอำนาจอีกครั้ง”** (แก้วราหู, หน้า 208) ทำให้เขาได้พบกับขุนลุ่มฟ้าที่มากเกิดเป็นวสวีหลานชายของเจ้าคุณพินิตนาคราชที่ได้รับคฤหาสน์แห่งนี้เป็นมรดก คนทั้งคู่ได้กลับมายังเมืองภูแสน สถานที่ที่เป็นต้นเหตุของโลภของขุนคำหาหรือพ่อเลี้ยงบุญมา และเป็นต้นเหตุให้เขาเกิดความอาฆาตขุนลุ่มฟ้าหรือวสวี ที่ขัดขวางการครอบครองสมบัติและอำนาจที่เขาโลภอยากจะได้ครอบครอง

“...เมื่อก่อนท่านจะสิ้นใจท่านได้กล่าวคำอาฆาตแสนภูไท และความหวงแหนสมบัติที่ท่านปรารถนาจะครอบครองอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าท่านจะมีสิทธิ์หรือไม่ก็ตาม และเมื่อถึงสิ้นอายุขัยของเธอ แสนภูไทได้ล่องลับไปเหยียดปูชนธรรมาดา โดยมีได้เหลือความผูกพันใดต่อท่านแม้แต่น้อย วิญญาณของท่านและแสนภูไทได้ร่อนเร่จากภพหนึ่งไปสู่อีกภพหนึ่ง จากชาติหนึ่งไปสู่อีกชาติหนึ่งตลอดเวลาเจ็ดร้อยปีเศษที่ผ่านมา ทั้งสองมิได้เคยพานพบกัน ต่างฝ่าย ต่างมีชีวิตที่จะชดใช้ไปตามบุญและกรรมของตัวเอง ได้เพิ่มพูนบุญและบาปของตนในแต่ละชาตินั้นโดยมิได้มีโอกาสมาแผ้วพานภูแสน ภูแสนจึงเป็นเมืองลับที่สงบเงียบอยู่ในป่าดงพงไพร ชั่วระยะเวลายาวนาน มาจนถึงเวลาที่วงล้อแห่งกรรมได้หมุนเวียนพาแสนภูไททั้งสองมาพบกันด้วยเรื่องของภูแสนอีกครั้งหนึ่ง ท่าน...เพื่อทำลายภูแสนให้ย่อยยับยิ่งกว่าเคยทำลายมาแล้ว และแสนภูไทของข้า นั้น ก็ถูกกระแสนแห่งกรรมพัดพาลกลับมาสู่ถิ่นเดิม

ของเธอเพื่อจะเป็นเหยื่อการจองเวรจองกรรมของ
ท่าน...

(แก้วราหู, หน้า 508-509)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้เน้นย้ำแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่น
ถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์ เกิดความวิบัติ เพราะความโลภที่มีต่อสมบัติอาณาจักร
ภูแสนทำให้ขุนคำหาต้องวนเวียนกลับมายังอาณาจักรภูแสนอีกครั้งหนึ่ง มาทำลายสมบัติเมืองภู
แสนเหมือนที่เขาเคยทำลายในอดีต แล้วผลแห่งความโลภที่ติดตัวพ่อเลี้ยงบุญมามาแต่อดีตชาติ
ทำให้เขามาจบชีวิตลงกลางกองไฟที่ตัวเขาเองจุด เพื่อเผาคุณาศน์ของพระยาพิณตินาคราช
คุณาศน์ที่เขาเชื่อว่าเป็นที่เก็บสมบัติจากเจดีย์เมืองภูแสน คุณาศน์ที่เป็นประตูเมืองของภูแสน
อาณาจักรที่เขาเคยครอบครองด้วยความโลภ

เขามองไม่เห็นวสวีและตาทิน ความจริงเขาลืม
คนทั้งสองไปชั่วขณะ...ห้องนั้นมีตสนิท มองแทบไม่เห็น
สิ่งใด แสงสว่างที่มีอยู่เมื่อครู่สูญหายไปหมดแล้ว...ที่พื้น
ห้องนั่นเอง พ่อเลี้ยงบุญมาเพิ่งจ้องสายตาแทบปะทุ
เมื่อเห็นความดำมืดเป็นโพรงลึกลงไป ประจวบปากทางสู่
อุโมงค์ใหญ่ในพื้นที่ที่มีบันไดลงไปเป็นชั้น...ต่ำลงไป
ความมืด แสงแววๆ สีทองอร่ามแลเห็นอยู่รำไร...สมบัติ
อันล้ำค่าของภูแสนที่เขาหมายมาดไว้นั่นเอง

.....

“อยู่นั่นเอง อยู่ที่บ้านนี้จริงๆเหมือนที่คิด
เอาไว้ ทองคำ...ทองคำทั้งนั้น”

ความยับยั้งชั่งใจขาดผิงลง เขาลืมนึกถึงสังขาร
ของตัวเองเสียสิ้นเพราะตรงหน้านั้นคือผลแห่งความ
พยายามทั้งหลายที่เขามุ่งหวัง หักโหมแรงกายแรงใจลง
ไปมาก แม้แต่ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีก็ไม่อาจยับยั้งเขา
ไว้ได้จากความปรารถนาอันแรงกล้านี้ได้ ไม่ว่าจะมันเป็น
ความกระหายที่ติดมาจากชาติภพอื่นหรือไม่ก็ตาม หรือ
ความกลัวที่เคยทำให้เขาท้อแท้จนสิ้นหวังมาแล้วครั้งหนึ่ง
เขาก็ลืมนึกไปหมด

.....

ความจริงทองคำไม่ได้อยู่แต่เฉพาะลึกลงไปใต้ดินในอุโมงค์นั้น มันอยู่รอบกายเขาเต็มไปหมด...รัศมีช่วงโชติวามอร่ามจับตาจนส่องจับทุกสิ่งทุกอย่างสว่างโพล่ง จำนวนของมันเหลือคณานับราวกับมันขยายตัวได้จากสลิปเป็นร้อย จากร้อยเป็นพันมันท่วมทันพูนสูงขึ้นทุกขณะราวกับจอมปลวก สูงขึ้นทุกที่จนท่วมศีรษะเขาล้อมเขาเอาไว้ทุกทิศทุกทาง รัศมีของมันบาดตาแรงกล้ายิ่งกว่าแสงสว่างใดๆ ที่เขาเคยเห็นมาก่อน

สีหน้าพ่อเลี้ยงบุญมาเต็มไปด้วยความปีติยินดีถึงขีดสุด...เขาเริ่มหัวเราะก้อง หัวเราะด้วยความปราโมทย์ในชัยชนะที่ได้ขาดที่เขาได้ฝ่าฟันมานาน ได้เบียดเบียนล้างผลาญชีวิตมนุษย์มาหลายคนเพื่อชัยชนะข้อนี้ เขาหัวเราะอีก แล้วถลาเข้าสู่สมบัติล้ำค่าที่นั่นอย่างลึกลับ

แต่แล้วเขาก็ผะก่นกลับ....ทำไมสมบัติมหาศาลเหล่านี้จึงร้อนนัก....ร้อนจัดจนปวดแสบปวดร้อนไปหมดทั้งมือ....ทำไมมันจึงไม่แข็งเหมือนทองคำทั่วไป แต่ว่าแปรเปลี่ยนเป็นรูปทรงสูงๆ ต่ำๆ เต็มสะบัดได้ราวกับสิ่งมีชีวิต เขาแว่วๆ เสียงปะทุเปรี้ยะประ๊ะ ความร้อนทวีขึ้นจนเกิดความทुरนทुरาย....เสียงคนตะโกนแว่วๆ อย่างตระหนกตกใจดังมาจากที่ใดที่หนึ่ง แต่ก็ไม่รู้ว่าเป็นใครกัน

.....
ภาพสุดท้ายที่เขาเห็นก็คือทองคำที่ท่วมสูงถึงภูเขา...สูงลิ่วขึ้นไปแทบจะจดฟ้า มันท่วมถึงหน้าจั่วหลังคาบ้าน พร้อมกับดิ่งเอาเสาะและคานบ้านเอนพังลงมาประหนึ่งการโค่นของยอดเจดีย์ที่เขาเคยทำมาแล้ว....มันโค่นลงมา...ฟาดมาสู่ตัวเขาเอง นำเขาไปสู่ความมืดมนอันหาที่สิ้นสุดไม่ได้ของอุโมงค์เก็บสมบัติของภูแสน

(แก้วราหู, หน้า 566-568)

จากภาพสุดท้ายของชีวิตของพ่อเลี้ยงบุญมาหรือขุนคำหาญ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้เน้นย้ำแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์ได้อย่างชัดเจน

โดยใช้ฉากของเรื่อง คือคฤหาสน์ของพระยาพินิตนาคราชที่กำลังถูกไฟไหม้ มาช่วยสนับสนุนแนวคิดให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ผู้เขียนบรรยายฉากคฤหาสน์ของวสวีผ่านมุมมองของพ่อเลี้ยงบุญมา จากห้องโถงกลางบ้านที่มีมณเพราะไม่มีแสงไฟ ดាំมืดลงไปเป็นโพรงขนาดใหญ่ตามความนึกคิดของพ่อเลี้ยงบุญมา ที่เชื่อมาตลอดว่าได้เจดีย์เมืองภูแสนเป็นโพรงขนาดใหญ่ ที่ซึ่งเป็นที่เก็บสมบัติเมืองภูแสน ในความมืดประกายของทองคำส่องสว่าง เมื่อเห็นสมบัติอยู่ตรงหน้า พ่อเลี้ยงบุญมาก็ขาดความยับยั้งชั่งใจทั้งปวง เขาถลาเข้าไปหากองทองคำที่มีจำนวนมากชิ้นๆ เรื่อยๆ แต่สุดท้ายทองคำกลับกลายเป็นเปลวไฟที่ร้อนระอุ และสำนึกสุดท้ายของพ่อเลี้ยงบุญมา “ทองคำที่ท่วมสูงถึงภูเขา... สูงลิ่วขึ้นไปแทบจะจดฟ้า” ได้กักขังเขาไว้ใน “**ความมืดมนอันหาที่สิ้นสุดไม่ได้ของอุโมงค์เก็บสมบัติของภูแสน**” จากฉากคฤหาสน์ที่ถูกเผาไหม้ เกิดจากไฟที่พ่อเลี้ยงบุญมาเป็นผู้จุดด้วยตัวเอง การที่ผู้เขียนบรรยายฉากผ่านมุมมองของพ่อเลี้ยงบุญมา โดยให้พ่อเลี้ยงบุญมามองเห็นเปลวไฟเป็นทองคำ และพ่อเลี้ยงบุญมาก็สิ้นชีวิตลงในกองทองคำหรือกองไฟที่เขาจุดขึ้นเองนั้น ก็เพื่อเสนอแนวคิดทางพุทธศาสนา คือไฟแห่งกิเลสที่เคยแผดเผาจิตใจของผู้ที่มีกิเลส หรือมีเชื้อไฟในเรือนใจ

กองเพลิงที่เกิดจากการจุดของพ่อเลี้ยงบุญมา เพราะต้องการเผา คฤหาสน์ของเจ้าคุณพินิตนาคราช สื่อถึงการที่ตัวละครมี “ไฟ” หรือ “กิเลส” อยู่ในเรือนใจของพ่อเลี้ยงบุญมา ไฟกิเลสคือความโลภที่ครอบงำจิตใจ ทำให้พ่อเลี้ยงบุญมามองเห็นเปลวไฟเป็นทองคำ เห็นกองไฟเป็นกองทองคำ แล้วสุดท้ายไฟแห่งกิเลสก็แผดเผาเขาให้มอดไหม้อยู่ ณ คฤหาสน์ที่เป็นประตูเมืองภูแสน เมืองที่เขาเคยโลภต้องการครอบครองทั้งอำนาจและสมบัติของเมืองแห่งนี้ การเลือกใช้ฉากคฤหาสน์ของเจ้าคุณพินิตนาคราชในตอนท้ายเรื่อง **แก้วราหู** และการใช้กลวิธีบรรยายฉากผ่านมุมมองของตัวละครพ่อเลี้ยงบุญมา จึงสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์ได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

แนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์ปรากฏในเรื่อง **นาคราช** เห็นได้ชัดจากพฤติกรรมของตัวละครฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมาย ที่โลภอยากครอบครองสมบัติ ความมั่งมีที่เกิดจากการดลบันดาลของทางฝ่ายนาค ถึงกับยอมทำสัตย์สาบานที่จะยกบุตรให้เป็นเป็นบรรณาการแก่นาค เมื่อทำผิดสัตย์สาบานเจ้าฟ้าเมืองมายจึงได้รับความทุกข์ ความวิบัติ เพราะการจ้องแค้นของฝ่ายนาค

ฉากที่ผู้เขียนใช้ในเรื่องคือเมืองมาย เป็นฉากที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภทำให้เกิดความทุกข์ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เมืองมายทั้งที่เป็นรัฐมาย และเมืองมายรีส์ออร์ท เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ ที่รัดรั้งให้ฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายผูกพันอยู่กับสัตย์สาบานตลอดไป

เมื่อครั้งที่เมืองมายยังดำรงสถานะเป็นรัฐมายอยู่ในประเทศพม่า รัฐมาย เป็นแหล่งแห่งความสมบูรณ์พูนสุข เป็นดินแดนที่บันดาลความร่ำรวย และผลประโยชน์ให้แก่เจ้าฟ้าเมืองมาย ด้วยการดลบันดาลและคุ้มครองของพญานาค สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ประจำเมือง

“เราพูดกันหลายครั้งแล้ว แต่ถ้าเธอยังไม่เข้าใจ ก็จะต้องตอบซ้ำอีก เจ้าฟ้าเมืองมายและเชื้อสายได้เสวยสุขสมบูรณ์จากการคุ้มครองของนาคราช ทรัพย์สมบัติในท้องพระคลังส่วนใหญ่ เป็นผลมาจากแรมรกตและพลอยเขียวในพื้นที่ดิน แล้วแร่ธาตุนั้นได้มาจากไหน เธอนึกว่าๆ จูๆ ก็จะไม่ชุดได้อย่างนั้นหรือ แล้วสมบัติเหล่านั้นล่ะ แม้เมื่อกระจัดกระจายเสียหายจากสงคราม ก็ยังเหลืออยู่มากพอที่พวกลูกหลานจะพาเข้ามาในประเทศไทย แล้วตั้งตัวเป็นเศรษฐีกันได้จนกระทั่งทุกวันนี้ ขนาดที่เจ้าฟ้าเมืองมายลอบขายไปเสียมากเพื่อซื้ออาวุธไว้ทำสงคราม...ก็ยังมีเหลืออยู่มากพอที่จะทำเช่นนี้....”

เขาชี้มือไปรอบๆ ขณะที่แพงเมืองอ้าอึ้ง

“นี่ต่างหาก....เธอปฏิเสธได้หรือว่า เธอมิได้กอบโกยความสมบูรณ์พูนสุขอันเป็นผลจากคำสาบานในกาลก่อนนั้น ชาวเมืองมายอยู่ร่มเย็นเป็นสุขมาหลายร้อยปี พื้นดินมีแต่แร่ธาตุและความอุดมสมบูรณ์ไม่ขาดแคลน โดยเฉพาะตระกูลเจ้านายแล้ว แทบจะไม่ต้องรู้ถึงความอดอยากยากแค้นคืออะไร ในเมื่อยังครอบครองสิ่งเหล่านี้อยู่ เธอก็จะหลบหนีภยันตรายที่มาพร้อมกับความมั่งคั่งเหล่านี้ไม่ได้”

(นาคราช, หน้า 418)

เมื่อเมืองมายหรือรัฐมายล่มสลายไปในสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะเจ้าฟ้าเมืองมายได้ผิดคำสัตย์สาบาน คือมิได้ยกบุตรให้เป็นบรรณาการแก่นาค เชื้อสายของเจ้าฟ้าเมืองมายที่เหลือ ก็ได้นำเอาทรัพย์สมบัติที่เหลือมาสร้างเป็นเมืองมายริสอร์ท สถานที่ที่จะบันดาลประโยชน์ให้แก่เชื้อสายมายสืบต่อจากเมืองมาย

สถานที่นี้ดำเนินงานอย่างราบรื่น การจ่ายเงินเดือนดี มีสวัสดิการดี และมีโบนัสให้ตามผลกำไรของบริษัท เท่ากับเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานอย่างได้ผล คนที่ทำงานที่นี่ก็ล้วนแต่มีเชื้อสายทางมายบ้าง หรือว่าเกี่ยวดองบ้างไม่มากก็น้อย เกิดความรู้สึกเหมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวแห่งเดียวกัน

(นาคราช, หน้า 177)

ฝ่ายพญานาคจึงได้กลับมาทวงสิทธิ์สาบานกับฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายอีกครั้ง นาคราชได้เข้ามาในเมืองมายริสอร์ทในนามของล่าฟ้า ชายหนุ่มผู้บอกฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายว่าเขาเองก็เป็นเชื้อสายมาย เขาได้มาซื้อกิจการเมืองมายริสอร์ทต่อจากเมืองอินทร์เจ้าฟ้าเมืองมายคนล่าสุด แพงเมืองบุตรของเจ้าฟ้าเมืองมายคนเก่าได้ขอร้องล่าฟ้าให้หยุดทำลายเมืองมายตามคำสัตย์สาบาน แต่ล่าฟ้าหรือพญานาคได้ชี้ให้เห็นว่าความทุกข์ ความวิบัติที่เกิดกับฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมาย เกิดเพราะความโลภของฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายเอง ฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายจะปลอดภัยก็ต่อเมื่อไม่รับทรัพย์สมบัติจากบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นสมบัติที่ได้มาจากการบันดาลของนาค **“เธอบอก ว่าหาญฟ้าไม่รับตำแหน่งเจ้าฟ้าเมืองมาย แต่จะปลอดภัยโดยสิ้นเชิงก็ต่อเมื่อเขาไม่ได้รับทรัพย์สินใด ๆ ของบรรพบุรุษของเขาด้วย”** (นาคราช, หน้า 422)

สุดท้ายเมืองมายริสอร์ทก็สูญสลายไปในกองเพลิงด้วยน้ำมือของชาวมายที่ต้องการกำจัดผู้ให้พ้นไปจากริสอร์ท เช่นเดียวกับที่ไฟสงครามได้ทำให้รัฐมายล่มสลาย สัตย์สาบาน และการจองเวรทุกอย่างจึงสิ้นสุดลง เพราะฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายได้ซัดไซ้ให้ฝ่ายพญานาคด้วยเมืองมายแล้ว

“ได้โปรดเกิดเจ้าล่าฟ้า” สิวงละล้าละลักออกด้วยภาษามายดั้งเดิม “อย่าทำอย่างนี้ ข้าเจ้าไม่เสียดายชีวิต...แต่เสียดายเมืองมาย”

“เจ้าจะเสียดายไปทำไม เมืองมายเป็นของข้า ข้าปล่อยให้พวกเจ้าได้ครอบครองกันมานานเต็มที่แล้ว เมื่อถึงเวลาข้าก็เรียกคืนไป พ่อเจ้าเตือนแล้วไม่ใช่หรือ ว่าเมืองมายจะต้องถึงคราววิบัติ”

.....

“ข้ารู้แล้วว่าพวกเจ้าจะต้องมา เจ้าจะมา
ทำลายพวกข้าก่อนไม่ใช่หรือ แล้วเจ้าคงรู้แล้วซิเนะ งู
แต่ละตัวที่เข้ากองไฟไปนั่นก็คือการเติมไฟให้ลุกอย่างไม่มี
ที่สิ้นสุด.... ไฟที่เผาเมืองมายราบเป็นหน้ากลองนี้เหมือน
ไฟของกษัตริย์บูซา ข้าเหมือนอย่างไฟสงครามเคยเผา
ผลาญรัฐมายไปแล้วเมื่อครั้งก่อน เห็นไหมสิง... วัฏจักร
ของการสร้างและการทำลายดำเนินไปในรอยเดียวกัน”
“มนุษย์อย่างเจ้าไม่เคยเรียนรู้สักครั้งเดียว”

(นาคราช, หน้า 472)

จากการใช้ฉากเมืองมายทั้งเมืองมายที่เป็นรัฐมาย และเมืองมายริสอर्थ
จะเห็นได้ว่าเมืองมายเป็นสัญลักษณ์ของความโลภ ความทะยานอยากของฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายที่
ปรารถนาจะได้ผลประโยชน์ ได้ทรัพย์สินสมบัติจากการบันดาลของพญานาค เมื่อครั้งเป็นเมืองมาย
ก็ได้จากเกล็ดมรกตในดิน และได้เงินจากเมืองมายริสอर्थ และสุดท้ายเมืองมายก็สิ้นสุดลงตาม
คำสาบาน นำสังเกตว่าแก้วแก้วได้สร้างให้เมืองมายต้องล่มสลายลงเพราะน้ำมือของชาวเมืองมาย
เอง **“ในที่สุด....” เมืองมายก็พินาศลงด้วยน้ำมือคนเมืองมายด้วยตนเอง**” (นาคราช, หน้า
472) โดยใช้ “ไฟ” เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความพินาศ เห็นได้จากคำพูดของล่าฟ้าที่พูดว่า **“งูแต่ละ
ตัวที่เข้ากองไฟไปนั่นก็คือการเติมไฟให้ลุกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด.... ไฟที่เผาเมืองมายราบ
เป็นหน้ากลองนี้เหมือนไฟของกษัตริย์บูซาข้าเหมือนอย่างไฟสงครามเคยเผาผลาญรัฐมาย
ไปแล้วเมื่อครั้งก่อน”** จึงตีความได้ว่าไฟในที่นี้อาจหมายถึงไฟกิเลส ไฟแห่งความโลภที่ไม่มี
สิ้นสุดของฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายที่ได้แผดเผาเมืองมายให้พินาศ ดังการใช้ความเปรียบว่า **“ไฟ
สงคราม”** และไฟที่เผาเมืองมายริสอर्थซึ่งเป็นไฟที่เกิดจากการจุดของสิงซึ่งเป็นคนของฝ่ายเจ้า
ฟ้าเมืองมาย เมืองมายที่เป็นสัญลักษณ์ของทรัพย์สิน ความสมบูรณ์พูนสุขของนาคจึงถูก
ทำลายด้วยไฟแห่งกิเลสของฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมาย ผู้ยังยึดมั่นถือมั่นอยู่กับความโลภ ความทะยาน
อยากที่จะครอบครอง โดยมีได้เรียนรู้เลยว่าความยึดมั่นถือมั่นของตนนั้นเป็นต้นเหตุของความ
วิบัติ ความพินาศ และความทุกข์

จากการใช้ฉากเพื่อสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นถือมั่นในความ
โลภทำให้เกิดความทุกข์ จะเห็นได้ว่าแก้วแก้วได้ใช้ฉากเป็นตัวแทนของผลประโยชน์ เป็น
สัญลักษณ์ของทรัพย์สิน สมบัติที่ตัวละครที่มีความโลภปรารถนาจะครอบครอง ทั้งพ่อเลี้ยงบุญมา
ที่ต้องการจะได้สมบัติเมืองภูแสนในคฤหาสน์ของเจ้าคุณพินิตนาคราช หรือฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายที่
ต้องการครอบครองเมืองมายริสอर्थต่างๆ ที่ผิด้สตัยสาบานกับฝ่ายนาค นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ใช้

ไฟเป็นสัญลักษณ์แทนไฟกิเลส ที่ทำให้แผดเผาให้ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโลภต้องประสบผลร้ายจากกองไฟที่เขาเป็นผู้จุดเอง ทั้งไฟที่พ่อเลี้ยงบุญมาจุดเพื่อเผาคุณหาสน์ หรือไฟที่ฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายจุดเพื่อไล่ธนูออกจากกรีซอร์ท กล่าวได้ว่าจากสถานที่ผู้เขียนใช้เป็นสัญลักษณ์ และใช้ร่วมกับสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา คือไฟกิเลส ช่วยสนับสนุนแนวคิดที่ผู้เขียนเสนอให้ชัดเจน

3.2.2.3 บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธทำให้เกิดความทุกข์

ในเรื่องอมตะ ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธทำให้เกิดความทุกข์ผ่านพฤติกรรมของตัวละครเอก คือศรุตกับจันทร์กาเจ้าชายและเจ้าหญิงในแคว้นแคว้นโบราณ จันทร์กาผูกพยาบาทต่อศรุต เพราะเธอโกรธแค้นที่เขาปันใจให้หญิงอื่นและสังหารเธอ ด้วยความโกรธแค้นชายอื่นเป็นที่รักจันทร์กาจึงมอบน้ำอมฤตให้ศรุตดื่มก่อนที่เธอจะถูกประหาร ฤทธิ์ของน้ำอมฤตทำให้ศรุตเป็นอมตะ เขาต้องทนทุกข์แสนสาหัสด้วยการมองดูบุคคลอื่นเป็นที่รักทุกคนจากไป เขาต้องนั่งเรือร่อนเร่ไปในทะเลเพื่อตามหาจันทร์กาเพื่อขอให้เธอให้อภัยเขา ศรุตจึงจะหลุดพ้นจากความเป็นอมตะ

ฉากหลักที่ผู้เขียนใช้เรื่องคือทะเล เป็นฉากที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธทำให้เกิดความทุกข์ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยฉากทะเลที่ปั่นป่วนด้วยพายุ ที่เกาะฉนากซึ่งเป็นเกาะที่ผู้เขียนสมมติขึ้นว่าอยู่ในจังหวัดภูเก็ต ศรุตได้ช่วยเหลือธิดาเด็กสาวผู้พยายามฆ่าตัวตาย เพื่อหนีให้รอดพ้นเงื้อมมือของธรรพรพ่อเลี้ยงผู้พยายามข่มขืนเธอ การเลือกใช้ฉากทะเลในตอนเปิดเรื่อง และใช้เป็นฉากหลักในการดำเนินเรื่องเพื่อสื่อความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด การวนเวียนในสังสารวัฏที่เหมือนการเวียนว่ายอยู่ในทะเล ดังที่ปรากฏการใช้ทะเลเป็นสัญลักษณ์แทนสังสารวัฏในพระสุตันตปิฎกความว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ปุถุชนผู้ไม่ได้ระดับแล้ว
ย่อมกล่าวว่า สมุทรๆดังนี้ ภิกษุทั้งหลายสมุทรนั้นไม่
ชื่อว่าเป็นสมุทรในวินัยของพระอริยเจ้า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลายสมุทรนั้นเรียกว่าเป็นแอ่งน้ำใหญ่ เป็นห้วงน้ำ
ใหญ่ ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักขุเป็นสมุทรของบุรุษ
กำลังของจักขุนั้นเกิดจากรูป บุคคลโดยย่ออดกั้น
กำลังอันเกิดจากรูปนั้นได้ บุคคลนั้นเรียกว่าเป็น
พราหมณ์ ข้ามสมุทรคือจักขุซึ่งมีทั้งคลื่นมีทั้งน้ำวน มี
ทั้งสัตว์ร้ายมีทั้งผีเสื้อน้ำ แล้วขึ้นถึงฝั่งตั้งอยู่บนบก ฯลฯ

ใจเป็นสมุทรของบุรุษ กำลังของใจนั้นเกิดธรรมารมณ์
บุคคลโดยอมอดกลั้นกำลังอันเกิดจากธรรมารมณ์นั้นได้
บุคคลนี้เรียกว่าพรามหณ์ ข้ามสมุทรคือใจได้ ซึ่งมีทั้ง
คลื่นมีทั้งน้ำวน มีทั้งสัตว์ร้ายมีทั้งผีเสื้อน้ำ แล้วขึ้นถึงฝั่ง
ตั้งอยู่บนบก ฯลฯ พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้สูงสุดศาสดา
ครั้งได้ตรัสไวยากรณภาษิตนี้จบลงแล้ว จึงได้ตรัสคาถา
ประพันธ์ต่อไปว่า³⁵

เช่นเดียวกับในวรรณคดีหลายเรื่องที่ได้ใช้ทะเลเป็นสัญลักษณ์แทนการเวียนว่ายในสังสารวัฏ เช่น
ในมหาเวสสันดรชาดก “**ดูกรเจ้าแก้วกัณหาเอ๋ย หญิงชายผู้ใดเกิดมาในห้วงมหรณพภพ
สงสาร ยังมีถึงซึ่งพระนิพพานตราบใดก็ย่อมต้องทุกข์โศกภัยประหาร**”³⁶ หรือบท
สรรเสริญพระพุทธคุณที่กล่าวสรรเสริญพระพุทธคุณขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า “**โปรดหมู่
ประชากร มละโสมกัณดาร**”

ฉากทะเลในเรื่องอมตะจึงเป็นสัญลักษณ์แทนวัฏสงสาร คือการเวียน
ว่ายตายเกิดอันเป็นธรรมดาของสรรพชีวิตที่ยังไม่หลุดพ้นจากกิเลส การเวียนว่ายอยู่ในทะเลแห่ง
การเวียนว่ายตายเกิดจึงเป็นความทุกข์ โดยเฉพาะครุฑที่เป็นอมตะยิ่งทุกข์กว่าผู้เวียนว่ายอยู่ใน
ทะเลแห่งการเวียนว่ายตายเกิดอื่นๆ เพราะเขาต้องนั่งเรือฝ่ากระแสคลื่น กระแสกรรมเพื่อ
ติดตามหาจันทรिकाที่ดับขันธไปตามชาติภพของนาง

“ครุฑเดินทางผ่านกาลเวลาหนึ่งไปสู่อีกเวลาหนึ่ง
เขามองเห็นการเกิดและดับนับครั้งไม่ถ้วน อาณาจักร
ใหญ่เกิดขึ้นรุ่งเรืองและเสื่อมถอย จนโค่นล้ม ล่มจมสลาย
ลงไปสู่ผองธุลีดิน มนุษย์คนแล้วคนเล่าเกิดขึ้น แล้ว
ล่วงลับดับสูญไป ตามแต่ชะตากรรมของแต่ละคน เขา
พบทั้งคนดีและคนเลว ทั้งคนที่เขารักและคนที่เขาชัง แต่
ทุกคนก็จากเขาไป ภายในเวลาเพียงลมหายใจแสนสั้น
ของห้วงจักรวาล เหลือเพียงแต่ครุฑผู้เดียว เทพแห่ง

³⁵ พระไตรปิฎกเล่มที่ 18 พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนุ สมุททวรรคที่ 3 สมุททสูตรที่ 1 ข้อที่

285.

³⁶ มหาเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์ (พระนคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2507), หน้า 248

กาลเวลาไม่แยแสที่จะกลืนกินเขา ดังที่ได้ทรงกระทำต่อ
สรรพสิ่งทั้งปวง”

(อมตะ, หน้า 487)

ต่อจากนั้น ความหวังเดียวที่ศรูตมีอยู่ คือการ
เฝ้าติดตามหาจันทรिका นางได้ดับขันธ์ไปแล้วในชาติที่
ศรูตสั่งประหารนางแต่กิเลสที่เคยก่อตัวเป็นนางยังไม่สูญ
สิ้น กลุ่มกิเลสนั้นได้ผ่านจากภพหนึ่ง ไปสู่อีกภพหนึ่งไป
ก่อกำเนิดเป็นมนุษย์คนใหม่ เจริญเติบโตรุ่งโรย จนดับ
สิ้นสังขารตามวิสัยมนุษย์ ผ่านจากร่างหนึ่งไปสู่ร่างหนึ่ง
ต่อเนื่องกันไปเหมือนคลื่นในทะเล ไม่มีที่สิ้นสุดในระยะ
หลายพันปีที่ผ่านมา”

(อมตะ, หน้า 489-490)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่านอกเหนือจากที่ผู้เขียนจะได้นำทะเลซึ่ง
เป็นสัญลักษณ์แทนวัฏสงสารมาใช้ในเรื่องแล้ว และชี้ให้เห็นว่าจันทรिकाได้ตายด้วยความยึดมั่นถือ
มั่นในความโกรธ และไปเกิดใหม่พร้อมกับกิเลสหรือความโกรธที่นางยึดมั่นอยู่ จากภพหนึ่งไปสู่
อีกภพหนึ่งหลายพันปี แต่ศรูตก็ยังคงเป็นอมตะ ต้องนั่งเรือเวียนวนอยู่ในทะเลแห่งการเวียนว้าย
ตายเกิด เพื่อตามหาจันทรिकाในชาติภพต่างๆ เพื่อให้นางให้อภัยเขา เขาจะได้หลุดพ้นจาก
ความเป็นอมตะ

ผู้เขียนได้ใช้ความเปรียบนี้หลายครั้ง ดังเช่นตอนศรูตคิดถึงเหตุการณ์
ตอนที่เขาช่วยชีวิตตนดาขึ้นจากทะเล เหมือนกับเหตุการณ์ตอนที่เขาเคยช่วยชีวิตจันทรिकाในชาติ
ภพแรก ผู้เขียนได้เน้นย้ำความเชื่อเรื่องการเวียนว้ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ และชะตากรรม
ของชีวิตที่จะซ้ำรอยเดิม หากบุคคลนั้นมีได้พัฒนาให้ตนถึงพร้อมด้วยธรรม

ครั้งแรกที่ช่วยชีวิตขึ้นมาจากหวังทะเล ญาณิน
ยังคงมีความหวังแอบแฝงอยู่เงิบๆ ว่าอาจจะเป็นไปได้
ใหม่ว่าเด็กสาวสวยผู้นี้คือจันทรिका ชะตาชีวิตจึงซ้ำรอย
ให้เขาช่วยชีวิตหล่อนไว้อีกครั้งหนึ่งอย่างแทบจะเรียกได้ว่า
เหลือเชื่อ เหมือนดังที่เคยช่วยชีวิตจันทริกามาแล้วใน
ชาติภพแรก

ชีวิตในแต่ละชาติภพ จะว่าไปแล้วมันก็อาจจะ
ไม่แตกต่างกันมากนัก ร่องรอยของกรรมดีและกรรม
ชั่วแต่เดิมนั้นคงซ้ำซากเหมือนรอยคลื่นระลอกแล้วระลอก
เล่าบนหาดทราย ตราบใดที่บุคคลนั้นยังไม่ได้ยกระดับ
ตนเองให้สูงขึ้นกว่าเดิม ด้วยการถึงพร้อมซึ่งธรรม

(อมตะ, หน้า 606)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้นำจากทะเลมาอธิบายความ
เชื่อเรื่องชาติภพและกรรมอีกครั้ง เริ่มตั้งแต่การพบกันของศรุตที่พบกับณดาครั้งแรกในทะเลสื่อ
แนวคิดเรื่องวิภังคสังสารที่ทุกชีวิตต่างเวียนว่ายอยู่ นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้อธิบายความคิดเรื่อง
“กรรม” หรือการกระทำอันเป็นเครื่องกำหนดความเป็นไปของชีวิต โดยอุปมากรวยคลื่นบนหาด
ทราย ผู้ใดที่ทำความดีหรือกรรมชั่วไม่เปลี่ยนแปลง กรรมนั้นย่อมส่งผลให้ชีวิตไม่มีการ
เปลี่ยนแปลงไปจากชาติภพเดิม เช่นเดียวกับคลื่นที่ซัดเข้าหาชายหาดเสมอ

นอกจากการใช้ทะเลเป็นความเปรียบแทนวิภังคสังสาร ผู้เขียนยังได้ใช้
ความเปรียบลมพายุในทะเลที่ทำเรือของศรุตต้องหันเหเข้าฝั่ง หรือตีห่างไปสู่ทะเลอีกครั้งเหมือน
กระแสกรรมที่เป็นแรงชักพาให้ผู้ใดที่เคยกระทำกรรมต่อกันไว้มาพบกันหรือแยกห่างจากกัน

ศรุตรู้แต่เพียงว่า เมื่อใดทะเลเกิดมรสุมหนัก พัดพาเรือ
ของเขาเข้าสู่ฝั่งโดยไม่อาจต้านทานได้ เมื่อนั้นกระแสแห่งกรรม
ได้พัดพาเขามาสู่จันทริกาในชาติภพใหม่

(อมตะ, หน้า 489-490)

ตัวเขาเอง....ก็ไม่ว่ากันว่าประจำตัวที่แวะเข้า
เทียบท่าด้วยแรงกรรมนั้น เมื่อไรมันจะออกจากท่า พา
เจ้าของร่อนเร่ออกไปสู่ความเปล่าเปลี่ยวในห้วงมหาสมุทร
อีก มันไม่ได้อยู่ในอำนาจของเขาที่จะพาเข้าสู่ฝั่งหรือ
ออกจากฝั่ง หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของชะตากรรม อัน
เกิดจากคำสาปของจันทริกา

(อมตะ, หน้า 605)

จากการใช้ความเปรียบข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใช้ลมพายุในทะเล มาอธิบายความเชื่อทางพุทธศาสนาเรื่องกรรม ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงนาวาชีวิตของศรุตว่า **“มันไม่ได้อยู่ในอำนาจของเขาคือเขาเข้าสู่ฝั่งหรือออกจากฝั่ง หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของชะตากรรม”** แสดงให้เห็นว่าการที่เรือของศรุตออกจากฝั่ง ทำให้เขาได้พบกับจันทริกานั้นเกิดจาก “กระแสกรรม” หรือการที่ศรุตเคยสั่งประหารจันทริกาต่างๆ ที่นางไม่มีความผิด เมื่อใดก็ตามที่ศรุตใกล้จะได้พบจันทริกาและได้รับการให้อภัยจากจันทริกา กระแสลมหรือกระแสกรรมซึ่งก็คือความผิดที่ศรุตเคยทำไว้ในอดีตชาติ ก็จะไปพัดพาเขาไปสู่ทะเลแห่งการเวียนว่ายตายเกิดเหมือนเดิม การใช้ความเปรียบของผู้เขียนที่เปรียบกระแสลมเป็นกระแสกรรมอันเป็นเครื่องกำหนดความเป็นไปของชีวิต จึงสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธทำให้เกิดความทุกข์ ศรุตต้องทนทุกข์เพราะความเป็นอมตะ ทนทุกข์นั่งเรืออยู่ในทะเลแห่งการเวียนว่ายตายเกิดเพื่อตามหาจันทริกา กระแสลมหรือกระแสกรรมนี้เป็นอุปสรรคที่ทำให้ศรุตไม่อาจหลุดพ้นจากความทุกข์ที่เป็นอมตะได้ เพราะกระแสลมหรือกระแสกรรมจะทำให้เขาไม่ได้พบ และไม่รับการให้อภัยจากจันทริกา การเปรียบกระแสกรรมกับกระแสลมในทะเลจึงช่วยสนับสนุนแนวคิดของเรื่องให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

จากการใช้ฉากทะเลเป็นฉากหลักในเรื่อง **อมตะ** จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้นำฉากทะเลซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แทนใช้วัฏสงสารดังที่ปรากฏในวรรณคดีโดยทั่วไป มาอธิบายและขยายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง เช่นการเปรียบเทียบการเกิดและดับของมนุษย์ที่ยังยึดมั่นถือมั่นในกิเลสเหมือนรอยคลื่นในทะเล การเปรียบชะตากรรมที่ซ้ำซากของมนุษย์ผู้ไม่พัฒนาตนให้ถึงพร้อมถึงกรรมกับรอยคลื่นซัดหาดทราย และสุดท้ายการเปรียบกระแสลมกับกระแสกรรมอันเป็นเครื่องชักนำและกำหนดความเป็นไปของชีวิต อาจกล่าวได้ว่าการใช้ฉากทะเลและการใช้องค์ประกอบของฉากทะเลเช่น รอยคลื่น คลื่นซัดหาดทราย กระแสลมของผู้เขียนในเรื่องอมตะ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ผู้เขียนต้องการเสนอได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การที่ศรุตต้องแล่นเรือตามหาจันทริกาในทะเล ยังสื่อให้เห็นความยากเข็ญในการตามหานางที่ตัวเองก็ไม่รู้ว่าเป็นใคร เช่นเดียวกับการงมเข็มในมหาสมุทร

*“ปัญหาอยู่ตรงนี่เอง ผม...ไม่รู้ว่าเธออยู่ที่ไหน
เวลานี้ ไม่รู้แม้แต่ว่าบัดนี้เธอ...ใช้ชื่ออะไรผมเที่ยวตาม
หาเธอเหมือนงมเข็มในมหาสมุทรด้นด้นชมซานไม่รู้
เห็นอริได้ เทียวเดาคาดคะเนไปว่าเธออยู่ตรงนั้น....ตรงนี้
แต่ก็ไม่เคยเป็นผลสำเร็จ ผมคิดว่าบางครั้งผมอาจจะ*

สวนทางกับเธอ หรือแม้แต่พบเธอแล้ว แต่ก็ยังรู้ไม่ได้จน
แล้วจนรอดว่าผู้หญิงคนนั้นคือเธอ

(อมตะ, หน้า 427)

การใช้ฉากทะเลมาเพื่อสื่อความยากลำบาก ความทนทุกข์ของศรุตที่เฝ้าตามหาจันทร์ภา “เหมือนงมเข็มในมหาสมุทร” เป็นการให้ความเปรียบเทียบที่สื่อให้เห็นความยากลำบาก ความทนทุกข์ทนของศรุตที่เกิดจากกระทำสิ่งที่ทำได้ยากยิ่งประหนึ่งการหาเข็มเล่มเล็กในมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ไพศาล

ฉากทะเลในเรื่องอมตะซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนวิญญูสงสาร จึงสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธทำให้เกิดความทุกข์ได้เป็นอย่างดี ทะเลที่เป็นสัญลักษณ์ของสังสารวัฏ แสดงให้เห็นถึงการเวียนว่ายของสรรพชีวิตที่ยังต้องคงอยู่ในห้วงน้ำนี้ หากยังพอกพูนด้วยกิเลส เช่นจันทร์ภาที่ดับขันธแล้วก่อกำเนิดใหม่ เผลอญกับความทุกข์และชะตากรรมซ้ำรอยเดิมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพราะเธอยังคงยึดมั่นถือมั่นในกิเลส คือความโกรธที่มีต่อศรุต เช่นเดียวกับความทุกข์ของศรุตผู้ต้องนั่งเรืออยู่ในทะเลแห่งการเวียนว่ายตายเกิด มีลมพายุหรือกระแสน้ำเป็นเครื่องชักพาให้เขาได้มาพบ หรือพลัดพรากจากจันทร์ภา วนเวียน ทนทุกข์อยู่ในทะเลแห่งการเวียนว่ายตายเกิด รอการให้อภัยจากจันทร์ภา เพื่อให้เขาหลุดพ้นจากความเป็นอมตะต้นเหตุแห่งความทุกข์ ฉากทะเลในเรื่องจึงสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความโกรธทำให้เกิดความทุกข์ได้เป็นอย่างดี

3.2.2.4 บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์

แก้วแก่นำเสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์ในจินตนิยายหลายเรื่อง โดยมีจินตนิยายเรื่องมนตรา เรือนมยุรา และเรือนนพเก้าที่ฉากที่ผู้เขียนใช้ในเรื่องมีส่วนสนับสนุนให้แนวคิดที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอเด่นชัดขึ้น

ในเรื่องมนตรา ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์ เห็นได้จากพฤติกรรมของตัวละครสองตัวคือเจ้าชายอินทราวุธเทพบนสวรรค์ที่หลงใหลอำนาจ เชื่อว่าความสามารถในฐานะเทพของเขาจะทำให้เขาสามารถสร้างโลกใหม่ที่สมบูรณ์แบบได้ และสีตลาหญิงสาวที่หลงใหลพลังจิตอำนาจวิเศษของตน

ฉากที่ผู้เขียนใช้ในเรื่องคือสถานปฏิบัติธรรม เป็นฉากที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เจ้าชายอินทราวุธสร้าง

สถานปฏิบัติธรรมขึ้นบังหน้า หากแต่มีเบื้องหลังที่จะใช้สถานที่นี้ คัดเลือกมนุษย์ส่วนหนึ่งไว้อยู่ร่วมกับเขาในโลกใหม่หลังสงครามนิวเคลียร์ สถานปฏิบัติธรรมที่คนอื่นเห็นว่าร่มรื่นสวยงาม แท้จริงคือป่าช้า แต่ด้วยความสามารถของเจ้าชายอินทราวุธ เขาได้สร้างภาพลวงตาให้คนเห็นว่าเป็นสถานปฏิบัติธรรม แต่เพราะเขาถ่ายทอดพลังให้สีตลสาวกคนหนึ่งของเขามากเกินไป พลังของเขาจึงอ่อนแอลง และเทพจากสวรรค์กำลังตามจับตัวเขา สุดท้ายเขาก็ถูกกักขังอยู่ในภาพนิมิตหรือคุกในสถานปฏิบัติธรรมที่ตัวเขาสร้างขึ้นมาเอง ทนทุกข์ทรมานอยู่ในคุกที่เกิดจากความยึดมั่นถือมั่นในความหลงผิดอำนาจที่เขาอยากจะทำโลกใหม่ที่ไม้อาจเป็นไปได้

พริบตาเดียว ความเจ็บปวดรวดร้าวก็หายไป เหมือนไม่เคยปรากฏอยู่เลย ภาพที่พรา่เลื่อนชัดขึ้น...แสงสีเขียวคล้ำพราวที่รอบล้อมอยู่ ค่อยกระจ่างขึ้นจนเห็นว่าเป็นผนังหนาเทอะทะ คล้ายสกัดจากหินก้อนใหญ่ๆ มีแสงสว่างมัวๆพอให้เห็นช่องทางอีกด้านหนึ่งเป็นโพรงดำลึก ดูลึกลับ แต่บริเวณที่เขาอยู่ที่นี่ คือส่วนหนึ่งของอุโมงค์ใหญ่ ที่มีปลายทางเป็นโพรงดำทะมึนสองข้าง ตัวอุโมงค์สีเขียวคล้ำเป็นเมือก เหมือนตะไคร่จับอยู่เต็มไปหมด

ภรรยีนตะลึงอยู่เป็นครู่ ในสถานที่อันน่าขยะแขยงซึ่งเขาไม่คาดฝันว่าบุคคลอย่างเจ้าชายอินทราวุธจะดำรงตนอยู่ได้

“ถ้าคุณมาหาผม” เสียงหนึ่งดังแว่วมาจากความมืดในส่วนลึกของอุโมงค์ “ผมอยู่ที่นั่นแล้ว”

ภรรยขยับเท้า แต่แล้วก็รู้สึกว่ายเหยียบลงไปบนอะไรที่เหนียวเป็นเมือก เมื่อก้มลงมองจึงเห็นหนอนตัวใหญ่ๆดินร่นกระเสือกกระสนอยู่เต็มทุกตารางนิ้ว พอเหยียบลงไป มันก็เลอะออกเป็นเมือกเหนียวเหมือนวุ้น

“มาเถอะ” เสียงนั้นย้ำมาอีกครั้ง “ผมอยู่ที่นั่นในนรกที่ผมสร้างขึ้นเอง”

.....
ผนังส่วนที่อยู่ใกล้เจ้าชายมิใช่เป็นศิลาแข็งกระด้าง หากแต่อ่อนนุ่มยุบขึ้นลงได้ตามจังหวะ

เคลื่อนไหว ภากรมองเห็นของเหลวสีแดงเข้มไหลซึม
ออกมาตามรอยแตกปริ แล้วจับเป็นคราบเกรอะกรังอยู่
บริเวณนั้น

ลักษณะของผนัง ทำให้เขานึกถึงหัวใจของ
มนุษย์หรือสัตว์ตรงผนังของมัน

ผนังส่วนนั้นไหวระริก ของเหลวสีแดงเข้มไหล
ออกมาอีก เหมือนกำลังเจ็บปวด

(มนตรา เล่ม 2, หน้า 312-316)

จากที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเป็นคูกที่กักขังเจ้าชายอินทราวุธ จะเห็นได้ว่า
ผู้เขียนได้ใช้ฉากนิมิตหรือนรกแห่งนี้ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความทุกข์ทรมาน ที่เกิดจากการ
กระทำที่หลงผิดของเจ้าชายอินทราวุธที่ **“การกระทำที่มองดูภายนอกเหมือนกับแสงบุญ.....
คุณตั้งใจรักษามนุษย์ไว้เพียงหยิบมือเดียว โดยทำลายมนุษย์ส่วนใหญ่ทั่วโลก”** (มนตรา
เล่ม 2, หน้า 314)

ฉากที่ผู้เขียนใช้จึงเป็นการแสดงให้เห็นภาพของจิตใจของเจ้าชาย
อินทราวุธ จากการใช้ผู้เขียนบรรยายฉากว่า **“ตัวอุโมงค์เขียวคล้ำเป็นเมือก”** ให้ความรู้สึกถึง
ความเย็น ความชื้น และความสกปรกของตะไคร่น้ำ การบรรยายความรู้สึกของดร. ภาธรเมื่อ
อยู่ในนรกอันเกิดจากบาปของเจ้าชายอินทราวุธว่า **“สถานที่อันน่าขยะแขยง”** เป็นการสนับสนุน
สีและภาพของฉากที่ผู้เขียนได้ให้ไว้ข้างต้นคือสกปรก น่ารังเกียจ และเมื่อผู้เขียนให้รายละเอียด
ของนรกแห่งนี้ว่ามี **“หนอนตัวใหญ่ๆดิ้นรนกระเสือกกระสนอยู่เต็มทุกตารางนิ้ว พอเหยียบ
ลงไป มันก็ละอกรเป็นเมือกเหนียวเหมือนวัน”** ก็ยิ่งทำให้ผู้อ่านความรู้สึกถึงความสกปรก
เพราะหนอนเป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในของที่สกปรก และยิ่งรู้สึกถึงความน่ารังเกียจ และความน่า
เกลียด นอกจากการให้สี ให้รายละเอียดถึงหนอนที่อยู่ในนรกของเจ้าชายอินทราวุธแล้ว
ผู้เขียนยังให้คุณภูมิของสถานที่คือ **“ความรู้สึกหนาวเหน็บไปถึงชั่วหัวใจ”** นรกหรือคูกที่
เจ้าชายอินทราวุธสร้างขึ้นมาซึ่งตัวเองจึง **“เป็นนรกที่วังเวง เยือกเย็น และสกปรกน่า
ขยะแขยงเหลือประมาณ”**

จากนั้นผู้เขียนก็ได้บรรยายความเปลี่ยนแปลงของสถานที่ จากผนังหิน
กลายเป็นผนังอ่อนนิ่ม มีจังหวะการเคลื่อนไหวเหมือนหัวใจของสิ่งมีชีวิต ผู้เขียนได้ให้สีของฉาก
เพิ่มขึ้นคือสีแดงจาก **“เหลวสีแดงเข้มไหลซึมออกมา”** ของเหลวนี้อาจเป็นเลือดซึ่งแสดงให้เห็น
เห็นถึงการบาดเจ็บ และความทุกข์ทรมาน ของเหลวที่ไหลเกรอะกรัง แสดงให้เห็นของเหลว
หรือเลือดนี้ไหลออกมาเป็นจำนวนมาก และไหลออกมาเป็นเวลานานแล้ว แสดงให้เห็นว่า

เจ็บปวดนี้เกิดมาเป็นเวลายาวนาน การใช้ฉากที่เป็นจุดจบของเจ้าชายอินทราวุธ จึงเป็นสัญลักษณ์แทนความทุกข์ ความทรมานอย่างเป็นรูปธรรมที่เกิดจากการหลงผิด และหลงยึดมั่นถือมั่นในอำนาจของเจ้าชายอินทราวุธได้เป็นอย่างดี การกระทำที่เลือดเย็นและน่ารังเกียจ เพราะใช้ “บุญ” เป็นเครื่องล่อให้ผู้คนเข้ามาอยู่ในสถานปฏิบัติธรรมตามที่เขาหวังไว้ เขาจึงได้รับความทุกข์ คือการถูกจองจำอยู่ในสถานที่ที่เยือกเย็น น่าขยะแขยง และสกปรก โดยผู้เขียนได้ใช้การเปลี่ยนแปลงของฉากคือความอ่อนน้อม สถานที่ที่มีจังหวะเคลื่อนไหวเหมือนหัวใจ มีของเหลวสีแดงหรือเลือดไหลเกรอะกรัง เพื่อบอกให้ผู้อ่านรู้ว่าแท้จริงแล้ว นรกแห่งความทุกข์ในสถานปฏิบัติธรรมนี้ก็คือใจของเจ้าชายอินทราวุธนั่นเอง และคุณหรือนรกแห่งความทุกข์ทรมานของเจ้าชายอินทราวุธ จึงมิได้มีเพียงแต่ความสกปรก ความน่าขยะแขยง ความเยือกเย็นเท่านั้น หากแต่ยังมีความทรมานและความเจ็บปวดด้วย

สิตลาหญิงสาวผู้มีความหลงผิด และหลงใหลในอำนาจไม่ต่างจากเจ้าชายอินทราวุธ เธอหวังที่จะใช้ลัทธิของเจ้าชายอินทราวุธเป็นสถานที่ ที่ทำให้เธอโด่งดังในสังคมในฐานะ “เจ้าแม่” มีอำนาจเป็นที่นับหน้าถือตาของใครต่อใคร แต่เธอก็พบจุดจบที่ไม่แตกต่างจากเจ้าชายอินทราวุธ เพราะเธอใช้อำนาจในการทำลายผู้อื่น นั่นคือการถูกกุ่มขังในนรกในสถานปฏิบัติธรรมแบบเดียวกับเจ้าชายอินทราวุธ

ห้องนั้นเปลี่ยนไป.....อาการสั่นไหวเพิ่มขึ้นที่พื้น
ห้องจนในที่สุด เห็นได้ชัดว่าเป็นการคืนขยุกขยิกของ
สิ่งของมีชีวิตที่พอกพูนขึ้นมาเรื่อยๆ จนเต็มพื้น มันเป็นสี
ขาวขุ่นข้นอยู่ในความสลัว สิตลาถอยเท้าไปก้าวหนึ่งโดย
ไม่ได้ตั้งใจ...ขยะแขยงจนขนลุก เมื่อเห็นว่าเป็นหนอน
ตัวมหึมา ดิ้นกระเสือกกระสนผุดขึ้นมาจากพื้นไม่ขาด
สาย

.....
สิตลาหวีดร้องออกมาอีก ผนังห้องเปลี่ยนไป
แล้วกลายเป็นแผ่นเนื้ออ่อนนุ่ม ข้าเลือดข้าหนองแบบ
เดียวกับที่คุ่มขังเจ้าชายอินทราวุธ ต่างกันแต่ว่าหล่อน
ไม่ได้อยู่ตามลำพัง ย่าของหล่อนอยู่ด้วย.....คุกคาม
หล่อนด้วยแววตาจางเกลียดจางขัง อาฆาตเคียดแค้น....กัด
กร่อนความรู้สึกของหล่อนประดุจน้ำกรด โดยที่หล่อนไม่

อาจหลีกเลี่ยงไปสู่ที่ได้ได้...ความสงบร่มเย็น หรืออิสรภาพ
เป็นเพียงแสงสว่างที่ปรากฏอยู่ลึกๆสุดขอบฟ้า

(มนตรา เล่ม2, หน้า 339-341)

จากการใช้ฉากสถานที่ที่เป็นจุดจบของเจ้าชายอินทราวุธและสีตลา จะเห็นได้ว่าผู้เขียนจงใจใช้ฉากของสถานที่ หรือนิมิตหรือ “นรก” ที่กุมขังดวงวิญญาณทั้งสองดวงเหมือนกัน เห็นได้จากการใช้หนอนซึ่งเป็นสัตว์ที่ทำให้ผู้อ่านนึกถึงความสกปรก ความน่าขยะแขยง การให้ลักษณะของผนังเป็นลักษณะอ่อนนิ่ม ซ้ำเลือดซ้ำหนอง เป็นการเน้นย้ำถึงความสกปรก ความน่าเกลียดนอกจากนี้คำว่า “ซ้ำเลือดซ้ำหนอง” ยังสื่อถึงความเจ็บปวด การใช้คำบรรยายสถานที่ว่า “แบบเดียวกับที่กุมขังเจ้าชายอินทราวุธ” แสดงให้เห็นว่าทั้งเจ้าชายอินทราวุธและสีตลามีความผิดแบบเดียวกัน นั่นคือยึดมั่นและหลงใหลในอำนาจ ทำให้เกิดความทุกข์ คือการถูกจองจำอยู่ในคุกที่สกปรก น่าขยะแขยงเหมือนกัน

นอกเหนือจากการใช้ฉากสถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์แทนความทุกข์ ความทรมานที่เกิดจากความยึดมั่นถือมั่น และหลงใหลในอำนาจของเจ้าชายอินทราวุธและสีตลาแล้ว สถานปฏิบัติธรรมวังกระจะของเจ้าชายอินทราวุธ ยังแสดงให้เห็นความหลงของตัวละครอื่นๆ อีกหลายตัวในเรื่อง ที่หลงยึดถือว่าสถานปฏิบัติธรรมของเจ้าชายอินทราวุธเป็น “โลก” ใหม่ที่ทำให้พวกเขาค้นพบความสุขที่แท้ที่จริงของชีวิต

“คุณพรฤกษ์เห็นจะฝังตัวอยู่ที่นี่เอง” ภาธรพูด
ล้อๆหากเป็นการหยั่งท่าทีอยู่ในที่

“ครับ ผมไม่คิดจะไปไหน” พรฤกษ์รับอย่าง
หน้าตาชื่นบาน เขาเดินมาส่งภาธรที่ปากทางเข้าบริเวณ
โรงเรียน พลางบอกเปรยๆว่า “ผมไม่เคยเชื่อถือใครมา
นานแล้ว...แต่ผมเชื่อเจ้าชาย ท่านเป็นคนแรกที่ทำให้ผม
เชื่อว่า...สวรรค์นั้นมีจริง แล้วอยู่บนดินนี่เอง ไม่ต้องรอ
ตายถึงจะได้เห็นหรอกครับ”

(มนตรา เล่ม1, หน้า 123)

เมื่อสีตลาเข้ามาครอบครองสถานปฏิบัติธรรมแทนเจ้าชายอินทราวุธ พรฤกษ์ที่ยึดเจ้าชายอินทราวุธและสถานปฏิบัติธรรมของเจ้าชายอินทราวุธ เป็นที่พึ่งก็เกิดความทุกข์ “ภาธรนิกเวทนาชายหนุ่ม ความเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหันนี้ ทำให้พรฤกษ์ผิดไปจาก

ตอนแรกราวกับเป็นคนละคร เขาสูญเสียความมั่นใจในตนเองอย่างเห็นได้ชัด” (มนตรา เล่ม 2, หน้า 153) เพราะพรฤกษ์หลงยึดมั่นถือมั่นว่าสถานปฏิบัติธรรมเป็นที่พึ่ง เป็นที่ที่เขาศรัทธา เมื่อสถานที่ที่เขายึดถือเปลี่ยนไป เขาจึงเกิดความทุกข์

การใช้ความเปรียบสถานปฏิบัติธรรมของเจ้าชายอินทราวุธว่าเหมือน **“สวรรค์บนดิน”** แสดงให้เห็นความหลงของตัวละคร ที่ยึดถือว่าสถานปฏิบัติแห่งนี้เป็นเหมือนสวรรค์ซึ่งเป็นสถานที่ของเทพ สถานที่ของความสุข และความสวยงาม ทั้งๆที่ความเป็นจริงแล้ว **“สวรรค์บนดิน”** แห่งนี้ **“ที่นี่...ความจริงมันก็เป็นอย่างนี้แหละ รกร้าง ว่างเวง...ในอดีต มันเคยเป็นป่าช้า...เก่าแก่มานานแล้ว”** (มนตรา เล่ม 1, หน้า 113) การใช้ความเปรียบฉากสถานที่ว่า **“สวรรค์บนดิน”** ทั้งที่ความจริงแล้วสถานที่แห่งนั้นเป็น **“ป่าช้า”** ก็เพื่อแสดงให้เห็นความหลงของมนุษย์ที่หลงยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ไม่ควรยึดถือ โดยผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่มนุษย์ควรยึดถือเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ไม่ใช่สถานที่ ไม่ใช่ต้นไม้ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นใด หากแต่เป็นของคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

**“คุณพรฤกษ์คงไม่อ่านเคยอ่านธรรมบท ทุกขนิ
กายที่ว่า “มนุษย์เป็นอันมากเมื่อถูกความกลัวคุกคาม
มักอ้างตนขอพึ่งภูเข่า ต้นไม้ ป่า และรูปเคารพว่าเป็น
สรณะแต่ สรณะของเขาไม่ใช่สรณะที่ยั่งยืน ไม่ใช่สรณะ
แดนเกษม ไม่ใช่สรณะที่แท้จริง เพราะผู้ถึงสรณะเช่นนั้น
ยังไม่พ้นความทุกข์ทั้งปวงได้ แต่ถ้าผู้ใดขอถึงพระ
รัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะ มี
ปัญญาอันชอบ ย่อมเกิดปัญญามองเห็นความทุกข์ เหตุ
เกิดความทุกข์ ความดับทุกข์ และทางเป็นเหตุให้ถึง
ความดับทุกข์ สรณะของผู้นั้นย่อมชื่อว่าเป็นสรณะที่
เกษมปลอดภัย เพราะผู้ถึงสรณะเช่นนั้น ย่อมพ้นจาก
ทุกข์ทั้งปวง”**

(มนตรา เล่ม 2, หน้า 156-157)

ฉากในเรื่องมนตรา ทั้งฉากคุกหรือนรกในสถานปฏิบัติธรรมที่เป็นนิมิตของเจ้าชายอินทราวุธ และสีตลาเป็นสัญลักษณ์แทนความทุกข์ที่เกิดจากความหลงใหลในอำนาจของทั้งสอง และฉากสถานปฏิบัติธรรมยังเป็นตัวอย่างของการหลงยึดมั่นถือมั่นของมนุษย์ที่หลงยึดมั่นในสถานที่ที่ไม่ควรยึดถือสถานปฏิบัติธรรมที่ **“ไม่ใช่สรณะแดนเกษม”** โดยผู้เขียนได้

ชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่ควรยึดถือเป็นสรณะหรือ “ที่พึ่ง” นั้นคือพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ผู้ใดยึดคำสอนของพระพุทธองค์เป็นที่พึ่ง ผู้นั้นย่อมพ้นจากความทุกข์

ในเรื่อง **เรือนมยุรา** ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์ เห็นได้ชัดจากพฤติกรรมของนกยูงลูกสาวขุนนางในสมัยอยุธยาผู้รอดพ้นจากการสูญเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง เพราะพระยาเทพสงครามบิดาของเธอได้ทำกฤตยามนตร์กำบังเรือนจากสายตาของคนภายนอก และทำให้เวลาภายในเรื่องเคลื่อนช้ากว่าเวลาภายนอก หลังจากที่ยึดถือบิดาผ่านไป 2 ปี นกยูงจึงออกมาจากเรือนเพื่อซื้อเสบียงอาหาร เธอจึงได้รู้ว่าเวลาภายนอกเรือนผ่านไปถึง 200 ปีแล้ว กรุงศรีอยุธยาเมืองหลวงที่เกิดและเติบโตได้สูญสิ้นไปแล้วในกองเพลิง นกยูงจึงเสียใจมากเพราะรู้ว่าทั้งญาติพี่น้อง และคนรักของเธอได้ล้มหายตายจากไปหมดแล้ว

ฉากที่ผู้เขียนใช้ในเรื่อง คือเรือนไทยของนกยูงที่อยู่ติดกับวัดไชยวัฒนาราม เป็นฉากที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรักทำให้เกิดความทุกข์ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ความทุกข์ของนกยูงเกิดจากการที่เธอหลงยึดเวลา หลงยึดเอาชีวิตในสมัยอยุธยาไว้ เมื่อเธอพบความจริงว่าเวลาภายนอกเปลี่ยนแปลงไป เธอจึงเกิดความทุกข์

ยิ่งกว่าคนบ้านแตกตื่นฟื้นคืนสติขึ้นมาพบว่าไร้
ญาติขาดมิตร ไร้ทรัพย์สิ้นเงินทองติดกายเสียอีก
เพราะคนเหล่านั้น...ถึงอย่างไรโลกรอบกายก็ยังเป็นโลกที่
เขาคุ่นเคย แต่ที่นี่... หล่อนมิได้สูญเสียเฉพาะบิดาและ
พี่ชายตลอดจนบริวารแวดล้อม สิ่งที่หล่อนสูญเสียนั่นคือ
กาลเวลา.....กาลเวลาที่กลืนกินสรรพสิ่ง.....ตลอดจน
ความงามและความพร้อมพร่างทั้งปวงของยุคสมัยที่หญิง
สาวเกิดมาและรู้จักมาตลอดชีวิต

(เรือนมยุรา, หน้า 505)

เรือนของนกยูงที่พระยาเทพสงครามผูกกฤตยามนตร์ไว้แต่ครั้งอยุธยา จึงเป็นสถานที่ที่นกยูงยึดถือไว้ เพราะภายในเรือนของเธอคือเวลาที่หยุดนิ่งอยู่ในยุคอยุธยา ขณะที่เวลาภายนอกเรือนคือ “โลกภายนอก” ที่กาลเวลาได้ดำเนินไปข้างหน้าไปจนเป็น “โลกประหลาด” ที่เธอไม่รู้จักอีกต่อไปแล้ว

มองออกไปที่นอกชานซึ่งชาวสลัวอยู่กลางแจ้ง
เดือน ดอกไม้กระถางออกดอกขาวพราว กลิ่นกำจาย
ในยามค่ำคืน แต่...นอกจากเสียงลมซึ่งพัดหวิวแล้ว
ปราศจาก สรรพเสียงใดๆ โดยเฉพาะเสียงมโหรีและ
นางนักร้องรูปสวยซึ่งเคยขับกล่อมให้รื่นรมย์อยู่เป็นประจำ
เมื่อครั้งก่อน

นกยูงก้าวเดินไปที่ประตู เพื่อที่จะเปิดลงบันได
ไปที่พื้นดินเบื้องล่าง ความมืดภายนอกเป็นสิ่งที่คุ้นเคย
สำหรับหล่อนจนไม่นึกกลัว

หลายครั้งหล่อนตัดสินใจออกจากบ้าน ฝ่าความ
มืดไปนิดเดียว แค่มองเห็นถนนนอกละเมาะไม้ ก็รู้ว่า
ณ ที่นั่นคือโลกอีกโลกหนึ่งแตกต่างจากโลกอันปลอดภัย
และหยุดนิ่งที่หล่อนเคยชินมาเป็นเวลานาน

โลกภายนอกช่างแปลกประหลาด... นกยูงใช้
เวลานานกว่าจะพยายามทำใจได้ที่ละน้อย บางครั้งก็ล่า
ถอยกลับเข้ามา เมื่อรู้ว่าโลกซึ่งเต็มไปด้วยแสงประหลาด
สว่างตาตลอดคืนโดยไม่ต้องมีได้ตามไฟ ไม่มีเทียนไข
หรือตะเกียงน้ำมัน เต็มไปด้วยผู้คนแต่งกายประหลาด
อยู่กันอย่างน่าพิศวงนั้น เป็นโลกซึ่งไม่มีที่อยู่ให้คนอย่าง
หล่อน

หลายครั้งที่เดียว คนในโลกภายนอกคิดว่า
หล่อนเป็นภูตผีปีศาจนางไม้ นางตะเคียนแล้วแต่จะเดา
กันไป จนนกยูงหนีกลับแทบจะไม่ทัน

หญิงสาวถอยกลับจากประตูอย่างอ่อนแรง

คุณพระนายเล่า....บ้านนี้เธอยังอยู่ ณ ที่ใดที่
หนึ่งในโลกภายนอกนั้น หรือไม่เหมือนดังที่สัญญากับ
หล่อนว่าจะกลับมาพร้อมกับหล่อน.....

(เรือนมยุรา, หน้า 51)

จากความในใจของตัวละครที่มีต่อเรือนของเธอ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใช้
“เรือน” ของนกยูงเป็นอาณาเขตในการแบ่ง “โลกอันปลอดภัยและหยุดนิ่งที่หล่อนเคยชินมา
เป็นเวลานาน” กับ “โลกภายนอกช่างแปลกประหลาด” โดยมีเงื่อนไขของเวลาในสถานที่ทั้ง

สองที่แตกต่างกัน ทำให้ภายในเรือนเป็นสถานที่ที่นกกยงรู้สึกคุ้นเคย โดยความรู้สึกของตัวละครที่ผ่านการบรรยายของผู้เขียนนั้น แสดงให้เห็นความทุกข์ของตัวละครที่เกิดจากความหลงยึดมั่นถือมั่นในเรือน และกาลเวลาภายในเรือนได้อย่างชัดเจน เห็นได้จากความรู้สึกที่ตัวละครมีต่อโลก นอกละเมาะไม้อาณาเขตของเรือนเธอน่า **“เป็นโลกซึ่งไม่มีที่อยู่ให้คนอย่างหล่อน”** แสดงให้เห็นความทุกข์ของนกกยง ที่ไม่อาจปรับตัวเข้ากับโลกภายนอก เข้ากับยุคสมัยและกาลเวลาที่ดำเนินไป

แม้ว่านกกยงจะออกจากเรือนไปเที่ยวสวนกุเป็นครั้งคราว หรือออกจากเรือนเพื่อไปซื้อเสบียงอาหาร แต่เธอก็ต้องกลับมาที่เรือนทุกครั้ง เพราะเธอยึดมั่นถือมั่นว่าเรือนของเธอที่มีความศักดิ์สิทธิ์ของกฤตยามนตร์ปลุกเสกไว้ เป็นสถานที่ปลอดภัยที่สุดสำหรับเธอ

นกกยงอยากออกไปโลกภายนอกเหมือนกัน....แต่
ในขณะเดียวกัน ก็อุ้งใจ เมื่อรู้ว่าหล่อนยังมีบ้านเป็น
สถานที่ที่ปลอดภัยที่สุด หากว่ามีภัยอันตรายจาก
ภายนอกคุกคาม

แต่ถ้าหากบ้านนี้ไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ของนกกยงตัว
นี้อำพรางมันเอาไว้จากสายตาคนภายนอก นกกยงก็ไม่
แน่ใจเหมือนกันว่าหล่อน...หมายถึงตัวหล่อนเองแท้ๆ
เพียงลำพัง... จะคุ้มครองคนในบ้านเอาไว้จนพ้นจากพวก
โหดหินชาติภายนอกไว้สำเร็จ

(เรือนมยุรา, หน้า 266)

นกกยงจึงได้ประสบกับความทุกข์อย่างที่สุด เมื่อพวกของหมอผีขึ้นเชิงได้บุกเข้ามาในเรือนของเธอ ทำให้กฤตยามนตร์ที่บิดาของเธอผูกไว้เสื่อมลง เรือนของเธอปรากฏสู่สายตาของคนภายนอก และกาลเวลาภายในบ้านปรับเท่ากับกาลเวลาภายนอก นกกยงได้สูญเสียเรือนที่เป็นทั้งบ้านอันคุ้นเคยและปลอดภัย เรือนอันเป็นสมบัติอันล้ำค่าของเธอเพราะ **“เรือนหลังนี้เป็นสมบัติรวมของทุกสิ่งทุกอย่างที่หล่อนมีอยู่เหลือรอดมาได้จากอดีต มันเป็นสิ่งเดียวที่เชื่อมโยงหล่อนเข้ากับพ่อแม่พี่น้อง บัดนี้ก็ล้วนแล้วแต่ดับสูญไปหมดสิ้น”** (เรือนมยุรา, หน้า 695) เพราะความโลภของพวกหมอผีขึ้นเชิง ที่อยากครอบครองทั้งสมบัติและสตรีโฉมงามเช่นนกกยง

พายุพัดอื้ออึงเมื่อครู่หายไปแล้ว รวมทั้งหมอก
 ขาวคลุ้มคล่อมเต็มตัวเรือน นกยูงแว่วเสียงหวีดว้ายร้อง
 ระงมจากบรืวารในบ้าน แสดงว่าผู้บุกรุกต้องค้นหาพวก
 ของผู้หญิงพบ สลับกับเสียงตะโกนแหบห้าวฟังไม่ได้ศัพท์
 ของผู้ชาย และเสียงกรีดๆสุดเสียงของเจ้าส้มฉุน

พินาศ...วิบัติ...หายนะ...มาสู่เรือนของนกยูงแล้ว
 น้ำตาร้อนฝ่าวหายาดหยดลงบนแก้ม...มือที่
 เหนียวกึ่งไม้ใหญ่อ่อนเปลี้ยลงชั่วขณะ ใจคอวาบหวิว
 เหมือนจะขาดรอนเมื่อตระหนักว่าหล่อนไม่อาจป้องกัน
 ชีวิตและทรัพย์สินไว้รอคุณพ่อกลับคืนได้อีกต่อไป

(เรือนมยุรา, หน้า 443)

การบรรยายความรู้สึกของนกยูงข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ของ
 เธออย่างชัดเจน ความพินาศและวิบัติมาถึงเรือนที่เธอยึดถือมาตลอดคือบ้านอันปลอดภัย
 แม้แต่ตัวเธอก็ต้องหนีออกจากเรือนที่เธออยู่มาตลอดเพื่อเอาชีวิตรอด นกยูงได้รับความช่วยเหลือ
 จากพระนายชายคนรัก จนอยู่อย่างมีความสุข เธอคิดจะปลุกเสกนกยูงสำริด เพื่อให้กาลเวลาหมุน
 ย้อนกลับไปยังสมัยอยุธยาอีกครั้ง แต่พระนายได้ชี้ให้นกยูงเห็นว่ากาลเวลาได้ดำเนินผ่านไปแล้ว
 ตามครรลอง หากนกยูงไปยึดถือไว้ก็จะเกิดความทุกข์

“คุณพ่อของนกยูงท่านกระทำพิธีไว้ด้วยความ
 จำเป็นอย่างสูงสุด ที่จะปกป้องนกยูงให้พ้นจากข้าศึก
 ศัตรู แต่อดีตก็คืออดีตมันผ่านมาแล้วตั้งสองร้อยกว่า
 ปี โลกหมุนไปไกลเกินกว่าจะย้อนทวนกระแส
 กลับไปได้อีกแล้ว ถึงกลับไปก็ไม่มีประโยชน์อะไรอีก มี
 แต่จะทำให้ใจเราเศร้าหมองไปเปล่า เพราะเรารู้อนาคต
 ทุกอย่างหมดแล้ว...ผมขอร้องเก็บนกยูงสำริดนั้นเอาไว้ใน
 ฐานะของเก่า ไม่ต้องไปปลุกเสกอะไรอีก”

(เรือนมยุรา, หน้า 758-759)

การใช้ฉากเรือนไทยของนกยูง และการเลือกใช้เวลาในเรื่องเป็นสองยุค
 สองสมัยคือสมัย พ.ศ. 2310 ก่อนที่จะสูญเสากรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง และยุค พ.ศ.2538 สมัย
 ปัจจุบัน ช่วยสนับสนุนแนวคิดเรื่องการยึดมั่นถือมั่นในความหลงได้เป็นอย่างดี ความทุกข์ของ

นกยูงเกิดจากการไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของเวลา หลงยึดกับเวลาและชีวิตในสมัยอยุธยา ที่เธอเกิดและเติบโต เมื่อกาลเวลาภายนอกเปลี่ยนแปลงไป เธอก็ยึดเอาเรือนของเธอที่เวลา เคลื่อนช้ากว่าภายนอกไว้เป็นโลกแห่งอดีตของตัวเอง แม้ว่ากฤตยามนตร์จะเสื่อมถอยเธอก็ยังคิด จะปลุกเสกนกยูงสำริดเพื่อย้อนเวลากลับในอดีตอีก ฉากในเรื่องทั้งเวลาและสถานที่ที่ผู้เขียน เลือกลงใจใช้จึงช่วยสนับสนุนแนวคิดของเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ในเรื่อง **เรือนนพเก้า** ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดเรื่องการยึดมั่นถือมั่นใน ความหลงทำให้เกิดความทุกข์ ผ่านพฤติกรรมของตัวละครคือผอบแก้ววิญญานที่ติดขังอยู่ใน เรือนนพเก้าไม่ไปผุดไม่ไปเกิด เพราะผอบแก้วหลงกับความรู้สึกโทษตัวเอง นั่นคือการนอกใจพระ ราชดาปวิวรรตผู้เป็นสามี เธอไปมีสัมพันธ์กับเขมคนรักเก่า

ฉากที่ผู้เขียนใช้ในเรื่อง คือเรือนนพเก้า เรือนเก้าห้องริมแม่น้ำนครไชย ศรี เป็นฉากที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความหลงทำให้เกิดความทุกข์ให้เด่นชัด ยิ่งขึ้น เรือนนพเก้าเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายได้หลายประการ

เมื่อแรกสร้างเรือนเก้าห้องแห่งนี้เป็นสัญลักษณ์แทน **ความรัก** ที่เจ้าคุณ รัชดาปวิวรรตมีต่อผอบแก้วผู้เป็นภรรยา เพราะเป็นเรือนที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเรือนหอ

“เรือนเก้าห้อง...ฉันชื่อ นพ ฉันจะเรียกเรือนนี้ว่า
“เรือนนพเก้า” เป็นเรือนที่ฉันตั้งใจมอบให้เธอคนเดียว
ผอบแก้วหน้าเฝ้าดสีลง เมื่อได้ยินคำว่า “นพ
เก้า” พลันเธอก็ไขว้มือไว้ข้างหลังเสียทันที ไม่ให้อีกฝ่าย
หนึ่งมีโอกาสเห็นแหวนที่สวมติดนิ้วอยู่

(เรือนนพเก้า, หน้า 255)

หากแต่เมื่อชีวิตรักระหว่างผอบแก้วกับพระราชดาปวิวรรตล่มสลาย เพราะผอบแก้วหนีตามเขมคนรักเก่าไป ความรักของพระราชดาปวิวรรตแปรเป็นความชัง เขา ตามหาผอบแก้วจนพบ และนำตัวเธอมาควบคุมที่เรือนนพเก้า **เรือนนพเก้าจึงกลายเป็นคุก กักขังผอบแก้ว** ช่วงเวลาที่ถูกขังอยู่ในเรือนนพเก้า ผอบแก้วก็หลงรักนลเด็กหนุ่มรุ่นน้องลูกชาย ของทนายหน้าหอของเจ้าคุณรัชดาปวิวรรต แต่นลก็จากเธอไป ทั้งที่นลเคยสัญญาว่าจะพาเธอ หนีไปให้พ้นจากสภาพนักโทษที่เรือนนพเก้า

“ดิฉันเองเคยมีผัวมาแล้วสองคน เป็นคนดีมี
เกียรติทั้งคู่ แต่ก็ก่อกวนให้ดิฉันอย่างแสนสาหัส นล
เสียอีกยิ่งดีกว่าอย่างน้อยเขาก็มีน้ำใจ ถ้านลมาดิฉันก็จะ
ไปกับเขา เจ้าคุณห้ามดิฉันไม่ได้ ดิฉันไม่ขอเป็น
นักโทษในบ้านนี้อีกแล้ว”

.....
“แพศยา !” เขาคำรามออกมาอีกครั้ง “ขอให้รู้ไว้
เจ้านลมันไม่มีวันกลับมาหาเธออีกแล้ว เธอจะต้องอยู่
ในบ้านนี้จนตาย สาสัมกับความไม่รู้จักอืม”

(เรือนนพเก้า, หน้า 327)

เพื่อหนีจากฐานะนักโทษในเรือนนพเก้า ผอบแก้วจึงตัดสินใจฆ่าตัวตายที่
แม่น้ำนครไชยศรีข้างเรือนนพเก้า โดยที่เธอไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่าเรือนหลังนี้จะเป็นที่ของจำ
วิญญูณของเธอ

เจ้าคุณไม่จำเป็นต้องกักขังเธอไว้ในเรือนอีก
ต่อไปแล้ว ร่างกายของเธอเป็นอิสระจากการกักกัน นับ
แต่มันจมลงกลางแม่น้ำในคืนนั้น

แต่วิญญูณของเธอต่างหาก ถูกจองจำอยู่
ต่อมานานแสนนาน ไม่อาจปลดเปลื้องโซ่ตรวนแห่งบาป
ออกจากวิญญูณได้จนบัดนี้

(เรือนนพเก้า, หน้า 199)

ตั้งแต่นั้นวิญญูณของผอบแก้วก็เฝ้าตามหาแหวนนพเก้าที่เขมคนรักเก่า
เคยให้ผอบแก้ว สิ่งที่ผอบแก้วหลงคิดว่าพันธการวิญญูณเธอไว้กับเรือนหลังนี้ เธอคิดว่าเมื่อหา
แหวนนพเก้าพบแล้วคืนให้เขม วิญญูณของเธอก็จะหลุดพ้นจากเรือนนพเก้า เธอจึงขอร้องให้
ยายบุญทิพย์ผู้เป็นเจ้าของเรือนนพเก้าต่อจากเจ้าคุณตามหาแหวนนพเก้า

“แหวนรูปพญานาค...เรือนฝั่งนพเก้า ฉันอยาก
ได้แหวนวงนั้นคืนมา แหวนของฉัน...แหวนของคนรักของ
ฉัน”

แหวนเรือนพเก้ารูปพญานาค กลายเป็นสิ่ง
ที่สตรีชราค้นหาต่อมาอีกเป็นเวลานานโดยปราศจากวีแวว

.....
ถ้าหากว่าแหวนวงนั้นหายไปตั้งแต่ผอบแก้วยังมีชีวิตอยู่ ย่อมเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นหลายสิบปีก่อน ผู้คนที่
เกี่ยวข้องต่างก็ล่วงลับดับสูญไปหมด จะเอาร่องรอยที่
ไหนมาสืบเสาะหา

หากบุญทิพย์มิได้ปริปากออกมาให้อีกฝ่ายหนึ่ง
ได้ยิน เพราะความคิดประการหนึ่งแวบขึ้นในสมอง

**ความผูกพันนี้จะเกิดขึ้นจากอะไรก็ตาม มัน
น่าจะเป็นสิ่งที่เหนี่ยวผอบแก้วเอาไว้ในบ้านหลังนี้
ไม่ได้จากไปตามวิถีทางที่ควรจะเป็น**

(เรือนพเก้า, หน้า 106)

เมื่อถูกเพื่อนของนิชาหหลานของยายบุญทิพย์หลอกว่าส่งแหวนนพเก้าคืน
ให้เขมแล้ว ผอบแก้วก็ยังตามหาแหวนนพเก้าอีกวงหนึ่งที่เจ้าคุณให้เป็นของขวัญวันแต่งงาน เธอ
หลงยึดติดกับความคิดว่าเมื่อพบแหวนทั้งสองวง เธอก็จะหลุดพ้นจากเรือนนพเก้า โดยที่เธอไม่
เคยรู้ความจริงเลยว่า แหวนที่เธอตามหาได้ถูกส่งคืนถึงมือของเขมคนรักเก่าแล้ว ส่วนแหวนอีกวง
หนึ่งก็อยู่ใต้เรือนที่คุ้มขังวิญญาณของเธอนั่นเอง

แหวนนพเก้าอีกวงหนึ่ง รูปทรงเป็นเกล็ดคล้าย
ลำตัวงูขดเป็นวง หัวแหวนแผ่ออกคล้ายพังพานงูใหญ่
เรียงลำดับด้วยเพชร และพลอยอีกแปดชนิดเก๋ามอง
หลังจากที่ถูกเก็บไว้ในหีบ ผังไว้ใต้ดินนานก่อนศตวรรษ

มันถูกเก็บอยู่ในนั้น ตามคำสั่งของพระยารัษฎา
ปรีวรตต่อทนายหน้าหอให้ฝังอารมณ์ทุกชนิดที่เขาเคย
มอบให้ภรรยาไว้ใต้เรือนนพเก้า เป็นการฝังความทรงจำ
และความหลังไว้ใต้เรือนแห่งนั้นตลอดกาล

ตลอดเวลาผอบแก้วไม่ได้ล่วงรู้เลยว่า แหวนทั้งสองวงที่ผูกพันเธอไว้วงหนึ่งถูกนลส่งคืนไปให้อดีตของคู่หมั้นของเธอ และอีกวงหนึ่งฝังไว้ในเรือนที่พันการดวงวิญญาณของเธอนั่นเอง

(เรือนนพเก้า, หน้า 405)

การที่ผอบแก้วหลงตามหาแหวน ทั้งๆ ที่แหวนก็ส่งถึงมือของเขมคนรักเก่าแล้ว และแหวนอีกวงหนึ่งก็ฝังอยู่ใต้เรือนนพเก้าที่พันการดวงวิญญาณเธอไว้ แสดงให้เห็นแนวคิดของเรื่องอย่างชัดเจนนั่นคือ แหวนไม่ใช่สิ่งที่พันการดวงวิญญาณเธอไว้ หากแต่เรือนนพเก้าซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนความหลงแทนความยึดมั่นถือมั่นของตัวเอง ผอบแก้วเอง คือสิ่งพันการดวงวิญญาณของเธอไว้ในเรือน การที่วิญญาณของผอบแก้วไม่สามารถออกจากเรือนนพเก้าได้ เพราะ

“ถ้าหากฉันออกจากบ้าน ก็คือต้องพบจุดจบ
ข้าซากในแม่น้ำนั้นอีก ฉันฆ่าตัวตาย วิญญาณฉันหาก
ดินรนจะหนี ก็ต้องกลับไปจมในแม่น้ำนั้นอีก มิหนำซ้ำ
จะพาร่างกายของแม่หนูคนนี้จมลงไปด้วย”

(เรือนนพเก้า, หน้า 365)

การที่วิญญาณของผอบแก้วจะไปอยู่ใต้สายน้ำเยียบเย็น เป็นเพราะผอบแก้วยัง “คิดไม่ได้” หรือยังไม่หลุดพ้นจากความหลงซึ่งคือกิเลสที่เธอยึดถืออยู่ จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์หลังจากที่ผอบแก้วฆ่าตัวตายนี้ ผู้เขียนได้ใช้เรือนนพเก้าเป็นสัญลักษณ์แทนความหลงของผอบแก้ว เธอพยายามฆ่าตัวตายเพื่อหนีสภาพนักโทษ แต่การฆ่าตัวตายโดยมิได้ไตร่ตรองถึงที่มาของปัญหาและความทุกข์ จึงเป็นการสร้างบ่วงแห่งความหลงผิดครอบงำไว้ เรือนนพเก้าจึงกลายเป็นความหลงผิดที่พันการดวงวิญญาณเธอไว้ไม่ให้ไปสุดไปเกิด เธอจะออกเรือนนพเก้าได้ ก็ต่อเมื่อเธอหลุดจากความหลง นั่นคือการรู้เท่าทันเหตุแห่งความทุกข์ ยามที่มีชีวิต ความทุกข์ของเธอเกิดจากการที่เธอไม่รู้จักต่อสู้กับกิเลสของตัวเอง เธอทอดกายให้เขมคนรักเก่า เธอไม่ยอมรับความผิดที่ก่อไว้กับเจ้าคุณผู้เป็นสามี เธอใช้นลเป็นหลักยึดเมื่ออ้างว้างเมื่อตายไปแล้ว เธอก็หลงยึดติดกับความคิดของตัวเองว่า เมื่อหาแหวนนพเก้าทั้งสองวงพบเธอก็จะหลุดพ้นจากเรือนนพเก้า แต่แท้จริงแล้วไม่ใช่แหวน หรือเรือนที่ทำให้ผอบแก้วไม่ไปเกิด แต่เพราะความหลง คือการที่เธอไม่เคยไตร่ตรองว่าต้นเหตุแห่งความทุกข์คืออะไร เมื่อรู้ว่ต้นเหตุ

ของความทุกข์เกิดจากความหลงแก่ตัณหา และหลงยึดติดกับความคิดของตัวเอง ผอบแก้วก็
สามารถออกจากเรือนนพเก้าได้

เธอเริ่มสังหรณ์ใจตั้งแต่ออกจากบ้านมาได้ โดย
ไม่ต้องพาร่างของนิชาไปจบชีวิตลงในแม่น้ำ ว่า....มัน
อาจจะเป็นเครื่องหมายล่วงหน้าว่า วันเวลาที่เธอจะหลุด
พ้นจากเรือนนพเก้าได้มาถึงแล้ว

(เรือนนพเก้า, หน้า 378)

เมื่อเรือนนพเก้าก็ถูกไฟไหม้ และเหตุการณ์ไฟไหม้เนื้อนี้เองก็เท่ากับเปิด
โอกาสให้ผอบแก้วได้ปฏิบัติสิ่งที่คิดได้ นั่นคือการต่อสู้ดิ้นรน เพื่อเอาชีวิตรอดไม่ให้อ่างของนิชา
และตัวเธอต้องตายซ้ำอีก และถูกกักขังอยู่ในเรือนหลังนี้ไม่มีที่สิ้นสุด วิญญาณของผอบแก้วจึง
หลุดพ้นจากเรือนนพเก้า และเดินทางไปสู่สัมปรายภพ

“เธอพร้อมจะไปหรือยัง?”

ผอบแก้วก้มศีรษะรับ เธอไม่ได้สวมแหวน แต่
เธอกำมันเอาไว้แน่น เมื่อลุกขึ้นอย่างเชื่องช้า
แล้วเดินตามเขาออกไปสู่แสงสว่างที่ปลายอุโมงค์

(เรือนนพเก้า, หน้า 404)

จากการใช้ฉากเป็นสัญลักษณ์ เพื่อสนับสนุนแนวคิดของเรื่องข้างต้น จะ
เห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใช้ฉากเรือนนพเก้าแห่งเดียว เป็นสัญลักษณ์แทนนามธรรมถึง 3 สิ่งทั้งความรัก
ของเจ้าคุณรัชดาปวิวรรต เป็นคุกกักขังผอบแก้วยามที่เธอยังมีชีวิต และเป็นความหลงผิดที่
เหนี่ยวรั้งดวงวิญญาณของเธอไว้กับความทุกข์ทรมานนานเกือบศตวรรษ นอกจากนี้ฉากเรือนนพ
เก้า ยังแสดงให้เห็นแนวคิดทางพุทธศาสนาที่เด่นชัดคือ ไม่มีผู้ใดสามารถกักขังหรือหน่วงเหนี่ยว
ใครได้ นอกจากบุคคลผู้นั้นจะถูกความยึดมั่นถือมั่นในกิเลสคือความหลง เป็นเครื่องพันธนาการ
และยึดเหนี่ยวบุคคลนั้นไว้เอง ดังเช่นผอบแก้วที่เรือนนพเก้าไม่อาจคุมขังเธอในสภาพนักโทษได้
ยามเมื่อเธอยังมีลมหายใจ เธอใช้ความตายดิ้นรนหนีสภาพนั้น แต่ความหลงหรือโมหะของเธอ
กลับกักขังเธอไว้ได้ยาวนานกว่า และทุกข์ทรมานกว่า และไม่มีทางดิ้นรนหนีสภาพแห่งทุกข์นี้ได้
ตราบใดที่เธอยังมีอาจจะความหลงที่เธอยึดถือไว้

3.2.3 บทบาทของฉากในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับผลกระทบนั้น

ในเรื่องดอกแก้วการะบุหนิง ผู้เขียนเสนอแนวคิดเรื่องผู้ที่ทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับผลกระทบนั้นผ่านจุดจบของเจ้าชายสุหรพาปาดิ เจ้าชายผู้ต้องสิ้นชีวิตในคืนบุหลันยาตรา เพื่อชดใช้ความผิดที่พระองค์ได้ฆ่าผู้บริสุทธิ์หลายคน ที่ขัดขวางความรักของเจ้าชายสุหรพาปาดิกับรานีภิระณา ทั้งรายาอัสมาร์สามีขององค์รานี บาหยันพี่เลี้ยงขององค์รานี แพทย์หลวงที่รู้ว่าเจ้าชายสุหรพาปาดิวางยาพิษรายาอัสมาร์

ฉากคืนพระจันทร์วันเพ็ญ หรือที่เรียกว่า คืนบุหลันยาตราที่ชาวศิรียาเชื่อว่าเป็นคืนที่เทพเจ้าแห่งดวงจันทร์จะลงมาตัดสินโทษผู้ที่กระทำความผิด เมื่อใดที่เกิดความผิดที่มนุษย์ไม่อาจชำระโทษผู้กระทำผิดด้วยตนเองได้ เป็นฉากที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับผลกระทบให้เด่นชัดยิ่งขึ้น “ในขนบวรรณคดีพุทธศาสนา พระจันทร์เป็นสัญลักษณ์ของความงามอันสมบูรณ์ หมายถึงปัญญาและความดีงาม”³⁷ ดังนั้นฉากคืนพระจันทร์วันเพ็ญหรือคืนบุหลันยาตรา จึงเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความยุติธรรม ที่ลงมาชำระล้างความผิดให้หมดไปจากโลกมนุษย์

ผู้เขียนใช้ฉากคืนบุหลันยาตราในเรื่องดอกแก้วการะบุหนิงในตอนเปิดเรื่องเป็นเหตุการณ์ที่องค์หญิงการะบุหนิงลอบเสกมนตร์ให้แมวกลายเป็นเสือดาว ด้วยตั้งใจสร้างวุ่นวายในติกาหรั้ง เพื่อทำลายอำนาจของเจ้าชายสุหรพาปาดิที่ไม่เชื่อเรื่องคืนบุหลันยาตรา ในคืนนี้เองเจ้าหญิงการะบุหนิงได้พบกับคนย์ชายชาวไทย องค์หญิงจึงได้อธิบายความหมายของคืนบุหลันยาตราให้คนย์ฟัง **“เมื่อใดเกิดความคิดคิดร้ายอย่างรุนแรงและมนุษย์ไม่อาจชำระความลงโทษผู้กระทำผิดด้วยตนเองได้ เทพเจ้าแห่งดวงจันทร์จะเสด็จลงมาพร้อมด้วยเทพบริวาร ตามล่าผู้กระทำผิดร้ายแรงคนนั้น เพื่อนำดวงวิญญาณไปให้พระองค์ตัดสินโทษ เทพเจ้าจะไม่หยุดยั้งจนกว่าจะล่าตัวมนุษย์ผู้นั้นได้สำเร็จ”** (ดอกแก้วการะบุหนิง, หน้า 33-34)

ฉากคืนบุหลันยาตราปรากฏอีกครั้งในตอนท้ายเรื่อง เป็นเหตุการณ์ที่เจ้าชายสุหรพาปาดิจะทำความผิดเพื่อปกปิดความผิดที่พระองค์ได้ทำมาตลอด เจ้าชายตั้งใจจะฆ่าองค์หญิงการะบุหนิงและคนย์ เพราะบุคคลทั้งสองได้รู้แล้วเจ้าชายเป็นผู้ฆ่าบาหยัน และรายาอัสมาร์ณ ป่าแห่งเดียวกับที่เจ้าชายสุหรพาปาดิลอบวางยาพิษรายาอัสมาร์ และฆ่าบาหยัน

³⁷ วรรณภา ชำนาญกิจ, “ซักผ้าชมเมือง : กวีนิพนธ์พุทธบูชา”, วารสารภาษาและวรรณคดีไทย, ปีที่ 21 2547, หน้า 130.

“บุหลันยาตรา!”

พระจันทร์ทรงกลด เป็นของไม่แปลกอะไรสำหรับคืนเดือนเพ็ญที่ฟ้าโปร่ง แต่คนย์บอกไม่ถูกเหมือนกันว่าเหตุใดพระจันทร์ทรงกลดบนเกาะจันดาหระ จึงทำให้ชนลูกชู้...ราวกับเห็นสิ่งมหัศจรรย์

อาจจะเป็นเพราะความงามอย่างประหลาดของมัน ยิ่งกว่าที่ใดที่เคยเห็นมาก่อน เขาพยายามบอกตัวเอง เมื่อคุณเข้าเงยหน้าขึ้นมองเห็นพระจันทร์ทรงกลดเบื้องบน ความแจ่มกระจ่างของดวงจันทร์ ทำให้ลำแสงที่สาดส่องลงมาแจ่มชัดเป็นสีทองคำ แปลกต้ายิ่งกว่าสีเงินอย่างในตอนค่ำ เกือบจะเท่ากับแสงอรุณยามรุ่งเช้าก็ว่าได้

(ดอกแก้วกระบุงหนึ่ง, หน้า 608)

จากการบรรยายฉากคืนบุหลันยาตราข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้เน้นถึงความสว่างของแสงจันทร์วันเพ็ญ เห็นได้จากการใช้ความเปรียบของแสงจันทร์สีทองที่แสงกระจ่าง และสว่าง “เกือบจะเท่ากับแสงอรุณยามรุ่งเช้า” ทั้งที่ดวงจันทร์เป็นดาวที่เห็นในเวลากลางคืน เห็นในความมืด ความเปรียบของผู้เขียนที่ว่าแสงจันทร์สว่างเกือบจะเท่าแสงอรุณ อันเป็นแสงของความสว่าง ความบริสุทธิ์ จึงอาจตีความได้ว่าดวงจันทร์วันเพ็ญอันเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความยุติธรรม ได้ทำให้คำคืนแห่งความชั่วร้าย ในป่าที่เกิดเหตุการณ์ทำลายชีวิตถึงสองครั้ง “ความชั่วร้ายกาลิ...ที่แฝงอยู่ในเงามืดของป่าณะสิคุณ.....ความมืด...ความเร้นลับ... ไกลหูไกลตาผู้คน ทำให้ความกาลิสิกิหมขึ้นขึ้นมาได้ หลังจากจำต้องศิโรราบเมื่ออยู่ในที่สว่างอันเต็มไปด้วยสายตาผู้คน” (ดอกแก้วกระบุงหนึ่ง, หน้า 365) กลับกลายเป็นคำคืนแห่งความดีงาม ความถูกต้อง ดวงจันทร์วันเพ็ญจึงมีแสงสว่างกระจ่าง จนเกือบจะเป็นแสงของรุ่งอรุณ

แล้วเจ้าชายสุหระปาตีก็สิ้นชีวิตของพระองค์ในคืนบุหลันยาตรา เพราะเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ได้มาพิพากษาโทษ ที่เจ้าชายได้ทำร้ายบุคคลอันเป็นที่รักขององค์รานีภิระณา ตามความเชื่อของชาวเกาะจันดาหระที่ “เชื่อกันว่า เมื่อใดเกิดความผิดคิดร้ายอย่างรุนแรงและมนุษย์ไม่อาจชำระความลงโทษผู้กระทำผิดด้วยตนเองได้ เทพเจ้าแห่งดวงจันทร์จะเสด็จลงมาพร้อมด้วยเทพบริวาร ตามล่าผู้กระทำผิดร้ายแรงคนนั้น เพื่อนำดวงวิญญาณไปให้พระองค์ตัดสินโทษ” (ดอกแก้วกระบุงหนึ่ง, หน้า 33-34)

แสงพระจันทร์ทรงกลมเห็นเป็นลำแสงโปร่งระยิบระยับ
ราวกับละอองทองในลำแสงนั้น สตรีผู้หนึ่งยืนอยู่...ใส....โปร่ง.....
ราวกับร่างของนางสร้างจากอากาศและเงา ดูขาวซีดไม่มีติดอะไร
กับหมอกยามเช้า

รายรอบร่างของนาง มีเงาตะคุ่มซับซ้อนคล้ายคน
กระจายเรียงตัว ผิดแต่ว่าสัดส่วนของร่างคล้ายสัตว์ใหญ่ที่ถูกยึน
ด้วยสองขาหลัง แต่ละร่างสูงใหญ่กำยำเกินมนุษย์ ศีรษะปก
คลุมด้วยเส้นขนกระจายรุงรัง มองเห็นแสงจันทร์ส่องลอดเส้นขน
นั้นเป็นเงาปลิวไหวเมื่อกระทบสายลม

“บุหลันยาตรา!” ทรงหลุดคำออกมาด้วยเสียงสั้นระริก

(ดอกแก้วกระบุงหนึ่ง, หน้า621)

จากการบรรยายฉากคืนบุหลันยาตราข้างต้น จะเห็นแก้วแก้วได้นำเอาดวงจันทร์
ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความงามอันสมบูรณ์ อันหมายถึงความดีงาม เป็นใช้เป็นสัญลักษณ์แทน
ความยุติธรรม เริ่มตั้งแต่การตั้งชื่อเกาะที่เกิดเหตุการณ์พิพากษาโทษว่าเกาะจันดาหร่าหรือ
“เกาะพระจันทร์” เกิดเหตุการณ์พิพากษาโทษในคืนบุหลันยาตรา ซึ่งก็คือ “คืนวันพระจันทร์เต็ม
ดวงทรงกลม” โดยมี “เทพเจ้าแห่งดวงจันทร์” เป็นผู้พิพากษาโทษ และมีผู้เข้าร่วมใน
เหตุการณ์คือรानीภรรยาหรือ “เทวีแห่งแสงจันทร์” กล่าวได้แก้วแก้วได้สร้างองค์ประกอบของ
ฉากคืนบุหลันยาตราที่ล้วนแต่มีความหมายถึง “ดวงจันทร์” เพื่อเน้นย้ำความหมายของดวงจันทร์
ที่เป็นสัญลักษณ์ของความดีงาม ความบริสุทธิ์ยุติธรรม นอกจากการใช้สัญลักษณ์ดวงจันทร์วัน
เพ็ญแล้ว ยังสังเกตได้ว่าผู้เขียนเลือกใช้ฉากป่าบนเกาะจันดาหร่า ที่เจ้าชายสุหร่าปาดิได้ทำลาย
ชีวิตขององค์ราชาและบาทย์น ให้เป็นที่ที่พระองค์ได้รับโทษทัณฑ์ที่พระองค์ได้ก่อไว้ ฉากคืน
บุหลันยาตราในเรื่องดอกแก้วกระบุงหนึ่ง จึงเป็นฉากที่ช่วยสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ทำกรรมใด
ไว้ย่อมได้รับผลกรรมนั้นให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าฉากที่ผู้เขียนใช้ในจินตนิยายแต่ละเรื่อง ช่วย
สนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนาที่ผู้เขียนนำเสนอได้อย่างลึกซึ้ง และเด่นชัดยิ่งขึ้น จากการใช้
ฉากเพื่อสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนา คือการยึดมั่นถือมั่นในกิเลสทำให้เกิดความทุกข์ จะเห็น
ได้ว่า ผู้เขียนมักใช้ฉากเพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนกิเลส หรือความทุกข์ของตัวละครที่เกิดจากการ
ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสนั้น เช่นฉากหนองพรายในเรื่องนางทิพย์ เป็นสัญลักษณ์แทนความทุกข์
แทนจิตใจอันมีดমনของทิพชายที่ยึดมั่นกับความรักในอดีตชาติ ฉากตำหนักชาวรมน้ำในเรื่องแต่

ปางก่อน เป็นสัญลักษณ์แทนกิเลส คือความรักที่ทำให้ตัวละครวนเวียนมาเกิด และมาพบกัน ในสถานที่แห่งนี้ถึง 3 ชาติ ฉากไฟไหม้คฤหาสน์ของเจ้าคุณพินิตนาคราชในเรื่อง**แก้วราหู** เป็นสัญลักษณ์แทนไฟของกิเลส ไฟของความโลภที่เผาไหม้ทั้งกายและใจของพ่อเลี้ยงบุญมาให้มีแต่ความทุกข์ ฉากเมืองมายในเรื่อง**นาคราช** เป็นตัวแทนของทรัพย์สิน ผลประโยชน์ที่ฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายได้จากพญานาค และถูกไฟกิเลส ไฟแห่งความโลภของฝ่ายเจ้าฟ้าเมืองมายที่ปรารถนาจะครอบครองเมืองมายแผดเผาให้พินาศ ฉากทะเลในเรื่อง**อมตะ** เป็นการใช้ทะเลเป็นสัญลักษณ์ของวัฏสงสาร ทำให้เห็นความทุกข์ของครุฑที่เกิดจากความยึดมั่นถือมั่นในความโกรธของจันทริกาเด่นชัดขึ้น ฉากนิมิตหรือคุกที่สถานปฏิบัติธรรมในเรื่อง**มนตรา** เป็นสัญลักษณ์แทนความทุกข์ แทนความทรมานที่เกิดจากความหลงใหลอำนาจของเจ้าชายอินทราวุธและสีดาลา ฉากเรือนไทยของนกยูงและเวลาในสมัยอยุธยาในเรื่อง**เรือนมยุรา** เป็นสัญลักษณ์แทนชีวิตในสมัยอยุธยาที่นกยูงหลงยึดติดไว้จนทำให้เธอเกิดความทุกข์ และฉากเรือนนพเก้าในเรื่อง**เรือนนพเก้า** เป็นสัญลักษณ์แทนความหลงที่กักขังดวงวิญญาณของผอบแก้วให้ทนทุกข์อยู่ที่เรือนนพเก้า ฉากคืนพระจันทร์วันเพ็ญทรงกลด หรือคืนบุหลันยาดราในเรื่อง**ดอกแก้วกระบุง** เป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ยุติธรรม ที่พิพากษาโทษของเจ้าชายสุหระปาตีที่ก่อกรรมเช่นฆ่าผู้คนมากมาย การใช้ฉากในจินตนิยายทั้ง 9 เรื่องของแก้วแก้ว จึงสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนาได้อย่างเด่นชัด โดยใช้ฉากซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม มาใช้เป็นสัญลักษณ์ เพื่อสนับสนุนแนวคิดหรือแก่นเรื่องซึ่ง**“แก่นเรื่องจะเป็นความคิดเชิงนามธรรม”**³⁸ ฉากที่แก้วแก้วใช้ในจินตนิยายทั้ง 9 เรื่องจึงช่วยสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนาคือผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลส คือความรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลงทำให้เกิดทุกข์ และแนวคิดเรื่องกรรมได้อย่างชัดเจน

³⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย**, หน้า 436. และ กอบกุล อิงคะนนท์, **ศัพท์วรรณกรรม**, หน้า 104-105.

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ที่มาของฉาก และบทบาทของฉากในจินตนิยายของ แก้วแก้วที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ.2525-2545 จำนวน 13 เรื่อง

ผลการวิจัยสรุปว่าฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วมีที่มาในการสร้างฉากที่หลากหลาย เพื่อให้ฉากในการสร้างความสมจริงให้แก่เรื่อง และฉากยังสามารถสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วแบ่งตามที่มาของฉากได้เป็น 4 ประเภทคือ ฉากที่มาจากสถานที่จริง ฉากที่มาจากหลักฐานประวัติศาสตร์ ฉากที่มาจากความเชื่อเรื่องนรก- สวรรค์ และฉากที่มาจากวรรณคดี

แก้วแก้วสร้างฉากโดยมีที่มาที่หลากหลาย ทำให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพของฉากที่เป็นดินแดน ลึกลับ เป็นดินแดนในตำนาน เป็นดินแดนแห่งความฝัน เป็นดินแดนแห่งเทพนิยาย เป็นดินแดนแห่งเทพเจ้า สอดคล้องกับเนื้อเรื่องของจินตนิยายที่เป็นเรื่องของจินตนาการเหนือธรรมชาติ ฉากที่หลากหลายนี้ทำให้จินตนิยายของแก้วแก้วเป็นนวนิยายที่น่าสนใจ สนุกสนาน ทำให้ผู้อ่านได้เพลิดเพลินกับโลกแห่งจินตนาการที่แก้วแก้วสรรค์สร้างขึ้น

จากการศึกษาวิเคราะห์จินตนิยายทั้ง 13 เรื่องของแก้วแก้ว พบว่าในจินตนิยายของแก้วแก้วจะปรากฏส่วนประกอบเหนือธรรมชาติ 3 ประการคือ ตัวละครเหนือธรรมชาติ เหตุการณ์เหนือธรรมชาติ และของวิเศษ ส่วนประกอบเหนือธรรมชาติทั้ง 3 ประการทำให้จินตนิยายของแก้วแก้ว สนุกสนาน น่าสนใจ และแก้วแก้วก็ได้สร้างส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในงานจินตนิยายคือฉากที่เป็นโลกที่ไม่มีอยู่จริง เป็นดินแดนแห่งจินตนาการขึ้นมา เพื่อสนับสนุนความเป็นไปได้ของตัวละครเหนือธรรมชาติ เหตุการณ์เหนือธรรมชาติ และของวิเศษเหล่านี้ จึงทำให้ผู้อ่านรู้สึกสมจริง และยอมรับว่าส่วนประกอบเหนือธรรมชาติที่แก้วแก้วสร้างขึ้นนั้นเป็นไปได้

การปรากฏของตัวละครเหนือธรรมชาติ เช่น เทพ พญานาค วิญญูญาณ ตัวละครจากวรรณคดี ผู้เขียนจะเลือกใช้ฉากสถานที่ต่างๆ เช่น สวรรค์ ทะเลสาบ โศกเก่าแก่กร้าง ป่าในวรรณคดี ให้สอดคล้องกับการปรากฏของตัวละครเหนือธรรมชาติแต่ละตัว นอกจากนี้ฉากบรรยากาศคือ แสง สี เสียง กลิ่น ที่ผู้เขียนได้สร้างพร้อมกับฉากสถานที่ที่ตัวละครปรากฏ เช่น แสงรัศมีเรืองรองบนสวรรค์ แสงสีเขียวในทะเลสาบ เสียงหมาหอนที่โคกรกร้างเก่าแก่ ล้วนแต่มีส่วนสร้างความรู้สึกคล้ายตาม ความรู้สึกที่ว่าไปได้ให้แก่ผู้อ่าน กล่าวได้ว่าฉากสถานที่ และฉากบรรยากาศมีบทบาทในการทำให้ตัวละครสมจริง

การปรากฏของเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ เช่น การระลึกชาติ การเนรมิตภาพวาดให้มีชีวิต การตัดสินใจสมมุติผู้กระทำความผิดโดยเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ แก้วแก้วก็จะเลือกใช้ฉากสถานที่ที่แตกต่างกันออกไป เพื่อใช้อธิบายความเป็นไปได้ ที่เหตุการณ์เหนือธรรมชาติจะเกิดขึ้น เช่นฉากสวรรค์อธิบายความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ระลึกชาติ หรือการเลือกบ้านที่ตัวละครคุ้นเคยให้เป็นสถานที่ตัวละครระลึกชาติได้ นอกจากนี้ยังพบว่าในจินตนิยายที่ปรากฏเหตุการณ์ระลึกชาติ แก้วแก้วยังได้พิถีพิถันกับการสร้างฉากเวลาของเรื่องให้เป็นสองยุคสองสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และเหตุการณ์ระลึกชาติในเรื่อง การสร้างฉากประเทศสมมติเพื่อรองรับเหตุการณ์เนรมิตภาพวาดให้มีชีวิต การตัดสินใจสมมุติผู้กระทำความผิดโดยเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ เพื่ออธิบายว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้เฉพาะในประเทศสมมติเท่านั้น โดยบรรยายภาพที่ผู้เขียนใช้เช่น กลิ่นดอกปาริชาติบนสวรรค์ หมอก ค่ำวัน แสงจันทร์ ล้วนแต่มีผลทำให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตาม และยอมรับเหตุการณ์เหนือธรรมชาติที่ผู้เขียนสร้างขึ้น

การปรากฏของวิเศษที่สามารถบันดาลความมหัศจรรย์ต่างๆ เช่นน้ำอมฤตที่ทำให้ผู้ที่ดื่มเป็นอมตะได้ ผู้เขียนก็เลือกใช้ฉากสถานที่ให้สอดคล้องกับการปรากฏของของวิเศษ คือน้ำอมฤตที่มีอยู่ในแคว้นแคว้นในอินเดียโบราณ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ฉากได้อธิบายความเป็นไปได้ของของวิเศษ ว่าปรากฏอยู่ได้ในดินแดนที่ผู้เขียนสร้างขึ้น

การที่แก้วแก้วเลือกใช้ฉาก ทั้งฉากสถานที่ และฉากบรรยายภาพอย่างประณีต พิถีพิถันดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้จินตนิยายของแก้วแก้วประสบความสำเร็จในการนำเสนอ เพราะแก้วแก้วสามารถทำให้ผู้อ่านเชื่อเรื่องราวเหนือธรรมชาติในจินตนิยายได้ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับจินตนาการที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้น จินตนิยายของแก้วแก้วจึงเป็นนวนิยายที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน

นอกเหนือจากความสนุกสนาน น่าตื่นเต้น น่าติดตามของจินตนิยายแล้ว ความโดดเด่นอีกประการหนึ่งของจินตนิยายของแก้วแก้วคือ แนวคิดทางพุทธศาสนาที่แก้วแก้วได้เสนอไว้ในจินตนิยาย คือแนวคิดเรื่องผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสคือความรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลงทำให้เกิดความทุกข์ แก้วแก้วได้ใช้ตัวละครหลากหลาย ทั้งมนุษย์ เทพ วิญญาณหรือแม้กระทั่งตัวละครในวรรณคดีที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสคือความรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลง โดยตัวละครบางตัวอาจจะยึดมั่นถือมั่นกับกิเลสเพียงอย่างเดียว หรือการยึดมั่นถือมั่นในกิเลสอย่างหนึ่ง อาจนำไปสู่การยึดมั่นถือมั่นในกิเลสอีกอย่างหนึ่ง เช่น ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในความรัก หรือยึดมั่นถือมั่นในความโลภ เมื่อไม่สมหวังในความรัก หรือไม่สมหวังในสมบัติที่ปรารถนา ผู้นั้นก็เกิดกิเลสใหม่คือความโกรธ ความอาฆาตผู้ที่ทำให้ไม่สมหวัง ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นในกิเลสจึงทำให้ตนเองได้รับความทุกข์ ความวิบัติ ความสูญเสีย หรือสร้างความทุกข์แก่ผู้ที่อยู่รอบข้าง ในจินตนิยายบางเรื่องการยึดมั่นถือมั่นในกิเลส ทำให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร

นอกจากนี้แก้วแก้วได้เสนอแนวคิดเรื่องกรรมคือ ผู้ที่ทำความดีไว้ย่อมได้รับผลกรรมนั้นตอบสนอง กล่าวได้ว่าแก้วแก้วได้นำเอาแนวคิดพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมไทย มาสร้างสรรค์ และนำเสนอใหม่ในรูปแบบของจินตนิยายที่สนุกสนาน และน่าตื่นตึ่งตามจินตนาการของผู้เขียน จินตนิยายของแก้วแก้วจึงโดดเด่น และน่าสนใจ

การเสนอแนวคิดทางพุทธศาสนาในจินตนิยายของแก้วแก้วนอกจากจะเสนอด้วยตัวละคร และพฤติกรรมของตัวละครแล้ว ในจินตนิยายจำนวน 9 เรื่องแก้วแก้วยังได้ใช้ฉากสถานที่ คือโคกร้างริมหนองน้ำ ที่อยู่อาศัย (คฤหาสน์ ตำหนักริมน้ำ เรือนไทย) สถานปฏิบัติธรรม เมืองที่บันดาลผลประโยชน์ ทะเล เป็นสัญลักษณ์ จากการใช้ฉากเป็นสัญลักษณ์สังเกตได้ว่า แก้วแก้วใช้ฉากสัญลักษณ์เป็นชุดความคิดเดียวกัน คือ การใช้ฉากคฤหาสน์ และเมืองเป็นสัญลักษณ์แทนผลประโยชน์ที่ร่ำรวยให้มนุษย์ตกอยู่ในบ่วงของความโลภ และการใช้ไฟกิเลสเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความพินาศ ความวิบัติแก่สถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์ของผลประโยชน์ การใช้เรือนทั้งตำหนักชาวริมน้ำ เรือนของนกยูง และเรือนนพเก้าเป็นสัญลักษณ์ของความรัก และความหลง ความคิดนี้ปรากฏเด่นชัดในการตั้งชื่อเรื่องของจินตนิยาย ที่แก้วแก้วได้นำฉากของเรื่องมาตั้งชื่อเรื่อง เช่น **เรือนมยุรา เรือนนพเก้า** นอกจากนี้แก้วแก้วยังได้ใช้ฉากเวลา คือคืนวันเพ็ญเป็นสัญลักษณ์แทนความบริสุทธิ์ยุติธรรม เพื่อสนับสนุนแนวคิดเรื่องผู้ที่ทำความดีไว้ย่อมได้รับผลกรรมนั้น

การใช้ฉากสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนา ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจแนวคิดได้อย่างชัดเจน และลึกซึ้งยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นความสามารถของแก้วแก้วที่นอกเหนือจากจะใช้ฉากเพื่อสร้างความสมจริงให้แก่เรื่องแล้ว แก้วแก้วยังใช้ฉากสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนาให้เด่นชัดยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นคุณค่าของจินตนิยายของแก้วแก้วที่ให้ทั้งอรรถรสความบันเทิง เป็นนวนิยายแห่งจินตนาการที่มีความสนุกสนาน น่าติดตาม และยังปรากฏแนวคิดที่ลึกซึ้ง ประเทืองปัญญา

นอกจากนี้จากการศึกษาวิเคราะห์ยังพบว่าในจินตนิยายทั้ง 13 เรื่องฉากนอกเหนือจะมีบทบาทในการสร้างความสมจริง และบทบาทในการสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนาแล้ว ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วยังมีบทบาทอื่นๆ คือ

ในเรื่อง**จอมนาง**ซึ่งเป็นจินตนิยายการเมือง แก้วแก้วได้สร้างประเทศสมมติคือประเทศหงสา ทั้งนี้ก็เพื่อรองรับการกล่าวถึงเหตุการณ์การเมืองในเรื่องที่มีการแย่งชิงอำนาจของหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายทหาร ฝ่ายชนชั้นเจ้า การสร้างฉากประเทศหงสาขึ้นเพื่อรองรับเหตุการณ์การเมืองในเรื่องก็เพื่อมิให้กระทบถึงเหตุการณ์การเมืองประเทศใด

ในเรื่อง**ห่มทิพย์**ซึ่งเป็นจินตนิยายแนวเสียดสีสนุกสนาน แก้วแก้วได้สร้างฉากสวรรค์ที่มีลิฟต์สูงเป็นร้อยๆ ชั้น การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อบันทึกข้อมูล ก็เพื่อใช้ฉากสวรรค์ในการเสียดสีระบบการทำงานของข้าราชการไทย ที่ประชาชนที่ไปติดต่อกับทางราชการต้องประสบปัญหาความล่าช้า ความขาดเอาใจใส่ในการทำงานของข้าราชการเช่นเดียวกับเหตุการณ์ตอนที่เดินภูมิ

ไปติดต่อกับเทวดาที่เป็นเจ้าหน้าที่สวรรค์ ส่วนการใช้ฉากรกที่เต็มไปด้วยสถานบันเทิงเหมือนบนโลก ก็เพื่อเสียดสีให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคมไทยที่เต็มไปด้วยสถานบันเทิง แหล่งมั่วสุมที่มนุษย์ในยุคปัจจุบันนิยมไปเที่ยว แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เต็มใจตกนรกตั้งแต่ยังไม่ตาย

จากการศึกษาวิเคราะห์ที่มาของและบทบาทของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้ว จะเห็นได้ว่าฉากเป็นองค์ประกอบที่โดดเด่นประการหนึ่งในจินตนิยายของแก้วแก้ว แก้วแก้วสร้างฉากได้อย่างน่าสนใจจากที่มาจากที่หลากหลาย ฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วมีบทบาทที่เด่นชัด 2 ประการคือบทบาทในการสร้างความสมจริง และบทบาทในการสนับสนุนแนวคิดทางพุทธศาสนา แม้ว่าฉากจะเป็นองค์ประกอบในนวนิยายที่ไม่มีบทบาทต่อเรื่องมากเท่าตัวละคร หรือโครงเรื่องซึ่งนักประพันธ์มักจะใช้เพื่อดำเนินเรื่อง แต่การสร้างฉากอย่างพิถีพิถัน มีบทบาทต่อเรื่องสอดคล้องกับตัวละคร และโครงเรื่องก็แสดงให้เห็นว่าแก้วแก้วเป็นนักประพันธ์ที่ประณีต และพิถีพิถันในการสร้างสรรค์ผลงาน ร้อยเรียงองค์ประกอบในนวนิยายของเธอได้อย่างสอดคล้องประสานกลมกลืน

ข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาวิเคราะห์ที่มาของฉาก และบทบาทของฉากในจินตนิยายของแก้วแก้วซึ่งเป็นนวนิยายประเภทจินตนิยาย อาจมีการศึกษาวิเคราะห์ที่มาของฉาก และบทบาทของฉากในจินตนิยายของนักเขียนท่านอื่นๆ หรืออาจศึกษาวิเคราะห์ที่มาของฉากและบทบาทของฉากในนวนิยายประเภทอื่นๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของฉากในนวนิยายแต่ละประเภทว่ามีบทบาทเหมือน หรือต่างกันอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษณา วงษ์รักษ์. **วิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยายเหนือธรรมชาติของ “แก้วแก้ว” ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2536**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2542.

กอบกุล อิงคะนนท์. **ศัพท์วรรณกรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อรุณ, [ม.ป.ป.].

กุหลาบ มัลลิกะมาส. **วรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.

เจตนา นาควัชระ, “ความจริง ความสมจริง และความหลงในวรรณคดี,” ใน **ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี**. กรุงเทพฯ : ศยาม, 2542.

เจือ สตะเวทิน. **วรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์, 2518.

ชัยวัฒน์ คุประตกุล และคณะ. **ปริทัศน์หนังสือวิทยาศาสตร์ 88 เล่ม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.

ชัยวัฒน์ คุประตกุล. **ไอนสไตน์ผู้พลิกจักรวาล**. กรุงเทพฯ :สารคดี 2543. อ้างถึงใน ศนิชา แก้วเสถียร. **การใช้วิทยาศาสตร์ในนวนิยายของแก้ว**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.

ฌ็อง ปีแอร์ โกลเดนชไตน์. **การอ่านนวนิยาย**. แปลโดย วัลยา วิวัฒน์ศร. กรุงเทพฯ:โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ถันชชา เลหาศิรินาถ. **สิบสองปันนา: รัฐจาริต**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541.

เถียรชาย อักษรดิษฐ์. **หอคัมภ์แก้ว มณีแสงแห่งนครศิลปะสถาน ขัตติยาธานี**.

เชียงใหม่: ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.

นพพร ประชากุล “สมจริง” มีชื่อ “เหมือนจริง” และยังมีชื่อ “สมควร”, **สารคดี 15**, 173

(กรกฎาคม 2542): หน้า 141.143.

บรรยง บุญฤทธิ์. **ตายแล้วเกิดใหม่กับการระลึกชาติ**. กรุงเทพฯ : ซีวีน, 2529.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. **ไทยสิบสองปันนา เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : ศยาม, 2547.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. **แฉนวนวรรณกรรม**. กรุงเทพฯ :อมรินทร์การพิมพ์, 2539.

เบรน แอล ไวส์. **ข้ามภพ ย้อนเวลาเยียวยาปัจจุบัน**, แปลโดย จูไรต์น์ อารยะกิตติพงษ์.

กรุงเทพฯ :มติชน, 2542.

ปรียาภรณ์ หนูสนั่น. **การสะท้อนปัญหาสังคมชนบทในนวนิยายไทย (2519-2529).**

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

พวงแก้ว อภิรัตน์กุล “ถอดรหัสความคิดแก้วแก้ว”, **สกุลไทย**, 51, 2646 (กรกฎาคม 2548): 50.

พรพิมล ตริโชติ. **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า.** กรุงเทพฯ : โครงการตำรามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. **บทละครเรื่องอิเหนา.** กรุงเทพฯ: บรรณาคาร, 2543.

มหาเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์. พระนคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2507.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย.** กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2538.

ราชวรมณี, พระ (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.** กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2528.

ราชวรมณี, พระ (ป.อ.ปยุตโต). **ทุกข์สำหรับเห็น แต่สุขสำหรับเป็น (แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา).** กรุงเทพฯ : ธรรมสาร, 2546.

รีนฤทัย สัจจพันธุ์. **อิทธิพลวรรณคดีต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2535.

วรรณภา ชำนาญกิจ, “ซักผ้าซมเมือง : กวีนิพนธ์พฤษภูษา”, **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย**, 21 (2547: 97-136).

วนิดา บำรุงไทย. **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย.** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2543.

วัลยา วิวัฒน์ศร. **มิตีสถานที่ในนวนิยายของฟร็องซัวส์ โมริแยค.** กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

วิจิตรวาทการ, พลตรีหลวง. **ปากฟ้าสาละวิน.** กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์การพิมพ์, 2542.

วิภา กงกะนันทน์. **กำเนิดนวนิยายในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2539.

วิภาพ คัญทัพ. **การวิเคราะห์จากต้นตอสำคัญในนวนิยายสมัยของขวัญของจินตวีร์ วิวัธน์.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

วินิตา ดิถียนต์. **แก้วราหู.** กรุงเทพฯ : เพื่อนดี, 2546.

- วินิตา ดิถียนต์. **จอมนาง เล่ม 1-2**. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น, 2527.
- วินิตา ดิถียนต์. **ดอกแก้วการะบุหนิง**. กรุงเทพฯ : ศรีสารา, 2541.
- วินิตา ดิถียนต์. **แต่ปางก่อน**. กรุงเทพฯ : เพื่อนดี, 2547
- วินิตา ดิถียนต์. **นาคราช**. กรุงเทพฯ : เพื่อนดี, 2544.
- วินิตา ดิถียนต์. **นางทิพย์ เล่ม 1-2**. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2525.
- วินิตา ดิถียนต์. **นิรมิต**. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2537.
- วินิตา ดิถียนต์. **ปลายเทียน**. กรุงเทพฯ : เพื่อนดี, 2545.
- วินิตา ดิถียนต์. **มนตรา เล่ม 1-2**. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2527.
- วินิตา ดิถียนต์. **เรือนพแก้ว**. กรุงเทพฯ : เพื่อนดี, 2544
- วินิตา ดิถียนต์. **เรือนมยุรา**. กรุงเทพฯ : เพื่อนดี, 2547.
- วินิตา ดิถียนต์. **หนุ่มทิพย์ เล่ม 1-2**. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2528..
- วินิตา ดิถียนต์. **อมตะ**. กรุงเทพฯ : เพื่อนดี, 2547.
- ลีไท, พระยา. **ไตรภูมิพระร่วงหรือไตรภูมิภค**. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2543.
- ศนิชา แก้วเสถียร. **การใช้วิทยาศาสตร์ในนวนิยายของแก้ว**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหา-
บัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.
- ศักดิ์ศรี แยมั่นดดา. **ภารตนิยาย**. กรุงเทพฯ : แม่คำฝาง, 2547.
- ศูนย์สุขุขทัยศึกษา. **ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ 1 จารึกสุขุขทัย**. ศูนย์สุขุขทัยศึกษามหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2520.
- สะอาด รอดคง. **วิเคราะห์นวนิยายเหนือธรรมชาติของแก้วแก้ว**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา-
บัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2533.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางเขน,
2543.
- สุภัค มหาวรากร. "บุษยาเสียงเทียน: นัยสำคัญของฉากที่สร้างอารมณ์สะเทือนใจ", **วารสาร
มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์** 24, 2(2545 : 33-39.)
- สุภัทร สวัสดิรักษ์ (บรรณารักษ์) . **เพชรสีน้ำเงิน รวมเรื่องสั้นนักเขียนปากกาทองในสกุลไทย**
กรุงเทพฯ เพื่อนดี, 2545.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล, หม่อมเจ้า. **เที่ยวดวงเจดีย์ที่ประเทศพม่า**. กรุงเทพฯ : มติชน, 2547.
- สุมิตร ปิติพันธ์ และคณะ, **ชุมชนไทในพม่าตอนเหนือ : รัฐฉานตอนใต้ ภาคมณฑลเลย
และคำตีหลวง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- อิงอร สุพันธุ์วณิช, "จินตนิยายของแก้วแก้ว : หลากกรสหลายลีลา," ใน **วรรณกรรมวิจารณ์**.
กรุงเทพฯ: แอคทีฟพริ้นท์, 2547.

อิงอร สุพันธุ์วณิช. **นวนิยายนิทัศน์**. กรุงเทพฯ : แอคทีฟพริ้นท์, 2548.

อิรวาดิ ไตลังคะ. **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.

ภาษาอังกฤษ

C.N. Manlove. "On the Nature of Fantasy," in **The Aesthetics of Fantasy Literature and Art**. Great Britain : University of Norte Dame Press, 1982 .

Jack M. Bickham. **Setting**. Cincinnati Ohio : Writer's Digest Books, 1994.

Kenneth J. Zahorski and Robert H. Boyer , "Secondary Worlds of High Fantasy," in **The Aesthetics of Fantasy Literature and Art**, Great Britain : University of Norte Dame Press, 1982 .

Roger Fowler. **A Dictionary of Modern Critical Terms**. London: The Guernsey Press Ltd, 1995.

Tzvetan Todorov .**The Fantastic: a Structural Approach to a Literary Genre**; translated by Richarch Howard .New York: Cornell University Press, 1973.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวรัชณีกร รัชตกรตระกูล เกิดเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2525 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง สาขาวิชาเอก ภาษาไทย สาขาวิชาโทภาษาเยอรมันจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี การศึกษา 2546 เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2547

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย